

'Een explosief boek' - Frankfurter Allgemeine Zeitung

THOMAS KISTNER

FIFA MAFFIA

**DE SMERIGE PRAKTIJK
VAN DE VOETBALWERELD**

SPORT & MISDAAD

VOETBALBOEK VAN HET JAAR

FIFA Maffia onthult de criminele geschiedenis van de grootste sportfederatie ter wereld. Het geliefde voetbal is speelbal geworden van een grotendeels corrupte klik aan de top van de FIFA. Een wereld van vetes, hebzucht en schokkende machtsspelletjes, met daarin een hoofdrol voor het netwerk van de huidige FIFA-voorzitter Sepp Blatter.

FIFA Maffia schetst een ontluisterend beeld van trucs, doorgestoken kaarten, opportunistische politiek, vuile campagnes en smeergeldtransacties die garanderen dat lucratieve deals vooral mensen uit eigen kring ten goede komen. Zo gedetailleerd en van dichtbij, zo goed onderbouwd en overtuigend werd de donkere kant van FIFA niet eerder beschreven. Een absolute must voor liefhebbers van voetbal en true-crime, vol onverwachte onthullingen en schandalen.

Onthutsend resultaat van twintig jaar onderzoek achter de schermen van de voetbalwereld. Uitgeroepen tot beste voetbalboek van het jaar door de *Deutscher Fußball-Kulturpreis 2012*.

Thomas Kistner (1958) is redacteur bij de *Süddeutsche Zeitung* en schrijft al meer dan twintig jaar over de criminele activiteiten in en rond het miljardenbedrijf FIFA. Hij ontving hiervoor verschillende journalistieke prijzen.

WWW.XANDERUITGEVERS.NL

THOMAS KISTNER

FIFA-Maffia

De smerige praktijk van de voetbalwereld

Uitgegeven door Xander Uitgevers BV
Hamerstraat 3, 1021 JT Amsterdam

www.xanderuitgevers.nl

Oorspronkelijke titel *Fifa-Mafia*
Oorspronkelijke uitgever: Droemer Verlag
Vertaling: Marten de Vries en Pieter Streutker
Omslagontwerp: Lava Amsterdam
Omslagbeeld: © Hill Creek en © Veer / Corbis
Foto auteur: © Droemer Knauer / Markus Röleke
Verzorging ePub: Michiel Niesen/ZetProducties

Copyright © 2012 Thomas Kistner
Copyright © 2012 voor de Nederlandse taal: Xander Uitgevers bv, Amsterdam

ISBN 9789401600279 / NUR 340

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

‘Beste voetbalboek van het jaar’
– Deutscher Fußball-Kulturpreis 2012

‘Een explosief boek’
– *Frankfurter Allgemeine Zeitung*

‘De zin die alles zegt: allang staat FIFA-familie synoniem voor de Siciliaanse variant op familie, namelijk maffia’
– *Der Spiegel*

‘Zwartboek van de voetbalwereldmachten’
– *Stuttgarter Zeitung*

‘Over de “dark side” van het voetbal... vol gedetailleerd bewijsmateriaal’
– *Süddeutsche Zeitung*

INLEIDING

‘Ben ik dan een slecht mens?’

Het leven is mooi wanneer er stormachtig applaus door het stadion klinkt. 11 juli 2010 is zo'n dag dat alles klopt, op de eretribune is Joseph S. Blatter in zijn element. Handen schudden, omhelzingen, de gouden medailles schitteren in het licht van schijnwerpers en camera's. Omringd door zijn bestuursleden neemt de FIFA-president het defilé af van het Spaanse nationale elftal, dat zojuist wereldkampioen is geworden. ‘En dan nu,’ roept de stadionspeaker, ‘de uitreiking van de wereldbeker!’ Lichtflitsen schieten door de arena van Johannesburg, de monotone blaasinstrumenten, de vuvuzela's, dreunen harder dan ooit. En Sepp Blatter schrijdt de stadiontrap af. Een tot op de grond reikende zijden sjaal tooit zijn donkerblauwe kostuum met priesterlijk wit, in zijn linkerhand heeft hij de gouden bokaal. Kan dit niet eeuwig duren, het ene na het andere rondje door het stadion? Maar dan stuit hij op Iker Casillas, de aanvoerder van het Spaanse elftal. Plechtig reikt Joseph S. Blatter de beker uit aan de nieuwe wereldkampioen.

Dit is het toppunt van geluk. En niet alleen voor een profvoetballer. Ook voor een official in een tak van sport die wereldwijd de alledaagse routine kan doorbreken. Een miljardenpubliek kijkt naar hem, de hele wereld ziet toe, alles bruist, iedereen is euforisch. Geen staatshoofd weet zo de aandacht naar zich toe te trekken, geen filmheld of popster valt zoiets ten deel. Kon dit maar eeuwig duren.

Maar er is ook de rol van booswicht. Deze rol kent Sepp Blatter ook. Van het WK 2002 in Azië en het WK 2006 in Duitsland. Een uiterst kwetsende ervaring die bij een man als hij ook nog eens het alleronaangenaamste gevoel oproept dat hij kent: onmacht. Wanneer de fans hem uitjoelen en uitfluiten, en spandoeken met kwetsende teksten uitrollen, wanneer golven van protest door het stadion gaan zodra Blatters gezicht op het scherm verschijnt of hij iets wil gaan zeggen – dat zijn momenten die niemand wil meemaken. Voor Blatter is dat het moment van de waarheid.

Bij het WK 2006 floot het publiek hem met elke wedstrijd harder uit, zodat hij zich na de finale in Berlijn helemaal niet meer op de grasmat waagde om de kampioen te huldigen. Het was een groteske aanblik zoals ze daar beneden bij de wereldbeker stonden en niet wisten wat ze moesten doen. De Duitse bondspräsident Horst Köhler, de FIFA-bestuurders, de voorzitter van het organisatiecomité Franz Beckenbauer en alle belangrijke vertegenwoordigers van de internationale voetbalfamilie stonden te wachten op het opperhoofd. Maar Blatter kwam niet. Hij hield zich schuil. Uit angst voor de mensen op de tribunes? Voor de fans, de mensen die geen materieel gewin uit het spel halen en daar zo gek op zijn dat ze er de grootste happening ter wereld van hebben gemaakt?

Zij bezorgen Blatter een vernedering. Zij zijn degenen die het zich nog kunnen permitteren om hem en zijn kabinet uit te fluiten: het publiek. Mensen die bij voetbal niet in de eerste plaats denken aan geld, macht of zelfverheffing, maar aan plezier, lol, genoeg. Daar betalen ze voor. En steeds meer ook.

De rest speelt tot aan zelfverloochening toe mee wanneer Blatter de wereld rondreist en zich laat omringen met heloten en beveiligers, spionnen en secretarissen. Businessclass, vijf sterren. Zwaailichten en auto-escortes zijn een onmisbaar decor voor de onvermoeibare bejaarde man uit het Zwitserse Alpenstadje Visp en zijn gevolg. Blatter bezit eredoctoraten en het Duitse kruis van Verdienste, hij heeft de Olympische Orde en zelfs een Bambi.¹ En nog een heleboel meer in zijn kast. Hem voorzitter van een sportbond noemen is bijna blasfemie. Is hij niet veel, veel meer – de patroon van een wereldwijde geloofsgemeenschap die in omvang de katholieke kerk ver achter zich heeft gelaten? De voetbalofficials geloven er heilig in. En in zekere zin is het ook zo.

Eén vingerknip en deuren zwaaien open van koninklijke en presidentiële paleizen, van het Witte Huis, het Kremlin en het Vaticaan, van premiers en van ministers. Geen enkele ambitieuze politicus kan zich een neutrale houding tegenover het voetbal permitteren. Deze sport is allang geen neutraal terrein meer. Wie populair wil zijn, moet het voetbal eer bewijzen. Toen bondskanselier Helmut Kohl bij de hulding na de WK-finale in 1986 de spelers aan zijn brede borst drukte werd daarover alomtegenwoordig gegniffeld. Tegenwoordig maakt de Brandenburgse domineesdochter Angela Merkel zelfs bij een kwalificatieduel haar opwachting in de doucheruimte van het Duitse nationale elftal, waar ze voor een select groepje fotografen poseert met de bezwete, slechts in handdoeken gehulde helden. En daarna ruziën de bondskanselarij en de top van de Duitse voetbalbond dagenlang over de vraag of dit uitstapje naar het nationale gevoelsleven nu wel of niet was voorgekookt – een circusnummer voor het voetbalvolk. Maar onder alle voetbalroes geeft de politiek zo langzaam maar niet alleen haar waardigheid prijs, maar ook iets wat vele malen belangrijker is: haar aanspraak om kritiek en controle uit te oefenen.

Mogen we het Sepp Blatter en de zijnen dan kwalijk nemen wanneer ze zichzelf als een hoger wezen zien? In de stadions komen we tegenwoordig vormen van verering tegen die tot niet zo heel lang geleden alleen in de Sint-Pieter voorkwamen. De wedstrijden worden bijgewoond door koren en dirigenten, enthousiaste mensenmenigten met een lichtje in de hand – een aansteker in plaats van een kaars –, die uitstralen dat ze hier en nu het hoogtepunt in hun leven meemaken. Gaandeweg komt er een gevoel van onsterfelijkheid over de massa's, weg uit deze wereld naar een spirituele wereld van heldendom en emotie – dat is een combinatie van sport en religie die toekomst heeft.

Maar er zijn ook profane redenen om met Blatter & Co goede vrienden te

worden. Ieder land wil ooit wel eens een WK organiseren, ook al is het viermaal kleiner dan Nederland. Qatar bijvoorbeeld. Dus vereist ook het staatsbelang een zorgvuldige omgang met Blatter, de voetbalpotentaat die al tientallen jaren aan de macht is. Glimlachen, knikken, toegeven. En ten slotte het gelag betalen, met geld van de belastingbetaler.

Van de sponsors hebben de voetbalgoden nog minder te vrezen dan van de politiek. De gesloten slagorde van wereldconcerns, waarvan in tijden van crisis – en daarvan is voortdurend sprake bij de door corruptie verziekte FIFA – wordt gezegd: let wel, als de sponsors echt boos worden, krijgt de FIFA de grootste moeilijkheden. Het is een raadsel hoe dit sprookje in de wereld is gekomen. In werkelijkheid knielen bedrijven en sponsors juist in devote eerbied neer voor het product WK-voetbal en daarmee voor de eigenaars, Blatter en zijn kameraden. Want hun product is in het hele melkwegstelsel het reclamemedium bij uitstek. Wie zich niet schikt kan elk moment worden vervangen. En wel door de directe concurrent, de rivalen staan in de rij.

Maar wacht even. We hebben toch ook nog de media? Klopt. Alleen zijn sportjournalisten helaas maar al te vaak fans die over het hek hebben weten te klimmen. Maar zelden zijn ze als serieuze journalisten met het thema bezig. Enthousiast en met grote persoonlijke inzet vervullen ze trouw hun dienst voor Blatters passiespelen en zorgen daarbij voor hogere sferen. Wat de FIFA al eens waardeerde met een royale gift van 50.000 Zwitserse frank aan de AIPS, de internationale sportpersassociatie; als de boeken tenminste kloppen.² Vrucht van deze journalistieke verheerlijking is het misschien wel merkwaardigste verlies aan waarnemingsvermogen in onze moderne maatschappij: een door groeiende agressie en nationalisme gekenmerkt, door gangsters en georganiseerde misdaad gepenetreerd miljardenbedrijf krijgt waarden en idealen toegedicht waar zelfs de groeiende scharen fans uit intelligentsia en wetenschap heilig in geloven.

Sportjournalistieke vakkennis komt op de tweede plaats. Het accent wordt langzamerhand verschoven van het tweespitsensysteem, de ruit op het middenveld en opkomende backs naar wie er al dan niet met elkaar samen kunnen spelen, de keuzes van de trainer, vlaggetjes en nationale kleuren. Het gaat om het grote gevoel. En voetbal is nu eenmaal de grootste generator van emoties. De media persen er nog een laatste traantje uit en meestal is dat nog echt ook. Het bewerken van de consument gaat alsmaar verder.

Maatschappelijke problemen als alzheimer of burn-out worden pas echt commercieel interessant als ze gerelateerd kunnen worden aan voetbalhelden. Public relations en journalistiek werken samen onder het mom dat er toch ontzettend belangrijke taboes te doorbreken zijn. Er valt zoveel tot stand te brengen onder de zonnekoepel van de voetbalsport. De verering is enorm.

Wereldwijd leidsman te kunnen zijn van deze alsmaar voortdenderende illusies is bepaald niet gek voor een fiscaal begunstigde vereniging die eigenlijk

enkel maar tot doel heeft om 'het voetbal continu te verbeteren'. Bij Blatter hoeft je met zo'n banaliteit niet aan te komen. Alleen maar het balspelletje beter maken? Voor minder dan een quasireligieuze heilsboodschap doet hij het niet. Als hij spreekt, en dat is bijna iedere dag, stort hij over zijn gehoor een woordenbrij uit van respect, vrede, een betere wereld, vorming, integratie, transparantie, hoop, een nog betere wereld, solidariteit, karaktervorming, levensschool, school voor het leven, respect en nog eens respect. Hij doet dat al twaalf, vijftien jaar zo, als een Duracell-konijntje dat op ecstasy loopt. Hij kan niet anders, alles moet eruit. Of het chronisch is? Blatters voetbal verlost de wereld.

Er moeten mensen zijn die dat ook werkelijk beginnen te geloven.

Niet de mensen met gezond verstand, die doen daar niet aan mee. Al jaren merken ze dat er iets mis is met hun sport. Dat het voetbal schade oploopt als het te lang in handen blijft van de verkeerde mensen. Die zijn al tientallen jaren aan de macht. En schade is er volop. De wereldvoetbalbond is zijn symbool kwijt, het logo met de beide halfronden; en niemand heeft er iets van gemerkt. De bond is zelfs verdachte in een strafrechtelijk onderzoek wegens corruptie. Let wel, de FIFA zelf moest voor de rechter verschijnen, er waren onderzoeksresultaten die tot een aanklacht zouden kunnen leiden. De FIFA heeft die erkend en een enorme schadevergoeding betaald. Alleen op deze manier kon de bond een strafproces voor de ogen van de hele wereld voorkomen. Maar waarom hing de FIFA een proces boven het hoofd, kan een organisatie eigenlijk wel worden aangeklaagd? Jazeker, als de officier van justitie onvoldoende bewijs heeft tegen een of meer hoge ambtsdragers die in staat van beschuldiging zijn gesteld. In dat geval belandt de FIFA zelf op het strafbankje – in plaats van de mensen die erachter schuilgaan.

Deze en andere dingen konden lang geheim worden gehouden. Hoe zoiets mogelijk is? Dat is geen enkel probleem in een cliëntèlemilieu dat aan weinig wetten onderworpen is, een vestigingsvoordeel waarmee een zakenland als Zwitserland al jaren sportbonden lokt. Voor de sportwereld zijn dat aantrekkelijke condities. Niet voor niets hebben de FIFA en zo'n 60 andere bonden zich in het Alpenland gevestigd. Het is mogelijk dankzij een enorm apparaat dat vele duistere zaakjes aan het daglicht onttrekt, maar vooral dankzij het geld dat zo'n gigantisch veiligheidsapparaat opslokt. En voor de FIFA speelt geld geen rol. Aan de huidige WK-cyclus verdient de organisatie circa 4 miljard euro, 1 miljard per jaar dus.

Met geld kan een steeds steviger bolwerk worden opgetrokken. De dikke muren rond de eigen topmensen en hun zakenmoraal zijn nodig, want onder Blatter is de term FIFA synoniem geworden aan corruptie. De inwoners van Zwitserland kozen het begrip 'FIFA-ethische-commissie' zelfs tot het meest misplaatste woord van 2010. Ook zij konden het onzinnige gepraat over de

wonderbaarlijke zelfzuivering eenvoudigweg niet meer aanhoren. Het begrip FIFA-familie staat al sinds lange tijd voor de Siciliaanse variant: afvalmaffia, bouwmaffia, FIFA-maffia. Het is inmiddels common sense dat de voetbalbond onder Sepp Blatter tot een maffioos geheel is vervallen, tot een netwerk van wederzijdse afhankelijkheden waarbij het mondiale voetbal geregeerd wordt door een combinatie van loyaliteit, corruptie en *omertà*. Over de hele wereld werken opsporingsambtenaren aan een zorgvuldige juridische onderbouwing. De FBI voorop.

In een aantal gevallen heeft de FIFA zelfs maatregelen moeten nemen. Sinds eind 2010 werden 4 van de 24 bestuursleden, die samen met de president het uitvoerend comité vormen, wegens corruptie ontslagen. Naar een aantal anderen wordt momenteel onderzoek gedaan door het Openbaar Ministerie. Maar onderzoek van de FBI en van nationale politieapparaten in Europa voedt de verdenking dat het slechts om het topje van de ijsberg gaat. De betreffende activiteiten van de Amerikaanse federale politie zijn ondergebracht bij de afdeling georganiseerde criminaliteit in Eurazië. Dat is opmerkelijk. Het zijn immers officials uit Oost-Europa die in de internationale voetbalwereld steeds vaker aan de weg timmeren, hoewel het voetbal juist in deze landen enorme problemen met corruptie, financieringsconstructies en zelfs met mensenrechten heeft. Tegelijkertijd hebben die officials met Michel Platini een man aan het hoofd van de Europese voetbalbond UEFA die niet alleen hún hoop voor de toekomst is, maar ook die van heel wat andere voetbalbonden. Deze Platini moet het laatste grote succes van Blatter worden: zijn opvolger. De Fransman heeft van meet af aan voor Blatter gewerkt. Platini was zijn helper bij de presidentsverkiezingen, zijn assistent en zijn leerling als het om sportbeleid gaat.

De flanken van de FIFA liggen open: hoe kon het WK 2022 terechtkomen in de bakoven van het woestijnstaatje Qatar? Hoe hebben Poetins Russen de FIFA-bestuursleden ervan overtuigd dat zij het WK 2018 moesten krijgen? Dat zijn de meest gestelde vragen. De gang van zaken bij de toekenning van zowel het WK 2018 als 2022, op 2 december 2010, is achter de schermen een studiethema voor veel belanghebbende partijen. Ook de FBI doet mee, op twee continenten wordt onderzoek gedaan. Tal van onderzoeksbureaus en private veiligheidsbedrijven zijn ingeschakeld. De een speurt in opdracht van gedupeerde WK-kandidaten die de laatste toewijzingen ongedaan willen maken wanneer bewezen kan worden dat er sprake was van omkoperij. De ander werkt voor klanten die juist alle sporen willen uitwissen. En ook de FIFA zelf zet voortdurend eigen troepen in.

Hier wordt een nieuw gevaar zichtbaar. De sport die zich grotendeels ophoudt in een alleen aan haar voorbehouden, niet aan staatsrecht onderhevige ruimte, bouwt eigen inlichtingen- en veiligheidsdiensten op die nauwe banden onderhouden met de bovenwereld van opsporingsambtenaren en geheim agenten. Daardoor vervagen de grenzen tussen het apparaat van een bond met

hoogst obscure leiders en de overheid die deze leiders soms zelfs op de hielen zit. De FIFA heeft twee jaar lang in de persoon van Chris Eaton een veiligheidschef gehad die als voormalige Interpol-directeur over een goede ingang beschikt bij overheidsinstellingen die deze vroegere *supercop* ook na zijn overstap blijkbaar nog altijd collegiaal gezind zijn. Dat is niet goed, het kan zelfs gevaarlijk worden – ontstaat dan niet onvermijdelijk een informele schemerzone? Een schemerzone die er zeker niet hoort te zijn en buitengewoon scherp in de gaten moet worden gehouden. Maar wie is daartoe in staat als oud-politiefunctionarissen contact blijven onderhouden met hun voormalige werkgever, hoewel ze als particuliere dienstverleners inmiddels aan de andere kant van de streep staan?

De voormalige Interpol-man Eaton werkte al sinds maart 2010 niet meer voor de overheid, maar voor een voetbalbond die chronisch door corruptie wordt geplaagd. Daar moest hij topmensen afschermen die vaak zelf in het vizier van diezelfde overheid kwamen. Opmerkelijk genoeg tekenden zich na een tijdje zelfs de eerste vormen van symbiose af. Dit culmineerde in een gedenkwaardige, pijlsnel tot stand gebrachte tienjaarsovereenkomst tussen de FIFA en Interpol waarvoor deze de grootste gift uit de geschiedenis van de voetbalbond mocht incasseren: 20 miljoen euro. Dit leidde en leidt nog altijd tot veel kritiek uit de politiebranche, temeer daar een jaar later nog altijd geen actie was ondernomen. In plaats daarvan werden de netwerken verder uitgebouwd: in het voorjaar van 2012 werd ex-Interpol-directeur Eaton als FIFA-veiligheidschef opgevolgd door de Duitser Ralf Mutschke. Ook Mutschke is een voormalig Interpol-directeur die vanuit de Duitse federale recherche naar de FIFA overstapte.

Moet een democratische maatschappij zich niet de vraag stellen of dit soort connecties niet een veiligheidsrisico vormen – vooral omdat ze op persoonlijke netwerken berusten? In elk geval zorgt het thema tot nog toe voor voldoende gespreksstof binnen Europese justitie- en veiligheidskringen. En ook al is de oudgediende Interpol-man Eaton weer bij de FIFA vertrokken, dat betekent allerminst dat hij niet langer deel uitmaakt van de nieuwe geheime sportveiligheidskringloop. Integendeel, hij is overgestapt naar het International Centre for Sport Security (ICSS), een organisatie met haar hoofdkantoor in Qatar die zich sinds kort aandoenlijk inzet voor sportveiligheidsvraagstukken en dat onder leiding van mensen die eerder werkten voor de inlichtingendienst, het leger en het ministerie van Binnenlandse Zaken van Qatar.

Zulke banden met hoge politiefunctarissen die over een uitgebreid netwerk beschikken en uitstekend worden betaald, zijn verontrustend en zelfs absurd in het licht van het integriteitsdrama rond veel topvertegenwoordigers van de wereldvoetbalbond.

Hoe komt een onbezoldigde voetbalofficial aan een vermogen dat in de honderden miljoenen loopt? Heeft de FIFA evenals maffiabaas Don Corleone in

de film haar zakenactiviteiten onder de familieleden verdeeld in plaats van ze op de vrije markt te verhandelen en daar zo veel mogelijk geld voor het voetbal mee te verdienen? Het antwoord luidt: ja, de FIFA gedraagt zich als zo'n soort familie. Bijvoorbeeld door een eigen bestuurslid tientallen jaren lang tegen een vriendenprijsje televisierechten toe te spelen.

Corruptie heeft een lange geschiedenis bij de FIFA: hoe corrupt is een organisatie met een erevoorzitter als João Havelange, die na 50 jaar zijn lidmaatschap van het Internationaal Olympisch Comité neerlegde, vlak voordat hij er op beschuldiging van omkoperij uit zou zijn gevlogen? Deze man stond 25 jaar aan het hoofd van de FIFA.

Wat wist en dreef zijn leerling en opvolger Sepp Blatter, die er telkens listig voor zorgde dat de FIFA met steeds weer hetzelfde marketingbureau in zee ging? Dat ISL ging in 2001 op de fles, een van de grootste faillissementen uit de economische geschiedenis van Zwitserland. Daarbij kwam naar buiten dat ISL hoge functionarissen in de voetbalwereld en in andere sporten het onvoorstelbare bedrag van 141 miljoen Zwitserse frank aan smeergeld had betaald.

Er bestaat een vracht aan juridisch materiaal met betrekking tot deze omkoperij vanuit het gezichtspunt van het marketingbureau. Maar er is ook een strafrechtelijk document van het Openbaar Ministerie dat de systematiek achter het smeergeldsysteem vanuit het gezichtspunt van de ontvangers blootlegt – en uiteenzet hoe de top van de FIFA met ISL onder één hoedje speelde. Deze seponeringsbeschikking ten aanzien van de kwestie FIFA-ISL vormt het morele bankroet van de wereldvoetbalbond en haar kopstukken over de afgelopen 30 jaar. Het document bestond al in de vroege zomer van 2010. Maar openbaarmaking ervan wisten de FIFA en de betrokken functionarissen jarenlang met hulp van dure Zwitserse advocaten tegen te houden. Dezen worden betaald met geld van een wereldvoetbalbond die als gevolg van het wanbestuur van de eigen officials zelf als organisatie in het beklagdenbankje zit.

En de neteligste vraag van allemaal? Ook die draait om de baas van deze familie. Merkwaardig genoeg schermt de president zijn eigen kantoor en de bedragen die daar omgaan zelfs af voor zijn eigen uitvoerend comité. Wat weinig goeds voorspelt, daar Sepp Blatter bij de FIFA een zelfstandige tekenbevoegdheid heeft. Deze man heeft geen instemming van anderen nodig om financiële transacties van dit miljardenbedrijf af te doen, en dat al vanaf 1998. Toen kwam hij op de troon na een verkiezingsstrijd die zelfs door zijn toenmalige medestanders als uiterst corrupt wordt gekwalificeerd.

Dit alles heeft de FIFA zo in de problemen gebracht dat ze in de zomer van 2011 beterschap moest beloven. Zoals zo vaak. Eerst dacht Blatter in alle ernst nog dat hij het tij zou kunnen keren met sympathieke prominenten en wilde hij

mensen zoals operazanger Placido Domingo voor zijn karretje spannen. Toen dat niet in goede aarde viel, vertelde hij zijn gehoor dat hij in de bedrijfsvoering de principes van *good governance* zou introduceren. Zijn FIFA investeerde direct enorme bedragen, geld speelt toch geen rol, en trok snel geschikt personeel aan. Geen al te kritische pottenkijkers zoals die van Transparency International. Deze anticorruptie-experts waren aanvankelijk wel bij de zaak betrokken, maar wilden niet alleen *compliance*-regels ontwikkelen, ze wilden ook in het verleden van de bond wroeten. Onverbiddelijk. Viel niet over te praten. Onophoudelijk benadrukten ze in het openbaar dat er niets goeds tot stand kon worden gebracht binnen een foute omgeving en dat er dus geen sprake kon zijn van *good governance* onder toezicht van mensen die zelf al jarenlang hun zakken vullen. Maar het verleden met zijn sporen van smeergeld tot in het heden – alsjeblieft niet! Nee, dat laten Blatter en zijn vrienden liever maar waar het ligt: veilig weggeborgen.

Dus moesten ze voor de *compliance* ambachtslieden in dienst nemen, installateurs van een goed zakelijk geweten. Pragmatici die het niet kan schelen waar hun vakwerk uiteindelijk terechtkomt. Blatter benoemde Mark Pieth tot chef-hervormer. Een Zwitserse criminoloog met een uitstekende naam. Pieths team zette zich aan een onmogelijke taak: ethische vernieuwing bij de FIFA – onder leiding van mensen die zelf het Openbaar Ministerie graag een hak zetten. En zo kwam de man die zich ooit zeer verdienstelijk maakte bij het onderzoek naar corruptie bij het olie-voor-voedselprogramma al snel zelf aan kritiek bloot te staan. En wie beter kijkt, ziet dat *compliance* en *good governance* zelf ook een bloeiende bedrijfstak vormen – en bovendien dat in deze bedrijfstak vaak dezelfde figuren rondlopen die bij het nieuwe wereldvoetbalveiligheidssysteem zijn betrokken.

Een bizarre situatie. Blatters chef-hervormer Pieth probeerde in elk geval met woorden de indruk van een al te naïeve inkapseling weg te nemen. Daarom beschikken we nu over een hele reeks verheugend heldere uitspraken die vanuit een vakkundig oog licht werpen op de maffiose praktijken rond de FIFA-baas.

Het publiek is heel terecht verontwaardigd, vindt corruptie-expert Pieth. ‘Als strafrechter begrijp ik dat heel goed. Er is sprake van stevige verwijten die nooit zijn opgehelderd. Dat is frustrerend en onverdraaglijk.’ Hij heeft gehoord ‘dat functionarissen de toewijzing van een WK of marketingbeslissingen verkopen en dat ontwikkelingsgeld verdwenen is. We hebben voor onszelf al een lijst met misstappen opgesteld en die lijst zal nog veel langer worden.’ Hij zou er ‘niet voor terugdeinzen om ook Openbare Ministeries te informeren als er strafrechtelijk relevante zaken tevoorschijn komen die opgehelderd moeten worden’. Tegelijkertijd kan hij op zijn vingers natellen dat er bij de FIFA niets gaat veranderen. Hij weet ook wel dat met Michel Platini, Blatters leerling, een nieuwe vertegenwoordiger van het ancien régime klaarstaat. Platini en de Franse

connectie achter Blatter, aangevoerd door secretaris-generaal Jérôme Valcke, bereiden de FIFA al voor op het tijdperk na de kleine dictator – en met diens hulp. Terwijl de compliance-experts aan strenge regels werken, baant het oude systeem zich een weg naar de toekomst. Want Platini is een man van het verleden. Ooit heeft hij meegeholpen Blatter in het zadel te helpen en hij staat ervoor garant dat de gepantserde deuren van het kantoor van de president na diens vertrek vergrendeld blijven. Zoals Blatter er vanaf 1998 garant voor stond dat het dossier-Havelange gesloten bleef.

Het is en blijft een meedogenloze strijd die daar achter de schermen wordt gevoerd. Wie opgeeft is nog lang niet uitgeschakeld. Het gaat om miljarden en het gaat om reputaties. Het gaat om WK's en om speculatie op de toekomst. Het gaat om geld en om bestaan.

In 2010, in Zuid-Afrika, was Blatters wereld voor het laatst in orde. De mensen aan de Kaap kenden zijn FIFA niet zo goed. Wie was er daar nu geïnteresseerd in rechterlijke uitspraken en dossiers waarin de FIFA als frauduleuze organisatie wordt gebrandmerkt? Nee, oom Sepp en zijn grijze voetbalkopstukken waren gewoon de suikerooms die met vrijkaartjes voor scholieren en stadionmedewerkers strooiden en deden alsof het enkel en alleen aan hen te danken was dat er ergens ter wereld een WK kon worden gehouden.

‘Niets is meer over van de schoonheid van het voetbal sinds het speelveld in een oorlogstoneel is veranderd,’ schreef Tyrone August, hoofdredacteur van de *Cape Times* nadat bij de voorrondes van het WK de ene na de andere staatsrel uitbrak. En dat niet alleen in een land als Nigeria, waar president Goodluck Jonathan uit woede over het optreden van de Super Eagles het team ontbond en uit alle kwalificatiewedstrijden terugtrok. Of in Noord-Korea, waar menige speler en official na een al te vroegtijdige uitschakeling in een arbeidskamp terecht kwam – en sommigen naar verluidt zelfs helemaal van de aardbodem verdwenen. Nee, ook in Frankrijk, Italië en Engeland brak een enorm patriottisme los, politici gedroegen zich als pubers wanneer de voetbalhelden niet volgens de vaderlandse verwachtingen hadden gepresteerd. Berouwvolle voetballers en schuimbekkende ministers beheersten dagenlang het nieuws in de westerse wereld.

Nationalisme drukte als nooit tevoren zijn stempel op dit WK en niets lijkt deze tendens te kunnen stoppen. Alles ontaardt in een gemoedstoestand die de mensen heen en weer slingert tussen verheerlijking en ondergang. En natuurlijk wonen ook politici de hoogmis bij, nu hun denktanks alleen nog maar bezig zijn met het neerzetten van de politiek als een product: wie laat zich wanneer, waar en met wie zien? Minister-presidenten en staatshoofden wedijveren op de tribunes in het uitbundige gejuich waarmee ze zich tegenwoordig aan het kiezersvolk opdringen.

Het WK 2006 maakte van Duitsland zo het sprookjesland waar onder een wekenlang stralende hemel een compleet nieuw volk boven de alledaagse sleur uit rees. Een van de vele mythen. Het WK 2002 in Japan en Zuid-Korea werd door politieke wetenschappers van alle kanten belicht als teken van vriendschap en verbondenheid tussen de volken. Serieus. In werkelijkheid hadden beide landen elkaar tot op het bot bestreden in een uiterst corrupt verkiezingsproces. Uit machtspolitieke overwegingen dwong de FIFA hen samen te werken zonder dat ook maar iets van alle tegenstellingen werd opgelost.

Toen het Franse elftal rond de uit Noord-Afrika afkomstige voetballers Zidane, Henry en Trezeguet in 1998 het WK won, werd dit verkocht als triomf van de integratie. Aan de universiteiten werden doctoraalscripties geschreven over de vraag in hoeverre de WK-zege had bijgedragen aan het Franse integratiebeleid. Drie jaar later kwam het antwoord van de straat: toen brandden de Parijse voorsteden.

Mag dit resultaat verbazing wekken wanneer serieuze politiek plaatsmaakt voor carnavalspolitiek? Zoals in 2004, toen de Grieken hun Europese titel vierden als triomf van het moderne hellenisme, als overwinning van de standvastigheid die ze op de grasmat aan de dag hadden gelegd – wat werd er niet bij gehaald? De euforie duurde maar een paar weken, want toen moesten de onbuigzame Grieken na een hele serie verwoestende bosbranden constateren dat hun kadasters niet eens beschikten over grondboeken.

Op die elfde juli 2010 in Johannesburg, op die voor Blatter heerlijke avond, was er ook een man in een rolstoel aanwezig: Nelson Mandela. Afrika's grote oude man onderwierp zich voor het laatst aan de eisen van de voetbalbazen. Wat een eer, wat een opwaardering. Wat een genoeg voor de hofhouding van de voetbalsport, voor de sponsors, functionarissen en vertegenwoordigers van dwergstaten, dat ze zich nog snel even konden koesteren in de glans van een van de grootste politici uit de twintigste eeuw.

‘We stonden onder zeer zware druk van de FIFA die eiste dat mijn grootvader bij de finale aanwezig zou zijn,’ klaagde Mandela's kleinzoon Mandla.³ De familie rouwde immers al weken om Mandela's achterkleindochter Zenani. Het dertienjarige meisje was op de terugweg van de openingsceremonie bij een auto-ongeluk om het leven gekomen. Mandela's hart was gebroken, hij had zijn deelname aan de verdere feestelijkheden afgezegd. Maar bij de finale kende de FIFA geen pardon, klaagde zijn kleinzoon. ‘Ze respecteerden onze gebruiken en tradities als mens en familie niet. Dit wereldicoon moest er koste wat kost bij zijn.’

Als de mensen dat geweten hadden, was er ook in Zuid-Afrika misschien ‘weg met Blatter’ geroepen. Zeker is dat dergelijke kreten nooit binnen de FIFA zelf te horen zullen zijn. In de 38 jaar dat de Zwitser als directeur, secretaris-generaal

en president aan de macht is, is de FIFA een soort privé-instrument geworden. Blatter bepaalt de regels. Zijn woord is wet.

Daarom moet het voetbal zijn hoop vestigen op de FBI en andere opsporingsinstanties. Het moet vertrouwen op de onafhankelijkheid van Openbare Ministeries die op diverse plaatsen in de wereld onderzoek hebben opgestart. Het moet hopen op de openbaarmaking van de seponeringsbeschikking over de ISL-zaak.⁴ En dat Blatters gebruuskeerde makers eindelijk doen wat ze openlijk hebben aangekondigd: hun hart luchten over de godfather van deze voetbalfamilie.

‘Ben ik dan een slecht mens?’ roept Sepp Blatter de congresshal in, deze keer in de Zuid-Koreaanse hoofdstad Seoul. Het is 29 mei 2002, Blatter heeft zojuist zijn troon verdedigd na een legendarisch smerige verkiezingsstrijd. Nu staan de afgevaardigden voor hem hun handen stuk te klappen. Officials die ieder jaar honderdduizenden of miljoenen dollars voor hun bonden incasseren. Velen in gezelschap van hun vrouw of vriendin. De meesten vertegenwoordigen bounty-eilanden en woestijnstaten, vorstendommertjes of dwergstaatjes, sommige nauwelijks groter dan een paar honderd voetbalvelden. Veel van die staatjes beschikken niet eens over een fatsoenlijk veld. Maar het geld stroomt met grote regelmaat hun kant op. Zij vormen de voetbalfamilie, die op deze verkiezingsdag voltallig bijeen is. En dolenthousiast is.

‘Ben ik dan een slecht mens?’ roept Blatter hun toe. ‘Jullie zijn toch niet zo slecht dat jullie een slechte president kiezen! Dus zijn we allemaal goed. Pak elkaars hand. We zijn allemaal goed! Pak allemaal elkaars hand. Voor de eenheid van het voetbal. Voor het voetbal!’

Deze logica duurt voort. Tot het spel uit is.

Thomas Kirstner

München, maart 2012

Een gentlemen's club

21 mei 1904. Parijs, Rue de St. Honoré. Een achterhuis. Hier wordt de FIFA, de *Fédération Internationale de Football Association*, ten doop gehouden. De vaders zijn de Fransman Robert Guérin en de Nederlander Carl Anton Wilhelm Hirschmann; als peetooms wonen vertegenwoordigers en voetbalbonden uit zeven Europese landen – Frankrijk, Spanje, Zweden, Denemarken, België, Nederland en Zwitserland – de plechtigheid bij. Frankrijk en Zweden hebben nog geen erkende nationale voetbalbond en de Spanjaarden worden vertegenwoordigd door Madrid F.C., waaruit later, in 1920, Real Madrid zal voortkomen.

De Duitse voetbalbond meldt zich nog diezelfde dag per telegram aan als lid, ook andere bonden komen erbij. Guérin, journalist bij het dagblad *Le Matin*, wordt de eerste president. De eerste internationale voetbalcompetitie wordt op de Olympische zomerspelen van 1908 in Londen gespeeld. Dan is de leiding bij de FIFA al in handen gekomen van de Engelsman Daniel Burley Woolfall – onder zijn presidentschap, dat tot 1918 duurt, treden met Zuid-Afrika, Argentinië, Chili en de Verenigde Staten de eerste niet-Europese landen tot de FIFA toe.

De oprichters zien zichzelf – en dat is kenmerkend voor de pionierstijd van de sport – als wereldburger. ‘Het elfde congres spreekt de bereidheid uit tot ondersteuning van ieder initiatief dat de naties dichter bij elkaar brengt en geweld vervangt door een scheidsgericht ter beslechting van alle conflicten die zich tussen hen voordoen’, staat in een verklaring van het FIFA-congres uit juni 1914, kort voor het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog. Daarmee komt de ontwikkeling van de wereldvoetbalbond tot stilstand; er zijn geen internationale wedstrijden meer en sommige nationale voetbalbonden, waaronder die van Engeland, zeggen hun lidmaatschap op.

Direct na de Wereldoorlog en de dood van Woolfall helpt oprichter Hirschmann de FIFA nog eens op de been; in 1921 wordt de Fransman Jules Rimet president. En met hem neemt de sport wereldwijd een hoge vlucht. Rimet blijft aan tot 1954. In zijn jonge jaren is hij actief geweest in de sociaal-katholieke beweging. Net als zijn landgenoot Pierre de Coubertin, de grondlegger van de moderne Olympische Spelen, ziet Rimet in sport een kracht ten goede. Zijn christelijke inspiratie is van begin af aan zichtbaar in het wereldvoetbal. Hij zet zich in voor een christelijk georiënteerde wereldwijde voetbalfamilie: voetbal moet mensen en naties samenbrengen, de toenadering tussen de volkeren bevorderen, fysieke en morele vooruitgang bewerkstelligen en op gezonde wijze plezier en levensvreugde brengen. Na 1924 maakt Rimet samen met Enrique Buero, een Zuid-Amerikaanse sportmecenas, plannen voor een wereldkampioenschap voetbal. In 1930 is het zover, het eerste WK wordt gespeeld in Buero's vaderland Uruguay. Wanneer Rimet in 1954 afscheid neemt,

heeft hij vijfmaal de wereldbeker mogen uitreiken. De FIFA telt dan 85 leden.

Rimets opvolger, de Belg Rodolphe William Seeldrayers, overlijdt al na één jaar in functie. Hij wordt in 1955 opgevolgd door de Engelsman Arthur Drewry, die samen met Stanley Rous het werk van Rimet had voortgezet om de Britse bonden na de Tweede Wereldoorlog weer lid van de FIFA te maken. In 1961 wordt Stanley Rous de dan alweer derde Engelse voorzitter. Rous is secretaris van de Engelse voetbalbond en oud-scheidsrechter.

Met het einde van Rous' presidentschap komt in 1974 ook een einde aan het tijdperk van grand seigneurs en gentlemen. Zijn opvolger is João Havelange, die de FIFA tot 1998 met ijzeren vuist regeert. En daarna wordt diens protegé Sepp Blatter op de troon gehesen. Met dit door de wol geverfde duo groeit de FIFA in het tijdperk van commercie uit tot een miljardenconcern; en met het geld komen de schandalen.

De FIFA, die in het handelsregister staat ingeschreven als een vereniging naar Zwitsers burgerlijk recht, wordt vandaag de dag eerder als een soort geheim mannengenootschap gezien waarbij Rimets idee van één grote voetbalfamilie een angstaanjagende gedaante heeft aangenomen, die van de Siciliaanse familievariant. Met een hoofd dat alles beheerst en nergens voor verantwoordelijk kan worden gesteld. Met toegewijde familieleden die de zwijggelofte van de omertà afleggen en de FIFA in een zelfbedieningswinkel hebben veranderd.

In het Zürcher handelsregister omschrijft de wereldvoetbalbond zichzelf als volgt: 'Doel van de FIFA is om het voetbal voortdurend te verbeteren en wereldwijd te verbreiden - daarbij de volkenverbindende, opvoedkundige, culturele en humanitaire betekenis van het voetbal in acht nemend - en wel in het bijzonder door het stimuleren van het voetbal via jeugd- en ontwikkelprogramma's; het organiseren van eigen internationale toernooien; het vastleggen van regels en voorschriften alsmede het waarborgen hiervan; de controle over het Association Football in al zijn vormen door alle noodzakelijke maatregelen te nemen om aantasting van statuten, reglementen en besluiten van de FIFA, alsmede van spelregels te voorkomen; te verhinderen dat methodes of praktijken voorkomen die de integriteit van het spel of van wedstrijden in gevaar brengen of tot misbruik van het Association Football zouden kunnen leiden.' Dat de controle in handen van één man moet liggen, staat nergens. Maar wel dat er slechts één man is die voor deze miljardenzaak in zijn eentje tekenbevoegd is: president Joseph Blatter.

Daarmee torent hij hoog en eenzaam uit boven het bestuur van de wereldvoetbalbond, het zogenaamde uitvoerend comité. Dit gremium is, na het eens in de twee jaar bijeenkomende congres, het hoogste orgaan binnen de FIFA. Het wijst onder meer de organisatie van de WK-toernooien toe en benoemt de

voorzitters en de leden van de permanente commissies en rechtsorganen. Het comité telt 25 leden. Eén ervan is de secretaris-generaal, die geen stemrecht heeft als er bijvoorbeeld besloten wordt over een WK. De bezoldigde president, zeven onbezoldigde vice-presidenten en zestien andere leden vormen de overige 24 leden. Ze worden volgens een vaste verdeelsleutel door de continentale voetbalbonden voorgedragen. De Europese voetbalbond UEFA mag acht vertegenwoordigers naar het FIFA-bestuur afvaardigen, Azië (AFC) en Afrika (Caf) ieder vier, Zuid-Amerika (Conmebol) en Midden- en Noord-Amerika (CONCACAF) ieder drie. Eén lid van het comité wordt benoemd door de voetbalbond van Oceanië (OFC).

Elk lid van het uitvoerend comité zit weer in commissies en heeft doorgaans over één ervan de leiding. De FIFA betaalt deze officials een zogeheten onkostenvergoeding van 100.000 dollar per jaar; in plaats van het gebruikelijke 25 procenttarief betalen zij in Zürich 10 procent belasting. Al hun onkosten worden door de FIFA vergoed: hotels, vluchten en overige first-classreizen, maaltijden et cetera; verder ontvangen zij een daggeld van 500 dollar en bij veel evenementen ook nog eens 250 dollar per dag voor hun gevolg. Daar komen dan nog pensioengelden en WK-tickets bij – en vooral niet in geld uit te drukken relaties met presidentiële paleizen, parlementen, *haute finance* en commercie.

Evenals de president heeft ieder lid van het comité de beschikking over een eigen begroting. Het bestuur keurt ook de onkosten goed van de bijna 30 permanente FIFA-commissies, die op hun beurt enkele honderden onbezoldigde officials van een overvloedig inkomen uit een erebaan voorzien.

De Britse FIFA-specialist Andrew Jennings heeft heel wat voorbeelden gepubliceerd van hoe leden van het uitvoerend comité dikke vijfcijferige bedragen declareerden voor hun aanwezigheid bij bescheiden FIFA-toernooien – zonder deze verder te verantwoorden. Legers juristen zette de FIFA met voetbalgeld tegen hem in. Maar deze criticus kreeg het naar eigen zeggen pas echt zwaar te verduren toen hij in Blatters uitgaven begon te poken. Dat hadden sommige tegenstanders van Blatter binnen het uitvoerend comité ook al eens gedaan; eenmaal probeerden ze zelfs een aanklacht tegen hem in te dienen vanwege de grote hoeveelheid geld die in zijn zakken verdwijnt. Maar ook deze interne tegenstanders kregen nooit de onderste steen boven en met Jennings kon de FIFA sowieso anders omspringen: ze ontzegde de Brit de toegang tot FIFA-bijeenkomsten en persconferenties. Dat gebeurde in het voorjaar van 2003, twee jaar na het faillissement van smeergeldorganisatie ISL, die jarenlang nauw met de FIFA samenwerkte. Sinds die tijd worden de zaken gedaan binnen een daartoe opgerichte FIFA-marketing NV. Net als bij reisbureau FIFA Travel NV en de FIFA zelf, is Blatter bij deze organisatie in zijn eentje tekenbevoegd.

Behalve de onbezoldigde bestuurders bestaat er ook een betaald bureau. Dat valt eveneens onder de president en zijn secretaris-generaal Jérôme Valcke. Op

de officiële FIFA-website prijkt de directeur van het presidentiële bureau op dezelfde hoogte als Blatter: Christine Botta, meisjesnaam Salzman. Blatter en de dochter van zijn jeugdvriend uit Visp, die hij van kleins af kent – vormt dat niet een harmonisch beeld? Twee spruiten uit het Zwitserse Alpendorpje Visp boven in het organogram van de wereldvoetbalbond. Blatters chef de bureau is getrouwd met de architect Charles Botta, die zelf ook op de FIFA-website voorkomt: van Zuid-Afrika tot Brazilië bouwt hij ijverig WK-stadions. Bovendien heeft zijn bouwmanagementgroep het peperdure FIFA-paleis boven op de Zürichberg neergezet.¹

Naast deze al tientallen jaren lange vertrouweling van Blatter zijn er nog acht directeuren: voor juridische zaken, communicatie, financiën, marketing, televisie, wedstrijden, personeel en ontwikkeling.

Maakt al met al negen directeuren, een secretaris-generaal en 24 leden van het uitvoerend comité, inclusief een president. De FIFA is opgezet als organisatie zonder winstoogmerk – maar er worden bonussen betaald alsof het om een financiële instelling gaat. Volgens het eigen jaarverslag hebben de ‘leidende organen’ van de FIFA in 2010 in totaal 32,6 miljoen dollar aan ‘op korte termijn opeisbare uitbetalingen’ ontvangen. Met leidende organen worden de leden van het uitvoerend comité en de directeuren bedoeld. Ook de zes leden van de financiële commissie maken er deel van uit, maar die zitten ook al in het uitvoerend comité. Een bedrag van 32,6 miljoen dollar – voor salarissen, onkostenvergoedingen en zogenoemde bonussen. Dit bedrag gaat naar hooguit 34 mensen. Wanneer je de directeuren royaal inschaalt op 500.000 dollar en je afgaat op de bewering van Mohammed Bin Hammam, voormalig lid van het uitvoerend comité, dat hij in zijn tijd jaarlijks hooguit 200.000 à 300.000 dollar ontving – dan rijst de vraag: hoe wordt het enorme restant van deze woekerwinst verdeeld? Wie incasseert wat?

Dat is een van de spannende vragen die we in dit boek willen onderzoeken.

EEN MAN WIL OMHOOG

De peetvader

Op die dag zijn alleen de allernaasten erbij. Het is een zeer select groepje dat Horst Dassler in april 1987 naar zijn laatste rustplaats brengt. 'Monika Dassler liep aan het hoofd van de kleine stoet die de kist van haar man begeleidde. João Havelange, Juan Antonio Samaranch en Sepp Blatter volgden direct achter de weduwe en haar kinderen.'¹

Horst Dassler was pas 51 jaar toen hij door kanker uit het leven werd weggerukt. Maar hij had de sportwereld sterker veranderd dan iedere andere ondernemer, official of atleet voor en na hem. Hij was een visionair die mensen voor zich wist te winnen, allianties smeedde, voor eigen gewin bespioneerde en aan de wieg van de moderne sportcommercie stond. Hij was de allesbepalende figuur die daarvoor alle controlemechanismes uitschakelde, daarbij geholpen door de omstandigheid dat de sportwereld zijn zaakjes altijd zelf al regelde. Hij verlaagde de sport tot business en misbruikte haar idealen en waarden voor eigen reclamedoeleinden.

Dasslers idee was simpel. Hij wilde de atleten in Adidas zien – zodat de amateursporters hun voorbeeld zouden volgen. En later, toen er televisie kwam en er ook buiten het veld sportkledij werd gedragen, de hele wereld. Aanvankelijk moest hij contact leggen met de atleten zelf, maar al gauw ook persoonlijke relaties aanknopen met bondsofficials die zelf een graantje mee wilden pikken van hun handtekening onder een sponsorcontract. Uiteindelijk probeerde Dassler controle over complete sportbonden te verkrijgen. Dat deed hij door de oude top weg te laten stemmen en de nieuwe bazen zelf in het zadel te helpen. Binnen tien jaar had Dassler de oude Engelstalige, uit notabelen en gentlemen bestaande officials uit hun ambt gevaagd en vervangen door een kliek van boven alles hebzuchtige netwerkers waarmee hij de sport veranderde in een keiharde miljardenzaak.

Er mag dan inmiddels wel een kwarteeuw verstreken zijn sinds het meesterbrein Dassler stierf, maar zijn toenmalige getrouwen hebben de wereldsport onder elkaar verdeeld en regeren haar nog steeds; volledig in de geest van de patroon van wie ze het leerden.

Als je niet beter weet lijkt de sportwereld met zijn vele personages tegenwoordig onoverzienbaar groot. Maar dit is maar schijn. In feite is nog altijd hetzelfde handjevol mensen aan de macht dat door Dassler sinds de jaren zeventig in het zadel is geholpen en is opgeleid. En misschien blijft dat nog wel een tijdje zo. Het wereldvoetbal wordt geregeerd door president Sepp Blatter die zich in 2011 voor een vierde termijn liet benoemen. 'Tussen Horst Dassler en mij bestond vanaf het begin zoiets als zielsverwantschap,' karakteriseert Blatter zijn relatie met de meester. 'Hij bracht mij de fijne kneepjes van het sportbeleid bij – een heel goede leerschool.'² Ook bij het Internationaal Olympisch Comité, waar

de in 1980 door Dassler aan de macht geholpen Samaranch pas in 2001 werd afgelost omdat hij de organisatie vanwege zijn corruptie op de rand van de afgrond had gebracht, kan in 2013 een van Dasslers laatste getrouwen aan de macht komen, de Duitser Thomas Bach. Deze werd in 1985 bij Adidas directeur internationale promotie en hoofd van de stafafdeling internationale betrekkingen.³ Dat hij eigenlijk meer een Dassler- dan een Adidas-directeur was, blijkt niet alleen uit Stasi-documenten. Bach zelf zag het destijds ook zo: 'Ik voelde me niet verplicht aan Adidas, maar aan Dassler persoonlijk.'⁴ Ook Walther Tröger, zijn jarenlange Duitse collega bij het IOC, omschreef hem als 'hulpje van Horst Dassler'.

Inderdaad maakte Bach al gauw deel uit van het intieme kringetje rond Samaranch. Bij de buitenwereld is tot nu toe maar heel weinig bekend over deze bedrijfsadvocaat die al gauw na de dood van zijn baas Adidas de rug toekeerde en in het sportbeleid de absolute top bereikte. Bach zelf heeft steeds ontkend dat hij op de hoogte was van Dasslers vuile spelletjes, laat staan dat hij erbij betrokken was. Dat zou ook gelden voor zijn aanwezigheid op geheime meetings van Dasslers lobbyistengroepje, zoals Stasi-documenten stellen (dit is overigens het enige punt dat de Stasi-informant later heeft teruggenomen, ook al maakte het zijn verhaal er minder logisch op).

Mocht de al jaren als kandidaat-voorzitter genoemde Bach in 2013 inderdaad de IOC-verkiezingen winnen en Blatter tegen zijn eigen beloftes in ook in 2015 nog willen doorgaan, dan wordt de sportwereld al gauw door een halve eeuw dasslerisme beheerst. De allereerste keer dat de man uit Herzogenaurach zich deed gelden was immers al bij de FIFA-verkiezingen van 1974, die João Havelange op de troon brachten.

Een dergelijke continuïteit, die normaliter alleen mogelijk lijkt bij familiebedrijven, is mede zo opvallend omdat Horst Dasslers persoon en werk voor alles staan waarvoor de door hem grondig vernieuwde sportbonden momenteel wereldwijd worden bekritiseerd, de FIFA meer, het IOC onder hervormer en Samaranch-opvolger Jacques Rogge minder: corruptie, nepotisme, cliëntelisme, bespiederij. En dat alles tegen de achtergrond van een eindeloos doorgroeiende en door de sportmedia kritiekloos toegejuichte winstgevendheid – bij een even snel verdwijnende geloofwaardigheid.

Dat door eigenbelang gedreven klikjes nog altijd in achterkamertjes de sport regeren, is te wijten aan het ontbreken van transparantie en onafhankelijke externe controle. De sportwereld controleert zichzelf, dat heet autonomie en daarvoor viel veel te zeggen in de amateurtijden van Rimet en Coubertin. Nu is deze autonomie zo'n beetje het enige wat sportofficials en marketeers tot in het moderne prof tijdperk hebben laten voortbestaan en wat ze tegen elke prijs in stand willen houden. Waarom? Die autonomie houdt justitie op afstand. Een pijlsnel groeiend leger internationale sportjuristen graast dit nieuwe uiterst

lucratieve arbeidsterrein af in een poging de sport buiten het burgerlijk wetboek te houden. Wat is er mooier voor een sportofficial dan dat hij zijn eigen regels kan maken? Deze voordemocratische toestanden bieden de beste voedingsbodem voor wereldwijde maffiose relaties.

Dat leidt tot bizarre situaties zoals bij de FIFA-verkiezingen van 2011: de zittende president schenkt een continentale bond vlak voor de verkiezingen een miljoen dollar – en wanneer het uitkomt, declareert hij dat officieel als ontwikkelingshulp ter gelegenheid van het bondsjubileum. Hij beroept zich op regels die het mogelijk maken dat hij in zijn eentje miljoenenbedragen weggeeft. Tegelijkertijd wordt zijn uitdager levenslang geschorst omdat hij hetzelfde kiezerskringetje eveneens een miljoen dollar wilde toeschuiven. Ook de uitdager declareerde dit geld geheel in FIFA-traditie als relatiegeschenken, reiskosten of ontwikkelingshulp. Is er enig verschil? Nee, in principe niet: beiden willen het kiezersvolk gunstig stemmen. Maar de president heeft zo zijn eigen rechten. Die gaat in de praktijk over de regels en heeft zelfs het recht in zijn eentje zaken af te doen. Ieder voorval binnen de FIFA kan hij in zijn eigen voordeel uitleggen. En laten bestraffen.

Iedere poging om iets te begrijpen van dit kleine groepje machthebbers begint bij hun schepper. Bij Horst Dassler, wiens werkwijze en eigenhandig uitgezochte mensen nog altijd de sportwereld bepalen.

Ruzie in de familie

Al voor de Tweede Wereldoorlog is de familie Dassler binnen de Duitse sportwereld geen onbekende. In de jaren twintig stikken schoenmaker Adolf (Adi) Dassler en zijn oudere broer Rudolf schoenen in elkaar in de wasserij van hun moeder in Herzogenaurach, twintig kilometer buiten Neurenberg. Deze hobby groeit uit tot een echt bedrijf. De grootste zakelijke stunt halen de gebroeders Dassler uit bij de Olympische Spelen van 1936 wanneer Adi Dassler de eerste hardloopschoen met spikes ontwerpt – en die handig in de markt zet: hij geeft de schoenen gratis weg aan Jesse Owens, de Amerikaanse favoriet op de sprint. Owens wint er vier gouden medailles op.

Nog voor het eind van de oorlog vechten de beide Dasslers elkaar de tent uit. In 1948 vestigt Rudolf zich met zijn nieuwe bedrijf Puma aan de overkant van de Aurach. De rest van hun leven zullen de broers geen woord meer met elkaar wisselen en dat geldt over en weer ook voor hun werknemers. Op het kerkhof van Herzogenaurach liggen beide familiegraven zo ver mogelijk uiteen. Maar de ruzie wakkert wel het zakenvuur aan: beiden willen de ander overtroeven, een keiharde strijd ontbrandt.

Adi Dassler zet met zijn bijdrage aan het wonder van Bern zijn gehate broer al snel op achterstand. Hij schroeft bij de verregende finale van het WK 1954 in de Zwitserse hoofdstad lange doppen onder de schoenen van het Duitse nationale elftal. Dat geeft houvast tegenover de steeds weer uitglijdende Hongaren. Duitsland wordt wereldkampioen en daarmee is ook Adi Dassler een van de helden van Bern. Bij interlands zit de ‘schoenmaker van de natie’ op de bank naast zijn vriend, bondscoach Sepp Herberger. Tevergeefs claimt concurrent Puma de nieuwe schroefdoppen als eigen vinding. Krantenadvertenties uit mei 1954 met de nieuwe Duitse voetbalkampioen Hannover 96 moeten het bewijs vormen. Geadverteerd wordt voor Puma-schoenen met ‘de beproefde en goedgekeurde schroefdoppen’. Maar wie maalt daar dan nog om? Op de foto’s staat Adi tussen de wondervoetballers van Bern. Herbergers woorden na de eerste helft – ‘Adi, doppen op!’ – worden een gevleugelde uitspraak in de voetbalwereld. De voetbalschoen met de drie strepen begint aan een Europese opmars. *What a Dassler!*, prijzen de Engelse sportbladen binnen een mum van tijd de Duitse schoen.

Terzelfdertijd wordt Adi Dasslers zoon Horst opgeleid binnen het bedrijf. Omdat hij als enige uit het gezin Engels spreekt, woont de twintigjarige de Olympische Zomerspelen van 1956 in Melbourne bij. Als enkele dagen voor het begin van de Spelen alle uit Duitsland afkomstige sportartikelen bij de Australische douane vastzitten, weet Dassler – daarbij geholpen door vlamme smeedbedes van Amerikaanse atleten – te bewerkstelligen dat de Adidas-artikelen worden vrijgegeven. Tegelijkertijd zorgt hij ervoor dat de Puma-

artikelen tot het eind van de Spelen achter slot en grendel blijven. Daarna verschaft de jonge ondernemer zich met grote koffers toegang tot de verstofte amateursport. Hij weet door te dringen tot het Olympisch Dorp en deelt schoenen uit aan de atleten. Ook sporthelden zijn immers dol op cadeautjes. De pas twintigjarige Horst Dassler heeft dat goed gezien.

Bij de Olympiade van 1960 in Rome kijken de atleten al reikhalzend uit naar de Duitser met zijn volle koffer. Maar inmiddels kent Puma het spelletje ook. Het getouwtrek tussen de twee concurrenten bereikt een hoogtepunt wanneer de Duitse Olympische sprintkampioen Armin Hary de 100 meter op Puma-spikes loopt, maar op het podium de gouden medaille op Adidas-schoenen in ontvangst neemt.

Begin jaren zestig wordt Horst Dassler naar de Elzas gestuurd. Thuis heeft hij een moeilijke relatie met zijn ouders en nu moet hij in de buurt van Straatsburg een Franse dependance van de grond tillen. Hij ervaart het als een bevrijding. De rusteloze jonge ondernemer, die zich met alles bemoeit en menigeen 's nachts om drie uur uit bed belt, is bij zijn werknemers populair en gevreesd. Horst Dassler stampt een imperium uit de grond met internationale vertakkingen die, wanneer vader Adolf in 1978 overlijdt, veel verder reiken dan die van het moederbedrijf. Dassler camoufleert veel van zijn activiteiten door met stromannen te werken; voortdurend moet hij vrezen dat zijn conservatieve ouders het riskante spel doorzien en er een eind aan zullen maken. Het clandestiene sportrijk in Landersheim groeit ook via deelnemingen in andere bedrijven. Arena, toonaangevend in zwemkleding, komt erbij; de Amerikaanse fabrikant van sportartikelen Pony, de Franse ondernemingen voor vrijetijds- en sportmode Le Coq Sportif en Façonnable. Het spoor van precieze bezittingen loopt dood in Zwitserland. Daar resideert een verzwegen partner als chef van een holdingmaatschappij: André Guelfi.

Deze uit Corsica afkomstige, hoogst obscure figuur is medefinancier in de opkomst van Horst Dassler. Adi Dassler zou met deze partner van zijn zoon nooit in zee zijn gegaan. Guelfi doet zaken die even ondoorzichtig als winstgevend zijn; tweemaal verliest hij een vermogen en weet dat op een of andere wijze weer nieuw op te bouwen. In zijn jonge jaren doet hij mee aan autoraces in Le Mans en trouwt hij met een nicht van de Franse president Georges Pompidou. In Algerije werkt hij voor de geheime dienst van De Gaulle. Later valt hij in ongenade bij de Marokkaanse koning Hassan II. Een goede vriend van Guelfi, de brute Marokkaanse minister van Defensie generaal Oufkir, heeft een poging tot staatsgreep gedaan; Guelfi moet vluchten. Oufkir wordt vermoord, zijn vrouw en kinderen verdwijnen voor achttien jaar achter de tralies. Kort daarop maakt Guelfi een doorstart als zakenman in Parijs. Ineens heeft hij weer geld. Menigeen vermoedt dat hij zich een deel heeft toegeëigend van het vermogen dat Oufkir ooit op Zwitserse bankrekeningen had weggezet.

Samen met deze figuur, die ook als piloot met een eigen Learjet voortdurend tot zijn beschikking staat, doet Dassler grote zaken. Handig, visionair, scrupuleus, slinks. Ze verdelen onderling Le Coq Sportif, stilletjes verkrijgt Dassler ook hierin een meerderheidsbelang. Beetje bij beetje groeit in Landersheim het centrum dat de sportwereld controleert. Behalve de fabriek en de sportvelden is er ook het restaurant Auberge du Kochersheim, dat bekendstaat om zijn exquisite Franse keuken. Het restaurant krijgt een Michelinster en kookmutsen van Gault Millau. Ook deze Auberge is het werkterrein van Dassler. Volgens insiders is de Elzasser voederplek van groot belang omdat hier ieder beoogd doelwit vol wordt gevoerd alvorens 's nachts een contract te tekenen.

Dassler heeft een legendarisch geheugen voor gezichten, namen en gebeurtenissen. Algauw houdt hij gegevens bij van iedere belangrijke official en elke grote sportman. Naast gewicht en schoenmaat wordt ook genoteerd waar de klant wel of niet van houdt – met inbegrip van het type vrouw waarop hij valt. Door de jaren heen wordt dit databestand voortdurend uitgebreid. Hij wil alles weten over iedereen die binnen de sportgremia iets te zeggen heeft. Dat maakt deze officials chantabel en toegeeflijk. Voor het verkrijgen van een enkelvoudige meerderheid is het doorgaans voldoende als binnen een kiescollege van honderd mensen er tien à vijftien op jouw hand zijn. En wie in de sportwereld heeft er nou geen vlekje op zijn blazoën, wie werd nog nooit geconfronteerd met een geheim aanbod en discrete deals? In intieme kring pocht Le Patron dat zijn databestand beter is dan dat van de KGB.

Deze kaartenbak vormt de voorloper van het dossier dat later door Olympische kandidaat-steden gekocht en weer doorverkocht wordt en waarvan bij de strijd om de organisatie van een voetbal-WK of de Olympische Spelen nog altijd druk gebruik wordt gemaakt. Voor Dassler is de kaartenbak de laatste stap naar de oprichting van een eigen geheime dienst in de jaren zeventig, de gymschoen-CIA. Intern spreekt men over de 'afdeling sportbeleid'. Zoals dat gaat met samenzweerdere weet vandaag de dag bijna niemand nog iets van haar bestaan – en al helemaal niet iemand die er zelf ooit werkte.

Dasslers weg omhoog tot de volgens *Der Spiegel* 'machtigste man in de wereldsport', tot 'de echte baas van de wereldsport', zoals hij door voormalig president-directeur van het IOC Monique Berlioux werd getypeerd, staat in schril contrast tot zijn bescheiden optreden. Met glamour en pompeus optreden heeft hij weinig op. Vanuit een hotellobby kan hij urenlang de lift in de gaten houden tot er iemand naar buiten komt die iets voor hem betekenen kan. Hij luistert zorgvuldig in plaats van zelf het woord te voeren, hoewel hij vloeiend vijf talen spreekt. Met zijn gedrongen verschijning in een slecht zittend confectiepak houd je hem eerder voor een wat verlegen schoenverkoper.

Bij aartsrivaal Puma heeft Horst Dassler inmiddels met zijn neef Armin te maken. In hun strijd om lucratieve tv-optredens passen beide neven achter de

schermen smeriger trucjes toe dan menig sportman op het veld. Waar de atleten in 1960 in Rome naast een complete sportuitrusting ook vakantiereisjes of vliegtickets voor familieleden wensten, stapelen in 1964 in Tokio 'de geldenveloppen zich in de cafetaria van het olympisch dorp op', zoals de Franse krant *Libération* schrijft.

Bij de WK-finale van 1966 op Wembley dreigt voor het eerst een totale triomf voor Adidas: beide finalisten, Engeland en Duitsland, dragen de drie strepen. Maar Puma haalt alles uit de kast en ineens lopen de Engelse doelman Gordon Banks en verdediger Ray Wilson op Puma-schoenen het veld op. Banks en Wilson hebben zich opgewarmd op Adidas-schoenen, maar hebben op het toilet hun schoenen omgewisseld – die lagen op de stortbak klaar. Met de snelle gang naar de wc zouden beiden ieder 10.000 mark hebben verdiend.

De Olympische Zomerspelen van 1968 in Mexico vormen een breuk met het verleden omdat ze voor het eerst wereldwijd op televisie kunnen worden gevolgd. Het alsmaar groeiende leger amateur- en vrijetijdssporters zal – daarvoor hoef je echt niet helderziend te zijn – de nieuwe tv-helden als hun grote voorbeelden gaan zien. Urenlange uitzendingen van grote sportevenementen zijn de meest indringende en goedkoopste vorm van reclame.

In Landersheim proberen Dasslers mensen al maanden tevoren onder meer de Amerikaanse hardlooptop te paaien met contracten die elke atleet 500 dollar opleveren. De atleten tekenen en lopen onmiddellijk met de papieren een stukje verderop naar concurrent Puma. Dassler schuimbekt. Bij de Amerikaanse selectiewedstrijden in Lake Tahoe worden vervolgens 'de kleedkamers met bruine envelopjes overspoeld'.⁵

Wie daar niet op ingaat, krijgt wel met intriges te maken. Dat ondervindt Lee Evans: de Amerikaan loopt voorafgaand aan de Spelen een wereldrecord op de 400 meter op Puma-schoenen die – in plaats van het maximaal toegestane aantal van zes spikes – voorzien zijn van een groot aantal korte gumminoppen. Geen enkele concurrent of sportofficial protesteert bij de internationale atletiekbond. Maar wel zakenman Dassler, met het absurde argument dat de noppen als spikes moeten worden aangemerkt. En omdat er geen twijfel over kan bestaan dat het er meer dan zes zijn, wordt Evans' wereldrecord niet erkend.

Het Amerikaanse tijdschrift *Sports Illustrated* schrijft onder de kop 'Voor 100.000 dollar omgekocht' hoe bij de Spelen van 1968 sportlieden voor de hotelsuites van Horst en Armin Dassler in de rij stonden. Een atleet zou door van Adidas naar Puma te wisselen – en weer terug – 10.000 dollar in de wacht hebben gesleept. Het 'hoogtepunt' van dit hebzuchtige gesjacher blijft lang onopgemerkt omdat het samenvalt met hét schandaal van deze spelen: wanneer de Amerikanen Tommie Smith en John Carlos bij de huldiging van de 200 meter hardlopen een zwarte gehandschoende vuist in de lucht steken, hebben ze alleen

zwarte sokken aan hun voeten. Hun hele optreden ademt politiek protest. Black Power balt zijn vuist, Los Angeles staat in brand, de Verenigde Staten zijn diep verdeeld. Maar aan de rand van het podium is nog iets zichtbaar: achter hun rug hebben Tommie Smith en John Carlos allebei een Puma-schoen meegenomen – en deze achter zich op het podium neergezet. Na de Olympische Spelen van Mexico zal de Nederlandse atletiekofficial Adriaan Paulen van mening zijn dat – om dit nieuwe corruptieverschijnsel in de sport te stoppen – ‘we de gebroeders Dassler naar Siberië zouden moeten verbannen’.⁶

Maar Horst Dassler wil niet langer genoeg nemen met het achternarennen van elke atleet afzonderlijk. In plaats van het moeizaam inkopen van individuele sporters gaat het nu om complete nationale bonden, elftallen en landenteams. Hij verplaatst het slagveld van zweterige kleedkamers naar luxueuze hotelsuites. Hij wil de sportofficials. Wie hen in zijn zak heeft, regeert de sport. Wie niet in dit nieuwe plan past, wordt dus ofwel passend gemaakt – ofwel door een passende figuur vervangen.

Een goede gelegenheid daartoe vormen de bondsverkiezingen. Bij de FIFA gold destijds – en geldt nog altijd – het principe van ‘één land, één stem’. Een voor corruptie helaas maar al te vatbaar systeem. Want het betekent dat de meest suspecte bananenrepubliek of het allerkleinste eilandstaatje met hooguit één voetbalveld in het FIFA-parlement evenveel gewicht in de schaal legt als de Duitse voetbalbond met 6,8 miljoen leden. Sportofficials houden dit idealistische, uit het begin van de twintigste eeuw stammende principe nog altijd voor uiterst democratisch. Wie in een dergelijk kiessysteem stemmen nodig heeft, gaat geen lastige discussies aan met een paar kritische grote bonden, wanneer hij in een mum van tijd een veelvoud aan ministaatjes achter zich kan krijgen. Dat dit doorgaans gebeurt via het geven van geschenken en niet via ontwikkelingsgeld dat aan de sport in deze landen ten goede komt, is uit bijna elk van de talloze affaires wel duidelijk geworden.

Maar het bewerken van officials en complete bonden kan één man in de jaren zeventig niet langer alleen af. En dus bouwt Dassler een lobbyorganisatie op. Deze gymschoen-CIA bestaat uit lobbyisten die de wereld verdelen in continenten en taalgroepen om actief sportofficials te benaderen en binnen de betreffende bonden medeagenten te werven of te parachutereren. Had Dassler aanvankelijk nog in zijn eentje notities zitten maken over al zijn contacten, nu is een heel team aan het registreren. Persoonlijke zaken, privéaangelegenheden, materiaal dat pro of contra de bespioneerde kan worden ingezet. Van iedere gesprekspartner wordt de naam van intieme vertrouwelingen of naaste verwanten genoteerd. En ook de cadeautjes worden bijgehouden.

De eerste grote coup van deze bedrijfsagenten staat zwart op wit beschreven: in 1974 helpen zij João Havelange om president Stanley Rous van de FIFA-troon te stoten. Rous was in velerlei opzicht een man van de oude Engelse stempel. Hij

had de Olympische Spelen van 1948 in Londen georganiseerd en was daarvoor in de adelstand verheven. Nadat hij in 1961 aan het FIFA-roer is gekomen, doet hij goed werk. Hij voert het voorzichtige beleid dat bij hem past. Rous ziet geen enkele noodzaak om de voetbalbond van communistisch China te erkennen, maar in geval van het Zuid-Afrikaanse apartheidsregime gaat zoiets geruisloos.

Rous' concurrent voor het FIFA-presidentschap, Jean Marie Faustin Godefroid Havelange, is uit ander hout gesneden dan deze Britse gentleman met zijn imperiale wereldbeeld. De geur van corruptie snelt de Braziliaan op dat moment al vooruit. In maart 1974 bericht de internationale pers dat Havelange heeft geprobeerd Afrikaanse voetbalfunctionarissen om te kopen met hulp van de Ethiopiër Yidnekatchew Tessema, de voorzitter van de Caf (Confédération Africaine de Football). Dat kwam naar buiten op het congres van de Afrikaanse bond in Caïro.⁷ Havelange blijkt verder goede relaties te onderhouden met de militaire junta's van Brazilië en Bolivia. Als mede-eigenaar van toeleveringsbedrijven is hij betrokken bij wapenleveranties. Bovendien verdient hij volgens de politie grof geld aan het in zijn vaderland verboden gokspel Bicho. Maar dat alles speelt zich achter de sportcoulissen af, op het toneel is hij een ijdele man die grossiert in titels, onderscheidingen en erelidmaatschappen.

In 1974 heeft deze zoon van een geïmmigreerde Belgische wapenhandelaar er bij de Braziliaanse voetbalbond zo'n puinhoop van gemaakt dat er stemmen opgaan om hem zijn burgerrechten te ontnemen. Op de FIFA-troon wil hij een goed heenkomen zoeken. Als wereldvoetbalbaas kan hij dan een nieuwe start maken en eindelijk ook zijn bezit, waarover in die tijd tegenstrijdige geruchten de ronde doen, uitbreiden. Op verkiezingstournee reist hij 86 landen af. Hij belooft een verdubbeling van het aantal WK-plaatsen voor Azië, Afrika en het Caribisch gebied en zegt arme landen technische, didactische en medische ondersteuning toe, plus hulp bij het bouwen van stadions.

Havelange speelt de bemiddelaar tussen de eerste en de derde wereld en bekritiseert zelfs het Apartheidsregime aan de Kaap, ook al komen later wapenleveranties aan dit regime aan het licht door het bedrijf waarvan hij aandeelhouder is. Bovendien maakt Havelange handig gebruik van een mensensoort die zojuist de sport heeft ontdekt en voor eigen intriges wil misbruiken: de politici en hun geheime diensten. De verslaggever van de *Times* maakt melding van de komst van West-Afrikaanse diplomaten naar het verkiezingscongres in Frankfurt am Main. Veel van deze hooggeplaatste lieden hebben een uitstekende opleiding genoten in Frankrijk. De aanwezigheid van diplomaten op een sportcongres betekent weinig goeds voor Rous. Maar in al zijn naïviteit dicht de Brit zichzelf goede kansen toe.

Bij de stemming in hotel Steigenberger vlak voor het begin van het WK krijgt Havelange op de valreep nog hulp van Horst Dassler. Adidas is leverancier van veel Afrikaanse landen, de Afrikaanse voetbalofficials zijn van Dassler afhankelijk.

Geldcouverts belanden in de hotelkamers van zorgvuldig uitgezochte afgevaardigden. 'Een doordringende geldstank liet de maar al te vertrouwde melodie van het "Rule Britannia" opnieuw in de golven verzinken,' becommentarieert de *Sunday Times* het gebeuren. 'Bruine envelopjes werden met veel verbroederingsgeest uitgedeeld conform het devies: mag dit niet volstaan, geef het aan.'⁸ Bij de eerste stemronde ligt Rous krap achter op Havelange, 56:62, bij de tweede is zijn achterstand gegroeid tot 52:68.

Voor Havelange betekent dit een triomf over het gehate Europa. In Brazilië zal hij later tegenover het dagblad *Folha* beweren dat de WK's 1966 en 1974 werden gemanipuleerd ten gunste van organisatoren Engeland en Duitsland. 'Omdat het in 1974 te veel gevraagd was om tot president te worden gekozen en ook nog met het nationale elftal wereldkampioen te worden, werd er aan de poten van mijn stoel gezaagd.' Brazilië was in 1966 met vrijwel hetzelfde elftal waarmee het in 1962 wereldkampioen was geworden, naar Engeland gereisd, 'maar met Rous stond een Engelsman aan de top van de FIFA'. Zijn verwijt: 'In de groepsfase werden de wedstrijden van Brazilië tegen Portugal, Hongarije en Bulgarije door drie scheidsrechters en zes grensrechters geleid, van wie er zeven Engels en de overigen Duits waren. Zij waren er simpelweg op uit om Brazilië te elimineren.' De *Seleção* komt niet voorbij de eerste ronde. Britten en Duitsers hebben zich gezamenlijk de finale binnen gemanipuleerd. 'De kwartfinale van de Duitsers werd geleid door een Engelsman, die van de Engelsen tegen Argentinië door een Duitser.'⁹

De verkiezing van Havelange in Frankfurt am Main is Dasslers meesterstuk. Daarbij wordt veel werk gestoken in het beïnvloeden van de Afrikaanse afgevaardigden. Op dit continent hebben zijn mensen goede contacten, er heersen autocratische staatshoofden en er is sprake van een uitgesproken geschenkencultuur. En de favoriete uitspraak van sportofficials dat sport en politiek niets met elkaar te maken hebben, was altijd al flauwekul. De bazen van de wereldvoetbalbond hebben contacten tot op het hoogste niveau. Net als Dassler met de Sovjet-apparatsjiks of Havelange met Afrika's en Zuid-Amerika's bloeddorstige dictators zal ook Blatter later in derdewereldlanden liever afspraken met staatshoofden maken dan met bondsvoorzitters. En als ze alle twee op zijn lijstje staan, dan graag in die volgorde.

Terughoudendheid om je met politiek in te laten is er niet. In de Sovjet-Unie wordt Horst Dassler op regeringsniveau als staatsgast onthaald en gefêteerd. Hij hoeft niet langs de douane. Zijn assistent Christian Jeannette krijgt zelfs een permanent visum. Op hun beurt laten de Sovjets zich bij hun bezoeken aan het Westen van hun hebzuchtige kant zien. Het is een dure zakenrelatie. Jeannette vertelt hoe een Sovjetdelegatie hem bij een zwerftocht langs Parijse juwelierszaken in een mum van tijd al het contante geld uit de zak klopt. Ook Erich Honecker laat zich door kapitalist Dassler inpalmen. Hoogstpersoonlijk

ondertekent hij een 'miljoenenverdrag' voor de complete uitrusting van zijn systematisch gedrogeerde DDR-atleten.

Maar net zomin als Dassler kunnen Honecker en grote voetbalfan Erich Mielke het laten: natuurlijk wordt Dasslers eigen geheime dienst ook door de Stasi bespioneerd. En dat is voor de geschiedschrijving van de sport maar goed ook. *Inoffizieller Mitarbeiter* Karl Heinz Wehr, alias 'IM Meeuw', is de beste bron die je je maar kunt denken. Deze Oost-Berlijnse sportfunctionaris houdt de Stasi twintig jaar lang nauwgezet op de hoogte van Dasslers lobbybende, waar hijzelf ook deel van uit gaat maken. Die bezorgt hem zelfs een baan als secretaris-generaal bij de wereldamateurboksbond AIBA. 'Mijn opvatting is dat de door Dassler persoonlijk geleide afdeling sportbeleid op dit moment ook de grootste organisatie voor sportspionage in het kapitalistische buitenland vormt,' aldus Wehr. Tot in detail beschrijft hij in zijn Stasi-verslagen hoe Dasslers agenten bij internationale bonden officials voordragen of uitschakelen, onder druk zetten of corrumperen. 'Het is een feit dat in de sport momenteel niets buiten dit concern om gaat – en dat naar mijn opvatting veel gebeurt van wat deze groep wil.'¹⁰

In de dictaturen van Oost-Europa voelt Dassler zich bijzonder goed op zijn gemak. Hij vindt er ook zijn droombezetting voor de top bij het IOC: Juan Antonio Samaranch. De Spanjaard heeft met Havelange verbluffend veel eigenschappen gemeen, eigenschappen die ook in Dasslers verlanglijstje passen. Beiden zijn zoon van een ondernemer, beiden hebben in hun jeugd niets te maken gehad met de sport die ze later op haar kop zullen zetten en waarover ze als pasja's regeren. Samaranch speelde rolhockey, dat ook nu nog geen Olympische sport is. Voetbalbaas Havelange schopte het wel tot Olympisch deelnemer, maar dan als zwemmer (1936) en waterpoloër (1948). Beide mannen onderhouden goede contacten met de militaire dictaturen in hun land en maken er carrière. Van tijd tot tijd strijken ze financiële malversaties weer keihard glad.

Ook voor Samaranch betekent de job bij het IOC een wederopstanding. Hij is enkele jaren stadhouder van generaal Franco, uitgerekend in het traditioneel oproerige Catalonië. Hij onderhoudt zelfs privécontact met de dictator en heft, in blauw falangistenhemd gestoken, vol overtuiging de rechterarm. Na Franco's dood verliest hij zijn baan. '*Samaranch fot el camp,*' schreeuwen woedende mensen voor het gouverneurspaleis, 'Samaranch, rot op!'¹¹ Onder bescherming van zijn lijfwacht verdwijnt hij via een zijdeur. In 1977 vertrekt hij als ambassadeur naar Moskou, dat is aangewezen voor de Olympische Zomerspelen van 1980. Hier zal Samaranch binnen een tijdsbestek van vijf jaar 62 keer Dasslers assistent Christian Jeannette ontvangen. Voorafgaand aan de Spelen in Moskou wordt Samaranch op de troon gehesen, Dasslers CIA heeft veel stemmen geronseld. De uit het ambt verjaagde Ierse lord Michael Kilanin is ontzet: 'Ik dacht dat het ambt van IOC-president niet te koop was.'¹²

Zoals Havelange en Blatter het voetbal, brengt Samaranch het olympisch

gebeuren op Dasslers koers. Direct begint het IOC te sleutelen aan essentiële regelgeving en in plaats van een 'passende rol' ten opzichte van de sportbonden eist het hoofdkantoor in Lausanne een 'leidende rol' op. Al een jaar na Samaranchs troonsbestijging schrapt het IOC op het congres in Baden-Baden de regel dat alleen amateursporters aan de Spelen mogen deelnemen. In de voor Dasslers Adidas lucratieve takken van sport worden sporters allang betaald. Waar amateurs voorzichtig moeten zijn, kunnen met professionals exclusieve sponsorcontracten worden gesloten.

Maar voor Dassler draait het dan niet langer om het verkopen van nog meer sportartikelen. In de jaren tachtig willen veel staten zichzelf via sportevenementen in de kijker spelen. Vooral Japan wil elk toernooi wel organiseren dat het kan binnenhalen. Die rol zal twintig jaar later door de Golfstaten worden overgenomen. Weldra heeft Dassler een lucratievere markt op het oog: voortaan moet de sport zelf aan de man worden gebracht. En daar maakt hij dan ook gauw een begin mee.

Dasslers mensen boren nieuwe markten aan, ze hebben de almachtige heersers van de sportbonden aan het lijntje en intrigeren om het hardst. Belastingprivileges en vrijwel volledige vrijwaring van vervolging voor corruptie lokken de wereldsport naar Zwitserland. Daar ontstaat een nieuwe zakenwereld, die tot op de dag van vandaag schuilgaat achter de zware kluisdeuren van een sport die haar eigen regels maakt. Want met de komst van het geld uit tv- en reclamerechten begint de zelfbewuste opkomst van de sportofficial. Na de jaren tachtig valt er aan de top van de sportbonden goed te leven.

Reizen, maaltijden, onkostenvergoedingen en de hand ophouden worden de grondbeginselen voor een geheel nieuwe kaste functionarissen. Via het permanent uitbouwen van functies en commissies, het verlenen van advies- en begeleidingsopdrachten of andere trucjes wordt een heel leger kostgangers opgetuigd. Onder hen zijn vrijwel geen mensen die prat kunnen gaan op verifieerbare prestaties in economie of politiek. Veelal zijn het mensen die over een losse moraal beschikken en tot op zekere hoogte niet vies zijn van illegale praktijken. Algauw wemelt het van figuren met een middelmatig cv, van schlemielen, adellijke bon vivants of politieke brokkenmakers. Zij vormen de corrupte jetset van de wereldsport.

In deze roerige tijden valt Horst Dassler steeds meer ten prooi aan de paranoia die hij zelf in de sportbusiness introduceerde. Als hij naar het Oostblok reist, heeft hij altijd een detector in zijn bagage. Nog voor hij zijn koffers uitpakt, gaat hij daarmee de muren van zijn hotelkamer af op zoek naar afluisterapparatuur. Zijn ex-compagnon Patrick Nally vertelt hoe ze in Moskou per taxi proberen vermeende KGB-agenten van zich af te schudden. Belangrijke zaken worden alleen op de hotelkamer besproken met de waterkranen open. Ook zijn topmensen wordt geleerd hoe ze met de detector moeten omgaan. Zijn

agenten krijgen een complete opleiding; zo adviseert Dassler zijn mensen om in hun aktetas nepdocumenten mee te nemen om mogelijke dieven te misleiden.

Getuigen vertellen dat ook de beide eigen Adidas-hotels, de Auberge in Landersheim en het Sporthotel in Herzogenaurach, vol zitten met af luisterapparatuur. In het Sporthotel hoort een vertegenwoordiger in sportartikelen uit de VS, die op zijn kamer op de radio naar de Amerikaanse militaire zender zoekt, plotseling zonder enige ruis de gesprekken uit de hotelbar op de begane grond.¹³ Die ontdekking gebruiken twee Amerikaanse Adidas-importeurs later om Dassler met zijn eigen wapens te verslaan. Ze zijn voor overnamebesprekingen naar het Sporthotel gekomen. Dassler doet een laag bod. Ze herinneren zich het verhaal van hun collega dat de hotelbar wordt afgeluisterd. Dan toch zeker de kamers ook, is hun conclusie, en ze bespreken luid en duidelijk dat ze de onderhandelingen de volgende dag zullen afbreken en terugvliegen naar de VS om Adidas aan te klagen. De dag daarop zou Dassler hun een royaal contract hebben voorgelegd. En Jörg Dassler, zoon van Puma-eigenaar Armin, vertelt dat hij in de woonkamer aan de radio draaide terwijl zijn vader aan het telefoneren was. 'Ineens hoorde ik mijn vader. Zo ontdekten we dat de telefoon werd afgeluisterd. We schroefden de luidspreker open en ontdekten een af luisterapparaatje.'¹⁴

Geen truc is Dassler te dol. Hij choqueert mensen met verzonnen verhalen om in hun reactie aanknopingspunten te kunnen vinden. Zijn persoonlijke assistent Klaus Hempel, die later met zijn eigen bedrijf TEAM de Champions League op poten zal zetten, bevestigt dat Dassler steeds weer verstoppertje speelde: 'Hij belde op vanuit kantoor en deed alsof hij juist aan het andere eind van de wereld zat.' In deze hysterische ambiance wordt menigeen slachtoffer van valse verdachtmakingen – niemand is veilig. Een manager verklaart hoe Dassler ooit over zijn toeren raakte toen hij in het stadion uit de verte Franz Beckenbauer met een concurrent zag praten. De volgende dag had hij bij de politie geïnformeerd 'hoe hij aan richtmicrofoons kon komen waarmee hij zulke gesprekken af zou kunnen luisteren'.¹⁵

Een man moet weg

Politie, geheim agenten, afluisterpraktijken. Een van Dasslers vuile zaakjes is de uitschakeling van Helmut Käser, de beginselvaste secretaris-generaal van de FIFA. Voor diens positie heeft Dassler beter passend topkader uit zijn school op het oog: Sepp Blatter.

De uit Bern afkomstige jurist Käser koestert diep wantrouwen jegens de autocraat Havelange en diens nauwe relatie met de op de achtergrond opererende Dassler. Die scepsis blijft, ook wanneer Havelange Käser na zijn ambtsovername probeert te strikken door zijn salaris fors te verhogen. En dus wordt de gortdroge secretaris-generaal al gauw een probleem. Hij gaat prat op het strikt naleven van contracten, van regels en statuten, voert een fantasiearme boekhouding en moet niets weten van de glinsterende commercie waar de nieuwe marketeers van dromen.

Onopvallend had Käser de WK's vanaf 1962 gemanaged. Door Havelange komt hij steeds meer onder druk te staan. Hij heeft dringend hulp nodig. Käser benadert Rolf Deyhle. Deze Zwabische ondernemer had Havelange in staat gesteld het FIFA-huis in Zürich af te bouwen. Als wederdienst gunt de FIFA in 1978 Deyhle het contract voor commerciële exploitatie van FIFA-logo en -mascotte – voor een periode van twaalf jaar.

Dassler is razend. Hij had zelf marketingplannen voor de FIFA na het WK 1982. Havelange beweert dat Käser op eigen houtje heeft gehandeld en dat hij van de deal met Deyhle niet op de hoogte was. Tevergeefs probeert Dassler de concurrent uit te kopen, zonder resultaat blijft ook Havelanges poging om de verkoop van de rechten terug te draaien: Deyhle spant een rechtszaak aan – en wint.

Nu tapt Dassler uit een ander vaatje. Käser moet weg – doet er niet toe hoe. Hij roept de hulp in van zijn kompaan André Guelfi, de man die contacten heeft met geheime diensten en detectivebureaus. 'Horst vroeg me te bedenken hoe we hem [Käser] konden uitschakelen. Ik antwoordde dat wanneer hij zou weigeren terug te treden, we hem het leven tot een hel zouden maken,' vertelt de Corsicaan jaren later.¹⁶ Hij had die taak zelf op zich genomen en Käser bedreigd.

Dat bevestigen ook Käser's eigen aantekeningen die de auteur in 1997 van diens familie mocht inzien. Ze getuigen van de psychische terreur die Guelfi op de secretaris-generaal van de FIFA uitoefent. Ook binnen de FIFA wordt Käser bespioneerd: zijn brieven worden gekopieerd en doorgeleid aan Havelange. Al snel noteert de secretaris-generaal dat hij in eigen huis steeds vaker hoort: 'Käser moet weg, Blatter moet komen.'

Het contract met een volkomen nieuw marketingbureau dat uiteindelijk toch in plaats van Deyhle de rechten voor het WK 1982 verwerft, moet Käser tekenen

zonder dat hij ooit van dit bedrijf, Rofa, heeft gehoord. Geen wonder, het bureau is net opgericht.

Käser klaagt bij de voorzitter van de Duitse voetbalbond Hermann Neuberger en hoopt op diens steun. Die blijft uit. Steeds meer begint hij te beseffen dat hij niet langer met zonderlinge sportofficials te maken heeft, maar met maffiose netwerkers. Käser gaat op onderzoek uit. Hij komt erachter dat Havelange een merkwaardige richtlijn hanteert voor het afsluiten van verzekeringscontracten voor het WK 1982: twintig procent van de opdrachten moet naar de Boavista-Atlantica-groep in Rio de Janeiro. Käser noteert het in zijn stukken en zet een groot uitroepteken achter de naam van het bedrijf: Havelange zelf was directeur van verzekeringsmaatschappij Grupo Atlantica Boavista; dat kan iedereen nalezen onder punt f van zijn cv, dat hij op zijn verkiezingstournee in 1974 over de hele wereld had uitgedeeld. In 1982 slaagt de BBC er zelfs in Havelange de bekentenis te ontlokken dat hij leiding geeft aan een verzekeringsbedrijf dat tevens in de running was voor het WK van dat jaar. In verzekeringskringen gaat het verhaal dat het bedrijf van Havelange tot 1990 annuleringsverzekeringen voor het WK heeft afgesloten.

Käser schrijft op wat hem overkomt. Eerst zijn het 'van gif en gal doordrenkte brieven die mij doelbewust als een corrupte en onbetrouwbare secretaris-generaal neerzetten'. Daarna volgt 'leugen op leugen, aantijging op aantijging', met als toppunt dat Käser zich door Deyhle zou hebben laten omkopen met huizen en paarden. De 'ondergrondse', zoals Dasslers toenmalige zakenpartner Patrick Nally deze uitputtingscampagnes van de Adidas-baas omschrijft, trekt alle registers open. Ineens is er sprake van een 'officieel onderzoek met inschakeling van politieorganen', schrijft Käser. Ene Guelfi zou daarachter zitten. Maar dan schiet een foutje van zijn griezelige belagers hem te hulp. In zijn brievenbus ligt een 'brief van een inlichtingenbureau die per vergissing bij mij is beland'.¹⁷

Käser regelt een ontmoeting met Guelfi in Zürich. Die biedt noodgedwongen zijn excuses aan en zegt tegen Käser dat het onderzoek heeft uitgewezen 'dat ik absoluut betrouwbaar ben en dat alle aantijgingen op leugens berusten'. Ook Dassler draait bij na een gesprek. De peetvader heeft er geen probleem mee, de rest moet Havelange nu maar voor elkaar boksen. Die vecht met Käser in eigen huis een oorlogje uit, waarbij hij de voortreffelijke eigenschappen van zijn intimus Blatter steeds sterker benadrukt. Havelange stuurt zijn opdrachten zelfs regelrecht aan Blatter, hoewel die alleen maar technisch directeur is, en zijn declaraties direct aan de boekhouding. Daar ontdekt Käser 'twee declaraties van 30.000 en 50.000 dollar voor respectievelijk huur en onkosten van het kantoor in Rio, als voorschot uit te betalen op een dollarrekening in New York'. Hij stuit op voor hem raadselachtige gevallen zoals '103.000 frank voor Longines-horloges' of '100.000 dollar voor *Café do Brasil*' – Käser ontdekt nog veel meer zaken.

Maar er komt geen nader onderzoek meer. Op de FIFA-bestuursvergadering van mei 1981 zal Käser op staande voet worden ontslagen. De meeting is een klassiek staaltje intrigekunst. Eerst biecht Havelange zijn bestuursleden op dat ook aan het eind van zijn tweede ambtsperiode de FIFA krap bij kas zit. In de begroting over de periode 1978-1982 was gerekend op 9 miljoen frank inkomsten uit het WK in Argentinië, terwijl in werkelijkheid maar 5,6 miljoen frank is binnengekomen. Bij hem aan tafel zwijgt de man die precies kan vertellen waar het enorme bedrag dat ontbreekt heen is gelekt: financieel directeur Alberto Lacoste. De Argentijn is nog maar net in dienst van de voetbalbond, hij organiseerde voor de junta in zijn land het WK 1978, was een vooraanstaand lid van het bloedige regime en zelfs enkele dagen president van Argentinië. Lacoste belichaamt 'alle verschrikkingen en gewelddaden van de dictatuur', schreef de Mexicaanse krant *La Jornada* over deze FIFA-directeur financiën. En de schrijver Eugenio Mendez bracht zelfs een boek uit onder de titel *Admiraal Lacoste - wie vermoordde generaal Actis?*.

Omar Actis was Lacostes voorganger als chef van het Argentijnse WK-organisatiecomité, een man die goed op het geld lette en de mogelijk fatale fout beging om zich tegen de bouw van prestigieuze stadions en een nieuw systeem voor kleurentelevisie te keren. Op 19 augustus 1976 wilde hij zijn rigide bezuinigingsbeleid op een persconferentie aan de hele wereld bekendmaken. Zo ver kwam het niet meer. Omar Actis stierf enkele uren daarvoor door de kogels van een moordenaar. Zijn plaatsvervanger Lacoste nam de organisatie over en het toernooi in het land van de generaals werd ineens veel aardiger voor de sponsors. In Brazilië schreef de *Folha de São Paulo* later: 'Gebleken is dat uitzending in kleur een eis was van Havelanges FIFA, op aanstichting van Horst Dassler.'

Maar Lacoste, die zijn vaderland ontvluchtte toen er een gerechtelijk onderzoek wegens moord tegen hem werd ingesteld (dat overigens later werd gestaakt), vindt onderdak bij de FIFA. Hij wordt vicepresident en als het hem juridisch te heet onder de voeten wordt, komt Havelange te hulp. Die springt bij wanneer Lacoste geen verklaring heeft voor de herkomst van een krediet van 500.000 dollar waarmee hij land in Uruguay had gekocht. Havelange is de maar al te noodzakelijke crediteur.

Terug naar 1981, naar Madrid, waar Havelange, na bloeiende tijden voor de FIFA te hebben voorspeld, het lot van secretaris-generaal Käser bezegelt. Nog een rapport over diens fouten, en de beslissing valt. Käser gooit het bijltje erbij neer en accepteert niet veel later de gouden handdruk van Havelange en Dassler. Circa 300.000 frank per jaar, het salaris waar hij tot 1986 op zal mogen rekenen, want Havelange heeft in 1977 de toen 65-jarige Käser een nieuw tienjarencontract aangeboden. Bovendien komt FIFA-vicepresident Harry Cavan met Käser twee cheques van in totaal 1,597 miljoen frank overeen. Cavan, een ex-

vakbondsman uit Engeland, werd pas op latere leeftijd rijk; hij staat als 'schoenadviseur' op Dasslers loonlijst. Tegen een FIFA-advocaat zegt hij: 'Mocht u verdere informatie over de afwikkeling wensen, wendt u zich dan tot de heer Blatter.'¹⁸

Een beloning van 1,6 miljoen frank, dat is zonder meer vorstelijk. Maar ze gaat wel ten koste van de FIFA-kas. Dassler en Havelange kunnen hun werk nu ongehinderd voortzetten – en hun derde man in het zadel helpen. Eindelijk is de post van secretaris-generaal vrij voor Sepp Blatter. Die heeft voor zijn voorganger nog een bijzondere verrassing in petto door in zijn tweede huwelijk te trouwen met diens dochter Barbara, zonder dat zijn schoonvader daarvan weet. Käser komt er bij toeval pas later achter via een kennis, vertelt zijn weduwe: 'Ondanks de beroerde tijd bij de FIFA was het de enige keer dat ik Helmut heb zien huilen.'¹⁹

Met Blatter is het infernale trio nu compleet. Waarbij Dassler de Zwitser, die met zijn charmante boerenslimheid volstrekt niets heeft van het charisma van de autoritair optredende Havelange, vooral als hulpje gebruikt. Zo hebben medewerkers en familieleden van Dassler dit in herinnering en dat wordt ook door oude strijdmakkers bevestigd. Christian Jeannette vertelt dat Dassler Blatter vaak eenvoudigweg bevelen gaf om uit te voeren. Barbara Smit citeert André Guelfi in haar boek als volgt: 'Horst noemde Blatter heel openlijk een marionet en deed alsof hij een van ons was. Hij was een onbeduidende figuur, Horst had hem volledig in zijn zak. Als we met zijn drieën zaten te lunchen, keek Blatter naar Dassler op als naar een god, omdat hij heel goed wist dat hij zonder Dassler geen schijn van kans had om de job bij de FIFA te krijgen.'²⁰

Eén ding staat vast: zo'n man is voor de baan bijzonder geschikt.

De grote klapper

Midden jaren zeventig ontdekt Dassler met de handel in rechten een nieuwe winstbron – en voor de FIFA een financieringsbron. Hij gaat in zee met een talentvolle Britse publicrelationsexpert. Patrick Nally verkoopt met zijn bedrijf West Nally reclameconcepten aan grote internationale bedrijven. Voor zijn nieuwe wereldklant FIFA koppelt hij het bruisende Coca-Cola aan het imago van jong en succesvol dat rond grote sportevenementen hangt. Het is een geweldige deal: een contract met een looptijd van 25 jaar. En wanneer Coke eenmaal meedoet, volgen anderen. Van zijn kant kan het frisdrankconcern zich eindelijk ontdoen van zijn slechte imago als symbool van het Amerikaanse imperialisme – Coca-Cola heeft de mensen voortaan iets geweldigs te bieden: sport. Havelange kan Dassler en Nally heel goed gebruiken. Hij heeft zijn kiezers in de derde wereld grote beloftes gedaan, dus heeft hij geld nodig. Nog veel meer dan de miljoenen dollars van Coke.

In 1977 richten Nally en Dassler in belastingparadijs Monaco de firma SMPI op. Het bedrijf houdt zich vooral bezig met de verkoop van bordreclame bij grote evenementen. Later zullen onderzoekers moeite hebben om vast te stellen hoeveel vermogen en winst er in dit bedrijf omgaat. Geldbedragen stromen vanuit Zwitserland naar Monaco en van daaruit verder naar Nederland of de Nederlandse Antillen. Dassler heeft nu een voet tussen de deur van de reclamemarkt, een bloeiende bedrijfstak. De traditionele televisiespotjes hebben net een gevaarlijke tegenstander gekregen: de afstandsbediening. Bij ieder reclameblok zappen de kijkers weg – de reclame-inkomsten kelderen. Maar de sportmarketeers hebben een oplossing die in al haar eenvoud geniaal is: de reclame moet in het programma zelf. Niets leent zich daarvoor beter dan grote sportevenementen die over de hele wereld worden uitgezonden.

Hun eerste miljoenen halen Dassler en Nally binnen op het WK van 1978 in Argentinië. De vreugde over de forse winsten wordt later enigszins bedorven door Franse belastingrechercheurs die erachter komen dat het duo de winst via diverse postbusbedrijven heeft weggesluisd om belasting- en deviezenvoorschriften te omzeilen. Het onderzoek wordt ingesteld naar aanleiding van een aktetas die Dasslers vertrouweling Jean-Marie Weber op het vliegveld van Genève had laten liggen. Oei.

De marketing voor het WK 1982 staat voor de deur en dat betekent dubbel werk. Dassler en Nally willen de marketingrechten van de FIFA. Maar bovendien moet er 36 miljoen Zwitserse frank op tafel komen, die gastland Spanje van de FIFA eist. De kosten voor het WK zijn immers dramatisch gestegen omdat Havelange nog altijd zijn verkiezingsbeloftes aan het inlossen is – en dus het aantal deelnemende landen tot 24 heeft moeten opblazen. Dat vertelt Dassler zijn compagnon Nally bij een onderonsje op het herentoilet van het Madrileense

Palacio de Congreso. Probleem nummer één is snel geklaard. Dassler keert met een goed bericht van de onderhandelingen met Havelange in Landersheim terug: voor een miljoen dollar smeergeld is het contract voor hen. Havelange ontkent dat dit miljoen ook echt is betaald. Maar *Der Spiegel* weet jaren later te vertellen: 'Vaststaat dat het miljoen in de boekhouding is opgenomen en dat de marketingrechten naar Dassler gaan.' Blijven over de 36 miljoen frank voor Spanje. Dassler draagt de rechten voor het WK over aan de Zwitserse holding Rofa, het bedrijf dat Blatters voorganger Käser helemaal niet kende toen hij het WK-contract 1982 moest ondertekenen. Wat buiten een paar ingewijden niemand weet is dat Rofa staat voor Robert (Schwan) en Franz (Beckenbauer). Schwan is de manager van Duitslands voetbalkeizer. Andere investeerders blijven anoniem. Wanneer Rofa met de verkoop van de rechten begint, zijn Schwan en Beckenbauer echter al weg bij het bedrijf. Met hulp van Guelfi, Coke en andere investeerders brengt Dassler de door Spanje geëiste 36 miljoen bijeen. Tegelijkertijd breekt hij met Nally. Dassler vermoedt dat zijn compagnon hem bespioneert.

In plaats van Nally krijgt de Japanse reclamegigant Dentsu een aandeel van 49 procent in Dasslers bedrijf, dat nu ook een nieuwe naam krijgt, International Sport and Leisure (ISL), en onderdeel is van de Sporis-holding in Luzern. Met ISL haalt Dassler voortaan met grote regelmaat rechten binnen bij de FIFA van Havelange en het IOC van Samaranch, achter gesloten deuren en met uitsluiting van concurrentie. Voor 45 miljoen frank krijgt hij de marketingrechten voor het WK 1986 in Mexico om deze door te verkopen aan de sponsors. Uiteindelijk verdient ISL een kleine 200 miljoen frank. Bij het WK 1990 in Italië schat *Forbes Magazine* de winst voor ISL al op 300 miljoen frank. En economen over de hele wereld vragen zich af hoe het toch mogelijk is dat deze uit het niets ontstane ISL meer aan het WK verdient dan de FIFA zelf.

Maar is dat ook zo?

Nee, zo luidt het juiste antwoord. Maar daar komt justitie pas in 2008 achter. ISL moet de sportofficials gigantische bedragen aan smeergeld betalen om de rechten zo gunstig te verwerven; van de FIFA, het IOC, de internationale atletiekunie IAAF en andere koepels. Alleen al in de periode tussen 1989 en het faillissement in mei 2001 gaat het om het onvoorstelbare bedrag van 140.785.618 Zwitserse frank en 93 rappen. Dat blijkt uit de balans die in het kader van de insolventieprocedure wordt opgesteld. Voor de strafkamer van de rechtbank van het kanton Zug geven de op verdenking van kwade trouw aangeklaagde topmanagers van het bedrijf in maart 2008 de gigantische corruptie ook in volle omvang toe.

Maar de bedrijfstak koestert al in de jaren tachtig achterdocht. De branche beziet de jongens van Dassler aanvankelijk met wantrouwen en uiteindelijk met vrees en beven. Zijn bedrijfsfilosofie komt neer op 'het kopen van de hele

wereld', klagen critici als Leonardo Servadio, de baas van het Italiaanse sportkledingbedrijf Ellesse. De door Dassler aan de dijk gezette Nally spreekt van corruptie: 'Horst heeft van begin af aan steeds mensen gekocht.'²¹ *Der Spiegel* wijdt in 1986 een coverstory aan Dassler, met op de omslag een foto van de Duitse voetbalselectie voor het WK in Mexico, poserend in een schoenendoos van Adidas. Daaroverheen de kop HET WERELDKAMPIOENSCHAP VAN ADIDAS – DE GEKOCHTE SPORT. Op dat moment heeft de 'sugardaddy van de sport', zoals de *Wall Street Journal* hem noemt, zijn net van sportmensen, officials en bonden allang geknoopt. Het kost hem een vermogen. Naar verluidt investeert Adidas in de jaren tachtig ieder jaar 150 à 200 miljoen in de sport.

In een omvangrijk onderzoek naar het internationale sportbeleid, dat hij eind 1983 presenteert, hekelt de Britse minister van Sport Denis Howell de multinationale Adidas-groep omdat deze 'op ongekennde wijze in commerciële en organisatorische sportzaken is geïnfiltrerd'. Het rapport toont zich 'verontrust over de nauwe relatie van de heer Dassler en Adidas met de FIFA en het IOC'. Ook de sportartikelenbranche wordt nerveus. Dassler 'heeft betere relaties dan de maffia', meent Erwin Stricker, een voormalige skiër die op dat moment publicrelationsagent is in Zuid-Tirol. En bij skifabrikant Blizzard wordt gezegd dat Dassler als een 'dictator' regeert.

Zo is het. Maar ook Dassler zelf valt steeds heviger ten prooi aan de demonen die hij heeft opgeroepen. In zijn laatste levensjaren is hij bezeten door achtervolgings- en controlewaan. Dat hij zich in een ziekenhuis in New York laat behandelen voor een tumor, moet strikt geheim blijven. Zijn gehate neef Armin mag niets over zijn ziekte horen. Achter ieder bosje kunnen diens spionnen zitten. Tot op het laatst, als hij al broodmager is en de dood op zijn gezicht staat, houdt de baas zijn directie voor de gek. In een intern memo schrijft hij: 'Om te voorkomen dat dit darm- en maagverhaal niet chronisch wordt moet ik de komende twee maanden volledige rust nemen en een dieet volgen.'²² Hij heeft dan nog twee weken te leven.

De slotscène op het kerkhof, familie en zakenfamilie. Het is een foto die alles symboliseert, dat wat was en dat wat komen gaat. Horst Dasslers nalatenschap aan de sportwereld bestaat uit de drie begrafenisgangers die vlak achter zijn vrouw en kinderen lopen. De drie strepen worden gepersonifieerd in de drie mannen, die ervoor zorgen dat zijn businessmodel tientallen jaren voortleeft: Samaranch, Havelange en Blatter.

Postuum hebben sportwereld en sportfunctionarissen van Dassler een legende gemaakt. Maar zijn ongetwijfeld geweldige prestaties staan in schril contrast met de toestand waarin hij zijn kernbedrijf achterlaat. Adidas gaat na zijn dood bijna failliet doordat Dassler het overgrote deel van zijn krachten wijdde aan het onderhouden van sportpolitieke relaties en de opkomende handel in rechten. Daardoor miste hij de belangrijke trends op het gebied van

mode en vrijetijdskleding in de VS. Nike streeft Adidas algauw voorbij en staat de topositie op de markt voor sportartikelen nooit meer af, hoewel Adidas haar rol als belangrijkste sponsor van FIFA en IOC weet te behouden.

In 1990 verkopen de vier zusters van Dassler ieder een twintigprocentaandeel in het bedrijf aan Frankrijks financiële goochelaar Bernhard Tapie. Die betaalt daarvoor in totaal 440 miljoen D-mark. Alleen het winstjuweel, het florerende ISL, houden ze zelf. En alsof de geschiedenis ermee spot: Adidas-opkoper en Olympique Marseille-baas Tapie zal een paar jaar later een aantal weken samen met zijn oude Dasslervriend Guelfi in beruchte Parijse gevangenis La Santé in voorarrest zitten. Dasslers mysterieuze zakenpartner geraakt in de late jaren negentig vanwege zijn betrokkenheid bij het grondstoffenschandaal rond Elf Aquitaine zelf tussen het raderwerk van justitie. Het wordt de grootste corruptiezaak uit de geschiedenis van de Franse republiek: verduistering voor een bedrag van circa 305 miljoen euro. Guelfi zou 40 miljoen dollar hebben wigewassen om politici in Europa en Afrika om te kopen.

De familie Dassler gaat zich uitdrukkelijk met ISL bemoeien. Christoph Malms, een zwager van Horst, wordt voorzitter van de Raad van Bestuur. Er ontstaan algauw spanningen met de oude top van het bedrijf. Uiteindelijk verlaten Klaus Hempel en Jürgen Lenz het schip. Ze zetten een eigen marketingbureau op, TEAM. Daarmee ontwikkelen ze voor de Europese voetbalbond UEFA een nieuw concept voor de wat achterhaalde formule van de Europacup I – de opzet voor een Champions League, waarvoor ze ook de marketing op zich nemen. UEFA-president Lennart Johansson en zijn staf krijgen door welk gigantisch winstpotentieel er in dit toernooi schuilt. Dankzij hun nieuwe marketingpartners krijgen ze ook steeds meer aanwijzingen voor het specifieke zakenmodel van FIFA en ISL. En zo beginnen de UEFA-officials wantrouwig te worden, ze gaan lastige vragen stellen over de marketingcontracten tussen FIFA en ISL.

De opbrengst die de FIFA uit uitzendrechten weet te destilleren is inderdaad weinig overtuigend. Het publiekrechtelijke consortium EBU (European Broadcasting Union, de Europese Radio Unie) heeft voor de uitzendrechten van de WK's van 1990, 1994 en 1998 in totaal maar 340 miljoen Zwitserse frank hoeven te betalen. Zo'n bedrag haalt de UEFA gemakkelijk in een enkel seizoen van de Champions League binnen. Ook de media laten van zich horen. Ze bekritisieren de deal tussen het duo Havelange-Blatter en de nauw aan hen gelieerde marketeers als de grootste misser uit de sportgeschiedenis.

En dan ontstaat uiteindelijk scepsis bij de Europeanen over de zakenpraktijken van Havelange. En over diens secretaris-generaal Blatter, die deze contracten heeft medeondertekend. En algauw valt het besluit dat ze zullen proberen zich bij de eerste de beste gelegenheid van de oude boef te ontdoen. En zo mogelijk tegelijk ook van zijn trouwe maatje Blatter.

Heel de wereld buigt voor U

Je ziet het niet zo aan hem af. Maar, zo bekend Sepp Blatter in 2007 tegenover het Zwitserse economische dagblad *Bilanz*, zo vaak het kan zoekt hij de meditatieruimte in het FIFA-gebouw op. Daar zingt hij dan. “Grote God, wij loven U” – een prachtig lied in een schitterende akoestiek. “Heel de wereld buigt voor U en bewondert Uwe werken.” In de ogen van Joseph Blatter is die tekst ook van toepassing op zijn eigen levenswerk. Als de voetbalbaas over zijn werk, zijn motivatie, zijn wereldbeschouwing praat, klinkt er altijd een soort vroom zendingsbewustzijn in door. Wanneer hij op het spreekgestoelte staat is hij niet een doodgewone sportofficial, maar een filantroop. Een geroepene, iemand die eigenlijk de Nobelprijs voor de Vrede zou verdienen. Ongegeneerd brengt Blatter denkbeelden naar voren die niet iedereen zal durven uitspreken, zoals wanneer hij het heeft over ‘het ongeboren leven dat al in de moederbuik voetbal speelt’ of over ‘het voetbal dat de wereld mooier en de mensen beter’ maakt. En hij meent het nog ook. En als hij dit soort kant-en-klare spreuken van stal haalt legt de man die graag acteur zou zijn geworden, zijn hand op zijn dure blazer, op de plek waar hij denkt dat zijn hart zit.

Listig plaatst Blatter het in de hele wereld populaire voetbalspel boven natie en religie – en zichzelf in één moeite door op dezelfde hoogte. Is hij niet de leider van een enorme voetbalaanhang, in aantal groter dan het aantal belijders van welke godsdienst ook? En zo brengt hij in de meditatieruimte, diep in de kelder van de FIFA-bunker, ook de wereldreligies bijeen: ‘Het is een plek waar men elkaar ontmoet en zijn geloof beleven kan!’ En dat terwijl de met onyx afgewerkte ruimte nauwelijks groter is dan een sauna. Een groene pijl op de muur wijst naar het oosten opdat moslims die hier beneden willen bidden, de weg naar Mekka kunnen vinden.

Zoals bij elke grootheid doen ook over de jeugd van Sepp Blatter verhalen de ronde die tot de verbeelding spreken. Bijvoorbeeld over de anderhalve kilo wegende baby die in 1936 ‘zonder vingernageltjes’ te vroeg werd geboren, maar daarom natuurlijk heel bijzondere krachten in zich voelt. Of over de baantjes van de jonge Sepp in het Alpendorp Visp. Als twaalfjarige begint hij in hotels zijn carrière als loopjongen, schoenpoetser, telefonist, kelner en boekhouder. Zijn latere sterke eigenschappen, slaafsheid en geslepenheid, kan hij verder ontwikkelen bij de campagne van zijn broer Peter voor een zetel in de gemeenteraad van Siders. In een tijd dat er in Wallis nog maar weinig auto’s rondrijden heeft Sepp Blatter er al een, waarmee hij mensen die nog niet weten op wie ze zullen stemmen naar het stembureau rijdt. Natuurlijk met een gedegen stemadvies. En Peter krijgt zijn zetel.

Er is ook het verhaal over de voetballer. Blatter over zichzelf: ‘Ik was altijd meer dan alleen maar fan. Vanaf mijn vroegste jeugd leefde ik voor het voetbal.

Als speler bracht ik het tot de eerste klasse bij FC Sierre.²³ Om precies te zijn: hij heeft het over de eerste klasse bij de amateurs. In Zwitserland.

Zijn geboorteplaats Visp, die hem ereburger maakte, is bepaald niet het mooie Alpendorp van de vakantiekaarten. Het bestaat vooral uit de Lonza, een rokende chemiefabriek waar Sepps vader al als ploegbaas werkte. Hier in Oberwallis spreken nog altijd zo'n 75.000 mensen een oud Alemaans dialect, terwijl via het Rhône-dal het Frans doordringt. Ook uit zijn bescheiden afkomst slaat Blatter munt: voortdurend wordt hij onderschat. Sportjournalisten beschouwen dat graag als een prestatie. Misschien is het dat ook, zelfs in het merkwaardige bedrijf dat Sepp Blatter runt. Hij heeft immers geen carrière hoeven te maken bij de VN, aan een elite-universiteit, als kunstenaar of in de wereldeconomie, maar alleen als bestuurder van een zelfstandig voetbalbedrijf. Hier levert hij het bewijs dat je op de 200.000 vliegkilometers die hij jaarlijks aflegt, geen stukken of boeken hoeft te lezen. In plaats daarvan, zo vertelt hij verslaggevers, lost hij kruiswoordpuzzels en sudoku's op. Zo iemand kan probleemloos alle wereldproblemen van vandaag de dag terugbrengen tot voetbalgrootte.

Voorganger Havelange was het type grand seigneur. Een man met een caesarkin en een donkere rollende stem, die zijn opponent met een ijskoude blik kon vloeren. Blatter, die graag als conferencier had geschitterd, heeft eerder iets van een komediant en speelt vooral tegenover de media een schalkse boerencharme uit. Hij kan amicaal en onderhoudend zijn. Maar hij is een kameleon. Een mens met weinig sociale contacten, wantrouwig, wispelturig. Drie gestrande huwelijken. Pas sinds hij president werd is er sprake van een hechte band met zijn enige dochter Corinne. Alles draait om imagoadvies. Voorheen werkte ze bij de Australische voetbalbond. In 2003 trouwde hij voor de derde keer, met de beste vriendin van zijn dochter. Het huwelijk hield maar kort stand. Hij verkeert niet onder de elite van Zürich, in het weekend gaat hij graag terug naar Visp. Daar woont hij ook weer officieel.

Vormend, zo noemt Blatter de tijd die hij doorbracht in het Zwitserse leger. Op de vraag van zijn interviewer Roger Koppel of hij niet 'als kind al iets van zendingsdrang' had gevoeld, antwoordt hij: 'Ik was bezield door het leger. Ik wilde doorgaan, werd officier en speelde met het denkbeeld legercommandant te worden.' Het leger heeft hem voor de rest van zijn leven gevormd: discipline, respect. In een ander interview benadrukt hij: 'Vóór alles was ik regimentscommandant. Er lopen honderden officieren met de rang van kolonel rond, maar regimentscommandanten zijn aanzienlijk zeldzamer. Daarvoor moet je leidersinstinct bezitten.'²⁴ Hij trekt ook parallellen met het soldatenleven. Tegenover het Zwitserse economische dagblad *Bilanz* gebruikt hij in 2004 in verband met de crisisconstellatie bij de FIFA de volgende woorden: 'Als voormalig korporaal zei ik tegen mezelf: opgepast, commandopost dekken, we

zijn in gevaar! Verduistering aanbrengen, lichten uit! Mocht het gevaar groter worden, dan brengen we onszelf achter zandzakken in veiligheid. Vervolgens rende ik naar de kazerne om ook nog prikkeldraad te halen. Inmiddels opgeklommen tot luitenant stelde ik uitkijkposten in en stuurde verkenners op pad. Ik had niet door dat de vijand al binnen zat.’ In het echte leger had Blatter het bevel over het 12e bevoorradingsregiment. In die hoedanigheid mag hij zijn eigen privéauto gebruiken en zijn chauffeur laten zeulen met zijn mobiele telefoon van het type Natel A, zo groot als een reiskoffer.

Pascal Couchepin, een voormalig minister uit de Zwitserse federale regering, zat samen met Blatter bij de berginfanterie. In zijn herinnering ging het er niet echt krijgshaftig aan toe. Destijds droegen ‘de luitenants in hun rugzak meer wijnflessen dan munitie’. Volgens Couchepin was Blatters belangrijkste taak om dagelijks voor de regimentscommandant het allerbeste restaurant uit te zoeken.²⁵ Tot zover de folklore. Maar los van de opgeklopte verhalen over zijn legerervaringen, in Zwitserland hebben naar verluidt hogere militaire rangen betrekkelijk eenvoudig toegang tot bronnen van de geheime dienst. ‘Ik ben gek op spionage,’ zegt Blatter over zichzelf, ‘die zit ook een beetje in mijn vak. En met 1400 dagen militaire dienst ziet bijna elke Zwitserse officier zich als een kleine James Bond.’²⁶

In 1954 doet Blatter eindexamen en gaat hij aan de universiteit van Lausanne economie studeren. Van 1959 tot 1964 is hij secretaris bij het Walliser toeristenbureau, daarna twee jaar eerste secretaris bij de Zwitserse ijshockeybond, vervolgens twee jaar hoofd voorlichting bij de Zwitserse sportbond en het nationale comité voor topsport, om ten slotte in 1968 directeur sporttijdmeting en hoofd voorlichting bij uurwerkfabrikant Longines te worden. Dan benadert Dassler hem. In 1975 wordt Blatter als directeur verantwoordelijk voor het ontwikkelingsprogramma van de FIFA, waaruit eerst het wereldkampioenschap onder 20 en later dat onder 17, het vrouwenvoetbal en het zaalvoetbal (Futsal) voortkomen.

Maar vooral wordt hij in het voetbal de man van Dassler en Havelange. Daarbij heeft Dassler zo zijn eigen mening over Blatter. ‘Ondankbare klootzak,’ zo wordt hij door een medewerker in het gedenkboek van de onderneming uit Herzogenaurach in relatie tot Blatter geciteerd, ‘heeft hij immers niet alles van mij moeten leren?’²⁷ Dat heeft hij inderdaad. Uit getuigenissen en documenten wordt duidelijk dat Sepp Blatter in 1974-1975 op Dasslers hoofdkwartier in Landersheim, waar het sportbeleid vorm krijgt, wordt voorbereid op zijn toekomstige rol bij de wereldvoetbalbond en daarbij ook leert hoe je de organisatieregels voor een toernooi kunt aanpassen. Daar komt hij ook met andere pionnen van Dassler in aanraking. Er ontstaat een delicate vriendschap met een slungelige, buitengewoon wellevende Elzasser. Jean-Marie Weber is net als Blatter een product van Dassler. Weber is diens secretaris en al gauw de man

met het geldkoffertje. Volgens een uitspraak van Weber zelf was in de jaren 1980-1982 in Dasslers wereldwijd vertakte conglomeraat een situatie ontstaan waarin alleen hijzelf en de baas nog een volledig overzicht hadden. Na Dasslers dood zal hij de handel in relaties volledig overnemen.

De onderschatte parvenu Blatter leert snel en gretig van zijn grote voorbeeld Dassler. En niet alleen het roken van dikke sigaren wanneer beiden op 11 maart in de Auberge du Kochersberg samen hun verjaardag vieren: Blatter is op 10 maart 1936 geboren, Dassler twee dagen later. Daarbij is de jongste de bewonderde boss. 'Hij bracht me de fijne kneepjes van het sportbeleid bij,' zal Blatter later over Dassler zeggen, 'een heel goede leerschool voor mij.'²⁸ Zijn betrokkenheid bij het wegpesten van Käser – hij was er op zijn minst van op de hoogte – is Blatters vuurdoop in de heersende zakenmoraal. Voortaan speelt hij volop mee; hij is de bestbetaalde man achter de ontvankelijke president Havelange. En achter Dassler, die het voetbal controleert.

Na Dasslers dood vormen de ISL-gelden voor de FIFA een vaste bron van inkomsten. Havelange regeert met ijzeren hand, zij het dan alleen als hij er is. Anders is in Zürich alleen Sepp Blatter de baas. En achter de schermen wordt een nieuwe geldtransfer voorbereid. Dat blijkt uit de eerste grote financiële affaire die halverwege de jaren negentig bekend wordt. De zaak werpt een even vluchtig als verhelderend licht op een tweede constructie die de FIFA naast ISL in het leven roept. In 1985 vervangt de wereldvoetbalbond zijn controller Fides-Treuhand door een klein administratiebureau. Emil Sutter is een vriend van de nieuwe, kort daarvoor bij FIFA in dienst getreden financieel directeur Erwin Schmid. Sutter en Schmid zijn beiden als bestuurslid actief bij amateurclub FC Blue Stars Zürich. Ze zijn al lange tijd erelid van de vereniging, Blatter overigens ook. Tien jaar lang kunnen ze ongestoord hun gang gaan, maar dan rijzen er plotseling vragen over deze toch wat ongebruikelijke overstap van de grote FIFA naar een kleine controller. Halverwege de jaren negentig wordt bekend dat diverse postbusfirma's en vennootschappen zich rond de FIFA hebben genesteld. Uit Zwitserse publicaties blijkt dat FIFA-accountant Sutter nauwe zakelijke relaties onderhoudt met een hooggeplaatste medewerker van de wereldvoetbalbond. De economische pers krijgt ook belangstelling voor Blatter, die immers de bestbetaalde werknemer op de FIFA-loonlijst is. Zijn jaarsalaris wordt dan al op 800.000 frank geschat. Naar buiten komt dat hij niet in Zürich belasting betaalt, maar in het fiscaal vriendelijke kanton Appenzell. De journalisten worden wantrouwig als Blatter niet eens het precieze adres blijkt te weten van zijn woning daar. Ze gaan zelf in Appenzell op onderzoek uit. Daar blijkt Blatters zogenaamde woonadres een bouwvallig woonhuis met een schoenenwinkelje op de begane grond. Maar op de deur prijkt een tiental bordjes van firma's met voor de FIFA vertrouwde namen. Sommige firma's, zo blijkt uit nader onderzoek, staan onder leiding van financieel directeur Schmid.

De Zürcher bedrijfsadviseur Bruno Sutter is als accountant voor deze bedrijven in de arm genomen. Zelf bezit hij ook postbusbedrijven in hetzelfde huis. Ook Bruno's vader Emil, eveneens eigenaar van postbussen in het vervallen gebouw, treedt op als bedrijfsadviseur. Een hoogst explosieve situatie, tenslotte is Emil Sutter Kontroll AG de officiële accountant van de FIFA. In het financieel verslag tekent hij voor de miljoenenbedragen die bij de FIFA omgaan.

Het is een voor de FIFA kenmerkend onderonsje: de grootste sportbond ter wereld heeft een kleine accountant gecontracteerd die op zijn beurt weer wordt gecontroleerd door zijn eigen zoon. Tevens is zoon Bruno Sutter accountant voor FIFA-dochter Immobilien-AG en een aantal andere bedrijven die zogenaamd eigendom zijn van de financieel directeur van de FIFA. Het wordt er allemaal niet inzichtelijker op wanneer accountant Emil Sutter in een interview als verklaring voor de vele postbussen 'deelnemingen en bezittingen' in Brazilië en Portugal opvoert. Uitgerekend in Brazilië?

De financiën van de FIFA worden in elk geval afgehandeld door secretaris-generaal Blatter. En dat is de volgende systeemfout – de FIFA heeft geen penningmeester, alleen maar een financiële commissie. Wie deze naar zijn hand kan zetten, beschikt over het geld en controleert zichzelf.

Als de Appenzeller postbusfirma's aan het licht komen, laat UEFA-voorzitter Lennart Johansson, die tevens vicevoorzitter van de FIFA is, weten dat hij als FIFA-baas onmiddellijk de boeken zal laten onderzoeken. Het is de ultimatieve waarschuwing voor de top van de wereldvoetbalbond en Johansson meent het serieus. Hij gaat zich kandidaat stellen voor het voorzitterschap. En mocht hij winnen, dan ziet het er verrekke slecht uit voor Dasslers erfgenamen.

De interne verhoudingen binnen de FIFA zijn toch al behoorlijk spannend voor Havelange en Blatter. Havelange heeft wel steeds gezegd dat hij Blatter als opvolger wenst, maar tegelijkertijd wil hij zelf het ambt zo lang mogelijk vervullen. Direct na het WK van 1990 in Italië laat hij weten dat hij ook in 1994 – uit liefde voor het voetbal – de last van een zesde ambtsperiode op zich wil nemen. Blatter wordt nerveus. Wat kan hij doen? Is Havelange als IOC-lid bij de Olympische Spelen van 1992 al niet eens flauwgevallen en moest hij toen niet voor behandeling naar Zwitserland worden overgebracht? Zijn er dan geen aftakelingsverschijnselen die ook buitenstaanders zijn opgevallen? De gouverneur van New Jersey vertelt in maart 1994 na een receptie dat Havelange haar tot driemaal toe met *monsieur* had aangesproken. Als je 78 jaar oud bent, kan zo iets wel eens gebeuren. De vraag is alleen of dit soort bewustzijnsvernauwing wel past bij het jeugdig-dynamische zelfbeeld dat de FIFA en haar dure reclamejongens willen uitstralen.

Dan begint Havelange ook nog fouten te maken die hard aankomen bij mensen die niets weten van de intriges achter de FIFA-schermen, bij de fans. In

december 1993 vindt in Las Vegas de loting voor het WK 1994 plaats. Vlak voor de trekking, die wereldwijd live wordt uitgezonden, schrikt de grijze autocraat eigenhandig een eregast uit het programma. Edson Arantes do Nascimento oftewel Pelé. *O rei*, de koning zoals hij in eigen land wordt genoemd, is de grootste voetballer ter wereld, de enige *soccer-star*, waar ze in gastland de Verenigde Staten wel eens van hebben gehoord. Pelé heeft in de jaren zeventig namelijk voor Cosmos New York gespeeld.

Dertig minuten voor het begin van de live-uitzending is er sprake van een heuse opstand in het Convention Center. Pelé is geschokt, Blatter interenieert, zelfs Beckenbauer probeert het, ook diverse FIFA-bestuurders willen ingrijpen. Tevergeefs. Peetvader Havelange heeft gesproken. Als de chef van het Amerikaanse organisatiecomité Alan Rothenberg volhoudt dat de grootste voetballer ter wereld niet buiten de lotingsceremonie kan worden gehouden, riposteert de FIFA-president met ijskoude blik: 'Mister Rothenberg zal beslist teleurgesteld zijn als we het WK in de VS schrappen.'²⁹

Bloed, zo zegt men bij de maffia, is dikker dan water. Aanleiding voor dit bijna zelfvernietigende optreden van Havelange is Pelés ruzie met Ricardo Teixeira, schoonzoon van de grote baas. De mislukte financier Teixeira behoort net als Havelange tot het selecte groepje Brazilianen die in hun jonge jaren weinig met voetbal hadden. Maar toen hij trouwde met Havelanges enige dochter Lucia, lag de weg naar de geldlokken van het voetbal toch voor hem open. En Teixeira maakt geen omwegen.

Het conflict met Pelé komt voort uit de weigering van de voetbalster om een miljoen dollar smeergeld te betalen aan de Braziliaanse voetbalbond CBF, waarvan Teixeira voorzitter is. Pelés bureau voor sportmarketing had de uitzendrechten over 1994 voor Brazilië willen kopen zonder steekgeld te betalen. 'Ik belde Teixeira dus op,' vertelt Pelé, die kort daarop in zijn land minister van Sport zou worden, 'maar hij zei alleen dat hij het niet geloofde. Dus vertelde ik hem dat ik niet van plan was om op zo'n manier zaken te doen en dat ik de pers de reden zou vertellen waarom ik mij terugtrok. Toen draaide hij door en dreigde me aan te klagen.'³⁰

De oorlog van de Brazilianen Havelange en Teixeira tegen de grootste voetballer van hun land laat zien hoe de onbeperkte machtsuitoefening van een FIFA-boss over de meest geliefde sport ter wereld kan ontaarden in waanzin. Havelange gooit Pelé eruit en daar blijft het bij. Vervolgens verliest Pelé ook zijn functie als fairplayambassadeur van de FIFA. Onder Braziliës nieuwe staatspresident Cardoso wordt hij minister van Sport en komt hij met een wetsvoorstel om de doorgaans vreselijk corrupte clubs in zijn vaderland om te vormen tot kapitaalvennootschappen. Teixeira is razend. Zijn macht wankelt; die berust immers op rijke clubbazen die hun verenigingen zien als zelfbedieningswinkel. En dus moet de grote peetvader opnieuw aan de bak om

het wetsvoorstel te torpederen. Deze keer dreigt Havelange Brazilië zelfs uit te sluiten van het WK 1998 in Frankrijk. En bij de loting in Marseille is Pelé weer niet van de partij.

In 2001 komt in Brazilië na een gelijktijdig lopend onderzoek van zowel parlement als senaat een dik rapport van 1129 pagina's over de handel en wandel van Teixeira uit. Het officiële document bevestigt dat de CBF 'een criminele organisatie is waar anarchie, incompetentie en oneerlijkheid hoogtij vieren'. Aan Teixeira worden alleen al 536 bladzijden gewijd. Tientallen vergrijpen worden opgesomd: van contractvervalsing, belastingontduiking en verduistering tot valutaspeculatie met CBF-geld, waarvan de winsten in Teixeira's zak verdwijnen.

Toch lopen de beschuldigingen op niets uit. Want de arm van de peetvader en diens familie – de CBF wemelt van neven, ooms en vriendjes van Teixeira – reikt in Brazilië lange tijd verder dan de wet. Ook in de oorlog tegen Pelé halen peetvaders Havelange en Teixeira alles uit de kast. Hoe dat in zijn werk ging, heeft Pelé zelf aan de schrijver van dit boek verteld. In 1994 liep hij in de VS voor het begin van het WK een vijftal juristen uit Rio tegen het lijf. 'Dankzij deze toevallige ontmoeting,' zegt Pelé, 'vernam ik dat Teixeira's CBF vertegenwoordigers van de rechtbank waar een aanklacht tegen mij was ingediend, naar de VS had uitgenodigd voor het WK.' Alles inbegrepen: vliegpreis, maaltijden, verblijf. 'De CBF betaalde alles.'³¹ Na interventie van Pelé worden de rechters in Rio vervangen.

Maar uiteindelijk zal het onderzoek van het Braziliaanse congres naar Teixeira toch nog zijn vruchten afwerpen. Een van de verdachte constructies die binnen het geheel aan zakennetwerken rond het voetbal opduikt, betreft een bedrijf met de naam Sanud. Via deze in Liechtenstein gevestigde firma worden miljoenen dollars doorgesluisd. Jaren later duikt de naam Sanud plotseling op in Zwitserse gerechtelijke stukken: ISL heeft miljoenen aan smeergeld aan het Liechtensteinse postbusbedrijf betaald.

Maar wanneer Havelange in 1993 Pelé van de loting uitsluit, keert de wind zich tegen hem. Ditmaal is hij zelfs voor de fans te ver gegaan. In Rio gaan de journalisten op onderzoek uit. Ze stuiten op wapenhandel, op enorme gaten in de financiële administratie van de bond, en bij Castor de Andrade, de grootste gokkoning in het illegale kansspel Bicho, ontdekken ze een geheime lijst waarop Havelange voorkomt als begunstigde. Dat hij ook op de payroll van ISL staat, weet dan nog niemand.

Heeft voor Sepp Blatter nu het uur van de waarheid geslagen? Kan hij de grijze peetvader van de FIFA-troon stoten?

Een revolutie hangt in de lucht. Ineens staat de financiële handelwijze van de president binnen de FIFA ter discussie. Ook heeft niemand ooit het vermeende advocatendiploma van de baas gezien. En dat hij altijd maar zegt dat hij 250

dagen per jaar voor de FIFA op pad is, kan ook anders worden uitgelegd: het levert bij een dagvergoeding van 250 frank de onbezoldigde president 62.500 frank op. Met een à twee medewerkers verslindt Havelanges privékantoor in Rio enorme sommen geld. Käser had al ontdekt dat en passant onrustbarende bedragen verdwijnen. Opvallende overschrijvingen vormen een aanwijzing dat Havelange tot halverwege de jaren negentig geldproblemen had. Ook zijn uitnodigingsbeleid en de cadeautjes die hij rijkelijk rondstrooit vallen op; onder medewerkers circuleren verhalen over in Zürich gekochte goudstaven en discrete koeriersdiensten van een chauffeur. Voor een bezitter van een diplomatenpas zoals Havelange zijn internationale transfers buiten de douane om geen enkel probleem.

Ineens wordt in de FIFA-begroting het budget voor de president afzonderlijk toegelicht. Ervaren financiële experts kijken ervan op, de *Wall Street Journal* schrijft: 'In de begroting wordt jaarlijks een miljoen frank gereserveerd voor presidentiële activiteiten, hoewel het om een onbezoldigde functie gaat.'

Blatter loopt warm voor de presidentspost en reist de hele wereld over. Voorafgaand aan de FIFA-verkiezingen van juni 1994, aan de vooravond van het WK in de Verenigde Staten, houden de continentale voetbalbonden hun congres. Daar laat hij zich van zijn meest charmante kant zien. Bij het UEFA-congres in het Nederlandse Noordwijk schuift hij zichzelf begin maart naar voren als tegenkandidaat voor Havelange. De Europeanen zijn gechoqueerd en sturen Blatter weg. De IJslandse afgevaardigde Ellert Schramm vertelt: 'Blatter schoof zichzelf naar voren. De mensen op het congres waren verrast over de vrijmoedigheid waarmee hij zich presenteerde. Hij zei dat er met Havelange niet langer te werken viel. De reacties waren negatief. Zelf heb ik gezegd dat we het in plaats van over de president beter over diens deloyale secretaris-generaal konden hebben.' Dit wordt bevestigd door de voorzitter van de Duitse voetbalbond Egidius Braun en andere congresgangers.³² Blatter heeft een andere lezing. Hij was gevraagd en had zich zeker niet zelf naar voren geschoven.

Later wordt gezegd dat Blatter op het congres van de CONCACAF hetzelfde probeerde en dat bondsvoorzitter Jack Warner de oude peetvader op de hoogte zou hebben gebracht. Havelange is razend als hij het hoort. Als een leeuw vecht hij voor zijn wankelende macht. Hij laat zijn maatje Warner op het congres van de Afrikaanse voetbalbond Caf zelfs openlijk dreigen met een scheuring binnen de wereldvoetbalbond. De vroom beleden eenheid van de FIFA gaat niet op als het om persoonlijk machtsbehoud gaat.

Het gist in de voetbalwereld, de knopen worden geteld. Op een vergadering in Zürich met de voorzitters van alle continentale bonden gaat Havelange volop in de aanval. De andere FIFA-bestuurders en secretaris-generaal Blatter zijn niet aanwezig. Hij laat zijn chef protocol de deur bewaken en praat op zijn schaapjes in. 'Willen jullie mij vanwege Pelé ophangen?' vraagt de godfather terwijl je een

speld kunt horen vallen. En dan geeft hij ze allemaal een broederkus: nog vóór het WK van 1998 zal hij het deelnemersveld uitbreiden tot 32 landen. Zo kan elke continentsvorst een groot cadeau meenemen dat zijn positie thuis versterkt: meer landen dan voorheen mogen naar het WK. Het is het oude trucje waarmee Havelange al in 1974 de FIFA-troon veroverde, toen hij het WK van 16 tot 24 teams uitbreidde en zich zo verzekerde van de steun van veel continentale en nationale voetbalbonden. Hoe groter het deelnemersveld, hoe groter immers de kans dat het eigen land er ooit eens bij zal zijn. Dat sommetje gaat altijd op. Ook de zaak met Pelé lost hij op zijn geheel eigen wijze op. Havelange vertelt dat de voetbalster zijn excuses heeft aangeboden. Hij liegt, zegt Pelé, maar algauw heeft niemand het er meer over.

In juni 1994 wordt Havelange in Chicago onder staande ovaties opnieuw tot president gekozen. Hij glimlacht geen moment. De oorlog is nog niet voorbij. Europa zal de volgende keer de strijd aanbinden en de zaak met Blatter moet de wereld uit. Voor altijd. Maar op het WK wil Havelange geen opschudding. Hij geniet van het toernooi en de vleierijen van zijn circa tweehonderd persoonlijke gasten die op kosten van de FIFA het WK bijwonen. Deze schare trouwe volgelingen, bekend onder de naam *court royal*, houdt het nerveuze FIFA-personeel volop bezig. Ondertussen loopt Blatter rond als een schim, overal wordt over zijn aanstaande ontslag gesproken. Havelange heeft de aanstichter van de paleisrevolutie immers met naam en toenaam genoemd: 'De heer Blatter kwam in 1975 bij de FIFA. Ik gaf hem verantwoordelijkheid en benoemde hem op zijn huidige post. Hij deed voortreffelijk werk. Maar in de afgelopen maanden was er sprake van intriges met het doel om de heer Blatter tot FIFA-president uit te roepen. Dat had zich niet achter mijn rug mogen afspelen. Ik had loyaliteit verwacht.'

Maar waar iedereen op rekt, gebeurt niet. Op de FIFA-vergadering van oktober 1994 in New York houdt hij eerst grote schoonmaak binnen de commissies. Zoals het een in zijn macht bevestigde patroon betaamt. Het thema 'herbezetting van de gremia' zet hij helemaal op het eind van de agenda. En dan laat hij alleen een lijst uitdelen met alle nieuwe commissieleden. De afgevaardigden mogen de lijst twee minuten inzien en vervolgens is de vergadering voorbij. Geen debat, geen stemming. De peetvader heeft gesproken. Hij voert een volledige personeelwisseling bij de betaalde bondsvertegenwoordigers in de FIFA-gremia door, ze vliegen er vrijwel allemaal uit. De 'werkers', zoals Havelange hen noemt, hebben 'na de faux pas van Blatter volledig het vertrouwen van de president verloren,' verklaart toenmalig FIFA-directeur Miguel Galan. Daarentegen wordt Havelanges schoonzoon Teixeira, die nieuw in het bestuur komt, tegelijkertijd lid van maar liefst twee belangrijke commissies: die voor scheidsrechters en die voor de organisatie van het WK 1998.

De gang van zaken demonstreert de absolute macht van de voetbalbazen.

Commissies worden doorgaans niet gekozen, maar benoemd. Het is een daad van willekeur met verstrekkende gevolgen voor de uitverkorenen: invloed, macht, first-classreizen, chauffeur ter beschikking, forse dagvergoedingen, banketten, horloges en andere cadeaus. In zo'n geval doe je, als het erop aankomt, graag wat de boss wil. Maar hoe staat het met Blatter?

Die zit ineens weer stevig in het zadel. Naar het waarom kunnen we slechts gissen, maar het meest voor de hand ligt een deal met Havelange over menig FIFA-geheim. Al bijna twintig jaar kijkt Blatter immers in de keuken mee. Maar begin 1995 rollen er toch koppen. Wegens 'gebrek aan vertrouwen' worden de directeur communicatie Guido Tognoni en de directeur competitie Miguel Galan ontslagen.

Wat heeft Blatter gedaan om Havelange te sussen? Heeft de man die 365 dagen per jaar leiding geeft aan de FIFA en vrijwel iedere gebeurtenis van belang op zijn bureau krijgt, de boss zijn foltertuing getoond? Door zijn wetenschap van wat geheim moet blijven, zijn grondige kennis over de wijze waarop Havelange zijn ambt vervult, in het spel te brengen? Hoe duidelijk heeft hij de oude man laten merken dat hij hem mee kan sleuren, de afgrond in? We zullen het wel nooit weten. Blatter doet zijn coup poging voortaan af als een verzinzel van de media.

Een snelle sluiting van de rijen is toch al in het belang van de peetvader en diens Zwitserse pleegzoon. Europa komt in het geweer, bij de verkiezingen van 1998 wil Johansson een eind maken aan de decennialange begunstiging van vrienden en familieleden. Steeds vaker bekritisieren hij en zijn makkers de twijfelachtige handelwijze van de FIFA. Johansson en zijn mensen vermoeden veel en kennen ook menig feit: de clan van de peetvader eigent zich via ISL voortdurend voetbalgeld toe. Maar pas tien jaar later is er ook juridisch bewijs. Dat het ooit zover zal komen, kunnen Havelange & Co op dat moment niet bevroeden.

Duistere kanalen

Het offensief van Johansson is voor de patroon en diens secretaris-generaal gevaarlijk, want de UEFA is invloedrijker dan ooit. De Europese voetbalbond bulkt van het geld en heeft met het Meridiaanproject zelfs een hulpprogramma voor Afrika gestart. Ook daarin schuilt indirect gevaar voor Havelange en Blatter: ontwikkelingsprogramma's zijn immers bij uitstek geschikt voor het verrichten van betalingen voor bewezen diensten. Havelange en Blatter moeten iets verzinnen, zelf een grote slag slaan. Want hun blinde trouw aan ISL is niet alleen verdacht, ook de opbrengst van de WK's is lachwekkend laag in vergelijking met de gelden die de UEFA met de Champions League binnenhaalt. Een miljardendeal is nodig.

Maar er is wel een probleem: hoe kan zo'n miljardendeal in het vat worden gegoten als ze tegelijkertijd vanwege het smeergeld zaken moeten blijven doen met ISL? Met de zakenvrienden uit Luzern gaat het halverwege de jaren negentig helemaal niet zo goed. Na het vertrek van Hempel en Lenz, de bedenkers van de Champions League, heeft het bedrijf aan ideeën en managementkwaliteit ingeboet. Eind 1995 raakt het ook nog het IOC van Samaranch als opdrachtgever kwijt. IOC-vicepresident Dick Pound heeft de ISL-prominenten Christoph Malms en Jean-Marie Weber naar het Japanse Karuizawa ontboden. Daar laat Pound, die ook chef marketing van het IOC is, weten dat hij 'ontevreden is met het serviceniveau en de kwaliteit van de mensen die bij ISL voor het IOC werken'.³³ Na een kort gesprek is het hem duidelijk dat hij geen verbetering mag verwachten; hij moet aan de noodrem trekken. We gaan niet langer met jullie in zee, vertelt hij het onthutste duo. Waarbij hij van Weber, de smeergeldkoerier, toch al nooit 'wist wat hij echt deed'. Het IOC verkoopt de rechten voortaan alleen nog maar aan het nieuwe bureau Meridiaan, een volle dochter van het Internationaal Olympisch Comité, waar ook personeel van ISL in dienst treedt. Directeur van Meridiaan is Michael Payne, schoonzoon van Samaranch. Ook hij stond ooit op de loonlijst van ISL.

Dit is niet minder dan een ramp voor ISL. Met het IOC valt een van beide door Dassler opgetrokken zuilen weg. Vertwijfeld houden de managers de breuk geheim, een jaar lang lekt er niets over naar buiten. Zelfs de naam IOC staat nog altijd op de reclamefolders. Natuurlijk heeft ISL nog wat kleinere klanten, zoals een contract met de wereldatletiekbond IAAF, die door de eveneens met smeergeld betaalde Italiaan Primo Nebbolio wordt geleid. Maar als dragende zuil blijft alleen de FIFA over. En het marketingcontract met de wereldvoetbalbond loopt nog maar tot aan het WK van 1998. Nu is het erop of eronder. Weber moet aan de bak.

Dasslers secretaris is na de dood van zijn baas opgeklommen tot ISL's éminence grise. Weber, type grand seigneur met sneeuw witte manen en een

onberispelijk kostuum, kent iedereen die iets in de sportwereld te vertellen heeft. Hij zit dagenlang in hotellobby's te wachten om mensen te strikken, met geslepen omgangsvormen en in vele talen – en met geld. Geheimraad Weber is op de hoogte van privé- en overzeese rekeningen, tussenpersonen, adviescontracten en postbusfirma's – voor ISL heeft hij ze allemaal jarenlang voorzien van geldbedragen die in totaal meer dan 100 miljoen belopen. Ook om die reden is deze man met zijn koffertje de centrale figuur achter de schermen van de wereldsport. Later zal hij enige tijd in voorarrest zitten, maar zelfs dat zal zijn tong niet losmaken. Weber komt er openlijk voor uit dat hij de namen van de begunstigden 'mee zijn graf in zal nemen'. Zou hij, die altijd zelf betaalde, nu op zijn beurt worden betaald om zijn mond te houden? Vaststaat dat als Weber gaat praten dit voor veel ambtsdragers in de wereldsport funest is.

Na het WK 1994 had ISL moeten vaststellen dat de tv-zenders na aftrek van de betalingen aan de FIFA astronomische bedragen hadden verdiend met de verkoop van reclamezendtijd. Hier ligt een goudmijn: voor de verkoop van rechten kunnen voortaan heel andere bedragen in rekening worden gebracht. Er moet alleen nog een solvente partner worden gevonden en dan kan de televisiemarkt van de toekomst worden veroverd.

Hij kende geen feiten, zegt IOC-man Dick Pound, die ISL de laan uit stuurde, maar 'alleen maar geruchten'. Dat was toen. Maar een vooruitblik naar het jaar 2008 is zeer verhelderend voor het inzicht in de trucjes en foefjes waarmee de FIFA bij de aanbestedingsprocedures voor de televisierechten 1995-1996 en de marketingrechten 1997 aan alle inschrijvingen voorbijgaat om de rechten aan de oude partner te gunnen. In dat jaar vindt in het Zwitserse belastingparadijs Zug het strafproces tegen Weber en vijf andere topmanagers van ISL plaats. Ze worden beschuldigd van insolventiedelicten.

Op 9 maart laat strafrechter Marc Siegwart een bommetje afgaan: alleen al in de periode tussen 1989 en 2001 heeft ISL 156 miljoen frank aan smeergeld voor sportbonden uitgegeven, daarbij inbegrepen de 18 miljoen die voor corruptiedoeleinden aan een dochterbedrijf waren overgemaakt, maar om financiële redenen kort voor het bankroet waren teruggeboekt. De uitspraken van de aangeklaagden over de in de sportmarketing gehanteerde zakenprincipes moeten wel leiden tot herwaardering van de gebeurtenissen rond beide aanbestedingsprocedures en maakt van de verdenking uit de jaren negentig een vaststaand feit: FIFA-officials hebben met ISL onder één hoedje gespeeld om hun eigen portemonnee te spekken. Maar de vraag blijft wel of bij dit vuile spelletje alleen maar de paar mensen betrokken waren die op de betaallijsten konden worden geïdentificeerd. Op die lijsten staan immers ook nog heel wat postbusfirma's – wie gaan daarachter schuil? Wie kregen er in cash uitbetaald? En wat streken degenen op die ervoor zorgden dat het onderonsje met ISL in het nieuwe miljardentijdperk gewoon door kon gaan?

Voor de rechtbank in Zug bevestigt voormalig financieel directeur van ISL Hans-Jürg Schmid de beschuldigingen van rechter Siegwart. 'Ik wist ervan,' zegt hij, zij het niet in de exacte omvang. Hij beroept zich op de hachelijke positie van het bedrijf: 'Ik kreeg steeds te horen dat er van de andere kant anders helemaal geen contract zou worden getekend!'³⁴ Ook voorzitter van de Raad van Bestuur Christoph Malms karakteriseert volgens de aanklacht deze 'onontbeerlijke' zakenpraktijken als 'moreel verwerpelijk', omdat 'zakelijk succes alleen door eigen prestaties kan worden behaald en niet zou moeten worden gekocht'. Voor de rechtbank legt Malms opnieuw de nadruk op de dwangpositie waarin ISL zich bevond: 'Deze praktijken waren absoluut nodig, ze waren in de branche gebruikelijk en hoorden bij de stijl van zakendoen. Zonder dat loopt er niets.'³⁵

Ongehoorde zaken komen bij het proces aan het licht. Smeergeld wordt als salaris uitbetaald, elke paar maanden wordt geld overgeboekt naar belastingparadijzen. En de klap op de vuurpijl: deze oplichterij ten nadele van de voetbalsport is niet eens onwettig – in die tijd is omkoperij van sportofficials in Zwitserland legaal. Wel moeten de inkomsten bij de belasting worden opgegeven.

Geldkoerier Weber vertelt voor de rechtbank wat hij eerder bij de verhoren ook al zei: de geldbedragen hadden betrekking op 'provisies en honoraria' en waren 'parallel aan de koop of verkoop van rechten' betaald. Zijn vijf collega's bevestigen dat Weber de smeergelden uitbetaalde. Nooit had hij namen genoemd en dus wist alleen hij wie met welk bedrag was omgekocht. Op de vraag van de rechter naar de begunstigden antwoordt Weber: 'Dat kan ik u niet vertellen – dat is een erezaak.' Een erezaak, een woord uit het maffiadraaiboek. Maar het valt hier, in de rechtbank van Zug, en vormt de bekentenis van geldkoerier Weber, die anno 2012 bij het IOC niet meer hoeft aan te komen, maar bij de FIFA nog altijd kind aan huis is.

Bij het proces in Zug komt ook Blatter zwaar onder vuur te liggen, zij het – het Zwitserse Wetboek van Strafrecht kent immers geen paragraaf over corruptie in de sport – alleen in morele zin. De advocaat van Christoph Malms, Werner Würigler, betoogt dat Blatter moet hebben geweten van het smeergeldsysteem bij ISL. De FIFA-baas zou tegenover ISL-directeur Malms – toen deze een einde wilde maken aan de omkooppraktijken – zelfs hebben gedreigd: wanneer Weber zijn positie verliest, 'zal het ISL slecht vergaan'. Ook Havelange had daar eerder al geen misverstand over laten bestaan. Würigler betoogt dat het door deze dreigementen 'voor de ISL-groep niet mogelijk was geweest om een eind te maken aan het systeem van provisiebetalingen'. Veeleer hadden die betalingen de status van 'bindende contractbepalingen' gekregen. Würigler zet de ISL-groep neer als een FIFA-agentschap dat het smeergeld aan de officials betaalde: 'Het Openbaar Ministerie en het grote publiek mochten daarvan niets

weten.'

Met de juridische feiten uit 2008 terug naar het midden van de jaren negentig, wanneer de grote slag wordt gepland. Op dat moment moet niet alleen ISL dat door het wegvallen van het IOC in problemen is geraakt, scherp calculeren. Dat geldt eveneens voor de concurrentie. Natuurlijk weten ze ook daar hoeveel geld er valt te verdienen met de handel in rechten. Daarom laten wereldwijd opererende sportagentschappen als het Amerikaanse IMG hun oog vallen op het WK-voetbal. Voor het verwerven van de rechten gaat het bedrijf een combi aan met de Duitse Bertelsmann-dochter Ufa.

In augustus 1995 faxt bestuursvoorzitter van IMG-Europa, de Belg Eric Drossart, een openingsbod aan 'Beste Sepp': 'Voor het WK-voetbal 2002 bieden wij een miljard Amerikaanse dollar.'³⁶ Het is maar een begin: waarop hij precies biedt moet bij de aanbesteding immers nader worden ingevuld, bovendien kan het enorme bedrag naar boven worden bijgesteld. Omdat de innige relatie tussen FIFA en ISL ook binnen de branche argwaan wekt, stuurt Drossart kopieën van zijn offerte aan alle bestuursleden van de voetbalbond. Een miljard – een waanzinnig bod.

Wat doet Blatter? Is de secretaris-generaal van de FIFA blij met miljardenklant Drossart? Integendeel. Bot geeft hij blijk van zijn irritatie 'dat de als strikt vertrouwelijk gekenmerkte brief per fax aan alle leden van het uitvoerend comité van de FIFA en andere geadresseerden is verstuurd'. En dat terwijl zij op papier over de toewijzing van rechten beslissen! Blatters toorn doet vermoeden dat hij bang is dat hij zijn informatiemonopolie kwijtraakt. Op de door Drossart gevraagde informatie over de toewijzingsprocedure gaat hij niet in. Er ontstaat een merkwaardige briefwisseling. Na november wordt de toon ijziger: 'Beste Eric' wordt 'Mr. Drossart'.

Dan maakt Blatter bekend dat de FIFA de tv- en marketingrechten voor het WK 2002 in één pakket wil verkopen. Probleem is echter wel dat huidige partner ISL nog een optie bezit die pas drie maanden voor de stemming in het uitvoerend comité afloopt. Drossart staat paf – en vraagt hoe ISL voor de hele wereld exclusiviteit kan genieten als het bedrijf alleen in de VS een combinatiepakket van tv- en marketingrechten bezit. In Europa bijvoorbeeld heeft EBU immers de televisierechten in handen.

Drossart stelt ook de Zuid-Koreaanse FIFA-bestuurder Chung Mong-joon op de hoogte. Diens land is in de race voor het WK 2002. Ook binnen het FIFA-bestuur bestaat een sterke wens om de oude peetvader en diens generaal Blatter op de vingers te kijken. Bestuurders uit Europa en Afrika overwegen zelfs voor de toewijzing van de rechten een 'taskforce' in het leven te roepen. Daarin mogen alleen Havelange en de voorzitters van de continentale voetbalbonden zitting hebben. Maar zover komt het niet. Blatter houdt het heft in eigen hand.

De ISL-optie verstrijkt. IMG staat in de startblokken. Ook andere bedrijven azen op de toewijzing, zoals de Amerikaanse firma AIM, die enkel en alleen voor de televisierechten in de VS een ongekend bedrag van 320 miljoen dollar biedt. In vergelijking met eerdere opbrengsten is dit een gigantisch aanbod.

Halverwege maart maakt Blatter ineens een nieuwe draai. Nu beweert hij dat er onderhandeld gaat worden over de rechten voor het WK 2002 'en later'. Drossart vertrouwt het niet. Heeft Blatter wellicht al met ISL gesproken over 2002 én 2006, terwijl IMG-Ufa met haar bod voor 2002 al een halfjaar aan het lijntje wordt gehouden? Verontwaardigd laat hij Blatter weten dat hij zich door de FIFA 'niet gelijk behandeld' voelt.³⁷ Hij geeft een overzicht van alle dwaalsporen waarop hij is gezet en doet ten slotte een beroep op Blatters integriteit. Eind april ontvangt Drossart dan de officiële aanbesteding, waarbij ineens alleen nog maar over televisierechten gerept wordt. Opnieuw schrijft hij Blatter, wijst op 'eclatante tegenstrijdigheden' en klaagt: 'Ik kan maar moeilijk geloven dat de FIFA oprecht probeert ons aanbod in een faire concurrentiestrijd af te wegen.'

Alleen al Drossarts vragen maken aannemelijk dat de secretaris-generaal van de FIFA geen open kaart speelt: 'Heeft de voetbalbond – hoewel de optie was verstreken – toch een contract met ISL gesloten, nu er niet langer over marketingcontracten wordt gesproken? Of werden de marketingrechten uit het pakket gelicht om op een later moment te worden gegund?' Met deze laatste veronderstelling zit Drossart goed. De marketingrechten zullen pas eind 1997 worden toegewezen, natuurlijk weer aan ISL – en opnieuw in weerwil van een vrijwel genegeerd bod van IMG en anderen.

Drossart sluit af met een profetische zin: 'Ik kan maar moeilijk tot een andere conclusie komen dan dat hier met twee maten wordt gemeten. Een voor [...] ISL en een voor alle anderen.' Hij ontmaskert Blatters herhaaldelijk gewijzigde ideeën als 'kosmetische trucjes' om de FIFA 'af te schermen tegen toekomstige aanklachten van een unfaire en smerige mededingingsprocedure' – de pers schrijft er al over.

Aan het kortste eind trekken ook de publiekrechtelijke Europese Radio Unie (EBU) en haar niet-Europese partners. Die hebben voor de televisierechten op de WK's van 2002 en 2006 in totaal 2,2 miljard frank geboden en beschikken over ruime ervaring met de technische en organisatorische aanpak van dit soort enorme projecten. Bovendien had Havelange hun contractverlenging toegezegd. Maar ISL moet tegen elke prijs de aanbesteding winnen – alleen dan zijn de FIFA-officials verder van smeergeld verzekerd. Wat had ISL-baas Malms de rechtbank ook alweer opgebiecht? Omkoping is absoluut noodzakelijk – 'zonder dat loopt er niets'.

Via contacten van de familie Dassler was ISL erin geslaagd in de persoon van

de Münchense mediamagnaat Leo Kirch een prima partner binnen te halen. Als juniorpartner naast seniorpartner ISL speelt Kirch het spelletje braaf mee – maar tegelijkertijd staat hij wel in zijn eentje garant voor een totaalbedrag aan televisierechten voor 2002/06 van omgerekend 1,7 miljard euro. Op dat moment vermoedt de concurrent bij Champions League-marketeer TEAM al dat er sprake is van doorgestoken kaart. ‘Is het niet vreemd hoe de secretaris-generaal van de FIFA zich steeds weer uitlevert aan een en het hetzelfde bedrijf?’ vraagt een manager en hij licht dat als volgt toe: ‘Het is waanzin dat de hoofdlicentienemer geen enkele garantie geeft en de co-licentienemer de volledige financiering op zich neemt.’

De deal is nog niet gesloten of Kirch zet een ander gezicht op. Zijn pioniersproject voor digitale televisie slokt geweldige hoeveelheden geld op. Ineens lopen vakmensen die eerst voor ISL hadden onderhandeld naar hem over. En na een reeks felle woordenwisselingen met zijn naïeve partner staat Kirch plotseling nog maar voor de helft van het bedrag garant – terwijl hij tegelijkertijd ISL de uiterst lucratieve tv-rechten voor Europa afhandig heeft gemaakt. De andere helft moet nu worden opgebracht door het smeergeldagentschap van de FIFA dat dan alleen nog maar de rechten voor de minder solvente rest van de wereld bezit. Opnieuw zit ISL in een hachelijke situatie, maar de topmanager van TEAM voorspelt al in de zomer van 1997: ‘In september krijgt ISL op de buitengewone vergadering van het uitvoerend comité in Caïro ook de marketingrechten tot 2006.’

Na de toewijzing van de televisierechten is er een man die er zo het zijne van denkt. En dat ook opschrijft. Blatters plaatsvervangend secretaris-generaal Michel Zen-Ruffinen heeft alles van heel dichtbij meegemaakt. Hij stelt over Blatters werkwijze een dossier samen dat hij in 2002 openbaar maakt, op een moment dat ISL en Kirch al insolvent zijn. Daarin schrijft hij over de rechtenverkoop aan de combinatie ISL-Kirch: ‘De televisierechten (in de Duitstalige landen) voor de WK’s 2002 en 2006 werden voor respectievelijk 120 en 140 miljoen frank verkocht aan Leo Kirch. De waarde ervan was echter minimaal 250 miljoen. Een offerte van het Amerikaanse bedrijf AIM voor de televisierechten in de VS bedroeg 320 miljoen dollar – afgewezen! De toewijzing ging toch naar Kirch. Verlies: ongeveer 160 miljoen frank.’ Voorlopig houdt hij het dossier voor zichzelf, zijn frustratie zal pas veel later naar buiten komen.

De formele afhandeling van het een-tweetje met de marketeers van ISL-Kirch regelt Havelange. In juli 1996 zet hij zijn medebestuurders buitenspel. Aan de vooravond van de beslissende vergadering in Zürich onthaalt hij in zijn appartement het Russische bestuurslid Vjatsjeslav Koloskov, een slecht bekendstaande beroepsofficial, die als zoveel sportlieden de ineenstorting van de Sovjet-Unie ongehavend heeft overleefd.

De volgende ochtend stelt Havelange op de FIFA-vergadering voor om

afwijkend van de agenda nu direct de televisierechten voor 2002 en 2006 aan ISL en Kirch te gunnen. Hij overvalt de Europeanen door onmiddellijk een openbare enkelvoudige stemming te verlangen – om vervolgens zijn ijskoude ogen op Koloskov te richten: beste vriend, vind jij ook niet dat we dit aanbod moeten accepteren? De Rus knikt. Een strategisch succes, daarmee is het Europese front doorbroken.

Om beurten wordt elk der bestuursleden om een standpunt gevraagd. Ten slotte heeft van de negentien aanwezigen slechts een minderheid van negen voor de toewijzing gestemd, maar omdat er maar zes tegenstemmen zijn en de andere zich hebben onthouden, is de deal met ISL-Kirch formeel rond. Ongelukkigerwijs voor de Europeanen ontbreekt de Duitse FIFA-bestuurder Gerhard Mayer-Vorfelder. Met een stem tegen het UEFA-belang in zou hij zich in de nesten hebben gewerkt. Maar gelukkig is hij als gevolg van een mysterieus misverstand voorafgaande aan deze misschien wel belangrijkste vergadering van het uitvoerend comité afwezig en heeft hij thuis in Baden-Württemberg dringende afspraken waardoor hij niet in de gelegenheid is om voor het UEFA-belang te stemmen.

Sportvriend Koloskov, Ruslands voetbalboss die als ijsbreker voor Havelange fungeerde, tekent maanden later een prachtig contract met Nike. Deze sportartikelenfabrikant is ook sponsor van het Braziliaanse nationale elftal en lobbyt intensief bij Havelange om de opvolging van Adidas als hoofdsponsor van de FIFA. Behalve in de complete uitrusting van het Russische elftal voorziet het contract met Nike ook in betaling van contant geld, zo geeft Koloskov zelf toe. Je moet je maar niet afvragen waar dat geld in het Rusland van de jaren negentig is gebleven. Later zal Koloskov Blatter, als deze inmiddels tot FIFA-voorzitter is gekozen, nog in de problemen brengen wanneer uitkomt dat hij – in een periode dat hij al niet meer lid was van het uitvoerend comité – van de FIFA 125.000 dollar had gekregen, zonder duidelijke aanleiding.

In de herfst van 1997 moeten zorgenkindje ISL ook nog de marketingrechten voor de WK's van 2002 en 2006 worden toegespeeld. Ook TEAM, geestelijk vader van de UEFA Champions League, biedt mee. Opnieuw spelen zich wonderlijke taferelen af. Op 19 maart 1996 had de FIFA nog laten weten dat ISL 'tot 29 februari 1996 een optie op exclusieve onderhandelingen over de rechten met de FIFA bezat'. Er was nog geen overeenstemming bereikt, de onderhandelingen duurden voort en: 'Nu zal de FIFA ook biedingen van andere partijen in behandeling nemen.' Duidelijke taal voor: de ISL-optie is verstreken. Maar zes maanden later, in juli 1997, is de vervallen ISL-optie op miraculeuze wijze uit haar eigen as verrezen: Blatter laat TEAM tot zijn spijt weten dat 'biedingen van een derde' pas na afloop van de exclusieve onderhandelingsronde met ISL in behandeling kunnen worden genomen. Opnieuw ontsteltenis bij een op het verkeerde been gezette bieder. Het management van TEAM schrijft een

protestnota aan Blatter en Havelange die qua toon sterk doet denken aan de brief van Drossart een jaar daarvoor: 'De nieuwe koers lijkt in flagrante tegenspraak met uw eerdere mededelingen. De hele procedure wekt de indruk dat het secretariaat-generaal van de FIFA de rechten wil gunnen zonder verkenning van de mogelijkheden die de markt biedt. Is het wellicht zo, dat het secretariaat-generaal van de FIFA uit is op een snelle beslissing om zo de problemen die zijn voortgekomen uit de toewijzing van de tv-rechten 2002/06 te verhelpen?'³⁸

De verdenking ligt voor de hand en wordt door de hele branche gedeeld. Kirch heeft ISL met de nieuwe afspraken over de televisierechten verzwakt, mogelijk ten koste van de smeergelden. Blatter is boos wanneer hij de analyse van de TEAM-managers op zijn bureau krijgt – vooral omdat ook zij een kopie van hun protestschrijven aan de leden van het uitvoerend comité sturen. Ditmaal windt hij zich op over het 'schenden van de meest elementaire principes van wellevendheid'. Dat is een van zijn favoriete boerenslimheidjes: hij brengt het conflict rond een miljardenzaak eenvoudigweg terug tot protocollaire flauwekul. In plaats van in te gaan op concrete, goed onderbouwde beschuldigingen, heeft hij het over etiquette.

In september 1997 komt het FIFA-bestuur in Caïro bijeen. Als zo vaak worden de stukken met betrekking tot de toewijzing van de WK-marketingrechten pas in de nacht voor de vergadering onder de hotelkamerdeur van de leden van het uitvoerend comité door geschoven. UEFA-voorzitter Johansson intervenueert bij Havelange en Blatter: de procedure is niet acceptabel, er is meer tijd nodig voor bestudering van de complexe materie.

Ditmaal wordt het uitvoerend comité nog sterker buitenspel gezet. Johansson & Co kunnen Caïro vooralsnog tevreden verlaten. Het voorstel is niet in stemming gebracht, het besluit over de toewijzing is uitgesteld tot de vergadering van december in Marseille. Zo laat zich ook de persverklaring van de FIFA interpreteren – ware er niet ook die mysterieuze passage dat het uitvoerend comité 'in beginsel heeft ingestemd' met een overeenkomst met ISL.

Een onbestemd gevoel blijft hangen. Ondertussen keren Blatters wakkere strijdmakkers, vicepresident Jack Warner en voorzitter van de financiële commissie Julio Grondona, met een mooi geschenk van de Nijl terug naar huis: de man uit Trinidad en Tobago heeft het WK onder 17 van 2001 voor zijn eiland op zak, de Argentijn dat voor onder 20. En ook bij ISL knallen de champagnekurken. In een vergaderverslag van september 1997 wordt gemeld dat het besluit van de FIFA ten gunste van ISL gevallen is, maar dat daar pas later ruchtbaarheid aan wordt gegeven om een scheuring binnen het verdeelde bestuur te voorkomen. De critici mogen nog wel vragen stellen, maar zullen het besluit over het contract met ISL niet meer terug kunnen draaien, laat geldkoerier Weber zijn directeurs weten.

Het bange vermoeden van de sceptici wordt dagen later zekerheid. De *Zürcher Sonntagszeitung* komt met het bericht dat 'Havelange en Blatter hun critici, maar ook hun eigen bestuur opnieuw een kunstje hebben geflikt'. En de secretaris-generaal verklaart dat het uitvoerend comité in Caïro de marketingrechten voor de WK's 2002 en 2006 aan de ISL-groep heeft beloofd.

Maar dit steekt nog flauwtjes af bij het voorstel dat Blatters financiële commissie in Caïro aan het bestuur voorlegt: de FIFA zou een joint venture met een particulier bedrijf moeten aangaan – en daar al haar rechten inbrengen. Bij dit nieuwe bedrijf zou 51 procent van de aandelen in handen van de FIFA moeten zijn, de resterende 49 procent in die van de gelukkige private partner. En die heet: ISL. Wat steekt er achter deze apenliefde? Waarom laden de president en diens secretaris-generaal met hun voortdurende geheimzinnige operaties buiten alle reglementen om, de verdenking op zich dat ze met hun favoriete marketeers zitten te konkelfoezen?

Het voorstel voor een joint venture met ISL – waarbij de FIFA al haar activa zou inbrengen en zonder enige noodzaak een verbinding met een particulier bedrijf zou aangaan – moet een einde maken aan de tot dan toe gehanteerde salamitactiek: eerst de televisierechten naar ISL, daarna de marketingrechten – fantastisch, zullen we dan maar niet meteen helemaal samengaan? En dat in een tijd waarin bonden als het IOC of de Amerikaanse profliga's hun rechten juist zelf in de markt beginnen te zetten in plaats van ze als één pakket af te staan aan een particulier bedrijf dat nauwelijks ervaring heeft op de televisiemarkt en bovendien, naar snel zal blijken, heel slecht bij kas zit.

De gezamenlijke onderneming van de FIFA-bazen en hun huisagentschap moet de naam Intersoccer krijgen. De toenmalige president-directeur van ISL Heinz Schurtenberger geeft de volgende verklaring voor het masterplan: 'De FIFA heeft een ongelooflijk breed palet aan handelsmerken. Het idee was om alles onder te brengen in een kapitaalvennootschap die op de markt actief is, waarbij de FIFA aan ISL bepaalde rechten overdraagt. De FIFA zou een meerderheidsaandeel van 51 procent krijgen.'

Het komt over als een adembenemend schurkenproject: de allerhoogste voetbalofficials willen dat de FIFA zichzelf oplost in een door hen gecontroleerd zakennetwerk. Mocht er later ruzie van komen, dan zou de FIFA haar rechten immers hoogstwaarschijnlijk weer hebben moeten uitkopen.

Maar zover komt het niet, de oppositie in het bestuur is er vierkant tegen. Inmiddels zijn de bestuursleden rond Johansson zo wantrouwig geworden dat drie van hen op een briefing voorafgaande aan de volgende vergadering in Marseille de uitspraken van hun secretaris-generaal eigenhandig notuleren. Het vertrouwen in Blatter is weg. 'De FIFA is rijp voor sanering,' zegt een adviseur van Johansson, het is alleen aan haar monopolypositie te danken dat er 'steeds

weer geld binnenkomt’.

De corrupte gang van zaken bij de aanbestedingen geeft opnieuw blijk van een structurele tekortkoming in de oncontroleerbare wereld achter de sportcoulissen. Ondanks alle kuiperijen dient Drossarts IMG noch TEAM ooit een aanklacht tegen de FIFA in. Dat doet ook de EBU niet, hoewel ze in niet mis te verstane bewoordingen constateert dat ze pootje is gelicht ten gunste van de combinatie ISL-Kirch. De merkwaardige deal zou nog jarenlang politiek en publieke opinie in Duitsland bezighouden.

Waarom wordt er nooit iets tegen de FIFA ondernomen? Omdat er toch altijd weer een moment komt dat er rechten worden verkocht en men het niet voor altijd voor zichzelf bij de wereldvoetbalbond wil verpesten. Een handelwijze volgens het motto ‘je weet maar nooit’ – waarmee de corrupte verhoudingen worden bestendigd. Diezelfde wet zorgt ervoor dat de corruptie bij de toewijzing van een WK niet wordt teruggedrongen, maar juist steeds schokkender vormen aanneemt. Wat hebben de Britten na hun mislukte WK-kandidatuur in 2000 niet gescholden op die liederlijke woordbrekers bij de FIFA! Maar toen ze zich weer kandidaat stelden voor het WK 2018 was alles vergeven en vergeten en flikflooiden de Britse politici weer om het hardst. En pas toen ze opnieuw verloren, bracht kandidaat Groot-Brittannië naar buiten wat de achtenswaardige voetbalfamilie allemaal wel niet in ruil voor een toewijzing van het WK had gevraagd: bijvoorbeeld een uitzondering op de Britse wetgeving over het witwassen van geld. Daarvan kan zelfs de Cosa Nostra alleen maar dromen – nationale regeringen verplichten tot het buiten werking stellen van witwaswetgeving. ‘Een aanbod dat je niet kunt weigeren!’

Het zakelijk gedeelte is nu in kannen en kruiken, de smeergeldmiljoenen voor de komende jaren veiliggesteld. De eerste dankjewels komen binnen. De Britse FIFA-expert Andrew Jennings beschrijft in zijn boek *Foul* het pijnlijke voorval van een verkeerd bezorgd poststuk. Financieel FIFA-directeur Erwin Schmid krijgt onverwacht een bankafschrift van de Union des Banques Suisses (UBS) onder ogen. Het gaat om betaling van een miljoen Zwitserse frank door ISL aan een hoge FIFA-official overzee. Schmid haast zich met het document naar Blatter. Maar die komt niet op het idee om de politie in te schakelen en evenmin meldt hij het voorval aan het uitvoerend of het financieel comité. Het geld wordt eenvoudigweg weer afgeboekt van de FIFA-rekening ten gunste van de topfunctionaris wiens naam op het bankformulier prijkt. De begunstigde, zo blijkt jaren later uit de ISL-betaallijsten, moet Havelange zijn geweest.³⁹

Zonder geld geen president

Blatters tijd is gekomen. Havelange is niet meer beschikbaar voor een volgende ambtsperiode. Eerst dat gedoe met Pelé en daarna een regelrechte crisis rond de toewijzing van het WK 2002 aan Japan en Zuid-Korea. Op het allerlaatste moment weten Johansson en zijn makers door te zetten dat het WK door beide landen gezamenlijk moet worden georganiseerd. Havelange, die het WK steeds aan Japan alleen had beloofd, moet knarsetandend inbinden. Maar het betekent ook dat er vaak twee keer moet worden betaald. Bijvoorbeeld voor twee mediacentra en in beide landen dure verblijfkosten voor de duizenden clanleden van de FIFA.

Ook zijn bezoek van november 1995 aan Sani Abacha wordt Havelange zwaar aangerekend. Hij brengt voor deze door de hele internationale gemeenschap uitgestoten militaire dictator van Nigeria een cadeau mee, het WK onder 20. Terwijl de FIFA-peetvader de bloedige machthebber met 'zijne excellentie' vleit, en zelf de eretitel *Ekwueme*, 'man die zijn woord houdt', in ontvangst neemt, wordt enkele kilometers verderop de galg voor schrijver en burgerrechtenuitvoerder Ken Saro-Wiwa en acht andere mannen uit het Ogonivolk in gereedheid gebracht. Wekenlang werd slager Abacha bedolven onder gratieverzoeken uit de hele wereld, van Havelange krijgt hij een hartverwarmend geschenk: de wereldjeugd in de vorm van het WK onder 20. Abacha wacht in elk geval wel tot Havelange weer vertrokken is, dan worden de negen Ogoni opgehangen. Tegenover de wereldwijd losbarstende kritiek stelt Havelange onbewogen de klassieke belijdenis van elke sportdictator zonder oog voor humaniteit en mensenrechten: 'Sport en politiek hebben met elkaar niets van doen.'

Maar de wereld is woedend. De *Sunday Times* schrijft: 'De FIFA-president likte de militaire leiders in hun gat.'⁴⁰ En zo speelt Havelange met zijn bezoek aan de Nigeriaanse dictator, Johansson tegen wil en dank in de kaart. De Europese vertegenwoordigers in het uitvoerend comité wrijven de peetvader nog maar weer eens onder de neus dat besluiten in de voetbalwereld niet door één man worden genomen – en gunnen vervolgens na stemming het WK voor onder 20 niet aan Nigeria, maar aan Maleisië. Havelanges aanzien is aangetast. Eind 1996 laat hij al weten dat hij zich niet meer kandidaat zal stellen voor een nieuwe ambtsperiode. Het wordt hoog tijd zijn opvolger te presenteren – tenslotte laat Johansson geen gelegenheid voorbijgaan om duidelijke beloftes te doen voor het geval hij president wordt: 'Ik zal me sterk maken voor een onafhankelijk onderzoek naar de zakenpraktijken van de FIFA.'⁴¹

Zoals we tegenwoordig weten zou dat voor Havelanges eigen kliek desastreus hebben uitgepakt. Hij begint Blatter, die hem in 1994 nog uit zijn functie had willen verdringen, te loven en te prijzen en de secretaris-generaal

haalt voor zichzelf alles uit de kast. Hij moet tactvol campagne voeren en tegelijkertijd de aankondiging van zijn kandidatuur zo lang mogelijk rekken. Want als hij eenmaal kandidaat is moet hij zijn post als secretaris-generaal opgeven – en daarmee het machtscentrum verlaten van waaruit hij de hele voetbalwereld kan bereiken.

Op een vergadering in maart 1998 leggen Johansson en zijn makkers Blatter het vuur aan de schenen. Urenlang praten ze in op de secretaris-generaal om uitsluitel te krijgen over diens kandidatuur. Maar Blatter laat niets los. Dan willen de bestuursleden stemmen over het terugtreden van Blatter als secretaris-generaal. Een meerderheid van het bestuur staat achter Johansson en dus knijpen Havelange en Blatter ertussenuit, rennen naar de verzamelde pers in vijfsterrenhotel Dolder Grand en beweren daar trouwhartig dat ze niet gedwongen wilden worden tot maatregelen die tegen de Zwitserse wetgeving ingaan.

Pas op het allerlaatste moment stelt Blatter zich in april 1998 kandidaat voor het ambt van FIFA-president. En de Fransman Michel Platini, die ook het WK van dat jaar organiseert, is een prominente verkiezingshulp. Het is het begin van een lange, gedenkwaardige vriendschap. Op 8 juni 1998 wordt Blatter ‘gekozen’. Over deze bizarre gebeurtenis, kort voor het begin van het WK in Parijs, is sindsdien veel gespeculeerd.

In de nacht voor de stemming, die maandenlang is voorbereid, worden dikke couverts uitgedeeld in hotel Méridien, waar de Afrikaanse delegatie logeert. Blatter gaat de volgende dag na de eerste stemronde met 111:80 stemmen aan de leiding. Met tranen in zijn ogen geeft Johansson de strijd op. Dat er massaal stemmen zijn gekocht is iedereen maar al te duidelijk. De schrijver van dit boek is erbij wanneer op de avond na de stemming de voorzitter van de Afrikaanse voetbalbond, de Kameroener Isa Hayatou, en vijf of zes vertegenwoordigers van Afrikaanse nationale bonden zich bij Johansson verontschuldigen voor het schandelijke gedrag van hun collega's. Eén Afrikaan vergeet bij vertrek uit het hotel zelfs zijn geldenveloppe mee te nemen – het geld wordt door een FIFA-employee gevonden. Blatter wijst alle aantijgingen van de hand. Onder andere met de fantastische uitspraak dat hij die nacht aantoonbaar niet in het hotel van de Afrikanen was, maar uit eten met zijn dochter. Dat klopt. In het hotel was hij niet. Net zomin als zijn campagneleider Mohammed Bin Hammam, de man die Blatters promotie financiert. Maar wat zegt dat? Kunnen dit soort gelden dan alleen persoonlijk worden overhandigd?

Inmiddels, veertien jaar na de ‘smerige’ verkiezing, zoals voorzitter Egidius Braun van de Duitse voetbalbond de gang van zaken karakteriseerde,⁴² – iedereen voelde het op zijn klompen aan, maar net als bij het gesjoemel van Blatter ten gunste van ISL ontbrak ieder bewijs – weten we meer over het verloop van deze verkiezingsstrijd. Op 18 oktober 2011 schrijft Jack Warner, in het

verkiezingsjaar 1998 FIFA-vicepresident, een open brief naar de *Trinidad Guardian*. Hij kondigt een 'tsunami' binnen de wereldvoetbalbond aan en wil een boekje opendoen over Blatter en diens zakenpraktijken. 'Ik zal het hebben over de bittere presidentsverkiezing van 1998 toen Blatter tegenover zijn grote rivaal Johansson stond en over de precieze redenen waarom Bin Hammam en ik hem steunden. We namen hem mee op kruistocht dwars door Afrika en Azië en vroegen om steun voor hem. En hij won! Met Bin Hammams privévliegtuig deden we dat nog eens over in 2002, toen Blatter tegen Issa Hayatou aantrad voor een buitengewoon vuile verkiezingsstrijd – en hij won opnieuw. [...] Je wilt niet weten hoeveel "cadeaus" Blatter voor het veiligstellen van zijn beide overwinningen heeft uitgedeeld.' Warners brief ging de hele wereld over. Maar de FIFA wilde zich over deze en andere aantijgingen niet uitlaten.

Ook scheidend godfather Havelange doet alles om zijn kroonprins te steunen. Hij nodigt persoonlijk Afrikaanse afgevaardigden voor het verkiezingscongres in Parijs uit, soms op eigen kosten, soms ten laste van de FIFA. Tal van derdewereldofficials ontvangen ontwikkelingshulp. Blatters helpers concentreren zich vooral op het zuiden en het oosten van Afrika, het francofone westen staat immers overwegend achter Issa Hayatou, de Kameroense voorzitter van de Caf en een vriend van Johansson. Op het Caf-congres van februari 1998 had Hayatou nog laten weten dat Afrika als één blok zou stemmen – voor Johansson.

Ondertussen wordt er voortdurend gesproken over democratie, fairplay, transparantie en cleane bedrijfsvoering. Johansson en zijn fractie dreigen ermee – en Blatter belooft dat hij deze deugden voortaan ter harte zal nemen. Op het UEFA-congres van 30 april 1998 in Dublin richt Egidius Braun, voorzitter van de Duitse voetbalbond en UEFA-penningmeester, zich rechtstreeks tot Havelange: 'Er mag geen tweede kas meer zijn, zoals ze in Zwitserland zeggen!'

De vermeende orgie aan corruptie rond de secretaris-generaal waar Warner als exponent van het toenmalige Blatter-kamp pas in 2011 openlijk over spreekt, wordt begin 2002 al gerapporteerd door een betrokkene uit Somalië. Het gaat om Farah Addo, de voorzitter van de Somalische voetbalbond, die in 2000 ook voorzitter is geworden van de Centraal- en Oost-Afrikaanse Confederatie Cecafo. In 1998 weigert Addo terug te komen op het Caf-besluit om voor Johansson te stemmen. Als hij in juni in Parijs arriveert voor het verkiezingscongres, is hij van de lijst gedelegeerden geschrapt. Pas na interventie van Johansson en Hayatou krijgt hij zijn stemrecht terug. Of en wat Blatter van dit alles wist, is niet duidelijk.

In elk geval krijgt Blatter Addo's aantijgingen pas later onder ogen. De Somaliër stuurt ze per fax naar het FIFA-hoofdkwartier. Volgens Addo heeft kort na het besluit van het Caf-bestuur ten gunste van Johansson in de Rwandese hoofdstad Kigali 'op initiatief van Havelange en Blatter' een 'oproerbijeenkomst' plaatsgevonden. Als voorzitter van de Somalische voetbalbond verbleef hij

destijds zelf in de VS, maar zijn collega's hadden de bijeenkomst wel bijgewoond en later voor het verkiezingscongres in Parijs aan reis- en verblijfskosten en zakgeld circa 200.000 dollar bij de FIFA gedeclareerd. In Kigali hadden Havelange en Blatter de Cecafa-landen bovendien 800.000 dollar toegezegd voor hun *Cup of Nations* – 'zonder toestemming van het uitvoerend comité'. Bovendien was iedere bond een fax- en kopieerapparaat beloofd.⁴³

Na Kigali volgde er nog een tweede bijeenkomst in Nairobi. Blatter had iedere gedelegeerde 'afzonderlijk privé op zijn hotelkamer ontvangen' om te horen hoe ze in Parijs zouden stemmen. 'De heer Blatter, die per privéjet reisde, werd begeleid door Mohammed Bin Hammam. Hij was het financiële brein achter Blatters verkiezingscampagne. De heer Bin Hammam regelde via het Golfgebied de reis naar Parijs voor alle bondsvertegenwoordigers, hun vrouwen en kinderen. Hij gaf hun gratis vliegtickets en contant geld.' Bin Hammam werkte inderdaad zo hard voor Blatters campagne dat hij er zelfs van afzag om voor zijn bij een ongeluk levensgevaarlijk gewond geraakte zoon terug te vliegen naar Doha. Blatter schrijft de Qatarees, die hij 'broer' noemt, na de verkiezingen een lovende dankbrief.

Eind april zei Addo in een interview voor de BBC dat de Cecafa achter Johansson stond. Een week later werd hij opgebeld uit Qatar door de Somalische ex-diplomaat Abdi Heybe. Die vertelde hem dat hij met Bin Hammam en een van de Al Thani-prinsen aan de lijn zat. Ze drongen erop aan dat Somalië voor Blatter zou stemmen en herinnerden hem aan de hulp die Qatar aan Somalische vluchtelingen bood en aan de grote aantallen Somaliërs die bij leger en politie van het land werkzaam waren. Daarna werd hem 100.000 dollar aangeboden, de helft in de vorm van een check of contant, de rest in de vorm van sportuitrusting voor de bond. Addo vertelt dat hij het aanbod afwees. Vervolgens was er iemand naar Mogadishu gekomen om te onderhandelen. Hij sprak met bondsofficials en met Addo's neef, die de leiding had over het hotel van de Cecafa-voorzitter. 'Mijn neef belde me op om te vragen of ik echt 100.000 dollar had geweigerd. Ik zei dat hij er zich niet mee moest bemoeien.' Na overleg met Doha sommeerde de onderhandelaar twee vicepresidenten van Cecafa zich, in plaats van Addo, met vervalste papieren bij het verkiezingscongres te laten accrediteren.

En zo reisden corrupte Somaliërs, rijkelijk voorzien van zakgeld, via het Golfgebied naar Parijs zonder dat het hun een cent kostte. En Addo moest aan de bak om zijn stemrecht terug te krijgen. Na Blatters overwinning kwam de beloofde FIFA-geldstroom op gang. Een half miljoen naar Rwanda voor de Oost-Afrikacup van 1999, en naar Cecafa-voorzitter Abu Harraz en diens secretaris-generaal Namweya. Ze moesten daarmee de negen aan de cup deelnemende landen financieel ondersteunen. Waar die gelden echt naartoe gingen is nooit opgehelderd – ook niet na het onderzoek dat Addo na zijn aantreden in

november 2000 als Cecafo-voorzitter instelde. Verwijzend naar de komende verkiezingen van 2002, waar Blatter zich in de strijd met zijn uitdager Issa Hayatou opnieuw van beproefde trucs moet bedienen, betitelt Addo de Afrikaanse helpers van Blatter en Bin Hammam als 'oude corruptieklienten'. En hij waarschuwt: 'Ongelukkigerwijs gebruiken Blatter en Bin Hammam het FIFA-ontwikkelingsproject Goal als middel om arme nationale bonden te chanteren door hulpelden alleen toe te kennen aan hun clientèle en aan landen die FIFA-bestuursleden leveren.'

En zo stemden in Parijs de Cecafo-landen met het volgende resultaat: Ethiopië, Eritrea, Djibouti en het door Addo geleide Somalië hielden vast aan de Caf-richtlijn om voor Johansson te stemmen. Kenia, Oeganda, Tanzania, Rwanda, Burundi en Soedan waren 'bezweken onder de druk van de geldbeloftes, ingeval de heer Blatter zou winnen'.

Het is interessant te zien hoe de Somalische bond na Addo's openlijke stellingname direct onder druk wordt gezet. Blatter schakelt de commissie disciplinaire aangelegenheden in - en laat een onderzoek instellen naar de financiële handel en wandel van de bond.

Over de verkiezing in Parijs doen oneindig veel corruptieverhalen de ronde. Over alle door onbekenden gefinancierde vliegtickets, hotels en dames, over de toezegging dat alle leden voortaan jaarlijks 250.000 dollar aan financiële hulp zouden krijgen (de voorzitters van de kleinste bonden kunnen daarmee hun toekomst veiligstellen) - en vooral over die laatste nacht, wanneer de geldcouverts in het hotel van de Afrikanen neerdalen. De media besteden er aandacht aan, op 11 juni 2002 schrijft de Zwitserse *Weltwoche*: 'Sjeik Mohammed Bin Hammam, de vriend uit Qatar die hem al zijn privéjet voor de campagne ter beschikking had gesteld, haalde in de nacht voor de verkiezingen met bundels dollars Afrikaanse afgevaardigden over naar het Blatter-kamp. Blatter houdt bij hoog en bij laag vol dat het om eerder afgesproken subsidies van ieder 50.000 dollar aan twintig noodlijdende Afrikaanse landen ging.' En iedereen vraagt zich af: 'Wie betaalt dat en waarom zo slordig in cash?' De overhandiging van het geld vond bovendien plaats op een zondagnacht. Blijkbaar kon de nood waarin de arme gedelegeerden enkele uren voor Blatters verkiezing verkeerden, geen verder uitstel velen. Insider Addo becijfert het aantal omgekochte officials op minimaal achttien. Dat was voldoende om Johansson de voet dwars te zetten.

Ook bij het verkiezingscongres zelf worden alle trucs uit de kast gehaald. Omdat het hem aan geld ontbreekt moet de voorzitter van de Haïtiaanse bond Jean-Marie Kyss afzeggen voor Parijs, waar hij voor Johansson had willen stemmen. Maar de stem van Haïti gaat niet verloren: Blatters verkiezingshulp Jack Warner recyclet de stem voor Blatter door zijn eigen uit Trinidad afkomstige assistent Neville Ferguson op Haïti's plek te zetten - en te laten stemmen. Ferguson wordt in het verslag van het FIFA-congres als afgevaardigde

van Haïti opgevoerd, op de officiële video van de vergadering is te zien hoe hij stemt. Blatters verkiezing had dus kunnen worden aangevochten, ze was onrechtmatig tot stand gekomen. Zijn het dit soort onthullingen waarmee Warner vele jaren later, na zijn breuk met Blatter, dreigt? Maakt dit deel uit van de 'tsunami'?

Blatter & Co wijzen alle kritische vragen van de hand. Ook Bin Hammam werpt ieder corruptieverwijt verre van zich en zegt dat ze alleen maar planmatig hadden gewerkt. Bin Hammam neemt zitting in Blatters financiële commissie en hij komt aan het hoofd van het nieuwe bureau voor ontwikkelingshulp Goal. Op papier is dat een nuttige instelling. Maar de facto dient het instituut, naast het mogen rondstrooien van weldaden, als instrument voor machtsuitoefening en machtsbehoud van de FIFA-kopstukken.

Sepp Blatter geniet van zijn nieuwe status. De arbeiderszoon is nu helemaal boven aangekomen! Zelfs de oude peetvader Havelange spreekt hem nu anders aan. In plaats van 'mijn zoon' noemt hij hem nu 'mijn jongere broer'. En Josef Havelange junior neemt nog de avond na de smerige verkiezing zijn intrek in de presidentiële suite van zijn hotel.

PRIMUS INTER PARES

Verdwenen dossiers en schaduwkabinet

De nieuwe president wantrouwt zijn oude medewerkers. Al in de directievergadering van 18 september 1998 wordt streng verboden voortaan eigen mobiele telefoons in de FIFA-gebouwen te gebruiken. Telefoneren mag alleen nog via officiële FIFA-lijnen. Maar die kunnen worden afgeluisterd, zoals medewerkers verzekeren die al lange tijd in dienst zijn en zoals steeds weer wordt gemeld. Blatters behoefte aan veiligheid is groot en diepgeworteld: de leertijd in de geheime zakenwereld van Horst Dassler, de overlevingsstrijd met Havelange, de groeiende vijandschap met de UEFA, de clandestiene onderhandelingen over de rechten, die steeds weer werden toegesneden op ISL, de postbussenaffaire in Appenzell. Onder het motto 'ogen open, oren gespitst en helm op, wie tijdig de vijand in actie ziet komen, heeft al bijna gewonnen'¹ koestert hij achterdocht tegen de media en zet hij goedbetaalde adviseurs en informanten in. Wat zei hij ook alweer over zichzelf? 'Ik vind spionage leuk, het hoort ook een beetje bij mijn vak.' Uit zijn dagelijks werk blijkt duidelijk zijn streven om het hele domein van de president af te schermen, in elk geval voor de buitenwereld, maar ook binnen de FIFA en voor de accountants. Op het hoofdkantoor van de FIFA in Zürich is het voortaan een komen en gaan van personeel. Er ontstaan kampen die een verbitterde strijd met elkaar voeren.

Stap voor stap vormt Blatter in de eerste jaren van zijn ambtsperiode een soort schaduwregering, die intern *Führungs-crew* of *F-crew* wordt genoemd. De UEFA van Johansson voert de druk onophoudelijk op en in eigen huis bespeurt Blatter al gauw de oppositie rond secretaris-generaal Michel Zen-Ruffinen. Overal ziet hij vijanden, valstrikken, verraders. Ze hebben het vizier gericht op zijn stiekeme financiële beleid, het domein waarin zich de instrumenten voor de verwerving en het behoud van macht bevinden. Meteen bij zijn aantreden, in september 1998, laat Blatter de financiële commissie besluiten dat het salaris van de FIFA-president alleen een zaak is voor de voorzitter van die commissie, Julio Grondona, en vicepresident Jack Warner: twee mensen die heel vaak te maken hebben met beschuldigingen wegens corruptie. Zij zijn de voornaamste vertrouwelingen van Blatter, naast Bin Hammam, zijn helper bij de verkiezingen die toetreedt tot de financiële staf van de FIFA. Dertien jaar later, na de breuk met Blatter, zegt Warner dat hij nooit heeft gehoord of zelfs heeft gezien hoeveel de president daadwerkelijk incasseert; de hoogte van diens salaris en van diens bonussen zijn hem onbekend. Warner vermoedt dat alleen Grondona weet hoeveel de FIFA-president verdient. In elk geval krijgt geen enkel onafhankelijk individu uitgebreid inzicht in het financiële apparaat van de president. Blatter reageert geprikkeld, soms met doortrapte trucs, maar altijd veelzeggend op iedere poging om door te dringen tot de financiën in zijn domein.

Bovendien moet zijn FIFA afscheid nemen van haar dierbare controllingsysteem. Daar komt bij dat de boekhouding van de FIFA bij de

overdracht van het kleine Sutter Kontroll AG naar het mondiale KPMG-concern in een desastreuze staat verkeert. Ter herinnering: accountant Sutter had via een amateurclub nauwe banden met Erwin Schmid, financieel directeur van de FIFA, en was volgens de dossiers ook verwickeld in zakelijke relaties met de personen die hij moest controleren. Bij de overdracht vraagt de nieuwe accountant KPMG alle dossiers en documenten op. Er gebeurt niets. Maar wanneer de fiscus een inspectie aankondigt bij de FIFA moet de nieuwe hr-manager, Michael Schallhart, de dossiers van 1998 en eerder opzoeken. Hij constateert dat die niet bij de FIFA en ook niet bij KPMG zijn. Van Sutter hoort hij dat daar ook geen dossiers liggen. Vervolgens blijkt uit een gesprek met Sutter-werknemer Paolo K., zo noteert Schallhart in juni 2000 geschokt, 'dat er nog ongeveer 30 (!!) ordners bij Sutter AG moeten zijn'. Hij sommeert de firma Sutter alle ordners terug te geven. Sutter brengt drie ordners naar de FIFA en bezweert dat dat de enige zijn. Maar Schallhart stelt vast dat er 'aanzienlijk meer stukken moeten zijn. Hernieuwde navraag bij de heer K. heeft uitgewezen dat er nog minstens 20 ordners bij Sutter moeten zijn.' Opnieuw volgt een 'dringend verzoek'. Nu laat Sutter weten dat er meer ordners kunnen worden afgehaald. Die verkeren, aldus Schallhart, 'in abominabele staat. Het is bijzonder lastig, zo niet deels onmogelijk, om conclusies uit die stukken te trekken resp. een controle uit te voeren. Dit werd bevestigd door de heer Z., expert van KPMG.' Bovendien ontbreken de belastingaangiften over 1997 en 1998, die nodig zijn voor de inspectie.

Die situatie is ontstaan onder secretaris-generaal Blatter, die nu FIFA-president is. De afdelingschef probeert daarom liever enigszins buiten schot te blijven. Hij schrijft: 'De dossiers die tot oktober 1999 onder de heer Schmid tot stand zijn gekomen, zien er schandalig uit. Ik neem daar geen verantwoordelijkheid voor.' De personeels- en loonadministratie waren in elk geval van 1989 tot 1999 'op ongehoorde en onnavolgbare wijze gevoerd' en hij kon zijn werk nauwelijks doen door de 'openlijke weigering tot informatieverstrekking van bepaalde personen'.² Weigering tot informatieverstrekking? Was er in de Sutter-Schmid-Blatter-postbusconnectie een verbintenis van geheimhouding die het licht van een gewoon accountantsonderzoek niet kon verdragen? Dat vermoeden wordt versterkt door een opmerking in Schallharts memo: 'In het overdrachtsverslag staat dat er nog drie ordners bij Sutter zijn, maar die worden niet of alleen op verzoek van de heren Blatter of Zen-Ruffinen vrijgegeven.'

Blatter had de accountants van KPMG meteen duidelijk gemaakt dat zijn kantoor en staf een no-goarea zijn. Dat verklaren medewerkers die erbij waren. En de nieuwe accountants zijn buitengewoon meegaand. Dat Blatter graag naar eigen goeddunken omspringt met de financiën van de FIFA nemen ze beleefd op in hun 'managementletter over de eindcontrole 1999'. Ze wijzen op een betaling die aan een privérekening lijkt te zijn gedaan. 'Ter dekking van het negatieve

resultaat van de Confederations Cup in Saudi-Arabië is aan de organisator achteraf een betaling van 470.000 frank gedaan. De betaling was geautoriseerd door de president van de FIFA en de voorzitter van de financiële commissie. Er was geen volmacht van de financiële commissie of van het uitvoerend comité,' schrijft KPMG en de accountants geven de aanbeveling dat soort betalingen voortaan te laten fiatteren door de financiële commissie. Verder constateren ze dat bij de FIFA 'heel vaak' per cheque wordt betaald en dat die geldbewegingen een nauwgezette controle vrijwel onmogelijk maken. Onder de voorzieningen van de FIFA valt hun een bedrag van 786.000 frank op voor de zogenaamd onbezoldigde oud-president Havelange. Het bedrag wordt afgeschreven.

Een van de leden van Blatters schaduwkabinet, de F-crew, is de Franse ex-diplomaat Jérôme Champagne, die op politiek niveau vooral deuren in de Franstalige wereld opent. Hij wordt directeur Internationale Zaken van de FIFA. Ook de jurist Flavio Battaini wordt tot de F-crew gerekend. Als Blatter een slecht bericht heeft voor zijn secretaris-generaal Zen-Ruffinen, dan is Battaini de boodschapper; hij heeft een goede relatie met een van de secretaresses van Blatter. Ook spindoctors sluiten zich bij de F-crew aan, onder wie een groot aantal adviseurs van McKinsey. Een van hen is Philippe Blatter, bij toeval de lievelingsneef van de president. Vanaf 2006 zitten oom en neef zelfs aan de onderhandelingstafel tegenover elkaar, wanneer het gaat om miljoenendeals voor het WK. Dan is Philippe Blatter directeur van de firma Infront, die deels voortkwam uit het failliete ISL.

Zowel het feitelijke management rond Zen-Ruffinen als het uitvoerend comité, het hoogste orgaan binnen de FIFA, krijgt aanvankelijk maar weinig mee van dit deel van de F-crew achter de FIFA-schermen. Ondertussen verheugt algemeen directeur Jens Abend van McKinsey zich al in december 2000 per brief over zijn 'invloed bij de FIFA en de kans om [...] de FIFA tot een professionele dienstverlener te transformeren'. De brief gaat vergezeld van een rekening van 903.000 frank. Niet veel later noteert hij dat er volgend jaar 'nieuwe ideeën voor de komende vier jaar [moeten] worden ontwikkeld, die door een gezworen managementteam naar de FIFA-familie worden gecommuniceerd'. Dat 'gezworen' managementteam is er dus al, met als spil McKinsey, oom, neef en diverse adviseurs.

In mei 2002 maakt Zen-Ruffinen zijn vrees openbaar: 'Blatter heeft de firma McKinsey & Company eigenmachtig toegevoegd aan de afdeling Financiën van de FIFA. Kosten: 420.000 tot 760.000 frank per maand (!) tussen juli 2000 en maart 2002, in totaal ongeveer 12 miljoen frank. Directeur van het McKinseykantoor in Zürich: Philippe Blatter, de neef van de president. Blatter heeft een team van persoonlijke adviseurs, wat volgens de FIFA-regels helemaal niet mag.' Wat voor neef en medestrijder geldt, geldt ook voor Blatters politieke strategie: Champagne is onaantastbaar. Maar Zen-Ruffinen en de van Credit

Suisse naar de FIFA overgestapte financieel directeur Urs Linsi ontslaan wel Battaini, zonder medeweten van de president. Blatters vazal heeft veel vijanden gemaakt bij de FIFA en onder andere een berisping gekregen vanwege zijn omgangstaal; er zijn tal van klachten van collega's.³ Blatter is woest wanneer hem tijdens de Olympische Spelen in Sydney het ontslag ter ore komt. Battaini krijgt een gouden handdruk van 1,3 miljoen frank.

De relatie tussen president Blatter en secretaris-generaal Zen-Ruffinen is vroegtijdig verstoord. En Blatter zou Blatter niet zijn als hij geen wraak zou nemen. Wanneer ISL in 2001 aan de rand van de afgrond staat, haalt hij de door Havelange verstoten Guido Tognoni terug, ondanks protesten van Zen-Ruffinen. Tognoni, ex-journalist, marketingexpert en nu weer FIFA-directeur voor dat domein, wordt belast met de netelige kwestie-ISL. Hij hevelt de rechten over naar een nieuw marketingbureau van de FIFA, dat meer dan 60 medewerkers van ISL overneemt. Het is een reddingsactie op het laatste moment, waarmee wordt voorkomen dat de kroonjuwelen van de FIFA, de marketingrechten, in de failliete boedel van ISL terecht komen en zo worden onttrokken aan de FIFA. Ook Tognoni maakt deel uit van de F-crew. En korte tijd later geldt dat ook voor Linsi, die in de oplossing van de chronische financiële misère zijn kans ruikt.

In een boze brief verwijt Johansson Blatter het bestaan van de F-crew. Hij vindt dat de gekozen president optreedt als een bedrijfsleider. 'Daarmee brengt u het bestuur in een lastig parket, omdat het niet alleen het management maar ook zijn eigen president moet controleren. Als klap op de vuurpijl hebt u op eigen houtje een schaduwbestuur met uitgelezen persoonlijke adviseurs geïnstalleerd, die buiten het verantwoordelijkheidsdomein van de secretaris-generaal werkzaam zijn.' Het bestuur had daardoor geen overzicht over de FIFA-aangelegenheden. En 'wat de zaak verergert zijn steeds meer berichten in de media dat leden van ons uitvoerend comité zakelijk verbonden zijn met FIFA-activiteiten'. Interessant genoeg zijn het telkens de naaste vertrouwelingen van Blatter die in smerige zaakjes verwickeld zijn. De brief van Johansson eindigt met de beslissende vraag: 'Wat let u om het bestuur tekst en uitleg te geven en helderheid te verschaffen?'⁴

De ondergang van een geldpomp

Het bankroet van ISMM/ISL (ISMM was het moederbedrijf), dat in dit boek al diverse keren ter sprake is gekomen, was na de ondergang van Swissair het grootste faillissement in de economische geschiedenis van Zwitserland. Die gebeurtenis werpt een schaduw op de eerste ambtstermijn van Sepp Blatter. Het bureau kocht na de gedenkwaardige deals met de FIFA wereldwijd sportrechten om zijn portfolio te vergroten, en een beursgang moest enorme bedragen opleveren. Sommige deals waren roekeloos, zoals die met de Euro Basketball Tour, de Amerikaanse CART Series en Braziliaanse voetbalclubs. Alleen al met de ATP, de tennisbond van de mannen, sloot ISL in 1999 een tienjarig contract af voor het astronomische bedrag van omgerekend 1,1 miljard euro. Experts waren ontzet. Terwijl de contracten van ISL opgeteld meer dan 4 miljard euro bedroegen, kwam het grootste sportbureau ter wereld in steeds zwaarder weer terecht. De geplande beursgang mislukte en in mei 2001 ging ISL failliet.

Het bureau deed zaken met veel toppers. Aanvankelijk werden steekpenningen geboekt als honorarium voor advieswerk, maar in de loop der jaren ontstond een perfect systeem van omkoping, met geheime rekeningen en stichtingen als Nunca in Liechtenstein en Sunbow SA op de Britse Maagdeneilanden. Of tussenpersonen namen geld op, brachten het contant de grens over en overhandigden het aan Jean-Marie Weber, die het doorspeelde aan de ontvangers. Hij moet miljoenen in zijn geldkoffer hebben vervoerd.

Tegen Weber, wiens onaantastbaarheid binnen ISL volgens advocaten nadrukkelijk werd verlangd door de FIFA-bazen Blatter en Havelange, wordt na het faillissement een gerechtelijk onderzoek ingesteld, evenals tegen vijf van zijn collega-managers; er is 70 miljoen frank verduisterd. Het geld kwam van de Braziliaanse televisiezender Globo en van het Japanse reclameconcern Dentsu, dat zich wilde verzekeren van de uitzendrechten voor de WK's 2002 en 2006. Dentsu heeft tevens een minderheidsbelang in ISL. Wanneer Blatter na de ondergang van ISL een waslijst aan vragen van Johansson krijgt, beantwoordt hij de vraag wanneer hij 'voor het eerst van financiële problemen bij ISL' had gehoord als volgt: in februari 2001 waren er problemen ontstaan, die tot maart zonder gevolgen bleven.

Dat is lijnrecht in tegenspraak met de dossiers. Tenzij Blatter, die anders bijna dwangmatig controle uitoefent, zich nooit heeft beziggehouden met de belangrijkste aangelegenheid: de WK-inkomsten. Zen-Ruffinen krijgt al in 1998 argwaan. Op 7 september constateert hij bij Sporis Holding, de moedermaatschappij van ISMM/ISL, dat Globo voor het WK 2002 'per 1 juli al een betaling van licentievergoedingen ter hoogte van 22 miljoen dollar' had moeten doen.⁵ De secretaris-generaal herinnert Weber aan de belangrijke contractuele afspraak dat alle inkomsten van ISL uit de verkoop van rechten voor 2002 en

2006 moeten worden overgemaakt op een speciale rekening in Basel waartoe beide partijen toegang hebben. Vanzelfsprekend moet het bureau op operationeel gebied transparant werken en telkens weer deelbetalingen aan de FIFA doen. Zen-Ruffinen ontdekt dat in de tv-contracten met Globo waarover hij de beschikking heeft juist de clause ontbreekt waarmee de betaling op de speciale rekening van de FIFA en ISL wordt geregeld. Ook heeft de FIFA geen bewijzen van betaling gekregen.

Er gebeurt niets. In mei 2000 schrijft advocatenkantoor NKF uit Zürich, dat de FIFA-zaken behartigt, een niet mis te verstane waarschuwingsbrief aan financieel directeur Linsi, waarin wordt gewezen op de nog altijd niet geopende speciale rekening en andere gebreken, en op het feit dat ISL 'intussen aanvullende sublicentiecontracten heeft gesloten'. De advocaten schrijven dat die ontwikkelingen 'in strijd zijn met de duidelijke intenties van de heer Joseph S. Blatter met de gunning van de rechten'.⁶ Heeft deze waarschuwing, een jaar voor het faillissement, Blatter niet bereikt? Wat heeft Linsi met die brief gedaan? Gewoon weggegooid, of de president geïnformeerd dat ISL zich niets aantrekt van diens intenties?

Dan komt Zen-Ruffinen er bij het eigenmachtige partnerbureau op terug. Ook een medewerker van de afdeling Televisie wees eind 1999 al op leemten in het verdrag met Globo. Zen-Ruffinen schrijft Weber dat de wijzigingen die sinds 1998 worden verlangd, nog altijd niet zijn doorgevoerd. Daardoor liggen er nu sublicenties voor de uitzending van het WK in Venezuela, op de Bahama's, in Ghana, Israël, Taiwan, Indonesië, Noord-Afrika en de Caraïben, die allemaal 'dezelfde gebreken [vertonen] als het contract met Globo': geen clause over de speciale rekening van de FIFA en ook geen recht van controle voor de FIFA op de gedane betalingen. De FIFA moet de bewijzen van betaling zelf maar bij de bank proberen te krijgen, en uiteindelijk wordt de speciale rekening - 'zonder medeweten van de FIFA' - bij een andere bank in Luzern ondergebracht. Zen-Ruffinen waarschuwt Weber dat elk van de genoemde gebreken een 'ernstige contractbreuk' betekent en geeft ISL voor het herstel van de tekortkomingen een termijn van een maand, tot 22 juni 2000.

Er gebeurt niets. Ook de FIFA houdt zich koest. En dat terwijl de wereldvoetbalbond tot het eind van het jaar zelf in financiële problemen zit. Zelfs de betaling van de salarissen lijkt in gevaar, en de grote verkiezingsbelofte van Blatter om elk jaar 250.000 dollar aan elke nationale bond te schenken staat op losse schroeven. Het internationale tv-consortium gooit de kont tegen de krib en wil niet meer betalen voor de rechten dan is afgesproken. Wat nu? Financieel directeur Linsi schakelt zijn contacten bij zijn oude werkgever in. Credit Suisse verleent de FIFA een krediet van meer dan 300 miljoen frank, de marketingcontracten voor het WK met onder andere Coca-Cola en McDonald's zijn het onderpand.

In februari 2001, drie maanden voor de ondergang van ISL, maakt Blatter eindelijk zelf zijn 'ernstige zorgen' kenbaar aan Weber en vraagt of diens bedrijven nog solvabel zijn. Hij laat weten dat een hoge vertegenwoordiger van ISL al begin januari tegen de FIFA had gezegd 'dat ISL waarschijnlijk insolvent is'.⁷ Blatter herinnert zijn oude kameraad aan alle verplichtingen die ISL niet is nagekomen – en dat in geval van insolventie alle overeenkomsten vervallen. Twee dagen later stuurt Weber hem een schreeuw om hulp. Hij is bang dat ondanks mondelinge toezeggingen en een 'op 25-11-2000 geparafereerd document' de steun van de FIFA voor 'Dawn' onzeker is. Dawn was 'van het grootste belang voor ons bedrijf', en daarom verzoekt Weber om een bijeenkomst op directieniveau 'op heel korte termijn', het liefst meteen.

Dawn? Dat is het plan van de FIFA en ISL voor een gemeenschappelijk securitisatieproject. In november 2000 hadden Weber en financieel directeur Linsi een hulpproject ontwikkeld voor het in geldnood verkerende ISL. De FIFA zou ISL toestemming moeten geven om in een joint venture met de wereldvoetbalbond nieuw geld binnen te halen via de marketingcontracten voor het WK. Ook over dat adembenemende plan, dat de FIFA zelf te link wordt, is slechts een heel kleine kring geïnformeerd.

Vertwijfeld rekt Weber tijd. Hij kijkt om zich heen bij wie hij nog kan lenen en klopt zelfs aan bij de FIFA. Tegelijkertijd moet hij medewerkers en zakenpartners aan het lijntje houden. Nog voordat schuldeiser FIFA zijn positie kan bepalen, nemen de gebeurtenissen een nieuwe wending: een geïnteresseerde klopt aan bij ISL. Op de stoep staat de Franse Vivendigroep. Vivendi stuurt een vijf-koppige afvaardiging uit Parijs naar Zug om de boeken te controleren; de verlossers staan onder aanvoering van Jérôme Valcke. Valcke en zijn mensen buigen zich een paar dagen lang over de boeken van ISL, waarna ze zich geschrokken terugtrekken. Dat was het dan, het faillissement is onafwendbaar.

Op 30 april schrijft financieel directeur Linsi onder de kop 'Dringend/strikt vertrouwelijk' aan de FIFA-president: 'Tot nog toe is circa 250 miljoen frank aan ontvangen sponsorgelden oneigenlijk gebruikt door ISL en in het faillissement verloren gegaan.' Op 19 mei stelt ook Zen-Ruffinens assistent Jon Doviken een financieel overzicht op. Daarin schrijft hij dat Blatters mensen ondanks concrete aanwijzingen niet hebben ingegrepen. 'Ondanks het feit dat de afdeling Financiën van de FIFA in een brief van NKF [het voor de FIFA werkzame advocatenkantoor in Zürich] van 19 mei 2000 erop werd gewezen dat de clause voor de speciale rekening ontbrak, werd geen actie ondernomen. De afdeling Financiën eiste niet een onmiddellijke correctie van die onjuistheid, noch werd die adequaat ingebracht in de onderhandelingen over de marketingovereenkomst.' Vier maanden eerder had de afdeling Financiën van de FIFA zelfs de aanbeveling gekregen van NKF om de speciale rekening veilig te stellen en alle tv-inkomsten 'meteen te incasseren'. Maar dat 'vond men niet

noodzakelijk'. Inkomsten van tig miljoen veiligstellen niet noodzakelijk? Verder waren er al vanaf 3 januari aanwijzingen voor een feitelijke insolventie van ISL. Maar de afdeling Financiën van de FIFA, foetert het secretariaat-generaal van de FIFA intern, had zelfs een voorstel van de FIFA-advocaten afgewezen om ISL samen met vertegenwoordigers van de bank aan een inspectie te onderwerpen.⁸

Een houding die in al haar irrationaliteit in herinnering roept hoe jaren eerder de marketingrechten voor het WK aan het corrupte bureau werden gegund. Heeft de FIFA-top iets te verbergen? Hoe verliepen de gesprekken tussen Weber en Blatter door de jaren heen? Heeft de geldkoerier van ISL hem gewezen op alle gevaarlijke details die bij een faillissement aan het licht konden komen – en ook kwamen?

Op 21 mei valt het doek, ISL is insolvent. Prompt blijkt dat de ISMM/ISL-groep een stichting in Liechtenstein financiert die met die tig miljoen frank hoge officials van sportbonden moet omkopen. Naam van de stichting: Nunca, het Spaanse woord voor 'nooit'. Weekblad *Die Weltwoche* uit Zürich citeert op 21 mei 2001 een ISL-manager die ernstige dreigementen uit: 'Als ISL ten onder gaat, dan gaat Blatter mee.' Hij had een 'bij name bekende advocaat gesproken op de Sonnenberg, het FIFA-hoofdkwartier in Zürich, en met modder gooien en aangifte tegen Blatter gedreigd als de FIFA ISL liet vallen.'

Een paar dagen later moet Blatter de media te woord staan. Hij legt verklaringen af die ver bezijden de gedocumenteerde waarheid zijn. Hij is helemaal verrast door iets wat zijn secretaris-generaal al drie jaar eerder bij ISL heeft aangekaart: dat een miljoenenbetaling van de Braziliaanse televisiezender Globo niet op de daarvoor bedoelde speciale rekening terecht is gekomen en nu moet worden afgeschreven door de FIFA. Blatter vertelt de pers wat hij ook het bestuur rond Johansson probeert wijs te maken: ISL had altijd betaald, het bureau was nooit te laat. En daarom: 'Pas op 21 april [2001] kwamen we erachter dat een betaling niet correct was gedaan.'⁹

ISL wordt geliquideerd, de FIFA doet nog snel aangifte. De wereldvoetbalbond is enorme bedragen kwijtgeraakt, dus de boezemvrienden van het bureau kan een aangifte niet meer worden bespaard. Hoe zouden de experts en het publiek hebben gereageerd? Aan de andere kant is zo'n aanval riskant. Moet de FIFA niet bang zijn voor onthullingen van de mensen tegen wie ze aangifte doet?

Het voor de FIFA werkzame advocatenkantoor NKF komt op 24 juli met de nota 'Aanspraken tegenover de personen van de ISMM-organen'. Daarin somt het kantoor alle personen op tegen wie gerechtelijke stappen zouden kunnen worden ondernomen en maakt het een schatting van de claims. Alleen al de claim voor directe schade is enorm: 166 miljoen frank van Globo en Dentsu en uit misgelopen betalingen voor marketing- en televisierechten. De advocaten stellen dat 'al in september 2000 duidelijk' was dat het bureau insolvent was en

diep in de schulden zat. Pikant detail: NKF rekent ook de accountants van ISL – dus die van KPMG – tot de aansprakelijke partijen. Zij hebben de ondergang van ISL niet zien aankomen en ook niet weten te voorkomen. KPMG werkt ook voor de FIFA. Stappen tegen de accountants kwalificeren de advocaten als zeer de moeite waard: ‘Zoals altijd staat in elk geval bij accountantsmaatschappij KPMG vast dat het instellen van rechtsvordering effect zal sorteren.’ Maar de FIFA ziet af van stappen tegen KPMG.

Veelzeggend is ook het advies van het advocatenkantoor aan de FIFA over de kredietwaardigheid van de ISL-managers: ‘Wat dat betreft zou het de moeite waard zijn om via een detectivebureau tijdig helder te krijgen bij welke organen aanzienlijke activa vast te stellen zijn.’ Met detectives oude vrienden bespioneren? Liever niet. Ondanks de adviezen richt de aangifte van de FIFA zich niet tegen geldkoerier Jean-Marie Weber in persoon.

De later ingeschakelde speciale aanklager Thomas Hildbrand dringt ondanks alle verzet door tot de verdachten. In de herfst van 2002 worden Weber, Malms en enkele ex-collega's zelfs korte tijd in voorarrest genomen. Maar de FIFA laat twee jaar lang heel discreet haar desinteresse in de strafzaak blijken; de onvermoeibare Hildbrand was al bedreigend dicht bij de kern van de affaire gekomen. De FIFA zou geen belang meer hebben bij strafvervolging en effectievere wegen zoeken. Effectiever lijkt een schikking, die als overeenkomst voor het verdoezelen van corruptie zou kunnen worden betiteld. De FIFA sluit zo'n overeenkomst af met de curator, waarna enkele verdachten 2,5 miljoen frank in de boedel storten. Hildbrand wil hun namen weten, maar de advocaat van de louche voetbalfiguren procedeert tot aan het *Bundesgericht*, het hoogste rechtsorgaan in Zwitserland, en hoeft de namen uiteindelijk niet prijs te geven.

Hildbrand start een tweede procedure. Aan het einde daarvan betalen de wereldvoetbalbond en twee concreet beschuldigde officials zelfs 5,5 miljoen frank zodat de gerechtelijke onderzoeken die tegen hen lopen in verband met benadeling van de FIFA worden geseponneerd. Voor de verdachten heeft dat als voordeel dat hun namen niet openbaar worden, wat in een proces wel was gebeurd. Maar het Openbaar Ministerie in Zug moet een seponeringsbeschikking opstellen waarin behalve de vastgestelde feiten ook de namen van de beschuldigde of verdachte personen staan opgesomd. Daarin wordt de systematiek van de smeergelddbetalingen van ISL aan FIFA-mensen uit de doeken gedaan en soms ook wie er geïncasseerd, eraan meegewerkt of ervan geweten heeft. Dat document ontwikkelt zich tot een tijdbom voor de betrokkenen wanneer diverse media in Zug openbaarmaking ervan eisen. De twee concreet beschuldigde officials zijn Havelange en Teixeira – maar welke hoge official gaat er schuil achter de FIFA, die slechts ‘subsidiar’ werd beschuldigd? Speciaal aanklager Hildbrand heeft grondig werk geleverd, waarvan de enorme explosieve kracht pas in de loop der jaren zal blijken.

Maar een merkwaardig verzuim van andere Zwitserse instanties blijft onopgehelderd. Het dossier laat zien hoe gering de interesse van justitie is in het ophelderen van corruptie, althans in de sport. De justitiële autoriteiten hadden immers een rotsvast vertrouwen in geldkoerier Jean-Marie Weber. Hij heeft nooit de ontvangers van zijn miljoenen hoeven noemen. Maar omdat Weber volgens de gerechtelijke stukken minstens één keer – mogelijk bij vergissing – ook geld voor zichzelf had gehouden en omdat de eigenaars van de meeste door ISL bediende stichtingen en postbussen tot nog toe niet bekend zijn, rijst de vraag: waarom laat de Zwitserse fiscus niets van zich horen? Hoe weet die of het niet Weber zelf is die achter sommige postbusadressen schuilgaat, en daarmee behalve ISL ook de fiscus enorm heeft benadeeld? En hoe zit het met de miljoenen die hij contant overhandigde: heeft hij die eigenlijk wel aan anderen betaald? Wie waren de ontvangers, moeten die niet fiscaalrechtelijk worden vervolgd? Zaten er Zwitserse staatsburgers bij?

Het is bizar maar tekenend hoe in het belastingparadijs het op één na grootste faillissement is afgehandeld en is afgezien van de mogelijkheid om Weber te dwingen de identiteit van zijn clientèle prijs te geven. Een verzuim – of heeft de vestigingspolitiek weer eens een rol gespeeld?

Blatter zelf heeft in elk geval niets dan lof voor de Zwitserse instanties. ‘Het stadsbestuur van Zürich is zeer FIFA-gezind en ook welwillend naar mij als persoon. Vlak voor kerst kreeg ik zelfs een brief waarin stond dat ik een goede belastingbetaler van de stad Zürich ben.’¹⁰

Geflatteerde balans

ISL verkeert nog in doodstrijd en Blatter moet zich al op de volgende hindernis richten. Op het congres in mei 2002, voorafgaand aan het WK, wil hij worden herkozen. Maar nu is er al dat tumult over die vele verliezen en bovendien is er dat krediet van 300 miljoen frank dat de FIFA zelf in het voorjaar had opgenomen. Dat zou een verdomd slechte indruk maken op het verkiezingscongres. Kan die schandvlek niet op een of andere manier uit de balans worden gewist?

Nu is het de beurt van bankier Linsi. Hij biedt een vanuit bedrijfsmatig oogpunt uiterst omstreden, maar voor Blatters persoonlijke belangen perfecte oplossing: de belening van een deel van de marketingcontracten voor komende WK's. De opbrengst zou weliswaar beperkt zijn, maar volstaan om de balans nog voor het congres van 2002 in Zuid-Korea van negatief naar heel positief te laten doorslaan. Daarvoor moet een securitisatie worden gedaan. Zo wordt de verhandeling genoemd van toekomstige inkomsten tegen nieuw geld – en tegen ongunstigere voorwaarden. Het project wordt Big Mac gedoopt. De afdeling van Linsi schetst het spookbeeld van een te grote schuldenlast: nog een kredietfinanciering zou 'direct tot een te grote schuldenlast voor de FIFA leiden'. De schatting per 31 december 2001: een schuld van 370 miljoen frank, in plaats van een eigen vermogen van 30 miljoen frank met de Big Mac-transactie. In het eerste geval zouden de kiezers waarschijnlijk niet blij zijn en Johansson & Co zijn alleen maar uit op zo'n situatie.

Secretaris-generaal Zen-Ruffinen verzet zich hevig tegen de securitisatie. Maar ook KPMG en de FIFA-advocaten raden die dringend af. Het advocatenkantoor NKF stelt vast dat de FIFA er veel beter aan zou doen om gewoon het overbruggingskrediet van Credit Suisse te verlengen. Het door Blatters mensen aangehaalde gevaar van een te grote schuldenlast voor de FIFA is naar hun mening 'in elk opzicht onjuist'. Gedecideerd vegen de advocaten de vloer aan met de visie van Linsi. Zelfs bij een te grote schuldenlast had de wereldvoetbalbond niets te vrezen, het was immers een vereniging en geen beursgenoteerde onderneming: 'Als dus een te grote schuldenlast, wat niet hetzelfde is als insolventie, van geen enkele relevantie is voor het voortbestaan van de vereniging, dan kan die geen rechtvaardiging zijn voor het concept van financiering.' Bovendien was een securitisatie zeer arbeidsintensief en waren er hoge kosten aan verbonden. De advocaten steken zelfs de draak met het project door te schrijven dat 'de naam Big Mac in het gunstigste geval op de eetlust van de banken slaat'.¹¹

Het zijn niet de enige oprechte adviseurs die securitisatie afraden. KPMG vindt 'de aanpak uit bedrijfseconomisch oogpunt niet zinvol, zelfs misleidend. Door het opnemen van toekomstige inkomsten wordt de financiële situatie van

de FIFA tot in 2006 verkeerd voorgesteld.' Accountants kennen de trucs. 'Bovendien wordt de omzet van het WK 2006 naar buiten toe twee keer opgevoerd als inkomsten doordat de balans vanaf 2003 volgens IAS [International Accounting Standards] wordt opgemaakt en de inkomsten op basis van bedrijfseconomische criteria worden geperiodiseerd. Bijzonder storend vinden we het gegeven dat inkomsten over de thans nog lopende afrekeningsperiode (WK-cyclus van vier jaar) heen worden gerealiseerd.' Alleen onder voorwaarden en met pijn in de buik capituleren de accountants uiteindelijk: 'In de wet, en in het bijzonder in de voor de FIFA bindende Algemene Boekhoudvoorschriften, zijn te weinig indicaties te vinden op basis waarvan de beoogde wijze van balans opmaken als ontoelaatbaar moet worden gekwalificeerd.'

Een opstand van experts. Maar Linsi weet op welke knopjes hij moet drukken bij Blatter: sportbeleid, verkiezingsbeloftes, financiële hulp. Hij herinnert Blatter eraan hoe geweldig hij er afgelopen jaar voor stond dankzij de met 300 miljoen frank gespekte balans. Big Mac zou 'het voor het sportbeleid en de media belangrijke financiële plaatje verbeteren,' schrijft hij. Maar voor de media is een goed financieel plaatje helemaal niet belangrijk, die schrijven ook uitvoerig over desastreuze financiële toestanden. Voor de president is het wel belangrijk, want die maakt met rode cijfers minder kans op herverkiezing. Linsi herinnert Blatter aan nog iets moois, zodat hij het allemaal goed begrijpt: 'De geplande securitisatie in Amerikaanse dollars bood u, zeer geachte president, op het congres van 2000 bovendien de mogelijkheid om de leden de belofte te doen dat de FIFA het dollarrisico bij het Financial Assistance Program [250.000 dollar per jaar voor elke bond] op zich zou nemen.' Daarvoor was zelfs een besluit van de financiële commissie ongedaan gemaakt. Uiteindelijk hadden ze het voor elkaar gekregen dat aan elke bond 'weer de volledige 250.000 dollar kon worden uitbetaald'.

Die zit. Met de securitisatie krijgt de FIFA op korte termijn circa 440 miljoen euro in handen. Maar naar inschatting van veel onafhankelijke financiële experts heeft die securitisatie de wereldvoetbalbond onder de streep een hele hoop geld gekost. Alleen: de FIFA beschikt met haar WK's over een monopolie. Het geld komt uit de lucht vallen en hoeft niet zuur te worden verdiend. Van die hoorn des overvloeds maakt Blatter graag gebruik om te pretenderen dat zijn bond goede zaken doet. Maar in werkelijkheid is het zo dat de FIFA dankzij die hoorn des overvloeds zelfs een consequent slechte bedrijfsvoering en verliezen van honderden miljoenen kan wegstoppen. Dat zal nog vaker bewaarheid worden.

Zen-Ruffinen voelt zich allang een paria in het bedrijf, waarvan hij de hoogste manager is. Ook bij de voorbereiding van de securitisatie heeft zo'n wankelmoedig persoon als de secretaris-generaal kennelijk niets te zoeken. Ontdaan schrijft hij aan Linsi: 'Ik neem er nota van dat u, conform instructies van de president, de dossiers waarom ik heb gevraagd en die betrekking hebben

op alle financiën (het laatste *liquidity plan*, de balansen en *financial statements* van 1998, 1999 en 2000) niet aan de door mij gemachtigde huisadvocaat hebt verstrekt. Ik begrijp uw houding niet en moet u dringend verzoeken die dossiers nog vandaag aan mij te overhandigen.¹²

De FIFA, uitgegroeid tot ruim 200 medewerkers, is verspreid over vijf kantoren en ten diepste verdeeld. Zen-Ruffinen sluit een verbond met de tegenstanders van Blatter. Hij heeft in het geheim ontmoetingen met Europese topofficials, volgens Blattergetrouwen bij adviesbureaus en bij de mensen thuis. Het plan is om de Kameroener Issa Hayatou, de in Parijs wonende voorzitter van de Afrikaanse bond CAF, op 29 mei 2002 in Seoul in het strijdperk te laten treden tegen Blatter. Hij heeft de steun van de Franse rechtenhandelaar Jean-Claude Darmon. Zwakke plekken heeft Blatter immers genoeg. Trefwoorden: nepotisme, FIFA-financiën. Blatter krijgt lucht van het plan: 'Ik merkte dat er buiten de FIFA iets gaande was. Ik had mijn voelhoorns al uitgestoken.'¹³

Lennart Johansson, lid van het uitvoerend comité van de FIFA, stuurt Blatter een paar weken na de ondergang van ISL 25 vragen. Zoals gebruikelijk was het comité niet geïnformeerd over strategische besluiten. Er volgen een heleboel vragen over ISL en – attentie! – ook over het salaris van de president, door wie en hoe dat wordt bepaald, hoe de benoeming van Blatters persoonlijke adviseurs in zijn werk gaat. En die F-crew: wat is dat en wie zitten daarin?¹⁴

De voelhoorns van Blatter draaien rond. Heeft de opstand al zijn eigen kamp bereikt? De antwoorden van de president op de pijnlijke 25 vragen bereiken Johansson pas drie dagen voor het congres in Buenos Aires, en in het Frans.¹⁵ De president doet weer alsof alles allang is opgehelderd, zijn tegenstanders hebben zoals gewoonlijk weer niet op zitten letten. Hoe het met Dawn zat, het gemeenschappelijke securitisatieproject met ISL dat weer werd afgeblazen? Nou, het uitvoerend comité heeft op 3 augustus en 10 december 2000 en op 16 maart 2001 gedetailleerde informatie over die aangelegenheid gekregen, en bovendien noemt Blatter nog vijf vergaderingen waarbij de financiële commissie daarover informatie heeft verstrekt. Maakt in totaal acht keer binnen zeventien maanden – kun je transparanter werken? Johansson en zijn mensen, die met de UEFA al jarenlang een goed draaiend bedrijf runnen, worden bij de uitoefening van hun FIFA-functies kennelijk regelmatig overvallen door de slaapziekte.

Dat is Blatter ten voeten uit: in plaats van heldere vragen helder te beantwoorden komt hij met vage verwijzingen naar willekeurige vergaderingen. Die beslist geen concrete antwoorden op de actuele vragen geven, mocht iemand echt de oude verslagen erop nalezen. Op de vraag wat hij weet over de rechtengelden die door ISL en Kirch zijn geïncasseerd maar niet bij de FIFA terecht zijn gekomen, reageert Blatter met dezelfde truc. Geen cijfers, ontwikkelingen of een actuele stand van zaken, nee, er is allang 'gedetailleerde

informatie' gegeven, bij vier ontmoetingen in april, mei en juni. Goedemorgen, Europa! Zo gaat het maar door. Blatter hoorde op 21 april 2001 'voor het eerst' over de onregelmatigheden in de betalingen van ISL. Dat is in strijd met alle documenten die over deze kwestie beschikbaar zijn.

De vragen naar zijn rol bij de oprichting van FIFA Marketing AG en de personele bezetting van die nieuwe maatschappij, alsmede naar de rol die de 'adviseurs van de president' en de secretaris-generaal daarbij speelden, vat Blatter samen met de vraag wie had besloten 65 oud-werknemers van ISL over te nemen en onder welke condities: 'Leest u de brief van de secretaris-generaal van 18 april aan alle leden van het uitvoerend comité.' Daar staat het dus allemaal in? Kennelijk dommelen de Europeanen zelfs in bij het lezen van FIFA-post over de eigen scheve financiële verhoudingen.

Op meesterlijke wijze moffelt hij ook de vraag over zijn inkomsten en die over de benoeming en de betaling van zijn adviseurs weg: 'Alle FIFA-werknemers, ook die welke in dienst zijn van de president, zijn onderworpen aan salarisschalen die door de secretaris-generaal zijn opgesteld en door de president zijn goedgekeurd. De beloning van de laatste is vastgesteld door de financiële commissie, tegelijk met de vergoeding voor de leden van het uitvoerend comité (24-9-1998).' In duidelijke taal: ook tegenover zijn vicevoorzitter blijft hij weer eens het antwoord schuldig op de vraag naar zijn salaris. En de F-crew, wat is dat? 'Gewoon een intern adviesorgaan.' Enkele weken later klinkt dat heel anders tijdens een vergadering van die F-crew: dan benadrukt Blatter dat de F-crew een 'consultatief managementorgaan is dat een beslissende bijdrage levert aan de besluitvorming'.

Op het buitengewone congres van alle bonden in juli 2001 in Buenos Aires zal Blatter kleur moeten bekennen. Maar hij trekt de volgende troef uit zijn mouw. Ook de McKinseygroep maakt immers deel uit van zijn F-crew, en die zorgt ervoor dat de president zich nergens zorgen over hoeft te maken in de Argentijnse hoofdstad. Alles is minutieus doordacht, tot de sfeervolle toneelbelichting bij de opkomst van Blatter aan toe.

Blatter voert tijdens het buitengewone congres zijn familie-harmonie-vriendschapnummertje op, heeft het over stabiele FIFA-financiën en roept in herinnering dat elke bond jaarlijks een kwart miljoen dollar ontvangt. En het verlies uit de ondergang van ISL? Peanuts, hooguit 51 miljoen frank. Maar tegelijkertijd, noteert een verontruste Johansson, weigert de FIFA-president te bevestigen 'dat in 2000 en 2001 al inkomsten uit het WK van 2006 worden besteed'. In plaats van iets concreets te presenteren, belooft de voorzitter dat de FIFA-financiën tot eind oktober 2001 aan een onderzoek zullen worden onderworpen. Voor de rest zorgt het klapvee, vertegenwoordigers van dwergstaten en landen zonder voetbaltraditie. Ze komen als geroepen om de transparantie en het leiderschap van de Grote Voorzitter te prijzen. Een van de

vurigste pleitbezorgers van Blatter in de aanzwellende jubelorgie is Ivan Slavkov, de voorzitter van de Bulgaarse voetbalbond. Hij is ook lid van het IOC, maar niet lang meer. Slavkov, die als schoonzoon van de Bulgaarse dictator Todor Zjivkov tal van mooie functies had gekregen en net als veel sportvrienden uit die contreien ook na de val van het Oostblok hoog in de boom was blijven zitten, wordt in 2005 uit het IOC gezet. Britse undercoverjournalisten hadden zich voorgedaan als vertegenwoordigers van Londen, kandidaat voor de Olympische Spelen, en gefilmd hoe hij stemmen op de Britse hoofdstad te koop aanbood. Een val waarin nog menige voetbalbons zal trappen.

In Buenos Aires liet McKinsey Blatter zijn familie stevig omarmen. Naar buiten toe bagatelliseert de FIFA de bijdrage van het bedrijf rond neef Philippe. Nee, McKinsey was niet direct betrokken geweest bij de voorbereidingen of de toespraak van de voorzitter, verzekert FIFA-woordvoerder Andreas Herren – maar voor dat soort waarheden is er nu eenmaal een afdeling Voorlichting. Want als dat waar is, wat had Blatter dan vijf maanden eerder, op 9 februari 2001, bewogen om McKinsey naast de al lopende opdrachten met ‘nog drie thema’s’ te belasten – waaronder de ‘opzet Buenos Aires’? Verder declareert de algemeen directeur van McKinsey Zürich met zijn maandelijks overzicht van uitgevoerde werkzaamheden zaken bij de FIFA-baas waaruit valt op te maken dat het congres in Argentinië meer een McKinsey- dan een FIFA-congres was. Kostenposten die McKinsey bij de FIFA declareert zijn onder andere: controle van de congresdecoratie, afstemming met bureau MegaLuz en technici over de presentatie, vervaardiging van de toespraak en de presentatie. Zelfs het ‘managen van toespraken, presentaties en appels nominaal tijdens het congres’ en de nazorg met documentatie, brochures en cd’s worden in de declaraties gerubriceerd.

De president heeft een paar maanden rust gekocht. In oktober 2001 moet KPMG cijfers presenteren aan het uitvoerend comité van de FIFA. De accountants leveren een overzicht, stand 30 juni, maar er blijkt niets van een grondige controle. Nu is de oppositie het zat. ‘We wilden een uitvoerige rapportage over de situatie van de FIFA,’ protesteert de Schot David Will bij Julio Grondona, de voorzitter van de financiële commissie. ‘Ik rekende op 200 tot 300 pagina’s en dacht dat ik droomde toen ik die twee velletjes kreeg.’ En: ‘Zelfs die leken nog een verkeerde indruk te geven.’

De president en de F-crew gaan onverdroten voort. Blatter weet dat ze op dun ijs opereren. In de notulen van de directievergadering van 13 november 2001 wordt hij geciteerd: ‘We hebben nog altijd geen comfortabele situatie bereikt. Om de voorfinanciering van het WK zonder strubbelingen te laten verlopen zal de FIFA de door de televisiezenders afgegeven bankgaranties moeten verzilveren.’ Dan roept financieel directeur Linsi in herinnering dat ‘is afgesproken om de daggeldvergoeding voor de scheidsrechters terug te brengen tot 50 dollar’. Mooi

dat er ergens op bezuinigd kan worden – maar er zijn nog wel andere posten die geschrapt kunnen worden. Perschef Keith Cooper meldt dat SOS Kinderdorpen ‘nog altijd op de beloofde twee miljoen dollar’ uit een voetbalwedstrijd in Marseille zit te wachten. Die wedstrijd, zo wordt nu gezegd, was verliesgevend (KPMG stelt een ‘batig saldo van 80.000 frank’ vast). Zen-Ruffinen moet SOS Kinderdorpen nog dezelfde dag duidelijk maken dat ‘betaling van een bedrag van twee miljoen dollar niet mogelijk’ is. Overall wordt op bezuinigd. Zelfs op papier, voor zover dat wordt gebruikt om het bestuur juist te informeren over de financiële situatie: twee pagina’s in plaats van tweehonderd.

Maar op één ding wordt niet bezuinigd: op de eigen profiteurs. Op de agenda van deze vergadering staat ook de kwestie-Selby Browne. Browne is algemeen directeur van televisiemaatschappij CSTN op Trinidad en Tobago. In 1999 heeft hij van ISL de televisierechten voor het WK 2002 voor de Caraïben gekocht. Tot groot ongenoegen van Jack Warner, die Blatter bij de verkiezingen heeft geholpen. Warner dreigt zelfs het WK onder 17 in 2001 geen doorgang te laten vinden in zijn land als het contract met CSTN niet ongedaan wordt gemaakt en hijzelf de rechten voor de Caraïben krijgt om door te verkopen, zoals tot nog toe. In tal van FIFA-vergaderingen zou hem de belofte zijn gedaan dat de CSTN-kwestie in zijn voordeel zou worden opgelost – ‘zoals dat in 1990, 1994 en 1998 het geval was’. Dat maakt en passant duidelijk hoe de oud-leraar uit Rio Claro op Trinidad het als voetbalbestuurder tot multimiljonair schopte. Niet tv-ondernemer Browne, die 2,5 miljoen dollar voor de rechten op tafel wilde leggen, maar FIFA-bestuurder Warner moet de rechten krijgen – en wel ‘zoals tot nog toe’. Met andere woorden: voor de prijs van 1 dollar.

Ondertussen ontdekken de bestuursleden rond Johansson zelfs in het dunne KPMG-rapport nog iets ongelooflijks. ‘In het rapport van de accountants werd bevestigd dat een totaalbedrag van 567 miljoen frank naar voren is gehaald om de balansen van 2000 en 2001 op te peppen – 231 miljoen frank uit 2002 en 336 miljoen over de periode 2003 tot 2006. Dit soort feiten heeft geleid tot grote bezorgdheid en tot de noodzaak veel meer inzicht en rekenschap te geven.’ Ze eisen de oprichting van een interne auditcommissie (IAC), die de financiën moet controleren. Blatter verzet zich hevig. Tijdens een bijeenkomst op 18 december legt de oppositie de eis opnieuw op tafel – die andermaal wordt afgewezen. De groep-Johansson schrijft: ‘Met de brief van 14 januari 2002 aan het uitvoerend comité leek de FIFA-president te accepteren dat als rekening wordt gehouden met alle factoren het totale verlies uit het faillissement van ISL de 500 miljoen frank (en niet 51 miljoen) zou kunnen overstijgen.’ Tien dagen later eist de meerderheid van het FIFA-bestuur opnieuw een buitengewone vergadering, met als enige agendapunt de oprichting van een interne auditcommissie.

Nu wordt de druk te groot. Op 29 januari draait Blatter bij. Nog een laatste trucje, dat Johansson droogjes noteert: ‘Maar de voorgestelde samenstelling van

de commissie was voor de initiatiefnemers net zomin acceptabel als de inzet van KPMG als experts.' De eis was tegen het verzet van Blatter in doorgedrukt. Dat staat in schril contrast met hetgeen de president aan de pers vertelt: de oprichting van een commissie voor een onafhankelijke controle van de financiën was zijn idee geweest. Op zijn beurt stuurt Johansson een brandbrief aan alle FIFA-bonden, onder verwijzing naar een circulaire van Blatter: 'De president heeft een beschrijving van de omstandigheden gegeven die niet correspondeert met de feiten.'

Blatter moet de bittere pil slikken. Maar hij neutraliseert de IAC al bij de oprichting. De taakomschrijving die de rebellen hebben opgesteld is immers licht explosief. Punt zes luidt: 'De IAC is gerechtigd haar onderzoek [...] zonder beperkingen uit te breiden tot de kantoren van de president, FIFA Marketing AG en zijn contracten, de uitvoering van het project Goal en het hulpprogramma van de FIFA [de jaarlijkse gift van 250.000 dollar aan elke nationale bond] en de bezittingen van de FIFA.' De kantoren van de president als locatie van intern onderzoek? Blatters rijk, waar KPMG niet eens mag komen, onder de loep van mensen die hem van corruptie verdenken? En die naar alle betalingen zullen zoeken die de president - zelfstandig bevoegd tot ondertekening - door de jaren heen vanuit zijn afgeschermd boudoir heeft geaccordeerd? Nunca, zoals de voormalige ISL-stichting heette. Nooit!

Blatter weet hoe je zoiets vrijdelt. De vergadering van het uitvoerend comité vindt van 7 tot 9 maart plaats in Zürich. Veel tijd om mensen murw te maken. Dagenlang gaat het over de rechten en bevoegdheden van de IAC, tot steeds meer leden moeten vertrekken - en de stemverhouding onder de overgebleven bestuurders uiteindelijk in het voordeel van Blatter is veranderd. Dan laat hij stemmen. Johansson beschrijft Blatters strategie aldus: 'Na uitvoerig debat werd tijdens de bijeenkomst op 7 maart een principiële besluit genomen op basis van een document dat door de meerderheid van de leden was voorgelegd. Maar op 9 maart kwam de president met een geheel nieuw document. Daardoor laaide de discussie weer op en ging de meeting over de vastgestelde tijd heen. Dat leidde ertoe dat bepaalde leden voor het einde van de vergadering moesten vertrekken. Door het kleinere aantal leden konden enkele substantiële wijzigingen worden afgedwongen. Het is geen verrassing dat een van die wijzigingen was dat de kantoren van de president werden uitgesloten van het financiële onderzoek. Onze vraag: wat heeft de voorzitter te verbergen?'¹⁶

De enige mogelijke conclusie: vast een hele hoop. Eigenmachtig wijzigt Blatter al gauw de samenstelling van de IAC om die vervolgens al voor de derde bijeenkomst (11 april) op te heffen. Het onderwerp van controle ontslaat zijn controleurs - ook dat is geen probleem in Blatters FIFA. Hij wendt een 'vertrouwensbreuk' voor.

Het keurige Zwitserland en de corruptie

De katholieke FIFA-president lijkt transparantie te schuwen als de duivel wijwater. Vrijwel niemand slaagt erin een blik te werpen in het centrum van zijn macht. Maar in de weinige beschikbare documenten staan duizelingwekkende gegevens. In een FIFA-begroting over 2002, die voor het interne bezuinigingsprogramma Score werd opgesteld,¹⁷ staat bij de post 'Kantoor van de president (verantwoordelijke: P)' een bedrag van 9.667.000 Zwitserse frank. Acht miljoen voor 'algemene afdelingskosten', één miljoen onder 'kantoor Parijs', waar Blatter zijn pupil, electorale steunpilaar en beoogd opvolger Michel Platini met zijn eigen perschef heeft gestald. Voor 'schenkingen' zijn 300.000 frank voorzien, voor 'speciale projecten' 200.000 frank en voor een adviseur van de president die een jaar eerder was aangesteld 167.000 frank.

De interne oorlog in Zürich verheeft naarmate de verkiezingen van juni 2002 naderen. Betaalde spionnen lopen zich het vuur uit de sloffen. Wie een belangrijk telefoongesprek moet voeren, doet dat niet meer vanuit het hoofdkantoor van de FIFA. E-mails worden via privéaccounts verstuurd. Zelfs de stiekem gebruikte eigen mobieltjes blijven op zak, die zouden afgeluisterd kunnen worden. Je reinste paranoia. Secretaris-generaal Zen-Ruffinen constateert een aantal ongehoorde zaken: dossiers uit Blatters tijd als secretaris-generaal zijn verdwenen, hoewel ze volgens de wet tien jaar moeten worden bewaard. Ook noteert hij een betaling van 100.000 dollar aan een official, wat volgens het Zwitserse Wetboek van Strafrecht een strafbaar feit zou zijn. Wanneer hij en de Europeanen Blatter openlijk aanvallen en lastige vragen stellen over ISL en nepotisme, wordt de speelruimte van de secretaris-generaal ernstig ingeperkt. Sloten van deuren worden vervangen. En wanneer zijn medewerkers gericht naar belastend materiaal willen zoeken, verdwijnen er documenten en belangrijke correspondentie uit het FIFA-archief.

Op 4 april 2002 schrijft een medewerkster van Zen-Ruffinen het volgende: 'Gistermiddag kreeg ik opdracht de dossiers te zoeken over de verkiezing van Jack Warner tot voorzitter van de CONCACAF. Ik ondernam de volgende stappen: contact opnemen met de heer Arno Flach [archivaris]. De heer Flach zocht in het archief van de FIFA onder CONCACAF over de jaren 1989 tot 1997 en kon die correspondentie niet vinden. Tevens werd in de dossiers van Trinidad en Tobago gezocht, maar eveneens niets gevonden. Hierna werd in het nieuwe archief de correspondentie van de leden van het uitvoerend comité gelicht en in het dossier van Jack Warner naar aanwijzingen gezocht. Vastgesteld werd dat de correspondentie uit de jaren 1989 en 1990 geheel en uit 1991 gedeeltelijk ontbreekt. Ook werd vastgesteld dat de correspondentie van de heer Havelange vanaf 1991 al enige tijd (ca. 2 jaar) helemaal is verdwenen. Navraag van mevrouw V. bij mevrouw U. wees uit dat die dossiers ook daar niet meer zijn.'¹⁸

De complete correspondentie van Havelange tot 2000 verwijderd – met terugwerkende kracht over tien jaar. Waarom? Wie mag dat zijn geweest? Wat betreft de activiteiten van Warner in de periode waarover zijn correspondentie verdween: in 1989 mocht hij van zijn eigen voetbalbond CONCACAF niet meedoen aan de verkiezingen. Er liep een onderzoek tegen hem wegens fraude met cheques. Maar de FIFA bemiddelde voor haar protegé, Warner mocht zich kandidaat stellen, en won.

Ook nu moet Warner zijn pakket van bijna 40 stemmen voor Blatters hervervkiezing afleveren. Maar eerst, medio april 2002, moet hij zelf worden herkozen in de CONCACAF. Vervelend genoeg is er een tegenkandidaat, de Mexicaan Edgardo Codesal Mendes. Blazer, de secretaris-generaal van Warner bij de CONCACAF, wil de kandidatuur van de Mexicaan weigeren omdat deze in dienst is van de bond en niet onafhankelijk. Codesal werkt voor de afdeling Scheidsrechterszaken, maar op freelancebasis. De Mexicaanse bond belt de FIFA om een machtswoord, onder verwijzing naar een precedent uit 1989. Maar dat zoeken de medewerkers van Zen-Ruffinen tevergeefs in het archief, ook dat dossier is verdwenen. Zen-Ruffinen zorgt er uiteindelijk ook zonder dossier voor dat Codesal zich kandidaat stelt. Desondanks wint Warner soeverein, hij heeft het sportief gezien totaal onbelangrijke, maar getalsmatig enorme Caraïbische eilandenrijk achter zich. De CONCACAF bestaat uit drie vertegenwoordigers uit Noord-Amerika (Canada, VS, Mexico), zeven Midden-Amerikaanse landen (Belize, Costa Rica, El Salvador, Honduras, Guatemala, Nicaragua, Panama), bijna dertig eilanden – van Anguilla tot Montserrat en van Martinique tot Sint-Maarten – en de landen Guyana, Frans-Guyana en Suriname.

Zen-Ruffinen is er niet bij in Miami. Hij annuleert zijn vlucht; Blatter gaat in zijn eentje naar de CONCACAF-verkiezingen. Het leven van de secretaris-generaal loopt gevaar. Warner heeft hem geschreven dat het niet verstandig zou zijn om op het CONCACAF-congres in Miami te verschijnen. Zen-Ruffinen antwoordt dat hij met een escorte naar Miami komt en stelt Warner bij voorbaat verantwoordelijk voor alles wat er zou kunnen gebeuren. Vervolgens blijft hij toch liever in Zürich en dient via een advocatenkantoor in New York een aanklacht in tegen de CONCACAF-voorzitter.

Zen-Ruffinen omschrijft zijn dilemma als volgt: ‘Hoe ver moet mijn loyaliteit tegenover de president gaan? Moet ik zwijgen en een handlanger zijn? Of moet ik de waarheid vertellen, ook met de vrees als verrader te worden gezien?’ De loopgravenoorlog in het hoofdkantoor van de wereldvoetbalbond in Zürich mondt uit in anonieme dreigementen. Ook Zen-Ruffinen krijgt er een paar. Een Engelsprekende man belt in de lente van 2002 zijn vrouw in Wallis en dreigt hun kinderen te ontvoeren als haar echtgenoot niet eindelijk zijn gemak houdt in de FIFA. In paniek vlucht ze met de kinderen.

Showdown. Het is 2 mei 2002. Het interne tumult is tot het kookpunt

gestegen, de wereldpers schrijft het ene na het andere schandaalverhaal over Blatters FIFA, de onzekerheid groeit of hij over een paar dagen nog wel bondspresident zal zijn. Morgen zal Zen-Ruffinen immers het dossier met zijn beschuldigingen tegen Blatter presenteren.

Maar die dag, 2 mei, gaat een gepensioneerde man in de Zwitserse gemeente Meilen naar de notaris. Erwin Schmid, die tot eind 1999 financieel directeur van de FIFA was, verklaart daar onder ede dat Blatter hem meteen na zijn verkiezing tot president in 1998 een door Havelange ondertekend document had gegeven. Met dat document werd aan Blatter een jaarlijkse 'dienstjarentoeslag' van zes cijfers toegekend, te betalen op 1 juli, met terugwerkende kracht tot juli 1997. Een van de zeldzame keren dat de deur van de presidentiële schatkamer op een kiertje wordt gezet en een vluchtige blik naar binnen kan worden geworpen: een dienstjarentoeslag voor Blatter, die waarschijnlijk sowieso nooit vrijwillig afscheid zou nemen van de FIFA – uitgelooft door grote broer Havelange, die op zijn beurt als gepensioneerde in Rio vorstelrijk wordt betaald door de FIFA. Op grond van de voorwaarden kan Blatter meteen na zijn verkiezing twee zescijferige bedragen opstrijken.¹⁹ Informatie over de hoogte ervan heeft hij nooit gegeven. Volgens bronnen rond Schmid zou het gaan om een bedrag tussen de 600.000 en 800.000 frank. Als we op basis van die zes cijfers uitgaan van een gemiddelde van een half miljoen frank, dan zou Blatter tot nog toe al zeven miljoen frank hebben geïncasseerd. Boven op zijn salaris. Waarvoor?

Op 3 mei vergadert het uitvoerend comité in Zürich. Michel Zen-Ruffinen presenteert een rapport van 31 pagina's. Hij valt Blatter frontaal aan, beticht hem van betaling van steekpenningen. De secretaris-generaal staat sterk: dertien leden van het vierentwintigkoppige comité steunen het verzet. In een pauze lijkt Blatter aangeslagen. Vijf van de zes vicepresidenten praten op hem in, hij moet nu eindelijk aftreden. Dat doet hij niet. En een paar uur later kan hij een zucht van verlichting slaken. Zen-Ruffinen maakt zelf een grote fout. Hij verwijt een lid van het uitvoerend comité geld aangenomen te hebben van Blatter zonder daar aanspraak op te kunnen maken – de aangesprokene is de Rus Vjatsjeslav Koloskov. Die zat aan het begin van de vergadering in het kamp van de oppositie. Maar nu niet meer. En de krachtsverhouding komt anders te liggen.

Na de vergadering wordt het vuur Zen-Ruffinen na aan de schenen gelegd. Een lid van de F-crew schrijft een nota aan Julio Grondona, die ook voorzitter is van de commissie spoedeisende zaken. En Grondona zet Zen-Ruffinen op een zijspoor. Al tijdens diens presentatie voor het uitvoerend comité had hij de secretaris-generaal toegebluft dat die de voetbalfamilie te gronde richtte.

Op 10 mei 2002 doen elf leden van het uitvoerend comité aangifte tegen Blatter bij het Openbaar Ministerie van het kanton Zürich wegens 'verdenking van verduistering en misbruik van bevoegdheid'.²⁰ De feiten waarover de bestuursleden hun beklag doen, klinken vandaag de dag net zo vertrouwd als

toen: 'Sinds zijn verkiezing tot FIFA-president in 1998 bleef de verdenking aanwezig dat de verdachte met vermogen van de FIFA vriendjespolitiek bedreef om een autocratische macht op te bouwen die in strijd is met de statuten en om zijn herverkiezing in 2002 veilig te stellen. De financiële situatie van de FIFA werd ondoorzichtig. Dat gold eens te meer na het faillissement van de ISMM/ISL-groep in mei 2001 en na de ondergang van de Kirchgroep. Die bedrijven hadden op aandringen van de verdachte opdracht gekregen van het uitvoerend comité om de rechten voor de WK's 2002 en 2006 te verkopen. Informatieverzoeken uit het uitvoerend comité werden genegeerd, op de lange baan geschoven of afgedaan met de algemene verzekering dat de FIFA financieel kerngezond was.' Blatter had een 'permanente tactiek van zoet houden en mooipraten' gehanteerd. De eisers beschrijven trucs en misleidingen, en schetsen het getouwtrek rond de interne auditcommissie en de opheffing ervan: 'Blatter was op basis van de FIFA-statuten niet bevoegd om het werk van een door het uitvoerend comité opgerichte onderzoekscommissie te beëindigen.' Ook zijn argumenten daarvoor waren volledig uit de lucht gegrepen, Blatter had die niet hard kunnen maken. Daarom beschouwen de eisers de opheffing als 'weigering van de heer Blatter om dossiers ter inzage en personen van het secretariaat-generaal voor verhoor beschikbaar te stellen aan de onderzoekscommissie. De opheffing was opnieuw een poging van de heer Blatter om de werkelijke financiële situatie van de FIFA en zijn eigen misstappen op financieel gebied te verdoezelen.'

In hun aangifte doen de bestuursleden – onder aanvoering van de UEFA – de aanbeveling om gelet op de 'totale onoordeelkundigheid van de heer Blatter' en zijn 'stelselmatige tactiek van geheimhouding' invallen te doen in het hoofdkantoor van de FIFA en de privéwoning van Blatter. Haast was geboden, want er bestond gevaar dat sporen werden uitgewist; kwade trouw was een vergrijp waarvoor gevangenisstraf dreigde. De 'ernstige verdenking [bestaat] dat de verdachte gelden van de FIFA [...] voor eigen gewin misbruikte, om zijn persoonlijke machtspositie uit te breiden'. Blatter strijdt immers om zijn herverkiezing, een kostbare onderneming. Ook de verrijking van derden zou indirect ten goede komen aan hem – als hij werd herkozen, want aan de functie van president waren 'aanzienlijke inkomsten verbonden'.

Ze voeren dertien verschillende feiten aan. Zoals de kwestie-Koloskov. Hij heeft tal van contacten in de Russische sportwereld, die door de georganiseerde criminaliteit wordt gedomineerd. In 1996 had hij voor Havelange het verzet van de UEFA tegen de gunning van de rechten aan ISL/Kirch gebroken. Nu blijkt dat hij op bevel van Blatter 125.000 dollar heeft gekregen en dat Blatter geen afdoende verklaring voor die betaling heeft. Koloskov is van medio 1998 tot medio 2000 geen lid van het uitvoerend comité, maar toch bepaalt Blatter intern dat de Rus 'met terugwerkende kracht tot juli 1998 de status van lid van het uitvoerend comité [moet] krijgen'. Daarbij hoorde destijds een honorarium van

50.000 dollar per jaar. Dat was in het geval van Koloskov dus alleen maar een royaal geschenk – overhandigd door Blatter, betaald door de FIFA. Waarvoor?

Blatter probeert het in kranteninterviews te rechtvaardigen met ‘diensten’ van Koloskov. Diensten voor wie? Diensten voor de wereldvoetbalbond zijn het niet. De Rus was in die tijd alleen maar voorzitter van de Russische bond. Blatter kan de vermeende prestaties niet verklaren en er is ook geen contract. Bovendien is zijn bewering dat de Rus betaald is voor diensten ‘lijnrecht in tegenspraak met het memorandum waarin staat dat Koloskov een honorarium als lid van het uitvoerend comité moet krijgen,’ stellen de eisers. En inderdaad staat er in de instructie aan de afdeling Financiën het volgende: ‘Wat betreft de honoraria heeft de president besloten dat Koloskov met terugwerkende kracht tot juli 1998 de status van lid van het uitvoerend comité moet krijgen. Dit betekent dat we hem voor zijn activiteiten in de FIFA van juli 1998 tot juni 2000 een bedrag van in totaal 100.000 dollar betalen. De president verzoekt ons deze kwestie definitief af te wikkelen.’²¹

De volgende ongerijmdheid: in plaats van 100.000 dollar incasseert de Rus zelfs 125.000 dollar. In december 1999 25.000 dollar, in oktober 2000 nog eens hetzelfde bedrag en in december 2000 75.000 dollar. Conclusie van de eisers: Blatter heeft ‘met geld van de FIFA de stem van de heer Koloskov [willen] kopen en de stemmen van andere personen die aan hem gelieerd zijn’. Bovendien wordt aangevoerd dat de Russische bond ‘voor 1999 en 2002 ten onrechte 80.000 dollar’ heeft ontvangen.

Even spectaculair is de affaire rond scheidsrechter Lucien Bouchardeau uit Niger. Blatter stond onder druk na beschuldigingen van Farah Addo. De voorzitter van de Somalische voetbalbond had beweerd dat medestanders van Blatter hem in 1998 100.000 dollar hadden geboden voor zijn stem; uiteindelijk zouden achttien Afrikaanse officials hun stem hebben verkocht. In een kort geding voor de rechtbank in Meilen liet Blatter die uitlatingen verbieden. Op 21 februari 2002 duikt plotseling de ideale klokkenluider in Zürich op: meneer Bouchardeau uit Niger. Hij zegt dat hij belastend materiaal tegen Addo heeft; dat kost 50.000 dollar, want hij wil Fransman worden en in Frankrijk gaan wonen. Wat een toeval. Blatter schrijft daadwerkelijk een cheque van 25.000 dollar voor de Afrikaan uit. De bestuursleden willen nu weten of Blatter dat geld uit eigen zak heeft betaald en of Bouchardeau ook de resterende 25.000 dollar heeft gekregen. Er was in dit specifieke geval immers een proces aanhangig – van Blatter tegen Addo. ‘Het is daarom niet uit te sluiten dat Bouchardeau in het proces tegen Addo als getuige verklaringen zal resp. moet afgeven.’ Ze vermoeden beïnvloeding van de getuige.

Wanneer de pijnlijke kwestie rond Bouchardeau de media bereikt, geeft Blatter zijn versie van het verhaal. Hij had de scheidsrechter beslist geen geld gegeven voor belastend materiaal tegen Addo. De Afrikaan had zijn informatie

over corruptie in het Afrikaanse voetbal aan internationale zenders als CNN willen verkopen. Daarom had hij die 25.000 dollar betaald, vertelt Blatter, om dat te voorkomen en intern te regelen. Dat is ook het verhaal van zijn onderdanige medewerker Walter Gagg, iemand die op alle denkbare posities binnen de FIFA heeft gezeten, maar vooral manusje-van-alles is. In Gagg's interne notitie van 13 mei 2002 staat dat het onderhoud met Bouchardeau 'heel open en heel correct' is geweest. Dat is een eigenaardige taxatie van een gesprek met een kennelijke afperser: waarom onderhandelt Bouchardeau, die hoe dan ook geld wil, eigenlijk nog met de FIFA als hij zijn verhaal aan CNN zou kunnen verkopen? Blatter, aldus Gagg, was erbij gekomen en had 'heel aandachtig' geluisterd toen de scheidsrechter zijn thuissituatie schetste met drie kleine kinderen en vertelde hoe hij murw werd gemaakt in de Afrikaanse bond CAF. Uiteindelijk was Bouchardeau in tranen uitgebarsten. 'Op dat heel ontroerende moment verliet de president de bijeenkomst en kwam een paar tellen later terug om hem een cheque van 25.000 dollar te geven. Daarbij zei hij: "Dit komt van mijn privérekening, niet van de FIFA. Ik geef het omdat ik zie dat u het nodig hebt. Dit bedrag moet u rust geven en helpen een nieuw leven op te bouwen in Frankrijk. En mocht de informatie die we van u hebben gekregen eraan bijdragen om de corruptie in Afrika een halt toe te roepen, dan ben ik bereid tot een aanvullende betaling. Let wel, alleen voor úw welbevinden en dat van uw gezin.'"

Na deze 'unieke daad van humaniteit', aldus Gagg in zijn getuigenverklaring, was Blatter de kamer uit gegaan. Hij was er überhaupt maar 15 tot 20 minuten bij geweest. Er zijn dus ongelooflijk weinig tijd en woorden voor nodig om een goed mens mild te stemmen en tot een enorme privégift te bewegen. Grote God, wij loven U. Een paar weken later komt Bouchardeau inderdaad met een rapport: 'Herinneringen van een scheidsrechter op hoog niveau'.

Volgens zijn eigen logica heeft Blatter de man uit Niger betaald om te voorkomen dat deze de publiciteit zoekt. De FIFA-president heeft dus een opvallende opvatting van transparantie: hij betaalt een klokkenluider uit eigen zak om te voorkomen dat deze corruptie aan het licht brengt en de media een onderzoek instellen. Uit niets blijkt dat de FIFA ooit iets heeft gedaan met de beschuldigingen van Bouchardeau over de corruptie in Afrika; de praktijk in dat werelddeel wijst eerder op het tegendeel. Bijvoorbeeld wanneer de FIFA Afrikaanse bondsofficials bijstaat die door hun regering worden teruggeroepen wegens corruptie in eigen land. Dan dreigt de FIFA de desbetreffende bond uit te sluiten van alle competities – en de onder druk gezette regering laat die dubieuze figuren dan liever in functie.

Heeft Blatter dus voorkomen dat de wereldpers onderzoek ging doen naar een enorm corruptieschandaal in Afrika? Of ging het toch alleen om de kwestie-Addo?

In de aangifte staan ook diverse gevallen waarin Jack Warner en zijn

familiebedrijven een rol spelen. Bijvoorbeeld Warner Travel Agency. Dat reisbureau mocht de reizen voor het WK onder 17 op Warners thuisbasis Trinidad en Tobago regelen en was 32.135 dollar duurder dan FIFA Travel, de eigen reisorganisatie van de FIFA. Gewoonlijk regelt die de vluchtarrangementen, tegen een zo laag mogelijke prijs. De eisers zien in de outsourcing aan een dure aanbieder 'zonder zakelijke motieven' de bestanddelen van misbruik van bevoegdheid aanwezig.

Ook de kwestie met de firma Semtor, die door de FIFA met een IT-project werd belast, houdt verband met dat WK onder 17. Een zoon van Warner is manager bij het bedrijf. Zelfs FIFA-experts hebben volgens de FIFA-bestuurders bevestigd dat dit project hooguit 500.000 dollar had hoeven kosten. Maar: de FIFA is onder 'grote invloed' van Blatter 1.950.000 dollar plus onkosten met Semtor overeengekomen. 'Ook hier leed de FIFA een groot verlies, en de oorzaak daarvan kan alleen worden gezocht in een bevoordeling van de familie Warner.'

Opvallend is ook het financiële beleid tegenover de door Warner geleide CONCACAF. Die bond bouwt een schuldenlast op bij de FIFA van 9.474.000 frank, geld dat gestoken wordt in het sport- en kantorencomplex 'Centre of Excellence'. Die schuld is 'zonder enige reden kwijtgescholden en helemaal afgeschreven', betogen de bestuursleden. De rol van Blatter daarin zou strafrechtelijk moeten worden onderzocht: duidelijk was dat een dergelijke 'tegemoetkoming zich leent om tal van stemmen voor de verdachte veilig te stellen'.

Inderdaad lijkt ook die deal met Warner uitermate bizar. Op 4 mei 1998 laat de scheidende godfather Havelange Warner per brief weten dat hij hem 'met genoegen [kan] melden dat ik een externe oplossing heb gevonden om de lening om te zetten in een gift'.

Eind 1999 informeert Blatter de voorzitter van de CONCACAF en diens secretaris-generaal Blazer dat de FIFA in totaal 15.950.000 dollar voor het project heeft overgemaakt. Afgesproken is dat tien miljoen dollar via de jaarlijkse bijdrage van de FIFA wordt verrekend, 2,5 miljoen dollar per jaar van 1999 tot en met 2002.

Desondanks resteert er een tekort van zes miljoen, dat Blatter op zijn manier oplost. Hij verzekert Warner en Blazer: 'Ons is bekend dat de huidige erepresident João Havelange zijn volledige medewerking heeft toegezegd om het krediet van zes miljoen dollar om te zetten in een gift, tot op heden zonder succes. De FIFA overweegt om het aan de CONCACAF beschikbaar gestelde krediet - waarvoor de FIFA garant staat - voor haar rekening te nemen. Om u tegemoet te komen, want het lijkt onmogelijk dat uw confederatie de middelen bijeen kan brengen in de periode 1999 tot 2002. [...] We zijn ervan overtuigd dat u het standpunt dat wij in dezen innemen zeer zult weten te waarderen.' Blatter kan rekenen op de waardering van Warner. Die komt tot de breuk in 2011 tot

uitdrukking in zekere stemmen en in onvoorwaardelijke trouw bij alle problemen waarvoor de president zich in Zürich gesteld ziet.

In hun aangifte halen de bestuurders de betaling van nog eens een miljoen dollar aan de CONCACAF aan: 'Die betaling werd geboekt onder het project Goal, wat niet strookte met de procedurele voorschriften.' Dat is interessant, want in 2011 gebeurt het nog een keer. Een maand voor de verkiezingen van 1 juni verblijft Blatter de CONCACAF discreet met een gift van een miljoen dollar, die hij niet eens meldt bij zijn bestuur. Warner maakt die gift zelf openbaar, maar pas nadat hij is geschorst: Blatter had de CONCACAF een miljoen betaald, 'naar goeddunken te besteden'. De president informeert alsnog snel zijn bestuursleden en presenteert de geheime gift naar buiten toe als geld voor twee Goalprojecten. Volgens de statuten mag hij zoiets zonder consultatie van anderen schenken, vertelt hij de pers. Ook dit geeft aan waarom het zo belangrijk is om de kluisdeur voor Blatters kantoor open te branden.

Verder zou de kwestie-AIM de FIFA bijzonder veel geld hebben gekost. De Amerikaanse televisiezender was halverwege de jaren negentig in de race voor de rechten van de WK's 2002 en 2006. De zender bood 320 miljoen dollar voor de uitzendrechten in de Verenigde Staten, waar ISL/Kirch slechts 220 miljoen dollar boden. 'Het verschil tussen de beide offertes bedroeg dus 100 miljoen dollar oftewel 160 miljoen frank,' concluderen de FIFA-bestuurders. 'In dit geval noch in andere gevallen is het uitvoerend comité op de hoogte gesteld.' Opnieuw is een beschuldiging van bedrog gerelateerd aan de gunning van rechten: Blatter zou instructie hebben gegeven 'helemaal niet in te gaan op de offerte van AIM'. Daarmee had hij ISL/Kirch bevoordeeld, waarmee hij 'kennelijk nauwere banden had'. De FIFA-bestuurders eisen opheldering over de vraag 'welke persoonlijke voordelen daaruit zijn voortgevloeid voor de verdachte. Deze kan niet een offerte in de wind hebben geslagen die de FIFA 100 miljoen dollar meer zou hebben opgeleverd zonder daarvoor een persoonlijk motief te hebben.'

Aan het slot van hun betoog komen ze bij het punt 'persoonlijke inkomsten van de FIFA-president'. Ze willen weten wat Blatter verdient. 'Blatter weigert hardnekkig inzicht te geven in zijn persoonlijke inkomsten, zelfs tegenover het uitvoerend comité, dat bestuur van de FIFA en uitvoerend orgaan van de FIFA is. De leden van het uitvoerend comité staan ook geen dossiers ter beschikking die informatie bieden over de overeenkomsten van de heer Blatter met de FIFA en de effectieve inkomsten van de heer Blatter ten laste van de FIFA, en die het comité in staat stellen deze te vergelijken.' Daarom bestond het vermoeden dat 'Blatter met zijn strategie van geheimhouding onrechtmatige persoonlijke inkomsten wil verdoezelen'.

Ze stellen dat er alleen maar onofficiële gegevens over Blatters salaris zijn. Merkwaardig genoeg zijn dat er in de loop der jaren zelfs steeds minder geworden. In 2002 verklaarde Blatter ten overstaan van zijn critici dat hij na de

verkiezingen van 1998 zijn salaris als secretaris-generaal – 65.000 frank per maand – gewoon had aangepast in 65.000 dollar. Destijds vertelde hij aan de media dat hij 1,4 miljoen dollar per jaar verdiende. Zo'n tien jaar later, in april 2011 vóór de presidentsverkiezingen, zegt Blatter openlijk 'een miljoen dollar per jaar' op te strijken, 'misschien een beetje meer'.²² Op basis van de actuele dollarkoers zou Blatter nu dus nog maar ongeveer 900.000 frank incasseren – net zoveel als 20 jaar geleden als secretaris-generaal. En door koersverlies zou dat ook nog een half miljoen frank per jaar minder zijn dan in zijn eerste ambtsperiode als FIFA-baas. Een leugen dus? Natuurlijk niet! Je moet gewoon heel goed luisteren – komt er achter dat miljoen niet zo'n toevoeging die typerend is voor Blatter? Ja, zo zei hij het: 'Misschien een beetje meer.' Mocht op een gegeven moment blijken dat het om vijf, acht of twaalf miljoen gaat, dan kan hij dat luchtigjes weglachen.

Al in mei 2002 zijn de eisers de trucjes van de president beu. Ze zien een 'gerechtvaardigde verdenking van verduistering ten nadele van de FIFA'. De aangifte wordt gecompleteerd met een raming van het totale verlies van de FIFA door 'misbruik van het systeem', hoofdzakelijk veroorzaakt door het faillissement van ISL. Het uitvoerend comité stelt dat het als toezichthoudend orgaan niet is geïnformeerd over het verlies van 86,5 miljoen frank aan tv-inkomsten en ook niet over dat van 185 miljoen frank op het gebied van marketing. Het totaalbedrag aan 'dubieuze gelden' ramen ze op 800 miljoen frank. Een groot deel daarvan zijn de 291 miljoen frank die verloren zijn gegaan door het bankroet van ISL.

Het is niet mogelijk om de door nepotisme, mismanagement en bedrog ontstane verliezen daadwerkelijk te becijferen. Maar wat heeft dat ook voor nut? Zolang de zelfbedieningswinkel FIFA niet meer geld verkwanselt dan de miljarden die automatisch binnenstromen dankzij het monopolie op het WK voetbal, kan de wereldvoetbalbond niets gebeuren. Dat moet niet worden verward met eerlijk zakendoen in het belang van het voetbal: wie kan er failliet gaan wanneer er steeds weer nieuwe miljarden uit de lucht vallen?

De aanklacht wordt later uitgebreid met een anonieme aangifte, waarin staat dat Blatter 200.000 frank per jaar aan reiskosten, daggelden tot 500 dollar, bonussen tot 100.000 dollar en 'geschenken ter waarde van miljoenen' zou incasseren. Verder zou hij geheime bankrekeningen hebben en declaraties fingeren. De anonieme bron voegt behalve twee rekeningen van juwelier Harry Winston ook een afschrift van Blatters FIFA-rekening 469 en een cheque toe.

De advocaat van Blatter verklaart tegenover Urs Hubmann, de officier van justitie in Zürich die deze hele kwestie onderzoekt, dat via de desbetreffende rekening privé-uitgaven van Blatter worden afgewikkeld. Door de FIFA vergoede uitgaven betaalde zijn cliënt terug. De rekening van de juwelier had betrekking op een horloge dat Blatter voor zichzelf had gekocht en betaald, andere

onkosten waren gemaakt voor privé-gasten als dochter Corinne en uit eigen zak betaald. De officier van justitie: 'De vraag is of creditering van de verdachte door de FIFA over een langere termijn gelet op zijn salaris opportuun is, maar daaruit is geen beschuldiging af te leiden die een aanklacht rechtvaardigt.'

In november 2002 staakt Hubmann het strafrechtelijk onderzoek, dat inmiddels nog maar door twee FIFA-bestuurders wordt gesteund.²³ Blatter was 'geen strafbaar feit toe te dichten dat een aanklacht zou rechtvaardigen resp. op grond van de dossiers is duidelijk dat hij ten aanzien van een deel van de beschuldigingen rechtmatig heeft gehandeld'. Bij een deel van de beschuldigingen? Al dan niet opzettelijk onthult de officier van justitie de absurditeit van de managementstructuur bij de FIFA: dankzij de geldende regels, de speciale positie van de FIFA-officials en de wetten van het land staat de deur er wijd open voor corruptie. Hubmann komt tot het verbluffende inzicht dat 'alle eisers ten dele aangifte hebben gedaan tegen de verdachte vanwege feiten waarbij de laatste besluiten in praktijk bracht waarmee zij zelf hadden ingestemd'. Wat een waarschuwingsschot voor de medeverantwoordelijke bestuursleden, die kennelijk hulpeloos zijn overgeleverd aan de intriges van hun president. Want wat Blatter allemaal met list en bedrog, gefilterde informatie, onder de deur door geschoven lastminutevoorstellen en subversieve hulp van zijn corrupte gevolg door het bestuur drukt – dat is ook de personen aan te rekenen die daarbij op het verkeerde been zijn gezet.

Voor de Zwitserse officier van justitie betekent dat: 'Op die punten is de aangifte niet alleen verwerpelijk, maar grenst deze zelfs aan een valse beschuldiging.' Maar hij wil niet zo ver gaan dat een kliek doortrapte officials bezig is om hun rechtschapen chef de cel in te krijgen: 'Nu op deze punten niet kan worden uitgegaan van een valse beschuldiging, moet worden aangenomen dat er geen sprake was van een dergelijke opzet bij de eisers, maar dat deze kennelijk, om wat voor reden dan ook, zelf niet in staat waren zich hun besluiten te herinneren.'

De door hemzelf opgeworpen sleutelvraag laat Hubmann jammer genoeg onbeantwoord: wat zouden die redenen kunnen zijn? Er zijn drie mogelijkheden. Pure onwetendheid: dan zouden de bestuursleden collectief aan geheugenverlies lijden, want zelfs de juristen onder hen – zoals de Schot David Will – is het nooit opgevallen dat ze Blatters activiteiten steeds zelf hebben verdedigd en goedgekeurd. Boze opzet: waren ze toch alleen maar van plan om de eerlijke, onschuldige president in een kwaad daglicht te stellen en van zijn broodwinning te beroven? Of de derde mogelijkheid: ze zijn om de tuin geleid zonder het te merken.

De officier van justitie vindt dat het 'in deze situatie gerechtvaardigd zou zijn als de eisers in ten minste een deel van de proceskosten worden veroordeeld'. Daarvan ziet hij alleen maar af omdat het jaren in beslag zou kunnen nemen om

alle beschikkingen wereldwijd te verspreiden. Dus moet de staatskas opdraaien voor de 'niet onaanzienlijke' proceskosten, en daarom wordt de FIFA in de eindbeschikking opgeroepen een bedrag te doneren: 'De benadeelde [de FIFA] wordt uitgenodigd om ter compensatie van de door de leden van haar uitvoerend comité lichtzinnig veroorzaakte proceskosten zich in de vorm van een gift erkentelijk te tonen tegenover een organisatie die het algemeen belang dient.' De woordvoerders van Blatter zien de seponering van de zaak als een triomf: de beschuldigingen tegen de president zijn loos.

Blatter gaf zijn team al in mei 2002 opdracht de beschuldigingen van de secretaris-generaal uit de wereld te helpen, om 'de voetbalwereld en de leden van de FIFA [...] de juiste feiten en cijfers te presenteren'. In het 33 pagina's tellende document staan niet alleen Blatters reacties op de beschuldigingen, maar ook een heleboel misstappen van Zen-Ruffinen, zodat de lezer zich verbaasd afvraagt waarom de secretaris-generaal niet allang is ontslagen. Zen-Ruffinen zou maar één terechte beschuldiging doen: 'Ja, ik heb ingegrepen in het operationele domein van de FIFA. In veel gevallen zag ik me gedwongen mijn verantwoordelijkheid als FIFA-president te nemen, in het belang van het voetbal en van onze bonden.' Hij had het 'mandaat vervuld' dat het uitvoerend comité aan hem zou hebben verleend en in de faillissementskwesitie voor een optimale oplossing gezorgd – een boude bewering nadat een groot deel van dat uitvoerend comité net een aanklacht tegen hem had ingediend.²⁴ En zelfs een trouw man als Chuck Blazer zijn afkeuring had uitgesproken over het solistische optreden van de president.

Hierna tekent zich de strategie af waarmee Blatter zich later ook tegen de aanklacht van de bestuursleden verweert: hij benadrukt dat iedereen heeft meegewerkt, in dit geval de secretaris-generaal. Die 'vergeet in zijn aanklacht dat de door hem ondertekende notulen bindende documenten met besluiten [...] zijn die niet door beschuldigingen aan het adres van de president uit de wereld kunnen worden geholpen'.

Een opvallende manier om aanvallen te pareren: wie in het schuitje zit, moet meevaren. Het gaat ook hard tegen hard: 'Volledigheidsverklaringen in het financiële domein zijn voor leidinggevend en als de secretaris-generaal strafrechtelijk relevante documenten. De secretaris-generaal heeft ze ondertekend.' Maar die heeft nu toch wel aangetoond dat 'hij in veel gevallen geen notie heeft van de verbanden, vooral de bedrijfsmatige, of die niet begrijpt'.

Vervolgens worden de beschuldigingen van Zen-Ruffinen een voor een weerlegd. Er was geen 'nieuwe interne organisatie', de F-crew had alleen maar als taak om 'de interne communicatie te bevorderen en problemen versneld op te lossen'; de veronderstelling dat de F-crew de taken van het bestuur moest ondermijnen was volledig onjuist. Ook was er maar één nieuwe adviseur aangesteld, namelijk Tognoni voor marketingvraagstukken. En McKinsey, waar

lievelingsneef Philippe werkt? Een boosaardige insinuatie: McKinsey werd helemaal niet ingehuurd door Blatter, maar door de financiële commissie. Wat in feite hetzelfde is, want daarin hebben trouwe volgelingen als Grondona, Warner en Bin Hammam zitting. En Platini, Champagne? De eerste vergeet hij helemaal, de tweede staat toch in een organogram en is 'goedgekeurd door de secretaris-generaal'. Mogelijk, maar verklaart dat de rol van Champagne als adviseur van Blatter? De twee zijn – midden in de hevige verkiezingsstrijd – net terug van een *tour d'Afrique*, het continent van Blatters uitdager. Wat had Champagne, die volgens interne bronnen de verkiezingscampagne van Blatter leidt, daar te zoeken?

Over het bankroet van ISL beweert Blatter ijskoud dat het mandaat dat hij van het uitvoerend comité heeft gekregen om het faillissement af te wikkelen nog altijd van toepassing is. Een schriller contrast met de protestbrieven van de oppositie in het bestuur is nauwelijks denkbaar. Ook de securitisatie is volgens Blatter een besluit van de financiële commissie en goedgekeurd door het bestuur.

Van grote betekenis is Blatters antwoord op vermeende overschrijdingen van zijn bevoegdheid; het brengt het zelfbesef en het machtsstreven van de president aan het licht. 'Alle genoemde feiten zijn voorbereid door de bevoegde gremia en schriftelijk geaccordeerd door de president. De president van de FIFA is bevoegd om zelfstandig te tekenen.' Wacht even: omdat de president zelfstandig mag tekenen is ook alles wat hij ondertekent oké? Mag hij met FIFA-geld een huis, een jacht of een kasteel voor zichzelf of voor een vriendje laten bouwen omdat hij bevoegd is om zelfstandig te tekenen? Het belangrijkste is dat het in de boeken staat: 'Verder moet worden vastgesteld dat alle zaken volgens de voorschriften in de FIFA-administratie zijn opgenomen.' Dan is alles in orde.

Ook Zen-Ruffinens beschuldiging van misbruik bij het project Goal is volgens Blatters repliek op niets gebaseerd. Dat project was 'de verantwoordelijkheid van de secretaris-generaal', maar stond er na slechts twaalf maanden 'belabberd' voor. Onvermeld blijft dat neef Philippe en de mensen van McKinsey vanaf het jaar 2000 op het project Goal zitten te zwoegen – en daar maand in maand uit duizelingwekkende declaraties voor indienen. Niet bij die luiwammes van een secretaris-generaal, maar bij ome president.

Blatter bestrijdt dat hij Goalprojecten voor zijn verkiezingscampagne gebruikt. Integendeel, hij moest naar al die landen reizen omdat die 'willen dat de FIFA-president komt, want het is voor hen een hele gebeurtenis om hun plannen en hun werk aan de FIFA-president te laten zien'. Maar de verzoeken om ontwikkelingshulp werden alleen behandeld 'door de bevoegde gremia en niet door de president', en het sprak vanzelf dat 'als individuele bonden niet aan de voorwaarden voldoen het verzoek in het belang van een serieus project wordt afgewezen'. Conclusie: 'De door de secretaris-generaal bekritiseerde

prioriteitenlijst is gebaseerd op bewijsbare, objectieve gronden.' Maar bewezen wordt er niets; wie bewijzen wil zien voor alles wat Blatter hier verklaart, moet op reis, want die kunnen alleen 'bij de FIFA worden ingezien'.

Zo gaat dat pagina's lang door. Steeds maar weer adviseert KPMG, beslist de financiële commissie, keurt het uitvoerend comité goed en zet die luiwammes een handtekening onder het hele zaakje. Wat heeft Blatter daar allemaal mee te maken? 'De financiële situatie van de FIFA is bijzonder goed' – de cijfers van Zen-Ruffinen deugen niet.

Ook voor de securitisatie heeft Blatters crew een steekhoudend argument gevonden: een 'belangrijk voordeel' van securitisatie ten opzichte van een lening bij de bank was 'het ontbreken van opzeggingsmogelijkheden'. Maar welke Zwitserse bank zal vlak voor een WK de kraan dichtdraaien voor de FIFA? De wereldvoetbalbond heeft een monopolie op het voor televisie en reclame interessantste toernooi op aarde, dat is een geldbron die nooit opdroogt. Waar anders zouden krankzinnige bedragen kunnen worden verspild? Zelfs als deze stoomboot in zwaar weer terechtkomt is er weinig ondernemersgeest voor nodig om hem op koers te houden: met het volgende WK gaat het vanzelf weer geld regenen.

Ook de beschuldiging dat 'de FIFA geen strafvervolgning wil' van de verantwoordelijken voor het ISMM/ISL-faillissement was volslagen onjuist. 'Juist is dat de FIFA aangifte heeft gedaan.' Juist is ook dat de FIFA die aangifte twee jaar later stiekem intrekt.

En McKinsey? Allemaal tiptop. De dure helpers zijn helemaal niet gehaald door de president, 'maar door de financiële commissie,' waarvan de kleine, symbiotische afstand tot Blatter al is aangetoond. Bij het congres in Buenos Aires zijn de mensen van McKinsey alleen maar ingeschakeld omdat de secretaris-generaal het werk niet aankon. Verder: uitstekende adviezen, alle kosten gebudgetteerd en wat neef Philippe betreft, wie zou diens onafhankelijke rol geloofwaardiger kunnen uiteenzetten dan McKinsey zelf? Het standpunt van McKinsey is: 'Philippe Blatter is leider van McKinsey European Sport Practice en heeft als adviseur ook het FIFA-project ondersteund. Hij is niet de verantwoordelijke projectleider.' Kijk aan. 'Het door de secretaris-generaal gesuggereerde belangenconflict bestaat niet,' resumeert de baas.

Maar Warner dan, die de Caraïbische uitzendrechten voor het WK sinds 1990 voor een prikkie koopt? 'Voor welk bedrag Jack Warner de rechten heeft verkregen is niet een zaak van de FIFA.' Tien jaar later geeft de FIFA hier een heel andere verklaring over af: het was juist dat Warner de televisierechten voor het WK 1998 voor 1 dollar had gekregen, maar destijds leverden de rechten in die regio nauwelijks iets op. De opbrengst uit de verkoop had in ontwikkelingshulp voor het Caraïbische voetbal moeten worden gestoken. De vraag waarom de

controle op de besteding door het eigen bedrijf van de official was gedaan, beantwoordde de FIFA niet.²⁵ Toegegeven, destijds was de dollar nog wat waard. Zeker die ene.

Ook geeft Blatter eindelijk openheid van zaken over het raadsel waarom hij de voorkeur had gegeven aan een overeenkomst met ISL/Kirch boven de veel betere offerte van de Amerikaanse bieder AIM: het aanbod van AIM was 'dermate hoog dat er wel twijfel moest ontstaan over de juiste inschatting van de marktsituatie en de financiële realisatie'. Onbetrouwbaar hoog, z gezegd. Temeer daar Blatter hiermee aankomt wanneer na ISL ook partner Kirch in de lente van 2002 failliet is gegaan. Blatter gebruikt de ondergang van Kirch nu als argument voor de vermeende vooruitziende blik om vanwege het overdreven aanbod afstand te nemen van AIM: 'De actuele marktsituatie bewijst dat de toenmalige voorzichtigheid bij de beoordeling van de offerte gerechtvaardigd was.' Conclusie: 'De beschuldiging dat de FIFA-president uit politieke overwegingen alleen de op één na beste offerte heeft willen honoreren, kan niet serieus worden genomen.'

Gelet op de beschikbare informatie zal het lastiger zijn om een verklaring te geven voor de verdwenen Globo-gelden. Simsalabim, hier verdraait Blatter de feiten: 'De beschuldiging tegen de president en de financieel directeur dat zij het wegsluizen van de Globo-betalingen hadden kunnen voorkomen, is volslagen onjuist.' Klopt, want dat heeft niemand ooit gezegd. Hoe zouden ze het wegsluizen ook hebben kunnen voorkomen? De beschuldiging luidt dat Blatter er al vroegtijdig van heeft geweten, en er niets aan heeft gedaan. Zo werd het wangedrag van ISL, dat hij zelf als 'frauduleus' kwalificeert, in de hand gewerkt. Onhandig dat Blatter hier toegeeft dat hij 'op 1-6-2001 een memo' van Linsi heeft gekregen waarin hij 'opmerkzaam [werd gemaakt] op de risico's van de FIFA ten aanzien van het tv-contract'. Vlak daarvoor hadden de huisadvocaten van NKF de Globo-gelden opgeëist en had Zen-Ruffinen weer een brandbrief aan ISL gestuurd, inclusief betalingsultimatum. Zijn dat niet de 'risico's van de FIFA ten aanzien van het tv-contract'? Wist Blatter het toen al? Of werden de risico's maar vaag omschreven en heeft hij niet doorgevraagd?

De 125.000 dollar aan de Rus Koloskov, dat geeft Blatter toe: 'Het gaat hier om een vormfout, maar zeker niet om corruptie, een dergelijke beschuldiging is pure laster.' De dure werkzaamheden van Koloskov bestonden in het onderhouden van 'contacten' met de 22 landen in Oost-Europa. Kennelijk kon alleen de uitgerangeerde Sovjetapparatsjik dat.

En Bouchardeau, de klokkenluider uit Niger, aan wie hij die vette cheque heeft gegeven? Nu dist Blatter een kostelijk verhaal op, geschreven door de trouwe Walter Gagg, de ooggetuige: corruptieschandaal in Afrika, de tranen van de scheidsrechter, diens hongerige kindjes in Parijs – 'het is zaak om enkel de meelijwekkende situatie te benadrukken die onze president tot dit gebaar

noopte'. Blatter concludeert: 'De notitie van Walter Gagg schetst de omstandigheden in deze kwestie. Waar het om gaat is de strijd tegen mogelijke corruptie.' Dat moeten ze eerst eens wagen.

Ook met zijn reactie op de beschuldiging dat hij zijn inkomsten bewust ondoorzichtig houdt kan Blatter zo het toneel op: 'De vraag over de vergoeding van de president is al meer dan eens direct beantwoord in het uitvoerend comité.' Waarom maakt hij dan geen gebruik van deze speciale gelegenheid om inzicht te geven en noemt hij de cijfers die al zo vaak zouden zijn verspreid niet nog een keer? Zou dat zijn kwelgeesten niet voor eens en voor altijd de mond snoeren?

De president dirigeert het koor

Terwijl Blatter zich teweer moet stellen tegen de aanval van de oppositie rond Johansson en Zen-Ruffinen, gaat de strijd om zijn herverkiezing verder. Dan blijkt hoe handig het is om geheime adviseurs te hebben. Volgens de statuten van de FIFA is het kandidaten voor het presidentschap streng verboden geld of personeel van de FIFA te gebruiken voor hun verkiezingscampagne. Maar wat beweegt Blatters politiek adviseur Jérôme Champagne, met wie hij in april 2002 een marathontrip maakt door Afrika, het continent van Blatters uitdager Hayatou? Op 5 april vliegen ze vanuit Zürich naar de Nigeriaanse hoofdstad Abuja en vervolgens naar Luanda, de hoofdstad van Angola. Daar overnachten ze en dan gaat het verder naar Lusaka in Zambia en Gaborone in Botswana. Overnachting en weer verder naar Maseru in Lesotho. Tien uur later gaat de chartervlucht naar Johannesburg. De volgende dag naar Manzini in Swaziland, vervolgens naar Maputo in Mozambique. Overnachting, pff, en snel naar Blantyre in Malawi, want 's middags wacht Kigali in Rwanda. Overnachting, op de terugweg nog even snel naar Khartoem in Soedan, overnachting, en op 11 april alweer terug in Zürich. Elf landen in zes dagen. Behalve Blatter weet waarschijnlijk niemand binnen de wereldvoetbalbond welke belangrijke missie in het belang van het voetbal hij en Champagne hier hebben uitgevoerd.

De dagen voor de verkiezingen nemen de spanningen toe. 'De secretaris-generaal zou zich eens wat meer op zijn werk moeten richten in plaats van CIA en FBI te spelen,' bitst Blatter voor zijn vertrek naar Seoul. Hij heeft Zen-Ruffinen aangeklaagd wegens smaad. De Europeanen en de Zuid-Koreaans Chung Mong-joon, de gastheer van het WK, steunen Blatters uitdager Hayatou. In het bestuur zijn de zenuwen gespannen. Bin Hammam, die Blatter in zijn verkiezingscampagne steunt, schrijft Chung een brandbrief, die duidelijk maakt hoe onverbloemd de FIFA-kopstukken elkaar beschuldigen van omkoping.²⁶ Bin Hammam verwijt de Zuid-Koreaans Blatter vijandig gezind te zijn omdat die samen met Havelange lange tijd had vastgehouden aan een WK 2002 dat alleen in Japan zou plaatsvinden, en omdat de grootindustriële Chung 'een enorme hoeveelheid geld bijeen [had moeten] brengen' om alle bonden te winnen voor een gezamenlijk WK.

In Seoul speelt Blatter zijn spelletje. Er zijn twee congressen gepland, een voor de verkiezingen en daaraan voorafgaand een buitengewoon congres dat helemaal gewijd is aan het thema financiën. Jack Warner & Co hebben de strategie voor hem bepaald. Ze willen de tot aan de tanden gewapende oppositie met lege handen laten staan. Johansson & Co hadden er inderdaad beter aan gedaan om een ontspannende wandeling door de tuin van het Grand Hilton te maken, want op het buitengewone congres over de financiën hebben ze werkelijk helemaal niets te zoeken. Blatter heeft de vergadering van 9 tot 15 uur belegd, erna is een openingsfeest gepland. Eerst presenteren Blatter en financieel

directeur Linsi een 106 pagina's dikke lofzang op de financiën van de FIFA. 'Dit rapport,' jubelt de president, 'is een mijlpaal in de geschiedenis van de FIFA.' Linsi en KPMG hebben geleverd.

David Will, de Schotse voorzitter van de door Blatter opgeheven auditcommissie, heeft voorafgaand aan de vergadering de onderzoeksresultaten van de onafhankelijke experts van Deloitte & Touche aan de afgevaardigden overhandigd. Die luiden totaal anders, Zen-Ruffinen vat ze zo samen: 'Volgens het Zwitsers economisch recht zou de FIFA bankroet zijn. Maar die gaat uit van het verenigingsrecht.' En het verenigingsrecht staat trucs toe als het flatteren van de boeken met inkomsten die pas in de toekomst zullen worden gerealiseerd. Blatters mensen presenteren 118 miljoen frank winst over de periode 1999-2001, met inbegrip van 690 miljoen frank die als wissel op de toekomst wordt getrokken: op het WK 2006.

Maar de meeste afgevaardigden willen alleen maar weten of hun jaarlijkse tranches gewaarborgd zijn, en verder willen ze nu eindelijk eens voetbal kijken. Aan Wills document wordt geen aandacht geschonken. Urenlang bewieroken Blatter, Linsi en Julio Grondona, de voorzitter van de financiële commissie, de topconditie van de FIFA, en projectieschermen boven hun hoofd reppen van een 'stralende toekomst 2006'. Don Julio, tegen wie net weer eens een gerechtelijk onderzoek loopt wegens corruptie in het Argentijnse voetbal, roept: 'We zijn nog nooit zo gezond geweest als nu!'

Het oude liedje. Maar nu volgt de belofde 'rondvraag'. De mediavertegenwoordigers uit de hele wereld zijn zeer benieuwd. Algauw verbazen ze zich, en aan het eind ligt iedereen krom van het lachen. Blatter leidt de vergadering voor 202 afgevaardigden zelf. De truc van vandaag: hij vraagt de sprekers zich schriftelijk aan te melden. Elk verzoek om spreektijd gaat door de handen van Champagne en vervolgens naar de directiesecretaresse voordat het bij het hoofd van de voetbalfamilie belandt. Blatter ordent de papiertjes en beslist naar goeddunken wie wanneer het woord mag nemen. Veel congresleden wanen zich in Noord- in plaats van in Zuid-Korea; totalitair dicteert de Grote Voorzitter de vergadering en filtert elke spreker eruit die van zijn lijn zou kunnen afwijken.

De ene Blatterdiscipel na de andere beklimt het podium, Julio Grondona heeft een heel ontspannen middag. De aftrap wordt verricht door Horace Burrell, de door affaires geharde voorzitter van de Jamaicaanse bond. Schreeuwend eist hij respect van UEFA-voorzitter Johansson. Zes jaar eerder heeft Burrell op het FIFA-congres een liefje uit Kingston een stem laten uitbrengen namens de Haïtiaanse bond, die vanwege geldnood afwezig was. Blatter vindt Burrells geschreeuw amusant, maar maant vaderlijk bij het thema financiën te blijven. De tweede feestredenaar: Al-Saadi Muammar Gaddafi, de zoon van de Libische dictator. De voorzitter van de Libische voetbalbond prijst het werk van Blatter, vindt de

kritiek op de financiën ‘gespeend van elke realiteit’ en noemt Hayatou krenterig. Gaddafi noemde zich destijds een gedreven propagandist voor de verkiezing van Blatter – daarvoor pleit dat de FIFA-baas hem twee maanden voor de verkiezingen zelfs in Zürich had uitgenodigd. Gaddafi moest bedanken omdat de topper in de Libische competitie voor de deur stond, maar nodigde Blatter op zijn beurt in Libië uit.²⁷

De volgende sportvriend, dezelfde farce. De Italiaan Franco Carraro, een vertrouweling van Havelange, komt met een bekonkeld idee: laat het congres toch een nieuwe auditcommissie formeren, want van de door Blatter aan de kant geschoven commissie-Will deugde immers niets. ‘Goed voorstel,’ jubelt Blatter, terwijl Grondona indommelt, ‘zo komen we uit de penarie!’ Als beloning wordt Carraro zelf meteen voorzitter van de nieuwe commissie, en zijn eerste daad is de benoeming van Urs Linsi tot secretaris: de financieel directeur van de FIFA, op wie de onafhankelijke commissie eigenlijk haar onderzoek zou moeten richten, wordt operationeel lid van die commissie.

Dan is het woord aan Colombia. De man uit Bogotá prijst behalve Blatter ook Havelange, de ‘grote ster van het voetbal’. Applaus voor de thema’s ‘eer, fatsoen, familie’, Grondona zit nog altijd te soezen. Er volgen voetbalmensen van de Kaaimaneilanden en de Seychellen en uit India. Ook de laatste is niet geïnteresseerd in de financiën, maar oppert Havelange voor te dragen voor de Nobelprijs voor de Vrede. Priya Dasmunsi, de voorzitter van de Indiase voetbalbond, heeft al weken eerder een ‘hoogst urgente’ trouwbetuyging aan Blatter gestuurd, waarin exact dezelfde zin staat die Blatter jaren later bij zijn even curieuze herverkiezing in 2011 als conclusie trekt: ‘De zee is onstuimig, maar de zeeman is vol vertrouwen dat hij de veilige kust met ons allen bereikt.’²⁸

Terwijl Grondona’s kin op zijn boord zakt en iedereen zit te wachten op de beoordeling van de situatie door de Paaseilanden, staat er plotseling een vrouw bij de microfoon. Hola! Waar komt die nou vandaan? Ernstige regiefout van Blatter. Karen Espelund, de secretaris van de Noorse voetbalbond, steekt van wal: ‘Er zijn te veel vragen over het financiële rapport. Meneer de president, waarom laat u David Will niet aan het woord?’ Donderend applaus. Will betreedt het podium en loopt naar de microfoon. Blatter duwt hem weg, waarvoor op het veld een rode kaart zou worden getrokken. Will kan toch de volgende dag spreken? Hij heeft zijn lijstje. Bovendien dringt de tijd, het congres over de financiën is zo afgelopen. Ook WK-gastheer Chung vraagt spreekrecht voor Will, maar Blatter sluit stipt op tijd zijn privécongres over de financiën af.

Slechts elf afgevaardigden zijn aan het woord gekomen. Uitdager Hayatou is net zomin spreektijd gegund als de Schotse vicepresident David Will. Aan het eind ontstaat er tumult, Hayatou vliegt Blatter bijna naar de keel. Afgevaardigden joelen en schreeuwen, secretaris-generaal Gerhard Aigner van de

UEFA kookt bijna van woede: er hangt een echte stadionsfeer op het FIFA-congres.

De vertegenwoordigers van de Duitse voetbalbond, van oudsher op de hand van Blatter, willen helemaal niets meer zeggen. DFB-voorzitter Gerhard Mayer-Vorfelder, een gehaaide official, had eerder nog beweerd dat de beschuldigingen van omkoping tegen Blatter 'niet staande te houden' waren; zelf wist hij maar al te goed hoe snel je de naam had. Ook vicevoorzitter Beckenbauer hult zich in stilzwijgen. De Engelse afgevaardigde David Davis is moediger: 'De kernvraag was hier: hoe regeert Blatter de FIFA? Dat hebben we nu gezien.'

De meeste afgevaardigden in dit voetbalparlement gaat het om trips en onkostenvergoedingen. Naast opportunisten als die van de DFB zijn dat de stemgerechtigden in de voetbalfamilie. De volgende dag verslaat Blatter moeiteloos zijn welgestelde uitdager Hayatou met 139 tegen 56 stemmen. Nu is hij er weer bovenop. Theatraal grijpt Blatter de hand van zijn aartsvijand Zen-Ruffinen, die vlak daarvoor nog kritiek heeft uitgeoefend op de president, en roept de zaal in: 'Geef elkaar de hand! Sta op! Sta op in het belang van het voetbal!' Vrijwel iedereen doet dat. De familie huldt zichzelf.

Voor de oppositie is de race steeds uitzichtloos geweest. En Europa verzuimde zelf een sterke kandidaat te nomineren. Het was naïef om te denken dat Blatter te verslaan zou zijn door de man uit Kameroen, nadat vier jaar eerder de UEFA-voorzitter niet eens de volledige steun van zijn continent had gekregen. Ook nu lieten veel mensen van de CAF Hayatou in de steek. Maar de herkozen Blatter verklaart het resultaat met zijn eigen logica: 'Het grote vertrouwen in mij bewijst dat het voetbal schoon is.' De enige juiste conclusie is dat hij binnen zijn FIFA, die hij doorlopend verandert, niet te stoppen zal zijn. Alleen van buitenaf is hij in te tomen. Maar opsporingsambtenaren hebben de FIFA-top maar sporadisch in het vizier.

Niet iedereen kan zich vinden in de bewering dat de verkiezing van Blatter bewijst dat het voetbal schoon is. 'De regering stelde zich gisteren terughoudend op,' schrijft zondagskrant *Blick* uit Zürich. 'Na alle conflicten rond de herverkiezing van Blatter zag men af van een felicitatie!' En zelfs Beckenbauer, de voorzitter van het organisatiecomité voor het WK 2006 in Duitsland, levert kritiek op de autocraat: 'Het is een puinhoop geworden. Niet alles zal te lijmen zijn. Een paleisrevolutie was ophanden. Ik hoop dat Blatter iets heeft geleerd. Misschien wordt hij wat liberaler.'

Het tegendeel is het geval. Vlak na het WK moet Zen-Ruffinen, wiens hand Blatter voor de ogen van de wereld broederlijk omhoog had gestoken, het veld ruimen; ook zijn naaste medewerkers vertrekken. Behalve de schoonmaakploeg van 'Mister Clean' of 'Mister Proper', zoals Blatter hem in de kranten noemt, verlaten in de daaropvolgende achttien maanden circa 70 medewerkers het FIFA-

hoofdkantoor in Zürich.

De wraak van Blatter

‘Ik zal nu zeker voorzichtiger zijn in de keuze van de mensen die nauw met mij samenwerken,’ zegt Sepp Blatter na zijn herverkiezing.²⁹ Urs Linsi volgt Zen-Ruffinen op als secretaris-generaal en blijft financieel directeur, waarmee een interne controlemogelijkheid wegvalt. Jérôme Champagne wordt slechts benoemd tot plaatsvervanger van Linsi. De wereldwijze Franse diplomaat, die in 1998 voor de Franse regering toezicht uitoefende op het WK-protocol, had op meer mogen rekenen in het duel met de stuntelige bankier. Maar Blatter had de selectie van de kandidaten uitbesteed aan een recruitmentbureau, en tot ieders verbazing kreeg Linsi de voorkeur. Welke criteria daar zijn gehanteerd? Enkele weken later haalde Linsi de expert die de selectieprocedure had gedaan naar de hr-afdeling van de FIFA.

De naar boven devote en op de werkvloer gevreesde Linsi is bestendig van aard. Iemand van de cijfertjes, met even weinig leidinggevende kwaliteiten als talen- en voetbalkennis. Een man die aan triatlon heeft gedaan en in 2002 in Azië zijn eerste WK voetbal beleefde, zoals zijn voorganger Michel Zen-Ruffinen hem laatdunkend voorhield. Maar voor Blatter is Linsi als secretaris-generaal de juiste man op de juiste plaats. Iemand die schoon schip maakt, die er geen moeite mee heeft ook leidinggevende medewerkers te vertellen dat de president ze niet meer nodig heeft. Integendeel. Linsi houdt zelf vermeende of echte missers van collega’s bij en maakt hen zwart bij de baas.

Ook op plaatsen waar loyaliteit en ontrouw in het bijzonder gehonoreerd kunnen worden, wordt er ten gunste van de patriarch gereorganiseerd. Wie uit de grote voetbalfamilie in een van de circa 30 FIFA-commissies wordt benoemd, heeft toegang tot reizen, onkostenvergoedingen en daggelden, en tot rendez-vous met sterren, *captains of industry* en politieke persoonlijkheden. Dat is geweldig. Wie niet in het gareel loopt, raakt dat allemaal kwijt. Blatters reorganisatie is rijp voor het toneel en te beschouwen als een vervolg op de show in Seoul, het buitengewone congres over de financiën. Nog voordat Saadi Gaddafi en andere handlangers destijds een feestrede voor hem hielden, had de FIFA-baas een steen uit zijn tas gehaald en die met een weids gebaar aan de zaal laten zien. ‘We praten hier niet alleen over transparantie,’ riep hij, ‘ik geloof in transparantie! Sinds 1999 zijn we bezig die transparantie steen voor steen op te bouwen!’

In elk geval tekent de wraak van Blatter zich nu duidelijk af. Of is het toeval dat de Britse vertegenwoordigers uit de gremia verdwijnen? Niet alleen de Schot David Will, een van de vicepresidenten, heeft Blatter lastiggevallen door hem geflatteerde balansen te verwijten. Hij kreeg daarbij hulp van zijn collega uit Ierland, die Blatter ten overstaan van het grote congres aan de naam van maffiabaas Don Corleone herinnerde. En secretaris-generaal Adam Crozier van de

Engelse voetbalbond dwong af dat Blatters secretaris-generaal en persoonlijke vijand Zen-Ruffinen achter de kathedraal mocht plaatsnemen. Die late aanval van de oppositie gaf Blatter zelfs een – verdraaglijke – hypotheek mee voor zijn nieuwe ambtstermijn. De begroting 2004-2006 werd slechts provisorisch vastgesteld, en vanaf 2003 moet de FIFA bij het opmaken van de balans de internationale boekhoudstandaarden hanteren.

Onder regie van Blatter worden de opstandige Britten de gremia uit gejaagd. Had Engeland tot voor kort zes plaatsen, nu zit het moederland van het voetbal alleen nog maar in de medische commissie en in het 24-koppige organisatiecomité van het WK 2006; Bobby Charlton mag in het nostalgische voetbalcomité blijven. De omvang van de inkrimpingsoperatie voor de vier Britse bonden blijkt uit een rondje langs de nieuwe supermachten. Centrale betekenis in het mondiale voetbal wordt toegekend aan het eilandenrijk Tonga, waarvan bondsvoorzitter Ahongalu Fusimalohi zitting neemt in het uitvoerend comité en zijn schat aan ervaring meteen ook mag delen op nog vier belangrijke posities: als vicevoorzitter van de mediacommissie, in de commissie spoedeisende zaken, in de commissie voor marketing en tv en natuurlijk in de belangrijkste, de financiële commissie. Dat is een respectabele prestatie voor de dwergbond van Tonga, die zich pas in 1994 aansloot bij de FIFA en op plaats 176 van de wereldranglijst staat. Het is ook de hoogste positie die Fusimalohi in zijn carrière zal bereiken. In 2010 wordt gefilmd hoe de eilander undercoverjournalisten van de *Sunday Times* advies geeft over het kopen van stemmen bij de toewijzing van het WK. Blatters komeet uit Tonga wordt hiervoor samen met vijf collega's geschorst.

Ook Tahiti komt op drie zetels, waaronder één bij Goal, het ontwikkelingshulpproject dat er in de verkiezingsstrijd van was beticht een instrument te zijn om stemmen voor Blatter te kopen. Terwijl Fiji en de Kaaimaneilanden elk zitting nemen in twee commissies, staan de Ieren helemaal buitenspel. Was de verwijzing van hun bondsvoorzitter naar Don Corleone te kras voor de FIFA-president? Zelfs het politiek geïsoleerde Irak is beter vertegenwoordigd. De Irakese vertegenwoordiger Mohammed Hoessein mag zitting nemen in de mediacommissie. En dan is er nog de interne auditcommissie waaraan Blatter nieuw leven heeft ingeblazen. Maar hij heeft de commissie wel een beetje naar eigen smaak gereorganiseerd. Nu is Jack Warners vriend Jeffrey Webb van voetbalnatie de Kaaimaneilanden (36.000 inwoners) erbij. Het eilandenrijk staat bekend om zijn boekhoudtrucs, maar Webb is helemaal niet actief in de bankensector van de eilanden. Wel in de bakkersbranche. Wat de vraag opwerpt wat hem geschikt maakt als controleur van de boeken van het miljardenconcern FIFA. Ook de andere leden van de interne auditcommissie passen in het totaalplaatje. Behalve de met schandalen omgeven Teixeira gaat diens vriend en landgenoot Carlos Salim deel uitmaken van de commissie – in Brazilië hebben beiden het Openbaar Ministerie en het

parlement op hun nek zitten; het gaat om corruptie. Ook Justino Fernandes wordt een interne controleur van de FIFA-financiën. De voorzitter van de Angolese voetbalbond is zijn functie van gouverneur in Luanda weliswaar kwijtgeraakt wegens corrupte activiteiten, maar hij is nog altijd adviseur van president Eduardo dos Santos, een oude jeugdvriend. In eigen land wordt Fernandes beschuldigd van onderdrukking van de persvrijheid. Bij de FIFA getuigt hij nu van de oprechtheid van de president.

Ook andere helpers van Blatter zijn beloond voor hun trouw in Seoul: de VS, Italië en Zwitserland krijgen elk acht zetels in FIFA-commissies, Argentinië onder de weer eens door het Openbaar Ministerie gekwelde Grondona krijgt zelfs negen functies. Maar niemand in Blatters democratuur kan tippen aan de Duitse voetbalbond: Mayer-Vorfelder & Co krijgen dertien zetels. Zeker, het WK 2006 vindt plaats in Duitsland. Maar de DFB zit van oudsher dicht tegen het FIFA-bestuur aan en de hoogste voetbalpolitici laten niet graag een gelegenheid onbenut om Blatters enorme geloofwaardigheid te roemen – of beschuldigingen tegen hem af te doen als weerlegd. Weerlegd door wie?

Zo blijft alles in beweging. Op 25 augustus 2002, het WK in Japan en Zuid-Korea is nog maar net afgelopen, wordt de FIFA geconfronteerd met een aanklacht van het Italiaanse Openbaar Ministerie: WK-scheidsrechter Byron Moreno zou Italië in opdracht uit het toernooi hebben gefloten. In die bewuste achtste finale won Zuid-Korea met 2-1. Wie de belachelijke beslissingen van Moreno bekijkt zou zeker de indruk kunnen krijgen dat de Ecuadoraan in het voordeel fluit van de gastheer van het WK. Legendarisch is de situatie waarin de Italiaanse sterspeler Totti bij de stand van 1-1 ten val wordt gebracht in het Koreaanse strafschoopgebied; maar in plaats van de loepzuivere strafschoop geeft Moreno hem zijn tweede gele kaart wegens een schwalbe. Woedend slaat Giovanni Trapattoni, de coach van Italië, tegen het plexiglas dat hem scheidt van FIFA-official Walter Gagg – de trouwe volgeling van Blatter haalt beschroomd zijn schouders op. Taferelen als deze (waaronder de handsbal van Thierry Henry tegen Ierland die Frankrijk verzekert van deelname aan het WK 2010) doen vermoeden waarom tal van FIFA-grootheden zich al jarenlang hevig verzetten tegen de inzet van technische hulpmiddelen, en dan vooral de camera op de doellijn. Op het WK 2002 pakken twee van dit soort schandalige vertoningen in het voordeel van Zuid-Korea uit. Na Italië volgt in de kwartfinale Spanje: opnieuw leidt een discutabel optreden van de scheidsrechter tot een gunstig resultaat voor de gastheer van het WK. Ook nu weet niemand te vertellen of er sprake is van manipulatie.

Het enige wat daarover kan worden gezegd is dat Chung Mong-joon, voorzitter van de Zuid-Koreaanse voetbalbond, medeorganisator van het WK en een persoonlijke tegenstander van Blatter, destijds president van zijn land wilde worden. Waarbij het WK hem enorm zou kunnen helpen. Maar wanneer Zuid-

Korea dankzij miraculeuze resultaten de halve finale bereikt en het land in vervoering brengt, wordt het Blatter te gortig. Op het laatste moment vervangt hij de beoogde scheidsrechter voor de wedstrijd Zuid-Korea-Duitsland door de Zwitser Urs Meier.³⁰ Duitsland wint met 1-0 in een goed geleide wedstrijd en staat in de finale. Tijdens het afscheidsfeest voor de scheidsrechters na afloop van het WK geeft Chung alle arbiters een hand. Alleen Urs Meier niet.

Duister blijft wie of wat Moreno heeft bewogen tot zijn catastrofale optreden op het WK in Zuid-Korea. Maar de plotselinge luxueuze levensstijl van de Ecuadoraan, die daarvóór in de schulden zou hebben gezeten, is een voedingsbron van speculaties. Jaren later blijkt dat de scheidsrechter inderdaad uitermate ontvankelijk is – zelfs voor de georganiseerde criminaliteit. Op 20 september 2010 wordt Moreno op het John F. Kennedy Airport van New York gearresteerd wanneer hij zes kilo heroïne de VS in wil smokkelen. De voormalige FIFA-scheidsrechter wordt tot 2,5 jaar gevangenisstraf veroordeeld.

Voor de wereldvoetbalbond hoort ellende met justitie inmiddels tot de dagelijkse routine. Nerveus volgen enkele kopstukken op de voet hoe in november 2002 Jean-Marie Weber, de vroegere geldkofferdrager van ISL, en enkele voormalige collega-managers plotseling worden gearresteerd door de speciale aanklager Thomas Hildbrand uit Zug en verscheidene dagen worden verhoord. Drie jaar later, in november 2005, verschijnen Hildbrand en zijn mensen bij de FIFA op de Sonnenberg en doorzoeken de kantoren van Sepp Blatter en Urs Linsi. Zeker, ISL is allang heengegaan. Maar de spoken van het smeergeldbureau waren nog hardnekkig rond en houden steeds vaker huis tijdens persconferenties. Deze demonen zullen Blatter niet meer loslaten. Hij laat ze weliswaar keer op keer met groot vertoon van advocaten verjagen, maar de deur is nog maar nauwelijks achter hen dichtgevallen of ze komen via het raam weer terug. De verwerking van de ISL-affaire blijft altijd op de achtergrond aanwezig in het tijdperk-Blatter. Of beter gezegd: het voorkomen van de opheldering ervan.

Na de ondergang van ISL in mei 2001 ontdekt curator Thomas Bauer uit Basel meteen wat ook de afvaardiging van Vivendi onder Jérôme Valcke – Vivendi overwoog korte tijd ISL over te nemen – nauwelijks kan zijn ontgaan: corruptie was de zakelijke basis van het bureau. Bauer gaat aan de slag om de smeergeldstromen te reconstrueren. Een lastige opgave. Circa 140 miljoen Zwitserse frank is weggesijpeld naar dubieuze kanalen. Slechts een paar gevallen zijn goed gedocumenteerd en maar heel weinig hoge voetbalofficials worden met naam en toenaam genoemd. In de meeste gevallen zijn de corrupte transacties via postbusfirma's afgewikkeld. Bauer vindt 'aan het voetbal gerelateerde betalingen van ISL' waarvan enkele 'groter dan één miljoen Zwitserse frank'. Aantoonbaar is bijvoorbeeld dat ISL de Paraguayaan Nicolás Leoz, lid van het uitvoerend comité, heeft omgekocht; met opgeteld meer dan

700.000 frank. Leoz is ook voorzitter van de Zuid-Amerikaanse bond CONMEBOL. De Braziliaan Ricardo Teixeira kreeg circa 2,5 miljoen frank toegespeeld via de firma Renford Investment, waar hij samen met zijn schoonvader, voormalig FIFA-president Havelange, de scepter zwaait. Later blijkt dat het duo Havelange/Teixeira nog eens 9,5 miljoen frank heeft weggesluisd via de firma Sanud.

Het overgrote deel van de miljoenen vloeit naar postbusfirma's. Welke tussenpersonen, advocaten en uiteindelijk officials achter deze constructies schuilgaan, wordt nooit bekend – en ook niet aan wie Jean-Marie Weber de contante betalingen in Zwitserland deed. Bovendien kunnen de paar ontmaskerde ontvangers van smeergeld niet voor de rechter worden gedaagd. Omkoping van privépersonen is in die tijd niet strafbaar in Zwitserland. En omdat het miljardenconcern FIFA volgens het Zwitserse recht niet meer is dan een vereniging, moeten zijn officials als privépersonen worden beschouwd. Pas in 2006 wordt omkoping in de wet oneerlijke concurrentie opgenomen. Zo blijven de FIFA-officials tegen wie tijdens het ISL-proces belastende verklaringen zijn afgelegd juridisch onaantastbaar.

Wanneer curator Bauer zijn schokkende overzicht klaar heeft, begint hij onderhandelingen over terugvordering met de ex-managers. Er wordt tactisch te werk gegaan en tijd gerekt. Twee jaar verstrijken en dan eist Bauer via de rechter dat ruim 20 officials – niet alleen van de FIFA – het door hen ontvangen smeergeld terugbetalen.

Nu gebeuren er vreemde dingen.

Jean-Marie Weber, de voormalige smeergeldkoerier, treft een schikking met de curator. Advocaat Peter Nobel uit Zürich, een naaste juridisch adviseur van Blatter, heeft een belangrijke inbreng bij de totstandkoming van deze schikking; hij behartigt de 'belangen van derden', dus niet die van Weber of van Bauer.³¹ Via hem loopt in maart 2004 ook de terugbetaling van 2,5 miljoen frank aan de boedel van ISL. Als tegenprestatie ziet curator Bauer af van het opeisen van geld bij personen die 'direct of indirect verbonden zijn met het voetbalbedrijf'. Door juristen wordt deze schikking bestempeld als 'overeenkomst voor het verdoezelen van corruptie': de zondaars moeten anoniem blijven en beschermd worden tegen civiele aanklachten. Voorlopig blijven alle betrokken FIFA-officials buiten schot.

Dat deze schikking de schuldeisers razend maakt, stoort de FIFA niet. De woede richt zich op curator Bauer. Zijn verklaring van afstand lijkt alleen al gewaagd vanwege de armzalige 2,5 miljoen frank die hij incasseert, want de smeergelden belopen in totaal meer dan 140 miljoen frank. Voor de Zwitserse kantonparlementariër Roland Rino Büchel, ooit zelf *account director* van ISL, is het zo klaar als een klontje: de curator had de schikking nooit mogen treffen.

Een advocaat van de aangeklaagde managers deelt deze mening tijdens het strafproces in 2008. Hij zegt voor de rechtbank: 'Ongelooflijk dat de curator niet wordt aangeklaagd wegens medeplichtigheid aan een frauduleus faillissement.' Thomas Bauer ziet dat anders. Na onderzoek naar de rechtspositie en de risico's van een proces leek het geringe bedrag hem een betere optie dan helemaal geen geld.

Maar de deal brengt toch iets goeds, want hij wordt onderwerp van een volgend proces. Ook speciaal aanklager Thomas Hildbrand is immers al jaren bezig en hij wil de namen weten van de corrupte FIFA-mensen. Nu heeft hij een aanknopingspunt: welke zondaars hebben de 2,5 miljoen frank via advocaat Nobel terugbetaald aan de failliete boedel? Weber kan het niet zijn geweest, die had na de ondergang van ISL verklaard dat er bij hem niets te halen viel. Advocaat Nobel zwijgt. En de trouwe FIFA-woordvoerder Andreas Herren verzekert: 'De heer Blatter heeft die betaling niet gedaan.'

Maar de heer Blatter doet vlak na de mysterieuze terugbetaling wel iets heel anders. In juni 2004 verklaart hij de 'desinteresse' van de FIFA in de verdere strafvervolgung van de ISL-verantwoordelijken. Het duurt een jaar voordat die gewijzigde opstelling openbaar wordt. Dan beweert de FIFA dat ze effectievere wegen zoekt via een civiele procedure. Vervelend alleen dat Hildbrand al genoeg materiaal heeft verzameld om het strafrechtelijk onderzoek voort te zetten. Van advocaat Nobel wil hij weten wie het smeergeld heeft terugbetaald aan Bauer. De rechtbank in Zug bepaalt dat Nobel de namen aan Hildbrand moet geven. Maar Nobel procedeert tot aan het Bundesgericht, het hoogste rechtsorgaan van Zwitserland. Dat besluit in zijn vonnis van 11 juli 2005 dat de advocaat de namen van de desbetreffende personen niet hoeft prijs te geven. Een overwinning voor die FIFA-officials en voor advocaat Peter Nobel met zijn goede contacten.

Ook in andere gevallen haalt de topadvocaat Blatter graag uit de problemen, hoewel niet altijd met hetzelfde succes. De Britse FIFA-criticus Andrew Jennings schrijft in zijn boek *Vals spel!* dat advocaat Nobel in 2006 had geprobeerd om 'in het geheim' een publicatieverbod voor zijn boek af te dwingen bij de rechtbank in het Zwitserse Meilen. Nobel had zelfs geëist dat de uitgever en de auteur hem vooraf een kopie van het werk zouden overhandigen. Men was bang voor ernstige beledigingen, de schrijver was een bijzonder oneerlijke criticus. Het verzoek van de FIFA en Blatter wordt uiteindelijk afgewezen, schrijft Jennings. Niet zonder erbij te vermelden dat hij ook problemen heeft gehad met andere advocaten van Blatter.

Hoe royaal voetbalgelden worden ingezet in de strijd tegen kritische berichtgeving blijkt uit de kopie van een financiële garantie voor een proces uit maart 1999. Destijds kwam het boek *De voetbalmaffia* van de Britse auteur David Yallop op de markt. Blatter diende een aanklacht in. In een financiële garantie³² van de Geneefse bank UBS kreeg de 'alleensprekende rechter in het kort geding

bij het kantongerecht Meilen' de verzekering dat de bank garant stond voor de 200.000 Zwitserse frank die klager als waarborgsom was opgelegd: 'Onherroepelijk, op uw eerste vordering, waarbij wordt afgezien van welke bezwaren en excepties dan ook.' De aanklacht van Blatter richtte zich destijds tegen de auteur en de uitgever, hij wilde de publicatie van het boek verhinderen. Met weinig succes, zegt Yallop: 'Hij deed dat in tal van landen. En wat was het enige land waar hij succes had? U raadt het al, Zwitserland.'³³

De voetbalbonzen en hun advocaten houden er een opmerkelijke rechtsopvatting op na. Want is het echt zo dat iemand de wereldvoetbalbond aanvalt wanneer hij de trucs en foefjes van officials beschrijft die juist die wereldvoetbalbond een concreet te becijferen en in gerechtelijke vonnissen na te lezen schade van miljoenen berokkenen? Dat is dan toch juist niet gericht tegen de gedupeerde organisatie, maar tegen de mensen die ervan gebruikmaken om hun doelen te bereiken?

Ook de aanklachten van speciaal aanklager Hildbrand zijn niet zo eenvoudig te verbieden. Hij neemt kennis van het door Nobel bevochten vonnis van het Bundesgericht en spant weken later een tweede proces aan. Zijn verdenking is nu: de FIFA en/of individuele vertegenwoordigers van de bond hebben voor Weber betaald om de corrupte officials in bescherming te nemen.

Op 4 december 2005 landt Blatter met zijn privévliegtuig in Leipzig voor de loting voor het WK in Duitsland. Opnieuw staan hem bewogen dagen te wachten. Voor de media preekt hij over ethiek, waarden en zijn groeiende bezorgdheid over de voorbereidingen in het WK-land. Na een aantal strubbelingen wil hij chef WK-organisatie Beckenbauer 'de wacht aanzeggen'. In het organisatiecomité brandde 'de rode lamp, op het gebied van controle moet nog het een en ander worden gedaan,' zegt hij.³⁴ Verder wil hij vasthouden aan de volksliederen voor de WK-duels en respectloos gedrag van de spelers tijdens het spelen ervan zwaarder bestraffen. Respect, fatsoen, fair play. Als een balletje-balletjespeler goochelt Blatter met die begrippen. Uit de huldigingen gedurende die dagen blijkt op hoeveel tolerantie hij nog altijd kan rekenen. In München krijgt hij een Bambi Award omdat voetbal volken verbindt. Natuurlijk, politiek en bedrijfsleven van het WK-land 2006 moeten alleen al om protocollaire redenen een eerbetoon aan hem brengen. Maar ook anderen ontdekken veel zinnigs in het miljardenconcern FIFA - zo verleent de universiteit van Leicester Blatter een eredoctoraat. Dat streelt de president. Hij is ook wel eens anders behandeld.

Weken eerder, op 3 november tegen 10.30 uur, stormen opsporingsambtenaren van het kanton Zug zijn kantoor in het FIFA-hoofdkantoor in Zürich binnen. Nadat Blatter het huiszoekingsbevel is getoond, wil hij de telefoon pakken, maar dat wordt hem verboden. Zijn secretaresse moet het kantoor verlaten en het team rond speciaal aanklager Hildbrand werkt

zich door de documenten van de president. Een tweede team doorzoekt het kantoor van secretaris-generaal Urs Linsi. Hildbrand heeft zijn mensen beneden bij de receptie al in groepjes verdeeld. Ook in het archief in de kelder verzamelen de opsporingsambtenaren dossiers. Hildbrand is op pad wegens 'misbruik van bevoegdheid ten nadele van de FIFA'. Volgens het Zwitserse strafrecht kan dit alleen mensen betreffen die voor de FIFA werken. Er loopt een onderzoek naar onbekende daders. En natuurlijk duurt het weken voordat de inval in de publiciteit komt. Hildbrand doet er het zwijgen toe. Maar voor de FIFA wordt het menens.

In maart 2006 stuurt de speciaal aanklager zijn eerste onderzoeksrapport – over de verduisterde Globo-gelden – naar het Openbaar Ministerie; het zal nog drie jaar duren voordat de ISL-managers worden aangeklaagd. Maar dat Hildbrand doorzet in de kwestie-FIFA zorgt voor paniek. De wereldvoetbalbond tekent bezwaar aan tegen de inval bij het *Obergericht*, het hoogste rechtsorgaan van het kanton Zug. Zonder succes, want de verdenking volstaat voor de inval. Die kan zich alleen richten tegen iemand die voor de FIFA werkzaam is of was. De *Financial Times*, die Blatter zo goedgezind is dat de krant al jaren namens hem geschreven columns afdruckt, citeert uit het bezwaarschrift. Blatter & Co zouden zelfs geprobeerd hebben vooringenomenheid van Hildbrand te insinueren omdat hij verre familie van Blatter zou zijn. Hildbrand, die bij toeval net als Blatter van oorsprong uit Visp komt, ontkent een dergelijke relatie met de FIFA-president.

Net wanneer het WK in Duitsland begint, noemt de BBC voor het eerst concreet Blatters mentor Havelange als ontvanger van één miljoen frank die ISL in 1997 bij vergissing op een FIFA-rekening had overgemaakt – later blijkt uit de gerechtelijke stukken dat het zelfs om 1,5 miljoen frank ging. De administratie van secretaris-generaal Blatter had het geld haastig doorgestuurd naar de juiste persoon. Dat was Havelange, die kort daarvoor tijdens het FIFA-congres in München een onderscheiding voor bijzondere verdiensten heeft gekregen. Die onrechtmatige handeling zal jaren later van buitengewoon belang zijn, want Hildbrand heeft ook dat spoor gevolgd. Heeft hij daarbij medeweten van Blatter ontdekt, of hebben diens ondergeschikten de betaling voor hem verzwegen en die eigenmachtig doorgestuurd? Als Blatter, die verzekert nooit te hebben deelgenomen aan corrupte activiteiten, hiervan heeft geweten of er zelfs bij betrokken is geweest, dan zou dat in de seponeringsbeschikking kunnen staan waarmee het onderzoek in 2010 wordt afgesloten. En verklaren waarom de FIFA met alle mogelijke juridische middelen voor geheimhouding van dat besluit streed.

De vele verdenkingen en het onderzoek in Zwitserland creëren een bizarre situatie op het diplomatieke toneel in het WK-land. Winfried Herrmann, de toenmalige woordvoerder Sport van de Grünen, vindt die 'pijnlijk'. Aan de ene kant krioelen er tientallen officiële vertegenwoordigers door elkaar wanneer

Blatters entourage in Berlijn of elders opduikt, aan de andere kant verweren de FIFA en het organisatiecomité van het WK zich tegen de beschuldiging dat de zitplaatsen in het WK-stadion van München zo aangepast moesten worden dat Blatter precies ter hoogte van de middellijn kon tronen. Opgewonden persattachés van de FIFA ontkennen dat: ‘Feit is dat het organisatiecomité 2006 uit eigen beweging de configuratie in enkele stadions heeft geoptimaliseerd.’ (In 2011 duikt het gerucht opnieuw op naar aanleiding van het WK voetbal voor vrouwen, en opnieuw wordt het verspreid door mensen die belast zijn met de verbouwingsactiviteiten.) Zelfs de Duitse president buigt voor een ijzeren FIFA-dictaat. Op 9 juni 2006 verklaart Horst Köhler in München ‘het WK voetbal van de FIFA voor geopend’. Vlak daarvoor ontbrak de zinsnede ‘van de FIFA’ nog in het manuscript van de toespraak, maar na interventie van officials moest die alsnog worden toegevoegd.³⁵

Terwijl Duitse rechters de wens van de FIFA afwijzen om zelfs geld op te strijken voor de reclametekst ‘Fußball-WM 2006’ en duidelijk maken dat Kerstmis en Pasen ook geen gedeponeerde handelsmerken zijn, onderzoekt het kabinet van de Duitse president opvallend omstandig of Blatter geen Kruis van Verdienste moet krijgen. Dit was een voorstel van Otto Schily, minister van Binnenlandse Zaken van 1998 tot 2005. Aan het begin van zijn ambtsperiode stond Schily nog kritisch tegenover de georganiseerde topsport. Maar daarin komt radicaal verandering, mede dankzij de toewijzing van het WK en de kandidatuur van Leipzig voor de Olympische Spelen. Algauw is advocaat Schily, die graag in het openbaar zijn verleden als linksback memoreert, een enthousiast bezoeker van de kleedkamer van het Duitse elftal, zoals later ook bondskanselier Angela Merkel. Dus draagt Schily, die tijdens het FIFA-congres zelf een onderscheiding heeft gekregen, Blatter voor. De plechtigheid voor de FIFA-president is onvermijdelijk, maar dat die niet gelijk bij de grote onderscheidingenshow van de FIFA voor het begin van het WK plaatsvindt, voedt de discussies achter de Berlijnse schermen. De toekenning van het Kruis van Verdienste is gebonden aan criteria: het is voor mensen die zich privé of als vrijwilliger verdienstelijk hebben gemaakt voor de samenleving. Parlementariër Herrmann zegt wat veel mensen denken: ‘Blatter heeft zich alleen verdienstelijk gemaakt voor de verdiensten van de FIFA.’ In de ambtelijke toets is dat wellicht geen belemmering, maar het onderzoek en de inval in Zwitserland zijn dat mogelijk wel.

Maar Blatter weet dat hij ook deze onderscheiding zal krijgen. Vroeg of laat, machthebbers zullen altijd blijven aanpappen met de FIFA. Geroutineerd gaat hij verder met zijn dagelijks werk, meteen aan het begin van het WK mogen media als de sportinformatiedienst juichen: ‘De Zwitser onthult zijn programma voor de toekomst: aanpassing van de maatschappelijke en sociale verantwoordelijkheid van het voetbal. De FIFA is in de eerste plaats voetbal. Dat

betekent opvoeding, hoop, levensschool.' Eindelijk een onthulling naar de zin van de baas.

Een beschikking die alles verraadt

Het onderzoek van Thomas Hildbrand naar kwade trouw sleept zich voort; ook in 2008. Dan brengt het strafproces in Zug naar aanleiding van het eerste ISL-onderzoek de smerige waarheid over 141 miljoen frank smeergeld aan het licht. Het proces vindt plaats op een steenworp afstand van het vroegere ISL-kantoor, waar nu de firma Infront is gevestigd. 141 miljoen: ook hierbij is enkel sprake van bewijsbare betalingen en maar heel zelden is bekend wie de ontvanger is. De mensen achter de schermen bij firma's als Sicuretta, Wando, Ovada en Taora E blijven nog altijd anoniem. Ook weet niemand voor wie de miljoenen cash van Jean-Marie Weber bestemd waren, die via tussenpersonen ijverig werden teruggesluisd naar Zwitserland. De officiële verklaring dat geen Zwitserse staatsburger in het genot is gekomen van ISL-betalingen is op deze feiten gebaseerd.

Verder is het merkwaardig dat de Zwitserse fiscus niet nagaat of er sprake is van belastingontduiking met de in Zwitserland overeengekomen en deels naar Zwitserland teruggesluisde miljoenen: een voor de hand liggende gedachte. Dit zou ook eenvoudig zijn op te helderen door Jean-Marie Weber voor de keuze te stellen: noem de ontvangers aan wie je het geld hebt betaald of we moeten ervan uitgaan dat je het in eigen zak hebt gestoken. In wezen biedt de passiviteit van de fiscus in de kwestie-Weber de beste smoezen voor elke toekomstige ontvanger van zwart geld: 'Geacht belastingkantoor, ik heb miljoenen ontvangen, maar ik heb ze alleen maar verdeeld, ze waren niet voor mij. Maar ik vertel jullie niet naar wie en naar welke postbusfirma's ik ze heb doorgesluisd. Alleen zijn die niet van mij. Erewoord!' 'Nou,' zegt de vriendelijke fiscus, 'dat nemen we dan van u aan. Sorry voor de overlast.' Is het zo gegaan? Er is niets anders bekend of gebeurd. Geen wonder dat Blatter hoog opgeeft over de Zwitserse fiscus: 'Het stadsbestuur van Zürich is bijzonder FIFA-gezind. Vlak voor kerst kreeg ik zelfs een brief waarin stond dat ik een goed belastingbetaler van de stad Zürich ben.'³⁶

Begin juli 2008 wordt uitspraak gedaan in het grootste corruptieproces in de sportgeschiedenis, dat zich juridisch gezien alleen op faillissementsdelicten richtte. Drie van de zes ISL-managers worden vrijgesproken, de voormalige geldkoerier Weber en twee andere managers krijgen een boete opgelegd. Het 179 pagina's tellende vonnis biedt een kijkje achter de schermen van het mammoetproces. De FIFA wordt daarin een bepalende rol toegedicht, hoewel het proces eigenlijk niet tegen de bond was gericht. De organisatie was allesbehalve coöperatief geweest, vermanen de rechters. Ook de intrekking van de aanklacht had de bond nooit gemotiveerd. De FIFA had justitie zelfs gehinderd, dus weer het tegenovergestelde gedaan van wat ze de buitenwereld wijsmaakte.

De FIFA, zo staat in het vonnis, moet een 'misleidende handelwijze' worden

verweten, ze had het onderzoek bemoeilijkt en niet altijd 'naar beste weten en gedragen door het beginsel van goede trouw' samengewerkt met de onderzoeksrechter. Ook stellen de rechters dat de voetbalbonzen interne kennis hebben 'verzwegen' en doelbewust een 'verwarrende' argumentatie hebben gebruikt. Dat heeft ertoe geleid dat de advocaten van de ISL-gedaagden een beschuldiging van medeweten tegen de FIFA-top hebben ingebracht, die in het vonnis uiteen wordt gezet: Blatter en zijn voorganger Havelange zouden het bureau zelfs als voorwaarde hebben gesteld dat geldkofferdrager Weber zijn functie moest behouden, anders had ISL geen opdrachten gekregen. De smeergelddbetalingen hadden daarmee de status van 'bindende contractuele afspraken' gekregen. De wereldvoetbalbond wordt zelfs veroordeeld tot betaling van een deel van de onderzoekskosten en de schadevergoeding. Daarmee vellen de Zwitserse rechters hetzelfde vernietigende oordeel over de oprechtheid en de zakelijke moraal van de FIFA-top als – twee jaar eerder – een Amerikaanse rechtbank in een heel andere kwestie. Die drukte zich zelfs nog in scherpere bewoordingen uit.

Maar de rechtbank doet ook een belangrijke constatering voor vestigingsland Zwitserland: het frauduleuze systeem was met vakkundige hulp van de nationale fiscus en gerenommeerde advocatenkantoren tot stand gekomen. ISL-directeur Christoph Malms had inderdaad verklaard dat de systematiek van de smeergelddbetaling was 'gezien en goed bevonden' door KPMG, huisadvocaten van de FIFA en de fiscus. Van het ontbreken van strafrechtelijke bepalingen over de omkoping van privépersonen hebben alle betrokkenen geprofiteerd. Het incasseren van miljoenen aan steekpenningen was in de behandelde periode 1989-2001 niet verboden. Zo konden de corrupte elementen zich zelfs aan hun eigen haar omhoogtrekken uit de afgrond. De rechters onderzochten of er contracten met sportbonden bestonden (behalve de FIFA het IOC, de UEFA, de werelddbonden voor atletiek, zwemmen en basketbal, de tennisbond ATP en andere) die strijdig waren met de goede zeden. Dat lijkt bizar, want dat veronderstelt de aanwezigheid van overeenkomsten tussen betalers en ontvangers van zwart en smeergeld. Dat dergelijke contracten helemaal niet bestaan, is het kernelement van corruptie. Alleen Weber kent de namen. Moet hij, zoals dat in de voetbalwereld de ronde doet, vrezen voor zijn leven als hij ooit zijn verhaal zou doen?

Blatter en de zijnen mogen zich vooralsnog veilig wanen. Zo gaat dat wanneer een bedrijf als de FIFA, dat zich qua omzet sinds vijftien jaar kan meten met een multinational, zich juridisch mag voordoen als een non-profitorganisatie. Het proces van Hildbrand dat de ontvangers van smeergeld moet opsporen en aan het licht moet brengen of de FIFA zelf de 2,5 miljoen frank aan de curator betaalde om een zwijgpact te bezegelen sleept zich tot mei 2010 voort. Tijdens 'uitgebreid onderzoek in binnen- en buitenland' worden steekhoudende bewijzen verzameld.

Juni 2010. Over de hele wereld wapperen vlaggetjes bij cafés, in voortuinen of aan autospiegels. Beschilderde gezichten staren geboeid naar grote schermen en eren Koning Voetbal. Diens lakeien, Blatter en kameraden, vieren met de gebruikelijke pracht en praal hun toernooi in Zuid-Afrika; ze suizen in gecharterde vliegtuigen – de FIFA One en de FIFA Two – als stamhoofden door het WK-land.³⁷ Te midden van al dat voetbalgeweld meldt de strafkamer van het kanton Zug plotseling dat het tweede proces van Hildbrand is geseponerd: in ruil voor geldboetes van 5,5 miljoen Zwitserse frank. Dat klinkt onschuldig. Eerder als een reden om daar beneden aan de Kaap nog een flesje champagne te ontkurken.

Maar schijn bedriegt. De seponering van het proces gebeurt op basis van artikel 53 van het Zwitserse Wetboek van Strafrecht. En dat artikel is niet mis te verstaan: het kan alleen worden toegepast als de feiten bewezen en erkend zijn. De twee concreet betrokken personen geven de beschuldigingen van corruptie dus toe omdat ze alleen zo een strafproces kunnen voorkomen waarbij hun identiteit bekend wordt. Ze hadden zelfs moeten vrezen voor inhechtenisneming. Hiermee staat officieel vast wat al die jaren als gerucht de ronde deed: FIFA-officials hebben voetbalgelden geïncasseerd, de wereldbond heeft het toegestaan – en schermt na het strafrechtelijk onderzoek zelfs de identiteit van de zondaars af. Later wordt bekend dat het om Havelange en Teixeira gaat. Maar wie is de derde man? Justitie eist ook betaling van de FIFA, die niet alleen slachtoffer, maar ook verdachte is.³⁸ Die status krijgt de organisatie omdat er niet goed vat te krijgen is op de feitelijk betrokken tofficial. Maar aan wie heeft de wereldvoetbalbond die schande te danken?

Hoe belangrijk het voor de zondaars is om hun anonimiteit te bewaren, blijkt uit het feit dat ze liever 5,5 miljoen frank betalen dan voor de rechtbank hun onschuld proberen te bewijzen. Verder is de daadwerkelijke schade voor de FIFA veel groter, zegt speciaal aanklager Thomas Hildbrand in juni 2010 tegen de auteur van dit boek: ‘De vergoeding is maar een deel van het totale schadebedrag.’³⁹ De FIFA ‘liet na om de haar toekomstige gelden op te eisen bij de verdachten’, stelt Hildbrand verder. Desondanks: ‘De verdachten hebben niet ontkend de gelden te hebben ontvangen.’

Natuurlijk heeft Blatter ook een eigen lezing over de seponering van het proces. In juni 2010 beweert de FIFA vol vuur: ‘De FIFA-president is in deze aangelegenheid vrijgesproken van welke nalatigheid dan ook.’ Een typische zet van de FIFA: de uitspraak is onwaar, maar men kan de leugen eenvoudig riskeren omdat vanuit geen enkele hoek het gevaar dreigt te worden ontmaskerd. Justitie mag niets meer zeggen over de zaak, die juridisch is begraven – hoe zou die dus ooit in de openbaarheid kunnen komen? Dan gebeurt het ondenkbare: Zwitserse en Britse media gaan proberen om via juridische weg de vrijgave van de seponeringsbeschikking af te dwingen. En wanneer het Obergericht – ondanks

hardnekkig verzet van de FIFA en de betrokken officials – eind 2011 aan dat verzoek voldoet, wordt de leugen van de wereldvoetbalbond zelfs juridisch bevestigd: in de kwestie-FIFA is ‘helemaal geen vrijspraak’ gedaan, schrijven de rechters. Integendeel. Seponering op basis van artikel 53 gebeurt alleen op voorwaarde dat de verdachte het hem ten laste gelegde erkent en zich inzet om de geleden schade te vergoeden. Overigens is ook het feit dat het ISL-proces van 2008 niet tot veroordeling van FIFA-officials leidde geen bewijs van goed gedrag. De FIFA noch haar officials zaten daar in het beklagdenbankje. Het ging om faillissementsdelicten van het bureau zelf.

Eind 2010 zegt Blatter in een vraaggesprek met zijn favoriete interviewer Roger Köppel en diens redacteur Walter de Gregorio, die een paar maanden later directeur Communicatie van de FIFA wordt: ‘Ik zou niet weten wat de FIFA kan worden verweten. Er is daar niets gebeurd wat juridisch van belang zou kunnen zijn. Dat de aanvallen niet serieus kunnen worden genomen blijkt uit het feit dat men niet eerst eens bij mij informeert. De anti-FIFA-journalisten zijn niet geïnteresseerd in de waarheid, maar in het voortduren van hun onjuiste vooroordelen.’

Een volgende geschiedvervalsing, in lijn met de kop: ‘Bij de FIFA is er geen corruptie’.⁴⁰ De methode van Blatter om zelfs door rechters vastgestelde feiten publiekelijk te verdraaien werkt, zolang er journalisten zijn die vinden dat ze aan uitgebalanceerde berichtgeving doen wanneer ze hoge ambtsdragers zonder tegenspraak een speelveld bieden en hen niet lastigvallen met harde feiten. Blatter, de man die een zelfstandige tekenbevoegdheid heeft bij het miljardenconcern FIFA, weet dat de autonome sport niet alleen veel bescherming biedt tegen het staatsrecht. Bescherming komt ook van een medialandschap dat voor een groot deel uit sportromantici bestaat en uit fans die over het hek hebben weten te klimmen.

Maar in het tijdperk van blogs en video’s wordt Blatters methode van ontkennen riskant. Tegenwoordig kan iedereen zien hoe Blatter bijvoorbeeld vlak na het ISL-proces in de lente van 2008 op een persconferentie weigert een toelichting te geven op de kwestie van de kennelijk omgekochte Havelange, Teixeira en Leoz: ‘Die vraag moet u aan de rechtbank stellen en niet aan ons. Het thema ISL wordt in Zug behandeld, wij zijn hier in Zürich.’⁴¹ Is er dus nooit geïnformeerd bij Blatter? Toch wel, maar hij gaf als antwoord dat dat geen zaak voor de FIFA was. Voor de hoeder van waarden en fair play is smeergeld geen thema als hij daarover wordt bevraagd. Maar gaat het over de berichtgeving over dat thema, dan beweert hij dat er nooit bij hem is geïnformeerd.

In de voetbalwereld is men Blatters spelletjes ook allang moe. Karl-Heinz Rummenigge, de voorzitter van Bayern München, zegt eind 2011: ‘Wat mij betreft is Sepp net een aal, daar krijg je ook nooit goed vat op. Het zal moeilijk worden hem ervan te overtuigen dat hij plaats moet maken.’ De FIFA vergeleek hij eens

te meer met een dictatuur: de organisatie was 'niet transparant en niet democratisch. Ik vind het jammer dat er dergelijke relictten zijn die als een dictatuur worden geleid.'⁴²

De seponeringsbeschikking in de zaak tegen de FIFA en twee van haar vertegenwoordigers wordt een nachtmerrie voor Blatter. In november 2010, vlak voor de toewijzing van de WK's 2018 en 2022 aan respectievelijk Rusland en Qatar, wordt de affaire weer opgerakeld. De BBC presenteert de smeergeldlijst van ISL. Met 175 afzonderlijke betalingen. Al een dag na de uitzending vraagt het IOC de lijst op bij de omroep. De ethische commissie van het IOC start een onderzoek. Dat eindigt in december 2011 met de vlucht van João Havelange uit het IOC, een paar dagen voordat hij zou worden geschorst. Officieel treedt Havelange, die geboren is in 1916, terug vanwege gezondheidsproblemen. Maar iedereen weet dat hij zich de vernedering wil besparen. Hoe moeilijk die stap moet zijn geweest voor hem maken twee dingen duidelijk. Hij is al 48 jaar lid van het IOC, de deken van die vereniging, het laatste lid voor het leven. En de Olympische Spelen van 2016 zouden plaatsvinden in het João Havelange-stadion in Rio de Janeiro. Daar hoeft hij nu niet meer op te rekenen.

De ISL-demonen hebben Havelange ten val gebracht. Nu zijn ze bezig met zijn pleegzoon Blatter. Twee keer geeft het Openbaar Ministerie groen licht voor de publicatie van de seponeringsbeschikking ISL en bevestigt het openbaar belang ervan. Beide keren weet de FIFA vrijgave te voorkomen met behulp van dure Zwitserse advocaten. Kennelijk is het dus in het belang van het mondiale voetbal dat mensen die zijn bond miljoenen afhandig maakten daarvoor niet in het openbaar ter verantwoording worden geroepen en in hun functies blijven. In de herfst van 2011 lijkt de strijd om het document een wending te nemen. Blatter staat zwaar onder druk na de wereldwijde kritiek op de toewijzing van de WK's en op de omstandigheden waaronder hij op 1 juni is herkozen. Hij moet met een soort hervorming komen. Dus kondigt hij in de herfst van 2011 aan dat de FIFA het document openbaar zal maken tijdens de bestuursvergadering van 17 december. De mediawereld schrikt op – is dit de ommekeer naar de opening van zaken, naar de beloofde transparantie? Absoluut niet. Blatter kan de aankondiging zonder gevaar doen. In het pijnlijke document staan immers ook de namen van Havelange en Teixeira. Volgens de dossiers hebben zij via postbusfirma's een tweecijferig miljoenenbedrag van ISL gekregen. En tegen Teixeira loopt in Brazilië sinds de zomer van 2011 een onderzoek wegens de verdenking van witwaspraktijken en belastingontduiking. Maanden later komt daar een derde verdenking bij: misbruik van staatsgelden. Hij zou geld hebben gekregen via een bureau dat in 2008 omgerekend bijna vier miljoen euro had ontvangen van de regionale regering in Brasilia voor de vriendschappelijke interland Brazilië-Portugal (6-2). Het bureau 'Ailanto' van Teixeira's goede vriend Sandro Rosell, voorzitter van FC Barcelona, had sterk overdreven declaraties

ingediend en acht dagen voor de wedstrijd een filiaal geopend dat op een privéadres van Teixeira geregistreerd stond.

Deze keer is het menens. Voorbij is de goeie ouwe tijd dat hele strafkamers zich lieten sussen met snoepreisjes naar het WK. De Braziliaanse presidente Dilma Rousseff wil de representante zijn van een jong en modern industrieland, dat zich grote inspanningen getroost in de strijd tegen eventuele corruptie. Teixeira moet zien te voorkomen dat hem internationale geldstromen via postbusfirma's ten laste worden gelegd. De grote man van het Braziliaanse voetbal, al sinds 1989, legt in maart 2012 al zijn functies neer: in het FIFA-bestuur, in de top van de nationale voetbalbond CBF en in het WK-organisatiecomité Col. En de 95-jarige Havelange ligt ernstig ziek in het ziekenhuis. Zo gauw Teixeira, die naar Florida is vertrokken, geen rekening meer hoeft te houden met de oude man, zal hij volgens bronnen in zijn omgeving in de tegenaanval gaan. Tegen Blatter. Ook de Braziliaanse opsporingsambtenaars zitten achter de FIFA/ISL-uitspraak aan. Begin februari 2012 gingen Teixeira en Havelange bij het Bundesgericht, het hoogste rechtsorgaan in Zwitserland, in beroep tegen de openbaarmaking van het document. Die tijd kan Blatter nog benutten om te doen alsof hij alles op alles zet om het document zo spoedig mogelijk in de openbaarheid te brengen.

Een logo en 100 miljoen verdwijnen

De spoken van het failliete ISL zijn niet de enigen die Blatter kwellen. Er is nog een verschijning die telkens weer opduikt, van het toneel verdwijnt en weer terugkomt. Die verschijning is van vlees en bloed. Zijn naam: Jérôme Valcke. Zelfs naar FIFA-normen heeft de Fransman een unieke carrière achter de rug.

In april 2001 duikt hij voor het eerst op, met een team van zijn toenmalige werkgever Vivendi, bij het bijna failliete ISL. Hij controleert de boeken voor een overname. Algauw blijkt dat de patiënt morsdood is. Maar ziet Valcke, net als curator Bauer korte tijd later, ook de verdachte betalingen? Leest hij de namen van FIFA-bestuurders? Alle betrokkenen hebben dat ontkend. Des te raadselachtiger is het dat Blatter hem niet veel later beschuldigt van poging tot afpersing van FIFA-bestuurders. Boze brieven gaan over en weer. Advocaten voeren hectische besprekingen. Dan keert de rust weer; de FIFA zet met het personeel uit het failliete ISL een eigen marketingafdeling op. En die krijgt in de zomer van 2003 een nieuwe chef: Jérôme Valcke.

Is men elkaar tijdens het gekibbel over de afpersing bijzonder gaan waarderen? Vanwaar die plotselinge toenadering? Valcke gaat aan de slag om nieuwe sponsorovereenkomsten af te sluiten voor de twee vierjaarstermijnen na het WK in Duitsland – tot Brazilië 2014. Daarbij legt hij een stijl van onderhandelen aan de dag die de wereldvoetbalbond behalve een volgende deuk in het imago meer dan 100 miljoen dollar verlies oplevert. En passant gaat het wereldberoemde FIFA-logo verloren, de twee gestileerde ballen die de wereldbol verbeelden. Een rechtbank in New York veroordeelt de huichelachtige onderhandelingen van Valcke met de creditcardconcerns MasterCard en Visa: de FIFA was oneerlijk te werk gegaan. Valcke wordt zelfs neergezet als een regelrechte leugenaar.⁴³ Een duidelijk geval van mismanagement? Ja, zelfs in de ogen van de FIFA: in december 2006 worden Valcke en drie van zijn medewerkers op staande voet ontslagen. Het kwartet had, zo staat in het persbericht van 15 december 2006, de zakelijke principes geschonden en dat kon de FIFA niet accepteren. De partijen gaan met onmiddellijke ingang uit elkaar.

Maar één iemand binnen de FIFA heeft dat niet meegekregen: Sepp Blatter. Zes maanden later neemt de president Valcke weer in dienst. En wel als chef van het hele apparaat, want Valcke wordt secretaris-generaal. Was Valcke niet pasgeleden op staande voet ontslagen? Blatter wringt zich voor de pers in allerlei bochten over de terugkeer van de verloren zoon, hij demonstreert wat kenners als Rummenigge met ‘zo glad als een aal’ bedoelen: Valcke was ‘nooit ontslagen, alleen maar geschorst’, vertelt hij plotseling. De vertegenwoordigers van de pers vragen zich af welke van de twee rode schedels op het podium heviger gloeit, die van Blatter of die van Valcke. Achter zijn gevouwen handen zijn de ogen van de ontslagen marketingchef en benoemde secretaris-generaal

op de grond gericht. Blatters lippen trillen wanneer hij zegt: 'We hebben het over de toekomst en niet over het verleden. Meneer Valcke heeft een time-out genomen. Nu is hij er weer en wij zijn gelukkig!'

Gelukkig over de terugkeer van de man die kort daarvoor als hoofdverantwoordelijke voor het debacle van 100 miljoen in de Visa-MasterCardaffaire is voorgeleid aan justitie en op staande voet is ontslagen. Het is Blatters zoveelste streek, die niet zou misstaan in een film. Wat fascineert Blatter precies in deze man, die hij als afperser had gebrandmerkt en als medeveroorzaker van een enorme schade aan imago en vermogen van de FIFA had ontslagen? Waarom sluit hij zo iemand nu weer 'gelukkig' in de armen? Vragen laat Blatter langs zich heen gaan. De FIFA kijkt vooruit. Desondanks kan er gespeculeerd worden over de mysterieuze goedmoedigheid van Blatter; denk aan de kwestie met scheidsrechter Lucien Bouchardeau. Zonder hem te kennen schreef Blatter na een paar minuten praten een cheque van 25.000 dollar voor de arbiter uit. Uit pure humaniteit, zoals hij beweerde, of waren er andere redenen? Kocht Blatter belastend materiaal tegen een opponent? En: zit er ook in het geval van Valcke een lijk in de kast?

Het debacle met de Amerikaanse creditcardreuzen is in de hele wereld voorpaginanieuws. Niet alleen blijkt hoe ijskoud de wereldvoetbalbond twee concurrerende multinationals tegen elkaar uitspeelt, maar ook hoe gedwee de sportsponsoringbranche is. En daarom in de FIFA een waardige reclamepartner moet erkennen. Want ondanks alle misstanden wist niemand de FIFA het hoofd te bieden. Niemand snelde MasterCard te hulp, niemand verzette zich of deed op zijn minst een beroep op de zakelijke ethiek. Omdat niemand de lucratieve business van het WK voetbal wil kwijtraken. Daarom konden Blatter en Valcke niet alleen de twee Amerikaanse bedrijven, maar ook de hele opportunistische sponsorbranche om de vinger winden.

Ja, de zakenwereld rond het voetbal is een belangrijk deel van het totale probleem: geldgevers die zonder morren elke handeling van de officials dulden, hoe dubieus die ook is. Zolang dat zo blijft, worden de kopstukken van de FIFA aangemoedigd door te gaan. Achter de schermen oefenen ze druk uit, beweren de bedrijven. Dat valt te betwijfelen. Want wat er intern ook wordt besproken, naar buiten toe blijft het zonder enig effect. Bij twijfel gaat een sponsor liever met een corrupte partner naar bed dan dat hij helemaal afziet van de gouden business. Als Coca-Cola daadwerkelijk een keer zijn neus ophaalt voor de FIFA, dan kan Pepsi toch in de armen worden gesloten? En dreigen Adidas of Sony inderdaad een keer met opstappen, dan staan Nike en Samsung al te trappelen.

Waar ligt in een handel gebaseerd op smerige zaken en dromen de pijngrens die niet mag worden overschreden? Daar waar de klant beseft dat hij voor dom wordt versleten, dat hij door uitgekookte professionals met gevoelige spotjes en teksten aan een merk moet worden geklonken. Een sportsponsor wordt nerveus

wanneer de klant vragen gaat stellen. En juist dat overkomt de FIFA in de herfst van 2011, wanneer de organisatie wereldwijd zwaar onder druk staat. Dan maakt Boutros Boutros, de vicepresident Communicatie bij topsponsor Emirates, het volgende bekend: 'We denken er serieus over na om het partnerschap met de FIFA na 2014 niet te verlengen.' Net als de andere *premium partners* Adidas, Coca-Cola, Hyundai, Sony en Visa heeft de luchtvaartmaatschappij een vermogen geïnvesteerd in de reclamedeal tot en met 2014: circa 195 miljoen dollar. En nu komt Emirates vanwege die duurbetaalde nabijheid van de FIFA onder druk te staan van zijn klanten. 'Dat we via sociale netwerken negatieve feedback krijgen van onze passagiers, die vragen waarom we die organisatie steunen, dat is nog nooit gebeurd,' klaagt Boutros. Het concern, dat zeer actief is in de sport, gaat onderzoeken of het langlopende schade voor zijn merk heeft opgelopen door de relatie met de FIFA. Ook bekritiseert de topman van Emirates de interne aanpak van de FIFA. 'Als sponsor verwacht je dat ze je over de crisis informeren. Maar ze hebben net gedaan alsof dat de sponsors helemaal niks aanging.'⁴⁴ Een sponsor die in opstand komt is dus een absolute uitzondering, maar daar moet dan wel de cliëntèle voor zorgen.

Adidas, dat zorgvuldig onderscheid maakt tussen steun aan het voetbal en steun aan de FIFA, perst er een veelzeggend statement uit: men was niet blij met de FIFA-affaires rond mogelijke omkoping. De firma benadrukt evenwel dat ze partner van de bond wil blijven en dat 'vermoedelijke corruptie het voetbal noch de FIFA-partners goed [zal] doen'.⁴⁵

Alle acteurs – bonden, sponsors, media, houders van televisierechten – spelen een dubieus spelletje met de emoties van mensen, ze creëren helden en heldenverhalen die de omzet bevorderen. En achter de schermen strekt zich het 'bloedige slagveld van de sportmarketing' uit, waarover Michael Payne, de voormalige ISL-marketeer en daarna jarenlang directeur Marketing van het IOC, een boek schreef. Payne schetst ook hoe creditcardconcern Visa in 1985 rivaal American Express opvolgde als topsponsor van het IOC. De Raad van Commissarissen vond de prijs van 14,5 miljoen dollar aanvankelijk te hoog, maar de directeur Marketing van Visa, die al een agressieve reclamecampagne was begonnen, had de commissarissen met een 'bot, maar overtuigend' argument voor zich gewonnen: Visa zou 'American Express een dolkstoot in de rug geven'.⁴⁶ Hoe dan ook: een flinke dolkstoot schakelt ook MasterCard uit.

Wanneer MasterCard gebruik wil maken van zijn contractueel vastgelegde recht op de eerste optie voor de WK's 2010 en 2014 is het concern al 16 jaar lang een trouwe reclamepartner van de FIFA. Maar de FIFA sluit stiekem een contract met aartsconcurrent Visa en maakt daarbij schijnbewegingen en overtredingen waarbij die van de voetballers op de grasmat verbleken. In hun mailverkeer vragen de slimme jongens van FIFA Marketing AG zich zelfs een keer af hoe ze die 'fuck-up' er zo 'uit kunnen laten zien alsof we nog iets van bedrijfsethiek

beoefenen'. Wanneer de zaak voor de rechter komt beschikt de jury over twee overeenkomsten met verschillende datums – en met verschillende handtekeningen van de bestuursvoorzitter van Visa. Eentje moet een vervalsing zijn.

Rechter Loretta Preska en haar assessoren brengen een smerige deal aan het licht.⁴⁷ Van begin af aan heeft Visa bedenkingen vanwege het recht op de eerste optie van MasterCard, waarvan in de gebruikelijke praktijk moet worden uitgegaan. Jérôme Valcke neemt die bedenkingen weg. Daarin slaagt ook Sepp Blatter, die bestuursvoorzitter Christopher Rodrigues van Visa begin 2005 in Zürich uitnodigt. Onder het eten paait hij de beoogde nieuwe partner en Valcke doet hetzelfde met de directeur Sponsoring van Visa. De onderhandelingen met beide creditcardconcerns worden geopend, waarbij FIFA-mensen Visa doorlopend op de hoogte brengen van de stand van zaken bij MasterCard. Maar voor de laatste wordt alles strikt geheimgehouden. Waarom de FIFA eigenlijk zaken wil doen met Visa? Niet vanwege betere financiële condities. Dat doet denken aan de schijnonderhandelingen over de televisie- en sponsorrechten van de FIFA, die ondanks enorme biedingen van concurrenten steeds aan ISL werden gegund. In deze creditcardaffaire is het bod van MasterCard telkens hoger; pas op het laatste moment volgt Visa en voegt er nog een mysterieuze verhoging aan toe. Een schijnverhoging, zoals een FIFA-jurist bezorgd constateert.

MasterCard heeft geen argwaan. In de herfst van 2005 feliciteert Julio Grondona, de voorzitter van de financiële commissie van de FIFA, het bedrijf zelfs al openlijk met de verlenging van het contract. Op 7 december keurt het uitvoerend comité de contractverlenging met MasterCard goed. Die vergadering in Zürich zal de Amerikaanse rechtbank later in het bijzonder bezighouden. Graag hadden de rechters de passage in de notulen van de vergadering bekeken waarin het besluit valt over de verlenging. Maar ze hebben pech. Uitgerekend die notulen is de FIFA kwijtgeraakt. Een sprankje hoop: er wordt een geluidsopname van de vergadering gevonden. Maar op de cassette gaapt een gat, vervelend genoeg net op het moment dat de verlenging wordt bezegeld.

Ondanks het bestuursbesluit blijft Valcke Visa intensief bewerken. De deur staat nog altijd open, er is nog niets getekend. Maar de tijd begint te dringen. Begin maart 2006 wordt de 'finale' uitwerking van de nieuwe sponsorovereenkomst aan MasterCard aangeboden, waarmee meer dan 180 miljoen dollar is gemoeid. De Amerikaanse managers zijn opgetogen over de 'faire manier van onderhandelen' van hun FIFA-vrienden, ze hadden echt als partners onderhandeld. Maar Valcke blijft naar Visa lonken: bestuursvoorzitter Rodrigues moest maar eens een telefoontje plegen met Blatter.

Tijdens een vergadering van de financiële commissie en het FIFA-bestuur op 13 maart 2006 is het plotseling zover. Valcke meldt dat Visa nu ook 180 miljoen dollar betaalt en bovendien vijftien miljoen dollar voor 'additionele

marketingwaarde'. Hoe die er precies uitziet? Volgens de betrokken FIFA-jurist 'knap waardeloos'. Wat dan nog. Visa moet het worden. Dat wil zeggen, nu moet eerst MasterCard het contract nog worden ontfutseld. Maar hoe? De mannen van Valcke vinden een aanleiding: er was toch nog die oude 'kwestie over het merkrecht'? Inderdaad was er zo'n zes, zeven jaar eerder een geschil geweest met MasterCard over de logo's van de beide ondernemingen. Het beeldmerk van het creditcardconcern bestaat uit een rode en een gele cirkel die elkaar overlappen. De FIFA had al lange tijd een vergelijkbaar logo, dat over de hele wereld bekend is: twee ballen die elkaar overlappen en het oostelijk en het westelijk halfrond voorstellen. MasterCard stoorde zich daaraan. Dat was dan ook de inzet van de strijd om de merkbescherming, die jaren geleden werd gevoerd en met het oog op het partnerschap werd beëindigd.

En nu, medio maart 2006, legt Blatter die kwestie plotseling voor aan zijn topmensen, alsof het hem nog maar net ter ore is gekomen. Hij vertelt de verblufte bestuursleden dat hij helemaal niet wist dat de FIFA een partner had die de organisatie attaqueert, en dat de FIFA geen dreigementen moest accepteren. Later, tijdens de rechtszaak, geeft hij toe dat hij er wel degelijk van wist.

En nu is het zaak om van MasterCard af te komen. In de notulen van de vergadering wordt de strijd om de merkbescherming aangevoerd, ook de trouwe secretaris-generaal Linsi helpt mee: MasterCard was geen gemakkelijke partner geweest. De bestuursleden worden steeds verontwaardigder over een sponsor die zo recalcitrant is en problemen heeft met het logo van de FIFA. Blatter en Valcke drijven een ja door voor Visa, voor een overeenkomst die er nog helemaal niet is.

Opnieuw overlegt Valcke via de mail met zijn marketingteam, nu moet er worden gezocht naar 'uitvluchten voor MasterCard waarom de deal met hen is mislukt'. Een van de liegbeesten heeft een slecht voorgevoel: 'Dat wordt een heel lastig verhaal!' Dan volgt een zin die de rechtbank later zal onderstrepen: iemand moet het op MasterCard hebben gemunt. En of! MasterCard moet aan het lijntje worden gehouden tot bij Visa alle bazen de deal hebben goedgekeurd. Ijverig bespelen de FIFA-marketeers het klavier van het oude conflict over het logo. Dan is de deal perfect en bedankt Valcke Visa hoffelijk voor de 'faire onderhandelingen'.

Bestuursvoorzitter Robert Selander van MasterCard is onaangenaam verrast door het bericht en dreigt Blatter op 4 april 2006 per fax met een proces als de FIFA een contract afsluit met Visa en daarmee voorbijgaat aan het recht op de eerste optie van haar huidige partner. Op 5 april faxt het kantoor van Blatter terug: sorry, maar het contract met Visa is al ondertekend. De volgende leugen: pas de dag daarna ondertekenen de bestuursvoorzitter van Visa en de FIFA-president het contract in Zürich.

Twee weken later ligt de aanklacht van MasterCard bij de rechtbank in Manhattan, arrondissement zuidelijk New York. De kamer onder rechter Loretta Preska vraagt het contract tussen de FIFA en Visa op. Ze doet een schokkende ontdekking: op het exemplaar van Visa staat de datum 6 april 2006 en de handtekening van bestuursvoorzitter Christopher Rodrigues. Heeft de FIFA gelogen toen ze MasterCard op 5 april meedeelde dat het contract al was ondertekend? Kom zeg, de FIFA liegt niet. De bond heeft ook een exemplaar van het contract, met daarop een datum die beter van pas komt: 3 april 2006! Natuurlijk staat ook op dat document de vereiste handtekening van de bestuursvoorzitter van Visa. Alleen ziet die er heel anders uit dan die op het exemplaar van het creditcardconcern. Het moet dus om een vervalsing gaan.

In hun aanklacht spreken de advocaten van MasterCard van een schok, van onherstelbare schade en van 'buitengewoon boze opzet' van de FIFA. De Amerikaanse rechtbank vraagt alle relevante gegevens op, van mails en memo's tot persoonlijke notities. Maar opheldering over FIFA-aangelegenheden loopt traditiegetrouw moeizaam, want er ontbreken altijd wel notulen en documenten. In de zomer van 2006 vraagt FIFA-vertegenwoordiger Peter Nobel om uitstel, er staat een WK voetbal op stapel. Ook probeert de wereldvoetbalbond de behandeling van de zaak in Zwitserland te laten voortzetten. Is het niet strelend voor de Zwitserse Vrouwe Justitia dat Blatter en de zijnen zo veel van haar verwachten?

De Amerikanen besluiten de zaak zelf af te handelen. En de FIFA moet opdraven. Uitverkoren wordt een lid van de commissie-Marketing, die een bijzonder talent voor de rol van getuige heeft: Chuck Blazer, de man die Blatter in 2002 hielp om de interne auditcommissie op te heffen voordat die een kijkje kon nemen in de geheime keuken van de FIFA. Overigens zal Blazer Blatter in 2011 opnieuw helpen. Het komt hem ter ore dat Blatters uitdager Bin Hammam flink met steekpenningen zou hebben gestrooid in de Caraïben en hij kaart dat aan bij de FIFA.

Chuck Blazer, de multifunctionele getuige van de FIFA, moet dus zijn luxueuze appartement in de New Yorkse Trump Tower verruilen voor de getuigenbank van rechter Preska. De advocaat van MasterCard wil weten wat hij ervan vindt dat Valcke het bedrijf wekenlang aan het lijntje hield om Visa meer tijd te geven. 'Ik denk,' doceert Blazer, 'dat we het in orde vonden om erop terug te komen en op een bepaald punt een besluit te nemen dat iemand wel had moeten nemen als de omstandigheden zich heel anders hadden ontwikkeld.'

'Hoe?' vraagt de advocaat geïrriteerd.

'Het is te vroeg om het antwoord op die vraag te weten. Ik wil het niet forceren.'

'Ik heb geen idee wat u zojuist hebt gezegd, meneer Blazer.'

Blazer raaskalt door, tot rechter Preska ingrijpt en uitleg van het gestamel eist. Die krijgt ze niet.

Ook Blatter en Valcke worden onder dreiging met ernstige consequenties door de advocaten van MasterCard naar New York gedirigeerd. Ook zij slaan een slecht figuur. Valcke beschrijft de contractbreuk – belangrijk voor alle geïnteresseerde reclamepartners – als ‘een normale manier van doen in deze business’, de top van MasterCard was ook altijd op de hoogte geweest. Uiteindelijk stort rechter Preska een stortvloed van berispingen over de FIFA-kopstukken uit. ‘De onderhandelaars van de FIFA hebben herhaaldelijk tegen MasterCard gelogen,’ zegt ze, en: ‘Ze hebben tegen Visa gelogen.’ Het statement van de rechter over Blazer haalt zelfs YouTube: enkele van zijn verklaringen worden als ‘vals van de hand gewezen’ en verder ontbrak het de modelgetuige van de FIFA ‘gelet op zijn houding en gedrag en zijn ontwijkende antwoorden in algemene zin aan geloofwaardigheid’.

Haar vernietigende oordeel: ‘In het algemeen waren de verklaringen van de FIFA-getuigen niet geloofwaardig.’ Blatter en Valcke hadden tijdens de interne zitting ‘gemanipuleerd’. Blatter had ook toegegeven dat hij al jaren op de hoogte was van de oude strijd over het handelsmerk, die in zijn bestuur als argument uit de kast was getrokken. En het verdwenen geluidsmateriaal? ‘De FIFA had daar geen verklaring voor,’ aldus rechter Preska, ook niet voor het feit dat ‘de notulen niet overeenstemmen met de bandopname’.

Zo veel duistere zaken in het rijk van Zonnekoning Sepp, die zo mooi kan vertellen over ethiek, respect en opvoeding. Kan het nog erger? Ja hoor, want die twee documenten met de verschillende handtekeningen van de Visa-baas zijn er ook nog. ‘Zelfs voor het ongeoefende oog’, constateert rechter Preska, zag de handtekening op het door de FIFA voorgelegde contract met de datum 3 april ‘er duidelijk anders uit dan de handtekening van de heer Rodrigues die op de Visa-versie van het contract staat’. Zoals eerder vermeld dateert die van 6 april, de werkelijke datum van ondertekening. Hoe is dat te verklaren? Onzichtbare inkt? De rechter gelooft niet in occultisme. ‘Geen van de getuigen van de FIFA kon verklaren waarom op hun versie van het Visa-contract de datum 3 april 2006 staat.’ Daarom was het ‘gerechtvaardigd ervan uit te gaan dat iemand binnen de FIFA het document geantidateerd heeft op 3 april om te doen voorkomen dat het voor het dreigement van Selander is ondertekend’. Ook de later door de BBC geïnterviewde Zwitserse jurist Marco Balmelli constateert dat er sprake is van een vervalsing. De handtekeningen ‘stemmen niet overeen’. Balmelli zit in het stichtingsbestuur van het gerenommeerde Basel Institute on Governance.

De creditcardaffaire laat zien hoeveel criminele energie er kennelijk in de FIFA zit: volgens de Amerikaanse rechters heeft de FIFA onder Blatter documenten vervalst. Dat is een strafbaar feit, ook in Zwitserland. Zelfs ‘een ernstig delict’, zegt bedrijfsethicus Balmelli, waarop maximaal vijf jaar

gevangenisstraf staat. Opnieuw start het Openbaar Ministerie in Zürich een vooronderzoek. Maar ook deze keer loopt het allemaal op niets uit, een proces wordt niet aangespannen. Officier van justitie Urs Hubmann licht dat toe: 'Er is geen reden voor een proces omdat MasterCard daar niet in geïnteresseerd was.' Maar MasterCard voert op dat moment al gesprekken met de FIFA over een schikking, welk belang zou het concern hebben bij een aangifte? MasterCard biedt financiële diensten aan, geen Bijbelstudie. Is er voor de vervalsing van documenten geen onderzoeksbevoegdheid van overheidswege? Jurist Balmelli zegt: 'Valsheid in geschrifte moet ambtshalve worden vervolgd.'⁴⁸

De terughoudendheid van MasterCard ligt voor de hand. Met het vernietigende vonnis van 7 december 2006 wordt de FIFA gelast het contract met MasterCard te accepteren en ook de proceskosten van het bedrijf te dragen. MasterCard heeft alle troeven in handen. Bovendien wordt juist bij een schikking afgezien van gerechtelijke stappen.

Voor de buitenwereld neemt de FIFA korte tijd een pose aan – de organisatie zal in beroep gaan, daar zegevierend uit komen, er was altijd met de beste bedoelingen gehandeld. Dan vliegen Valcke & Co eruit. En Blatter? Die blijft zitten. De Amerikaanse rechtbank benadrukt weliswaar dat Blatter de besluitvorming van de FIFA ten gunste van Visa had 'gestuurd' en het resultaat had 'gearrangeerd', maar dat soort zaken doet er niet toe. Dit hier is zijn FIFA, zijn familie, hij heeft dit hier tot stand gebracht. Hij was medewerker nummer twaalf toen hij in 1975 begon. Er is er maar één die hem hier weg krijgt: de officier van justitie.

De FIFA komt buiten de rechtbank om tot overeenstemming met MasterCard, over de details wordt geheimhouding afgesproken. Het enige wat officieel bekend wordt gemaakt is dat MasterCard 90 miljoen dollar incasseert en dat die gigantische schadevergoeding meteen opeisbaar is. Bovendien zijn er miljoenen dollars aan proceskosten gemaakt en ten slotte is de FIFA in de 1 jaar durende strijd zonder creditcardpartner ongeveer 2 miljoen dollar aan sponsorinkomsten misgelopen. Per maand.

Hoeveel het geintje de FIFA dus in totaal heeft gekost? Jack Warner, destijds uit hoofde van zijn FIFA-functie bij de zaak betrokken, zegt: 'Naar mijn weten, als toenmalig plaatsvervangend voorzitter van de financiële commissie, moest Blatter al met al 120 miljoen dollar betalen.'⁴⁹ Dat is veel meer dan de 90 miljoen dollar die door de FIFA en MasterCard naar buiten is gebracht, maar ook dat bedrag zou als door eigen schuld ontstane schade zijns gelijke in de mondiale sportwereld niet vinden. Nog tien miljoen vanwege inkomstenderving plus advocaat-, proces- en overige kosten ter hoogte van een paar miljoen moeten er zeker nog bij op worden geteld. Maar 120 miljoen? Kennelijk is dat ook inclusief immateriële schade. Dat beweert Warner, dat zeggen velen in de branche. Maar die schade is destijds langs iedereen heen gegaan.

Wanneer Blatter in mei 2007 na zijn eerste onbetwiste herverkiezing een toespraak houdt voor de voetbalfamilie, zwakt hij de affaire heel erg af, ook de ontstane schade. Het verlies door het MasterCard-debacle bedroeg slechts 60 miljoen dollar. Hij beschouwt dat zelfs als een soort succes, want MasterCard had een schadevergoeding van meer dan 270 miljoen dollar geëist.⁵⁰ Verder introduceert hij tijdens het congres tot ieders verrassing een nieuwe FIFA-slogan. Het tot dan toe gehanteerde motto 'For the Good of the Game' (Voor het welzijn van het spel) moet plaatsmaken voor 'For the Game. For the World' (Voor het spel. Voor de wereld). Huh? Dat bovendien de ballen weg zijn, verklapt hij niet. Alleen vier dikke FIFA-letters resteren. De wereld zal er wel aan wennen.

Waar zijn de voetballen gebleven? MasterCard zegt dat bij de schikking met de FIFA in 2007 ook het conflict over het logo is bijgelegd. Begin 2012 bevestigt het concern dat de FIFA er destijds mee had 'ingestemd om MasterCard in totaal 90 miljoen dollar te betalen om alle geschillen tussen de partijen uit de weg te ruimen'. Alle geschillen, daartoe behoort in het bijzonder de strijd om de logo's, die de FIFA immers als aanleiding had gebruikt om MasterCard buiten de deur te zetten. 'Is dus ook het geschil over het logo bijgelegd met de FIFA?' 'Ja,' zegt MasterCard, 'alles is opgelost.'⁵¹ En wel zodanig dat de twee FIFA-voetballen van het toneel verdwijnen; het MasterCard-logo bestaat nog altijd. Niet alleen Warner, maar ook andere FIFA-bronnen zeggen dat het ballenlogo discreet is wegonderhandeld. Naar verluidt zou het op circa vijftien miljoen dollar zijn gewaardeerd. Ook wordt uit welingelichte kringen vernomen dat de FIFA het schikkingsbedrag met MasterCard destijds absoluut onder de grens van 100 miljoen wilde houden. De publieke reactie op een driecijferige miljoenenschade zou nog desastreuzer zijn geweest. En hoe had de eerste jaarbalans onder de nieuwe secretaris-generaal Valcke eruitgezien?

De balans van 2007 laat zien dat de FIFA met een iets hoger verlies in het operationele domein gemakkelijk in de rode cijfers had kunnen belanden. Het 'bedrijfsresultaat voor financieel resultaat' laat een magere 17 miljoen zien, een jaar eerder was dat 267 miljoen. In 2008 kwam dit uit op 168 miljoen en ook in 2004 en 2005 was het resultaat met 187 miljoen respectievelijk 140 miljoen beduidend hoger. Ook werd de begroting voor 2007 met 118 miljoen overschreden.

Maar de FIFA bestrijdt dat de verdwijning van het ballenlogo iets te maken heeft gehad met het peperdure MasterCard-debacle. Het is weer eens een van die raadselachtige toevalligheden. 'Het besluit om het handelsmerk te wijzigen maakte deel uit van een grootscheepse metamorfose en heeft helemaal niets te maken met MasterCard. Er is gewerkt met verschillende internationale merkenbureaus.'⁵² Er was een 'grondig' besluitvormingsproces aan voorafgegaan. Opvallend: een grootscheepse metamorfose met internationale bureaus en bovendien een besluitvormingsproces via de commissie-marketing en het

uitvoerend comité; dat moet wel teruggaan tot de tijd van de juridische strijd met MasterCard, die eind 2006 eindigde in een vernietigend oordeel over de FIFA. Dus terwijl de FIFA, zoals ze zelf zegt, in die tijd uit eigen beweging het ballenlogo wilde afschaffen, gebruikte ze die ballen tegelijkertijd als argument om de overstap van MasterCard naar Visa te motiveren. Hoe laag is dat? Tijdens het proces bestempelden Blatter en Valcke de strijd om het logo als 'zeer emotioneel' voor de FIFA, maar tegelijkertijd wilden ze de ballen afschaffen? Of de grootscheepse metamorfose vond in de kortst mogelijke tijd na het vonnis in New York plaats, want het nieuwe motto werd al in mei 2007 gepresenteerd; en puur toevallig waren er tegelijkertijd onderhandelingen met de mensen van MasterCard gaande over een schikking, mensen met wie de FIFA toevallig ook het oude geschil over het logo moest bijleggen.

Als motivatie voor de verandering van handelsmerk en het verdwijnen van de ballen voert de FIFA onbevredigende marktonderzoeken aan, maar ook dat de ballen te veel op andere logo's leken, 'waaronder het logo van de internationale zwembond FINA'. Het is nobel van de grote FIFA dat ze uitgerekend ten aanzien van een ballensymbool rekening houdt met zwemmers. Een symbool dat de FIFA van begin af aan had gevoerd, in het oude FIFA-kantoor waren zelfs de grepen van de dubbele toegangsdeuren met de ballen uitgerust. Hoe zou in 2007 de reactie van de voetbalfamilie in de nieuwe FIFA-kathedraal zijn geweest als was meegedeeld dat de FIFA-ballen uit consideratie met de zwembond waren afgeschaft? Een voormalige marketingexpert van de FIFA bestempelt het ballensymbool zelfs als de 'heilige graal'; intern was elke poging om dat logo te veranderen 'onder dreiging met sancties afgebrand'.⁵³

Vergeet de heilige ballen, vergeet de 100 miljoen. Zand erover. Wat is nou geld zolang enthousiaste partners in de rij staan, zowel uit de reclame- als uit de televisiewereld? Op het congres in 2007 kon Blatter zijn electoraat toeroepen: 'Het zal ons iets kosten, maar u kost het helemaal niets! U hoeft niets uit eigen zak te betalen! We zullen het ergens anders vandaan halen!' Er moet gewoon iemand anders voor bloeden. In de reclamewereld zijn er genoeg die dat met plezier doen.

Ethiek op eigen wijze

De man die de FIFA-annalen nu eens als afperser en dan weer als verkwister van 100 miljoen dollar siert, heeft de creditcardaffaire probleemloos doorstaan. In Blatters kringen lijkt dat gelijk te staan aan een aanbeveling voor een directeurschap. Zeven maanden na zijn ontslag is Jérôme Valcke de nummer twee in de wereldvoetbalbond en krijgt hij een nieuw contract, vast en zeker met een beter salaris. Volgens Blatter is Valcke een 'dominante persoonlijkheid'. Dat is ongetwijfeld het geval, maar dan achter de schermen. In de officiële FIFA-biografie van Valcke wordt met geen woord gerept over zijn ontslag op staande voet. Maar er staat wel in dat hij kan terugblikken op een fantastische carrière.

Die fantastische manager volgt in de zomer van 2007 Urs Linsi op, de onhandige en op het FIFA-hoofdkantoor impopulaire secretaris-generaal met wie in de voetbalwereld de spot wordt gedreven. De herverkiezing van Blatter is aanstaande; de electie werd in 2006 een jaar opgeschoven en zal deze keer bij acclamatie plaatsvinden. De officiële lezing is dat secretaris-generaal Linsi na een ambtsperiode van vijf jaar naar 'nieuwe uitdagingen' verlangt. Een verlangen dat hem plotsklaps moet hebben overvallen. Want voor zijn afscheid heeft Linsi nog een nieuw achtjarig contract getekend. Van geldzaken heeft hij verstand. De FIFA verzacht zijn vertrek met acht jaarsalarissen van in totaal acht miljoen frank.

Blatter. Valcke. De deal met 100 miljoen verlies. Het logo. Het achtjarige afscheidcontract van Linsi. Valsheid in geschrifte. Het gerechtelijk onderzoek naar ISL. Zouden dat allemaal geen dankbare onderwerpen zijn voor een ethische commissie? Zeker. En in de herfst van 2006 roept de FIFA, waaraan Blatter net weer eens transparantie heeft moeten beloven, daadwerkelijk zo'n gremium in het leven. Ook gaat er in die dagen een belangrijke circulaire rond binnen de FIFA: de organisatie informeert alle medewerkers over een aanscherping van de anticorruptiewetgeving. Linsi attendeert op een 'opvallende wijziging': omkoping bij de uitoefening van het beroep kan voortaan voor alle FIFA-medewerkers strafbaar zijn. Goed om te weten! De circulaire gaat ook naar de bestuursleden. Maar voor hen geeft de Zwitserse afdeling van Transparency International slechts ten dele het signaal 'veilig' af: de koop van stemmen voor de presidentsverkiezingen of de toewijzing van een WK is nog altijd toegestaan, stelt de organisatie. Zo veel speelruimte moet er wel zijn in de nieuwe Zwitserse wetgeving.⁵⁴

De nieuwe ethische commissie van de FIFA leidt een kwijnend bestaan. De truc is simpel: de commissieleden mogen alleen opdraven als ze door Blatter & Co worden geroepen. Het gremium staat onder voorzitterschap van lord Sebastian Coe; ook Günter Hirsch, president van het gerechtshof in Karlsruhe, wordt lid van de commissie. Terwijl de smerige creditcardaffaire wereldwijd voor verontwaardiging zorgt, krijgt de interne schoonmaakploeg eindelijk haar eerste

uitdaging toegewezen: een onderzoek naar 'onregelmatigheden'. Niet in Zürich. In Kenia. Daar gaat iets niet helemaal goed met de scheidsrechters. De waarden van het voetbal zijn in gevaar en meteen stuurt Blatter zijn ethici naar de voet van de Kilimanjaro.

Na terugkomst uit Oost-Afrika krijgen Coe & Co een opdracht die nog enerverender is. Deze keer moeten de commissieleden een einde maken aan de praktijken van een schurk die aan de grondvesten van de FIFA morreelt. In februari 2007 benoemen de bonden van Schotland, Engeland, Wales en Noord-Ierland de Schot John McBeth in het FIFA-bestuur, als opvolger van zijn landgenoot David Will. Eind mei, als Blatters derde ambtstermijn ingaat, zal McBeth plaatsnemen in het uitvoerend comité. Maar de man permitteert zich vlak daarvoor iets onvergeeflijks: een eigen mening. Tegenover Schotse kranten kapittelt hij de corruptie in de wereldvoetbalbond en spreekt hij zijn zorg uit over de hebzucht van officials uit derdewereldlanden.⁵⁵

Hij doelt op officials uit Afrika en de Caraïben, die weer negatief van zich hebben doen spreken: bij het WK in Duitsland wordt FIFA-bestuurslid Ismail Bhamjee uit Botswana gefilmd wanneer hij twaalf tickets wil verkopen; hij moet aftreden, maar omdat zijn ambtsperiode er toch al op zit is dat niet zo pijnlijk. En ook tegen collega Jack Warner van het uitvoerend comité moet voor het eerst FIFA-intern een soort proces worden aangespannen. Anders dan bij kleine vis Bhamjee staan bij de grote CONCACAF-baas met de circa 40 stemmen achter zich WK-tickets voor een bedrag van een paar miljoen ter discussie. De commissie disciplinaire aangelegenheden komt tot de conclusie dat Jack 'the Ripper' zoals altijd niets fout heeft gedaan. Alleen zijn zoon Darryn, via wiens reisbureau Simpaul de deals werden afgewikkeld, moet een miljoen dollar overmaken aan SOS Kinderdorpen: de geschatte winst uit de illegale handel in kaarten. Slechts een fractie van dat bedrag zou zijn overgemaakt.

Die kwesties heeft de dappere McBeth in zijn achterhoofd wanneer hij vertelt: 'Er zijn er twee of drie bij de FIFA bij wie ik natel hoeveel vingers ik nog heb als ik hun de hand heb geschud.' Ook over Blatter heeft de Schot iets heel herkenbaars te melden. Hij noemt hem een 'onbetrouwbaar heerschap' en heeft geen goed woord over voor de retoriek van de president: Blatter ging 'van de ene taal [over] op de andere, en als je hem in de taal die hij het laatst sprak om uitleg vraagt, dan zegt hij, dat is niet helemaal zoals ik het bedoeld heb, ik bedoelde het anders'.

De Schot heeft zich ook gediskwalificeerd met openlijke dreigementen. 'Als ik corruptie tegenkom,' zei hij, 'dan moet ik die blootleggen, ik moet proberen mijn waarden te beschermen en me niet te laten verleiden.' Corruptie blootleggen, bedoelt hij openbaar maken? Maar in de FIFA moeten, zoals Blatter zegt, 'alle geschillen binnen de familie worden opgelost'. Zoals hij zelf ooit deed toen hij die arme arbiter uit Niger 25.000 frank schonk, zodat die de pers niets zou

vertellen over corruptie in het Afrikaanse voetbal.

Nestbevuiler McBeth vliegt het uitvoerend comité uit nog voordat hij erin zit. Vlak na de openhartige interviews staat er op de website van de FIFA dat het bestuur een gezamenlijk besluit over de zondaar heeft genomen: de partijen waren het erover eens dat McBeths 'recente uitlatingen tegenover de Schotse media ter toetsing worden voorgelegd aan de ethische commissie van de FIFA'. De elegante draai daarbij: de vermeende racistische ondertoon bij McBeths verwijzingen naar heel corrupte sportvrienden. Maar wanneer in november 2011 Blatters bewering dat er in het voetbal geen racisme bestaat wereldwijd tot een golf van protest leidt, doet de ethische commissie niets, net als eerder in de kwestie-Grondona. De nummer twee van de wereldvoetbalbond liet zich ooit voor de Argentijnse televisie zo denigrerend uit over joodse scheidsrechters - 'Ik denk niet dat een jood ooit op dit niveau [dat van de hoogste divisie, TK] zou kunnen fluiten, want het is zwaar werk en iedereen weet dat joden daar niet van houden'⁵⁶ - dat hij zijn verontschuldiging moest aanbieden aan een delegatie van het Simon Wiesenthal Centrum. In plaats van de als racist neergezette McBeth treedt Geoff Thompson, de voorzitter van de Engelse voetbalbond, toe tot het bestuur van de FIFA. De Britse bonden doen dat onderdanig, ze vrezen 'een zeer ernstige situatie'.⁵⁷ Ze zijn bang hun statutaire post van vicepresident in Blatters gremium kwijt te raken.

En de ethische commissie? Die kabbelt jarenlang voort. Lord Coe, die net als jaren later criminoloog Mark Pieth uit Basel als 'onafhankelijk' was gepresenteerd, had geaccepteerd dat er geen blik in het verleden van de FIFA mocht worden geworpen. En dat hij alleen in actie mocht komen als de FIFA dat wilde. Al na haar eerste grote optreden brokkelt de façade van de commissie af. In november 2010 deelt ze milde straffen uit aan zes toppers die door undercoverjournalisten zijn ontmaskerd, onder wie de bestuursleden Amos Adamu uit Nigeria en Reynald Temarii uit Tahiti. Coe, die zich moet gaan richten op de voorbereidingen van Londen op de Olympische Spelen van 2012, heeft het voorzitterschap dan al afgestaan aan de Zwitserse advocaat Claudio Sulser, een oud-profvoetballer. Twee weken na de tijdelijke schorsing van de zes officials publiceert de BBC een omvangrijke omkopingslijst uit het ISL-proces. Hierin worden vier hoge FIFA-vertegenwoordigers bij naam genoemd: Havelange, Teixeira, Leoz en Hayatou. Het IOC stelt een onderzoek in. De ethici van de FIFA doen er het zwijgen toe: Blatter houdt de commissie kort.

Op het hoogtepunt van de macht

Lente 2007. Op het hoogtepunt van zijn macht brengt Sepp Blatter een vierdaags eerbetoon aan zichzelf. Kosten: 14 miljoen frank. Eerst presenteert hij de nieuwe FIFA-kathedraal in Zürich, die 155 miljoen euro heeft opgeslokt. Bij de inwijding van het kantoor op 29 mei 2007 overtreft Blatter zichzelf met telkens nieuwe superlatieven wanneer hij Gods zegen afsmeekt over het megalomane bouwwerk met de donkere ramen. Helaas interesseert dat de hemel niets. Het regent pijpenstelen, waardoor de meer dan duizend gasten de buitenkant van het FIFA-gebouw van onder hun capuchons of paraplu's moeten bekijken. De Elyseese velden bevinden zich dus nog altijd boven de FIFA-president, die zich nu voor de derde keer in het ambt laat bevestigen. Deze ene keer zonder tegenkandidaat. Het zelfbewustzijn van Blatter druipt van de Zwitserse kranten. Hij maakt duidelijk dat zijn voetbalconglomeraat niet meer op gelijke voet staat met de kerk of de Verenigde Naties. Het heeft ze overtroffen. En de Beckenbauers en de Platini's klappen hun handen stuk.

Het nieuwe FIFA-domicilie tekent de carrière van Blatter. Het troont op de Zürichberg, is 140 meter lang, 50 meter breed en wordt omhuld door een constructie van draadgaas. Zes verdiepingen zijn onder gedoogde schending van de bouwvoorschriften onder het aardoppervlak aangebracht, slechts twee steken erboven uit: de FIFA werkt voornamelijk ondergronds. Een symbolisch bouwwerk dus, met de gewillige stad Zürich aan zijn voeten. De vloeren zijn bekleed met lapis lazuli en in de vergaderzaal hangt een kroonluchter van 200.000 euro boven de hoofden van Blatters bestuursleden. Het gebouw staat aan de FIFA-Straße, genoemd naar een vereniging die nu ook weer niet in die mate het algemeen belang dient dat ze zou willen afzien van lustobjecten als dit. Maar natuurlijk is het protserige bouwwerk niet van de voetbalkeizers, maar 'van u, de nationale bonden over de hele wereld', roept Blatter de bezoekers toe, en hij nodigt hen uit in de geheel uit onyx opgetrokken meditatiekamer: 'Dit gebouw zit vol energie en kracht, het is kolossaal en heel intiem.' Maar het intiemste gedeelte is het grote kantoor van Blatter. Dat kan alleen worden geopend met de vingerafdruk van de president.

Tijdens het zevenenvijftigste FIFA-congres in de Stadionhalle van Zürich haalt de Grote Voorzitter alles uit de kast. Telkens weer schalt het woord 'familie' door de zaal, net zoals 'liefde', 'geloof' en 'opvoeding', terwijl de baas zelf natuurlijk 'tegen duivels en demonen' strijdt, waarbij 'we vasthouden aan onze eigen wetten en niet wachten tot vreemde rechtbanken ons de weg wijzen'. Vreemde rechtbanken – dus niet de volgzaam in Zürich of die welke de sport zelf heeft geïnstalleerd en welke ze laat leiden door juristen die affiniteit hebben met sport –, vreemde rechtbanken behoren tot de meest duivelse instanties waarmee Blatter in zijn hoge functie te maken kreeg. Vreemd zijn niet alleen de opsporingsambtenaars en rechters, vreemd is ook die hele wereld buiten de

vermeende 250 miljoen actieve voetballers die de FIFA-baas beweert aan te voeren, en die hij 'met hun gezinnen' even vlug op een miljard raamt.

Dan de kroningsplechtigheid; een vertoning. Eerst moet Sepp de zaal uit en achter de deur gaan staan. Hij draaft weg als een kind voor pakjesavond. Dan neemt Julio Grondona plaats achter de kathedr en maakt bekend wat iedereen al weet: dat er vandaag maar één kandidaat is. Die achter de deur. De FIFA wil de superster. Donderend applaus, trompetgeschal, de familie staat applaudisserend op, de kleine voetbalkeizer marcheert de zaal in, knuffelt zijn kleindochter, steekt triomferend bloemen omhoog en loopt zijn geliefden op het podium af, iedereen krijgt een hand - 'merci, thank you, gracias'. Een jongen snelt toe en geeft hem een wereldbol, de voorstelling krijgt chaplineske trekjes: hij zal nu toch niet... nee, jammer, Blatter laat de wereldbol niet van hoofd naar schouder en van knie naar wreef gaan. Hij geeft hem door en haast zich naar de kathedr. 'Beste broeders, zusters, met grote innerlijke vreugde, overweldigd door gevoelens' enzovoorts. 'Ik aanvaard dit mandaat!' Snel nog even een opsomming van de familieleden, daarna een tackle op de achillespezen van 'inferieure' media, hij kon jammer genoeg niet 'iedereen tevredenstellen'.

Het nieuwe paleis straalt de koele macht uit die Blatter beschermt. Aan de gevel hangen de vier plompe letters van de FIFA, het logo is verdwenen. De problemen met ISL, de kwestie-MasterCard, alle andere affaires en affairetjes, ze glijden van hem af alsof hij van teflon is. De laag die alles tegenhoudt is een combinatie van de volledige afwezigheid van strafwetgeving die sportofficials zoals hij kan raken en de topfunctie in de enige miljardenindustrie ter wereld die een veilig monopolie heeft, nauwkeurige finetuning van of zelfs dure investeringen in zijn kernproduct achterwege kan laten en desondanks doorlopend wordt overstelpt met pakken geld uit de televisie- en reclamewereld.

In die situatie heeft Blatter fantastische ervaringen opgedaan. Honderden miljoenen kunnen verdwijnen. In één klap, door mismanagement of op een andere manier; er vindt nauwelijks registratie plaats en er wordt al helemaal niet nagekaart. Waarom ook? De schatkamers worden doorlopend overspoeld met nieuwe pakken geld. En hoeveel hij daarvan zelf opstrijkt, weet niemand. Komt het een keer tot problemen, dan staan de meest gerenommeerde juristen klaar, geld speelt geen rol. De samenleving interesseert dat allemaal niet, zolang de bal maar rolt. En de politieke en de economische elite spelen het spelletje wel uit eigenbelang mee.

Voetbal is de hoofdzaak geworden. Wie aan het glimmende vernisje krabt, maakt vijanden. Politiek en economie, maar ook belangrijke mensen uit de culturele wereld knippen automatisch een oogje dicht als het om voetbal gaat. Fantastisch! Helden! Legendes! Die atletische lichamen, Messi's niet-aflatende passie en Beckhams nieuwe kapsel, de eenheid van mens en materiaal, al die kunstige acties in zowel de kleine als de grote ruimte. Al die fans, kruiperige

hulpvragers, slaafse gastheren, opdringerige stroopsmeeders. Niemand komt op het idee om de absurde autonomie van een keihard, door de maffia geïnfiltrerd en door de farmacie opgevoerd miljardenbedrijf in twijfel te trekken. Net zomin als de status van de FIFA, een vereniging die het algemeen belang zou moeten dienen, maar in wier naam enorme bedragen worden rondgepompt en op wier toernooitickets steeds meer dubieus gespuis over de aardbol reist.

Blatter heeft een neus voor de zwakten van mensen, en voor mensen met macht. Hij kent de begeerten en de verschijningsvormen en hartstochten ervan. Die speelt hij virtuoos uit. Hij weet dat hij zich tamelijk veilig kan voelen. Hij voelt zich zelfs zo veilig dat hij openlijk toont hoe weinig indruk de ondergang van ISL op hem heeft gemaakt. De FIFA gaat gewoon door met het inschakelen van bedrijven die nauwe persoonlijke banden met het bondsbestuur hebben. In belastingparadijs Zug, ooit de zetel van ISL, is sinds 2003 de firma Infront Sports & Media AG gevestigd. Die kocht het monopolie op de televisierechten voor de WK's 2002 en 2006 uit de failliete boedel van de Kirchgroep.

Na de ondergang van Kirch in de lente van 2002 deed binnen de FIFA geruime tijd de naam Al-Qaida de ronde, gekoppeld aan het vermoeden dat Blatter zich mogelijk inliet met al te dubieuze zakenrelaties. De president was weer eens op verkiezingstournee naar zuidelijk en oostelijk Afrika gevlogen; zijn begunstiger, de eigenaar van de Gulfstream III met registratiecode HZ-DG2, heette sjeik Saleh Abdullah Kamel. 'We kregen,' zegt secretaris-generaal Zen-Ruffinen, 'de vluchtbevestiging van een Amerikaans bedrijf. Toen hoorden we dat die luchtvaartmaatschappij in de gaten werd gehouden door de FBI, omdat er verdenkingen bestonden van betrekkingen met Al-Qaida.' De afdeling Financiën van de FIFA had bevestigd dat de vlucht bij die maatschappij was geboekt.⁵⁸

Maar de vriendelijke behulpzaamheid jegens Blatter kreeg pas echt alle aandacht toen bekend werd dat de sjeik een vijfde van de televisierechten voor het WK 2006 in Duitsland in zijn bezit had, als mede-eigenaar van het Zwitserse sportrechtenbureau Infront. Er werden beschuldigingen geuit dat de investeerder uit Djedda banden had met terroristische groeperingen via zijn imperium Dallah Al Baraka Group. De Saudische miljardair had via zijn Nederlandse dochteronderneming Overlook Management BV een aandeel van 20 procent in Infront, het voormalige KirchSport AG. De grootaandeelhouders van Infront waren Robert Louis-Dreyfus, de voormalige bestuursvoorzitter van Adidas, en KJ Jacobs AG met elk ongeveer een derde van de aandelen, tien procent was in handen van het Infrontmanagement rond oud-profvoetballer Günter Netzer en Oscar Frei, de voormalige directeur van de Zwitserse uitgever Ringier. Die groep aandeelhouders had KirchSport AG overgenomen voor ongeveer 360 miljoen euro, de Saudische sjeik had circa 70 miljoen euro geïnvesteerd.

Volgens Amerikaans onderzoek zouden de banken van Kamel terroristische

groeperingen als Al-Qaida en Hamas hebben gefinancierd. Honderden familieleden van slachtoffers van de aanslagen van 11 september 2001 dienden in Washington een aanklacht in tegen hem, enkele van zijn ondernemingen en andere personen. Ook zou hij in een rapport voor de VN-Veiligheidsraad zijn genoemd als belangrijke geldschieter van Al-Qaida. Kamel verzekerde dat de beschuldigingen uit de lucht waren gegrepen, geen van zijn ondernemingen gaf steun aan een terroristische organisatie.⁵⁹ Jaren later werden in de VS de eisen tegen Kamel afgewezen, zoals de miljardair had voorspeld. Maar zijn plannen met Infront moest hij opgeven. Hij had gehoopt de WK-rechten zo mogelijk 'voor altijd te krijgen'; de goede relatie met Blatter, die hem persoonlijk had geïntroduceerd bij Infrontbaas Louis-Dreyfus, en de vriendschap met Mohamed Bin Hammam moesten daarbij helpen. Maar Blatter had andere plannen.

Familiebanden

In 2005 ziet het er opeens helemaal niet meer goed uit voor Infront. Eind juni, een paar uur voor de finale van de Confederation Cup, maakt Blatter in Frankfurt am Main een belangrijk besluit bekend dat Infront op zijn ziel trapt. Voor 2002 en 2006 heeft het bedrijf nog het monopolie op de verkoop van de televisierechten voor het WK, maar vanaf 2010 wil de FIFA die rechten zelf gaan verhandelen. Sportmedia vallen Blatter bij: 'De FIFA kan nu op veel hogere inkomsten rekenen omdat de winst niet meer met een bureau hoeft te worden gedeeld.' Maar een bezorgde Günter Netzer denkt dat de FIFA niet zonder de knowhow van zijn bedrijf kan.⁶⁰

Dat kan de FIFA wel. De wereldvoetbalbond verkoopt de Europese rechten voor het WK 2010 in Zuid-Afrika, met een totale waarde van ruim een miljard euro, rechtstreeks aan de European Broadcasting Union (EBU) en vijf andere grote Europese zenders. Een klap voor Infront. Twee maanden later presenteert het bureau een nieuwe topman: 'na een zorgvuldige zoektocht' was de keuze gevallen op een man die eerder als medewerker van McKinsey had geholpen om de FIFA op te peppen. Heel toevallig gaat het om ene Philippe Blatter, neef van de FIFA-president. Meteen spreekt het bureau geruststellende woorden over het thema nepotisme: de 'familiebanden met de FIFA-president zullen geen aanleiding zijn om verandering te brengen in de zakelijke relatie tussen Infront en de FIFA'. Ook de FIFA bezweert dat de familierelatie puur toeval is: Infront was immers een 'onafhankelijk bedrijf, waar wij geen invloed op hebben'.⁶¹ Uiteraard! Het is gewoon de wil van God dat de familie Blatter zich over de hele sportsector verbreidt. Philippe, Sepp, en diens broer Marco. De laatste is directeur van Swiss Olympic, de overkoepelende organisatie van de Zwitserse sportbonden in Bern.

Zo groeit de voetbalfamilie ondanks het drama met ISL weer snel naar elkaar toe. Die familie is en blijft klein. Ook de Japanse vrienden van Dentsu, dat Dasslers ISL al financieel steunde, maken er deel van uit: in het strafproces dat in 2008 tegen zes medewerkers van ISL werd gevoerd was overigens ook een manager van Dentsu ervan beschuldigd miljoenen aan smeergeld te hebben geïncasseerd. Na de inhuldiging van neef Philippe komen de FIFA en Infront pas goed tot zaken. Het bureau verwerft de Aziatische mediarechten voor de WK's 2010 en 2014, in een joint venture met Dentsu. Bovendien verzorgt Infront-dochter HBS het tv-signaal voor beide toernooien.

Tot de besloten kring van de FIFA-familie behoren ook twee Mexicaanse broers, die sinds twee decennia de ticketverkoop verzorgen. Jaime en Enrique Byrom, bondgenoten van voormalig FIFA-president Havelange, waren al tijdens het WK 1986 in eigen land als onafhankelijke ticketverkopers actief. Hun in Manchester gevestigde bedrijf speelt al sinds lange tijd de hoofdrol in de

ticketverkoop en de verzorging van de hotelaccommodatie voor de FIFA. Waarom de Byroms ondanks de vele affaires rond hun optreden tijdens WK's die belangrijke onderdelen van de FIFA-business in zo'n ijzeren greep mogen houden, is uit bedrijfsmatig oogpunt niet te duiden en wordt ook nooit verklaard. Off the record worden dezelfde antwoorden gegeven als in de tijd van het florerende ISL: alleen maar valse geruchten?

De Byroms runnen het bureau Match AG. In de aanloop naar een WK wordt er in de voetbalwereld regelmatig gefluisterd over de nauwe banden van de monopolist met de FIFA-top. Ook voor Zuid-Afrika gunt de wereldvoetbalbond Match AG de rechten voor haar hospitalityprogramma (380.000 tickets, verzorging door hostesses, eten en drinken); het pakket omvat behalve het WK 2010 in Zuid-Afrika en het WK 2014 in Brazilië ook het WK voor vrouwen 2011 in Duitsland. Aandeelhouders van Match AG zijn het onvermijdelijke Dentsu, de Byrom Holding, maar ook Infront.

Begin 2010 komt door dit gekonkel in de top van de voetbalwereld zelfs de achterban in actie: Britse supportersverenigingen eisen openlijk het aftreden van Blatter omdat de FIFA-president lucratieve rechtendeals voor zijn neef Philippe zou hebben geregeld. Inderdaad is Infront, waar Philippe Blatter de scepter zwaait, aandeelhouder van Match, en dat bureau mag zich bij verkoop van alle tickets verheugen in een woekerwinst van honderden miljoenen euro's. Blatters FIFA gaf haar fiat voor de deal met Match. De beschuldiging van nepotisme wees de wereldvoetbalbond als volgt van de hand: 'De rechten zijn openbaar aanbesteed en gingen naar de hoogste bidder.'⁶² Wie er heeft meegeboden is weer eens niet te achterhalen. Op concrete vragen – over de rol van Blatter bij de gunning van de rechten aan het bedrijvenconglomeraat van neef Philippe en of het bestuursleden van de FIFA is toegestaan om via bureaus met familieleden op rechten te bieden – stuurt de FIFA nietszeggend informatiemateriaal over Match AG: 'Afbakening van Match Services en Match Hospitality'. Op het verzoek om antwoord op de vragen over de rechtendeal van de FIFA met Match volgt helemaal geen reactie meer.⁶³

Wat moeten we daarvan denken, nu nepotisme voor de hand ligt? De zaken waarover oom en neef praten zijn in dat geval immers niet meer privé. Temeer daar er ook nog een ondoorzichtige relatie aan te pas komt: die met de eigenaars van Match, de Byroms, die op hun beurt nauwe banden hebben met bestuurslid Jack Warner.

Na het ticketschandaal rond het WK 1998, toen ISL France, een filiaal van smeergeldbureau ISL, onderhands tickets verkocht die als cadeau voor grote afnemers waren bedoeld (tijdens het WK werden drie arrestaties verricht), gunde de FIFA de ticketverkoop voor de eerste keer aan één bedrijf. Vanaf dat moment waren de gebroeders Byrom helemaal in business. Terwijl er ooit bij een zakelijke crash in 1994 zelfs een prominente compagnon uit de voetbalwereld

aan de kant van de weg was achtergebleven: sir Bobby Charlton, monument van Manchester United. De gebroeders Byrom haalden destijds de voorpagina's. Ze hadden samen met Charlton WK-reizen naar de VS aangeboden, maar uiteindelijk hadden de partners ruzie gekregen en vele miljoenen verloren.

In 2001 krijgen de broers de ticketverkoop voor het WK in Japan en Zuid-Korea toegewezen. Het besluit om die in handen te geven van slechts één bedrijf zorgt voor opschudding onder de concurrentie. Critici stellen dat het familiebedrijf van de Mexicaanse broers met tien full- en dertig parttimers niet over de juiste organisatie beschikt en ook geen ervaring heeft. De ticketverkoop verloopt inderdaad desastreus. Honderdduizenden tickets worden te laat gedrukt, de tribunes vertonen enorme gaten. WAAR ZIJN DE TICKETS? schrijven woedende toeschouwers op een groot spandoek in het Saitamastadion. Fans die geen tickets hebben kunnen krijgen voor uitverkochte wedstrijden, zien tot hun verdriet duizenden lege stoeltjes op tv; andere krijgen hun via internet bestelde en betaalde tickets te laat. Er wordt gefluisterd dat de gebroeders Byrom de gunning alleen maar te danken hebben aan hun goede contacten met FIFA-baas Blatter. Wat alle betrokkenen bestrijden.

Ook in de ogen van de Japanse media zijn de broers 'dieven'. Niet-verkochte tickets zouden niet tijdig aan Japan zijn gegeven omdat de Byroms niet wilden afzien van hun provisie. Organisatiecomité Jawoc overweegt een schadeclaim na het WK. Maar 'de kaarten naar de fans brengen is nu het enige wat telt', zegt toernooirecteur Junji Ogura.⁶⁴

Wat doet de FIFA? Ze zoekt overal naar een verklaring, behalve bij de Byroms. Particulieren en bonden zouden kaarten hebben teruggegeven omdat de reis naar het Verre Oosten hun toch te duur was; en omdat elke kaart op naam stond had de verwerking van die kaarten veel tijd gekost. Of: uit angst voor hooligans hadden de Japanners zich verzet tegen de verkoop van restanten kaarten bij de stadions. Daarom werden de kaarten in Japan via de telefoon en via internet verkocht.

En in Zuid-Korea? Na de eerste overwinning van het Zuid-Koreaanse elftal zou men 'alle tickets wel kunnen verkopen, sindsdien zijn er geen bijzondere klachten meer', klinkt er uit het hoofdkantoor van het Zuid-Koreaanse organisatiecomité Kowoc. Die gunstige omstandigheden zijn mede te danken aan de prestaties van scheidsrechter Moreno. 'Op den duur,' zegt Kowoc gelaten over de ticketaffaire, 'vergeten de mensen dat.' Na het WK pakt een in opdracht van de FIFA uitgevoerd onderzoek naar de ticketverkoop zeer onvoordelig uit voor de Byroms. Die alarmeren hun vrienden binnen de FIFA, en het rapport wordt niet gepubliceerd. Bliksemsnel wordt opdracht gegeven voor een contra-expertise, die een veel fraaier beeld geeft.

Aldus gelouterd krijgen de Byroms een nieuwe kans bij het WK 2006 in

Duitsland. Het ene na het andere malheur is het gevolg. De lokale organisatoren moeten continu ingrijpen; dat doen ze heel discreet, maar met een Duitse efficiëntie die de Byroms heeft 'gered', zoals een betrokkene zegt. Daarbij wordt steeds duidelijker dat het monopolistische verkoopsysteem dat de FIFA-bonzen rond de twee zakenrelaties hebben ingericht gebaseerd is op het principe van schaarste. Ook bij het WK 2006 in Duitsland verdwijnt het noodzakelijk geachte systeem van op naam gestelde tickets – opgezet uit veiligheidsoverwegingen – als sneeuw voor de zon. Maandenlang heeft het de fans murw gemaakt. Nu worden de stadions plotseling bestormd door tienduizenden supporters met tickets onder een andere naam. De zwarte markt heeft weer eens zijn werk gedaan. Kennelijk wil men die markt helemaal niet elimineren, maar zelf controleren, zodat niemand anders de woekerwinst maakt. WK-tickets betekenen immers kassa.

Het is een publiek geheim dat kopstukken van de FIFA en heimelijk gelieerde bureaus graag actief zijn op de zwarte markt. Dat weten niet alleen FIFA-officials als Ismail Bhamjee uit Botswana, die om die reden de laan uitging; er is waarschijnlijk niemand die het beter weet dan Jack Warner. In de knock-outfase van een WK is 800 tot 1000 euro een gangbare prijs voor een ticket op de zwarte markt, waarmee eenvoudig te berekenen is wat de verkoop van slechts 100 tickets oplevert. De accountants van Ernst & Young kwamen erachter dat de familie Warner – dik bevriend met de Byroms – alleen al in Duitsland de beschikking kreeg over bijna 6000 tickets.

Voor Zuid-Afrika 2010 willen de broers drie miljoen kaarten verkopen; euforisch wordt rekening gehouden met een half miljoen gasten aan de Kaap. Het land heeft slechts 35.000 hotelkamers met een kwaliteitsmerk en bovendien 64.000 gecertificeerde kamers in gastenverblijven, pensions en nationale parken. Het merendeel van die 100.000 bedden brengt Match op de markt, met een opslag van 30 procent. Maar de run blijft uit, de wereld staat niet te trappelen om af te reizen naar het winterse Zuid-Afrika. Danny Jordaan, voorzitter van het organisatiecomité LOC, moet zijn landgenoten enthousiast maken; de FIFA en het LOC richten een fonds op dat 120.000 vrijkaarten onder arme doelgroepen moet verdelen.

Tegelijkertijd strijken de FIFA-marketeers als sprinkhanen in Zuid-Afrika neer; tot vlak voor het eerste fluitsignaal verlamt Match met een brute politiek van hoge prijzen de binnenlandse economie. Luchtvaartmaatschappijen, reisbureaus, hotels, allemaal zijn ze onderworpen aan het dictaat van het bureau. Blatter degradeert in recordtijd van lievelingsoom tot een van de meest verguisde blanken van het land. De mensen zien dat hun dagelijks leven tot in detail aan regels wordt gebonden: van het verbod voor duizenden straathandelaars om de kost te verdienen in de WK-zones tot en met het verbod om huisdieren een bad te laten nemen in een fontein. Aanvankelijk hebben ook hier velen geloof

gehecht aan de holle toespraken van Blatter en gehoopt dat de toewijzing van het WK gebaseerd was op ontwikkelingspolitieke overwegingen en een ommekeer in hun leven teweeg zou brengen. Wat een flauwekul! In plaats van de gehoopte 500.000 fans uit de hele wereld komt ongeveer een derde daarvan. Het geintje kost de Zuid-Afrikaanse belastingbetaler vijf miljard dollar, en de FIFA strijkt bijna net zoveel op. Grote delen van de bevolking zullen niets aan het WK hebben, staat in een rapport van het Zuid-Afrikaanse Instituut voor Veiligheidsstudies. De meeste stadions veranderen na het WK in witte olifanten, zoals ongebruikte grote bouwwerken worden genoemd. Ze ondergaan hetzelfde lot als de stadions voor het WK 2002 in Japan en Zuid-Korea en het olympisch stadion in Beijing voor de Spelen van 2008.

Zo nu en dan zou Blatter daar zelf aan hebben meegedaan: in 2005 geeft hij in Kaapstad te kennen dat hij graag zou zien dat de wedstrijden daar niet zoals gepland in het fonkelnieuwe Athlonestadion worden gespeeld, maar op een andere plek: Green Point. Zijn wens was president Thabo Mbeki een bevel, staat in de gerechtelijke stukken van de daaropvolgende milieuprocessen. Om het politieke verzet te breken wordt beweerd dat de stad anders maar vijf wedstrijden zal krijgen. Dus moet Green Point gerealiseerd worden. Kosten: 400 miljoen dollar.

Vlak voor het begin van het toernooi breken alle dammen door. De overeenkomsten met Match worden ontbonden en de markten worden overspoeld met goedkope aanbiedingen. Plotseling start de mededingingsautoriteit een onderzoek. Ze heeft een mail gekregen over prijsafspraken: afkomstig van een nationale luchtvaartmaatschappij, die hoopt op ontslag van rechtsvervolging. Bekend wordt dat Match met een begerige marktpolitiek de binnenlandse economie in het WK-land heeft geblokkeerd, en er nu niet in slaagt om de dure hospitalitypakketten in de gewenste hoeveelheden te verkopen. Het bureau had de FIFA 120 miljoen dollar betaald om die pakketten op de markt te brengen. Tienduizenden peperdure stoeltjes blijven leeg, zelfs vlak voor de finale kunnen nog voor 100 dollar hospitalitytickets worden gekocht, die eerder op 5000 dollar waren begroot.⁶⁵ Dan wordt bekend dat Andrew Jordaan, de broer van de voorzitter van het organisatiecomité, door Match is aangesteld als contactpersoon in Port Elizabeth. Met een maandsalaris van circa 17.000 euro.

Na het WK wordt het pas echt zweten. Ook in Zuid-Afrika is veel via zwarte kanalen gelopen. De Noorse krant *Dagbladet* schrijft dat een medewerker van Match honderdduizenden persoonlijke gegevens van kaarthouders op het WK 2006, inclusief de nummers van paspoorten en zitplaatsen, aan zwarthandelaars op het WK 2010 heeft verkocht. Die konden met de overzichten van personen en bedrijven, voor een groot deel vaste WK-klanten, acquisitie gaan bedrijven voor het toernooi in Zuid-Afrika. Hoe lucratief dat is blijkt uit het feit dat de gegevens

tussen 1 en 2,50 euro per naam kosten; er zouden 250.000 records zijn verkocht. De namen van prominente slachtoffers worden bekend: persoonlijke gegevens van de Zweedse oud-premier Ingvar Carlsson, van skilegende Anja Paerson en van familieleden van de voormalige Zweedse bondscoach Lars Lagerbäck zouden zijn verkocht, net als die van Svein Gjedrem, de president van de Noorse Centrale Bank. Ook Jens Orback, een Zweedse oud-minister ('Voor een voormalig minister dringt zich hier de veiligheidsvraag op!'), en Tommy Theorin, secretaris-generaal van de Zweedse voetbalbond, zijn gedupeerd. De laatste zegt: 'Ik had nooit gedacht dat de FIFA zo weinig controle uitoefent. Met dit soort informatie moet beslist vertrouwelijk worden omgegaan.'⁶⁶

Was Match, dat in 2010 het exclusieve recht had op de ticketverkoop, via individuele medewerkers zelf actief op de zwarte markt? Het bureau bestrijdt dat. De FIFA metselt zoals gebruikelijk het eigen doel dicht: 'Uit principe geeft de FIFA geen commentaar op beweringen in de media.' Een beproeft concept: elke lastige vraag uit de weg gaan.

In Engeland, waar de firma Byrom zetelt – die een meerderheidsbelang heeft in Match –, stelt de autoriteit bescherming persoonsgegevens een onderzoek in naar de affaire: de vraag is of en hoe de in Manchester geregistreerde broers Jaime en Enrique betrokken waren. Match betoont zich een oplettende leerling van de FIFA. Een woordvoerder verklaart dat de in 2010 verkochte persoonsgegevens afkomstig zijn van klantenoverzichten van het WK 2006, een toernooi dat destijds 'niet door Match werd gemanaged'. Wat muggenzifterij is, want de Byroms waren in 2006 direct betrokken bij het WK. En, al even amusant: omdat de bewuste klantgegevens uit 2006 dateren 'kan er ook geen sprake zijn van een lek in ons beveiligingssysteem'. Maar het gaat om hetzelfde bedrijf, waarvan alleen de naam is veranderd. Ook de mails van een vertegenwoordiger van Match tonen aan dat deze – om wat voor reden dan ook – persoonlijke klantgegevens heeft verkocht aan de zwarte markt in Zuid-Afrika.

In het algemeen heeft de miljoenenhandel met WK-tickets veel weg van een vrijwel ondoordringbaar struikgewas. Ook in Duitsland, waar het Openbaar Ministerie in München sinds de herfst van 2010 onderzoek doet naar een ticketverkoper die werkzaam was voor de DFB en privé tickets zou hebben verkocht. En doet de FIFA haar best om opheldering te krijgen? Match blijft stevig in het zadel. Het behoeft geen betoog dat dit soort onvoorwaardelijke trouw doet denken aan de oude verwevenheid met ISL. Ondanks alle affaires krijg het bureau steeds weer essentiële onderdelen van de ticketverkoop toegeschoven; ook voor het WK 2014 in Brazilië.

De familiebusiness gaat altijd door. Die is zo belangrijk dat het halfgare hervormingsproject dat Blatter onder enorme druk van buitenaf in de herfst van 2011 lanceert er niet eens een rol in speelt. Te midden van alle beloftes over transparantie en compliance verkoopt de FIFA haar hospitalityrechten tot 2022

voor 300 miljoen dollar aan Match Hospitality. Het bedrijf zal loges, businessseats en exclusieve reizen gaan verkopen voor de WK's van zowel de mannen als de vrouwen en voor de Confederation Cups. In het persbericht over de deal staat dat Match 'uit een door de FIFA uitgevoerde brancheanalyse als beste aanbieder' uit de bus is gekomen. Dat verbaast iedereen die de slecht bezochte vip-gedeelten in de WK-stadions van Zuid-Afrika heeft gezien. Zo'n 50 miljoen dollar verlies zou Match in 2010 hebben geleden en het zou menig hotel en pension de afgrond in hebben gesleurd. De reservering van talloze bedden werd vlak voor het toernooi geannuleerd. En nu zou Match op basis van een brancheanalyse een topaanbieder zijn, dat komt goed uit. Alweer zo'n biedingsprocedure waarbij er geen medebieders zijn of bieders die rondvertellen hoe er met hen is omgesprongen: dat kan de FIFA zich niet permitteren. Nu krijgt Match, dat in Zuid-Afrika met 380.000 WK-tickets enorme verliezen heeft geleden, dus 450.000 tickets voor het WK 2014 in Brazilië. Ook bij die transactie dragen twee kopstukken de naam Blatter.

Behalve de Match-deal krijgt neef Philippe, wiens bedrijf immers slechts een belang van vijf procent in de hospitalityovereenkomst heeft, ook nog een heel vette kluif van ome Sepps organisatie. Infront verwerft de uitzendrechten voor het WK van 2018 in Rusland en dat van 2022 in Qatar voor televisie, radio en internet in 26 landen op het Aziatische continent, waaronder China, India, Thailand en Indonesië. Opnieuw bezweert de FIFA dat het bureau uit Zug de beste offerte heeft ingediend. Ook daarvan wordt geen bewijs geleverd.

Deze keer bevestigt een deskundige instantie dat er een geur van nepotisme rond de FIFA hangt. In de zomer van 2011 stelt Sylvia Schenk, die zich bij Transparency International (TI) met sportzaken bezighoudt, dat het vooral bij transacties tussen familieleden onderling belangrijk is om de besluitvormingsprocessen openbaar te maken. Ze eist 'proactief handelen' van de FIFA. Die beweert alleen maar dat Blatter er helemaal niet bij betrokken is geweest. 'De FIFA-president is geen lid van de financiële commissie en was niet aanwezig toen het besluit werd genomen,' staat er in een verklaring. Nog afgezien van het feit dat het uitvoerend comité uiteindelijk over dit soort zaken beslist en niet de financiële commissie, hoe moeten we ons dat voorstellen? Dat oom Sepp op een dag de krant zit te lezen en plotseling op een recente deal van honderden miljoenen dollars stuit die het bureau van zijn neef met een organisatie genaamd FIFA heeft gesloten?

Zoals ooit ISL wil ook Infront binnen vijf jaar wereldwijd de grootste in zijn branche worden, onder leiding van een nieuwe eigenaar: Bridgepoint. Het doel is om de Amerikaanse concurrent IMG van de bovenste positie te verdringen, zegt de nieuwe investeerder. Infront zou gemiddeld tien procent per jaar groeien in een markt die jaarlijks slechts vier tot vijf procent groeit. Het gerucht gaat dat de koopprijs circa 550 miljoen euro bedroeg. Bridgepoint laat weten dat het hele

management van Infront rond Philippe Blatter aan boord blijft, inclusief Günter Netzer. Infront moet sportevenementen nog meer gebundeld op de markt gaan brengen.⁶⁷ Dat zou in de schoot van de sportfamilie geen probleem moeten zijn.

Wie biedt meer?

Naast de persoonlijke deals in de voetbalwereld, naast de Goalprojecten die aan hun geboorteland worden gegund, naast marketinglicenties, reisbureaus of handel in WK-tickets, naast al deze zaken is er voor een aanzienlijk aantal FIFA-kostgangers nóg een overvloedige bron van financieel genoeg: de toewijzing van de WK's. Die vormen het grootste rad waaraan FIFA-bestuurders die op voordeel uit zijn kunnen draaien. Voorafgaand aan de toewijzing van het WK – of van de Olympische Spelen – zijn er al jarenlang adviseurs, bemiddelaars en ook geldkoeriers op pad; die metiers zijn allang uitgegroeid tot een miljoenenbusiness. Dossiers circuleren, er worden plannen gelanceerd hoe individuele officials mogelijk te overtuigen zijn. Bij de toewijzing van een WK is omkoping een stuk eenvoudiger dan bij de Olympische Spelen. In het IOC moet er een meerderheid zijn van 110 kiesmannen, bij de FIFA zijn dertien stemmen voldoende; de keuze van de wereldvoetbalbond wordt immers gemaakt door het 24-koppige bestuur. En anders dan bij het IOC, dat na de ernstige crisis naar aanleiding van het corruptieschandaal rond Salt Lake City tenminste een paar regels invoerde, waaronder een verbod voor IOC-leden om kandidaat-steden te bezoeken, is er bij de FIFA vrijwel niets dergelijks. Integriteitscode komt niet voor in het woordenboek van de FIFA, er is alleen ergens heel algemeen geregeld dat men niet mag omkopen of omgekocht mag worden. Geen geschenken mag aannemen die de ter plaatse gebruikelijke normen overschrijden. Maar dat er iets concreets is toegestaan of verboden, ho maar.

Desondanks draait het rad van fortuin tijdens de eerste tien jaar van Blatters presidentschap eerder langzaam. Bij de toewijzing van het WK 2006 aan Duitsland, in juli 2000 in Zürich, delven Blatters aanhangers zelfs het onderspit: zij waren voor Zuid-Afrika, dat maar net aan het kortste eind trekt. Daarna moet het WK 2010 dringend aan de Kaap worden toegewezen. Dus voert Blatter een rotatiesysteem in: in 2010 is Afrika aan de beurt, in 2014 Zuid-Amerika. Met dat soort besluiten valt er een stuk minder te halen; bij de toewijzing van het WK 2014 aan Brazilië zelfs vrijwel niets. Dat besluit wordt aan de bestuurstafel genomen, er vindt niet eens een schijnverkiezing plaats.

Wat nu te doen? De bestuursleden, de trouwste aanhangers van Blatter voorop, zijn op leeftijd gekomen. Velen zitten in hun laatste ambtstermijn. Ook de Grote Voorzitter zelf is over de zeventig. Maar plotseling, op een congres in Sydney in de zomer van 2008, komt hij met een fantastisch idee: de WK's van 2018 en 2022 worden tegelijkertijd toegewezen. Partytime! Jongens, dat zal me een gekonkel, gelobby en gedweep geven! Een tiental landen uit alle werelddelen die om twee WK's strijden, dan word je bedolven onder de geschenken. Wie dat niet weet in FIFA-kringen, moet tijdens de voorgaande toewijzingen van WK's als een van de buitenwereld afgeschermd autist hebben geleefd. Inderdaad verloopt het toewijzingsproces in zekere zin volgens een voetbalpolitieke

natuurwet, zodat de kandidaten met zowel onuitputtelijke voorraden grondstoffen als een autocratisch en bijzonder ondoorzichtig staatsbestuur uiteindelijk overduidelijk aan het langste eind trekken. In het ene geval de Russische tsaar Poetin, in het andere de emir van Qatar.

Over die WK-toewijzingen op 2 december 2010 in Zürich doen niet alleen de gebruikelijke sterke geruchten de ronde. Al voor de toewijzingen moeten twee bestuursleden worden geschorst; hetzelfde geldt voor vier voormalige bestuursleden, die zich tegenover undercoverjournalisten hebben uitgelaten over de actuele prijspolitiek bij de toewijzingscyclus en daarbij zijn gefilmd. En er zijn zulke duidelijke aanwijzingen voor corruptie dat er sindsdien een onderzoek loopt naar de desbetreffende procedure. Dat wordt uitgevoerd door Amerikaanse opsporingsautoriteiten in samenwerking met vooral Europese politieapparaten.

Wat is er gebeurd? Is Blatters vrome FIFA weer eens geteisterd door boosaardige 'duivels'? Natuurlijk niet. Een korte terugblik leert dat WK's in de wacht worden gesleept in een toewijzingssysteem dat alle opties openlaat voor kandidaten en kiesmannen. En dat vrijwel iedereen op de hoogte is van dat systeem, waarin ook kandidaten die fatsoenlijk te werk willen gaan zich moeten afvragen of het wel slim is om zonder zwart geld te opereren. Als ze het WK tenminste echt willen en zien met wie ze allemaal in het strijdperk staan.

Wat de toewijzing van het WK 2002 aan Japan en Zuid-Korea betreft zijn de beschuldigingen van corruptie op het hoogste niveau van de FIFA al besproken. Bin Hammam, de voorzitter van de Aziatische voetbalbond, zette ze uiteen in een brief aan de Zuid-Koreaan Chung Mong-joon, die de gezamenlijke organisatie met Japan wist door te drukken bij de FIFA en veel investeerde om via het WK president van zijn land te worden, waarin hij overigens niet slaagde. Chung had destijds een hoop te doen. FIFA-president Havelange was een groot voorstander van Japan, maar gelukkig had hij een schoonzoon die voor elk handeltje openstond. Zo werd Ricardo Teixeira met zijn zakenpartner Jose Havilla uit São Paulo in 1995 actief in de autobranche. De voorzitter van de Braziliaanse voetbalbond en zijn kompaan, een handelaar in rechten, werden allebei hoofdvertegenwoordiger van Hyundai. Dat is het familiebedrijf van Chung, collega-bestuurder van Teixeira bij de FIFA.

Japan en Zuid-Korea geven elkaar niets cadeau. Er wordt gesjacherd en omgekocht; in 1999 meldt de Schot David Will dat kandidaat Japan veel dure geschenken aan hoge officials heeft gegeven, zoals laptops. Zelf heeft hij zijn presentjes weggegeven. Will eist een gedragscode voor FIFA-mensen. Ook UEFA-voorzitter Johansson raadt zijn collega-officials aan het zo te doen als hij en de geschenken uit Zuid-Korea en Japan terug te sturen. Een heel andere situatie doet zich voor bij de toenmalige DFB-vertegenwoordiger in het uitvoerend comité van de FIFA, Gerhard Mayer-Vorfelder. De vriend van Blatter, in eigen land met affaires omgeven, is helemaal vergeten bij de regen van geschenken.

Hij verklaart destijds: 'Ik heb geen geschenken ontvangen en laat me ook niet omkopen.'⁶⁸

Al die sportwetenschappers die het WK 2002 in serieus bedoelde studies hebben neergezet als model voor een mondiale verzoeningspolitiek door het voetbal komen naïef over. Omdat iets dergelijks moet worden gevreesd bij de beoordeling van de WK-toewijzingen aan Rusland en Qatar – een sportpolitiek ja voor nieuwe markten, groen licht voor de cultuuromslag? – zij nog maar eens gewezen op de simpele realiteit van de voetbalpolitiek: het verloop van dergelijke besluitvormingsprocessen is voorspelbaar voor iedereen die kan rekenen.

We gaan terug naar het verkiezingsjaar 2000. Duitsland dingt mee naar het WK 2006, naast Engeland en Marokko is er maar één serieuze concurrent: Zuid-Afrika. Sepp Blatter moet immers zijn verkiezingsbelofte nakomen die hij in 1998 aan de Afrikaanse kiezers heeft gedaan: het eerste WK op hun continent. De Duitsers pakken het vanaf het begin slim aan. De kandidatuur wordt volledig gefinancierd met middelen uit het particuliere bedrijfsleven, wat een groot voordeel met zich meebrengt: tijdens de campagne hoeven er geen vragen over de financiering te worden beantwoord en erna hoeft er geen inzage in de boeken te worden gegeven. De belastingbetaler heeft op die manier niet het recht om naar de besteding van zijn miljoenen te vragen. Engeland pakt het anders aan, en dus worden de vernederde Engelse officials uiteindelijk nog de oren gewassen omdat ze omgerekend zo'n 60 miljoen euro voor de flop hebben neergelegd. Dat de kandidatuur transparant was tot de laatste ontvangst van Blatter & Co aan toe – met suites, loges en bezoeken aan Harrods – helpt hen niets; integendeel. Hoe anders gaat het bij de Duitse kandidatuur: de lichtende verschijning Franz Beckenbauer en vooral zijn schaduw Fedor Radmann zijn op kosten van het particuliere bedrijfsleven op pad. Dat wil zeggen: heel ongemerkt.

Mysterieuze adviseurscontracten en televisiedeals met FIFA-officials via rekeningen van derden versterken het vermoeden dat ook het zwart-rood-gele succes op de gebruikelijke manier tot stand is gekomen; andere voorbeelden daarvan zijn de activiteiten van de toenmalige regering en grote Duitse concerns vlak voor de toewijzing van het WK, in delen van de wereld waar Duitsland de stemmen haalde. Desondanks wordt de Duitse triomf nog altijd door alle betrokkenen als brandschoon aangemerkt. Als dat klopt, dan kleeft daar een onvoorstelbare aaneenschakeling van telkens weer nieuwe gelukjes en toevalligheden aan.

In de weken en maanden voor de toewijzing op 6 juli 2000 rommelt het in het Duitse kamp. De delegatie rond Beckenbauer en Radmann moet proberen twijfelende bestuurders in het uitvoerend comité van de FIFA over te halen op Duitsland te stemmen. Zelfs bondskanselier Gerhard Schröder tracht stemmen te winnen bij buitenlandse staatshoofden; Duitse politici verschijnen al maanden in

het openbaar met WK-speldjes en spreken officiële beleidsmakers aan op de kandidatuur. Evengoed is de meerderheid niet in zicht. Vier weken voor de stemming in Zürich worden hooguit negen stemmen als zeker beschouwd. Zuid-Afrika mag daarentegen hopen op twaalf steunbetuigingen uit het hoogste FIFA-gremium.

Behalve de politiek heeft ook Leo Kirch een enorm belang bij een WK in Duitsland. Zijn concern is immers al in het bezit van de televisierechten voor het voetbalspektakel in 2006. Volgens interne berekeningen van het Kirchconcern zouden de doorverkoop van de televisierechten en de uitzending van de belangrijkste wedstrijden via de eigen pay-tv ongeveer 500 miljoen frank winst opleveren. Dat is twee tot drie keer zoveel als bij een WK in Zuid-Afrika, want in dat geval moeten er bijvoorbeeld ook kosten voor de bouw van enorme pers- en televisiecentra worden ingecalculerd.

Reden genoeg om alles op alles te zetten om het WK naar Duitsland te halen. Aan Duitse kant staat een man die weet hoe je sportevenementen binnenhaalt: Beckenbauers rechterhand Fedor Radmann. Een met affaires omgeven figuur in de sport, een man voor achterkamertjesdeals. Radmann is werkzaam geweest als manager van ISL in Duitsland en als directeur Sportmarketing van Adidas. Dat hij een hoop heeft geleerd van Horst Dassler is geen geheim in de branche. In de gespannen sfeer rond de Duitse kandidatuur, begin juni 2000, gaan Fedor Radmann en Günter Netzer aan de slag. De oud-profvoetballer opent vooral deuren in Oost-Europa voor het Zwitserse sportbureau CWL van de slimme rechtenhandelaar Cesar W. Lüthi. Dat bedrijf is kort daarvoor gekocht door Kirch, zal al gauw KirchSport gaan heten en na het faillissement van Kirch in 2002 opgaan in Infront AG. Het is een eeuwige kringloop, waarin de namen van de bedrijven vaak sneller veranderen dan die van de betrokken personen.

Voor de toewijzing van het WK trekt Kirch op het laatste moment alle registers open. In totaal zou er voor het bewerken van twijfelende FIFA-bestuurders circa 3,5 miljoen euro beschikbaar zijn geweest. Begin juli ritselen de mensen van Kirch overeenkomsten met bonden van belangrijke officials: Slim Chiboub (Tunesië), Worawi Makudi (Thailand), Joseph Mifsud (Malta) – en Jack Warner. Er moeten uitzendrechten worden betaald voor vriendschappelijke wedstrijden van Bayern München, de club van Franz Beckenbauer. Interessant genoeg is het diens rechterhand, de lobbyist Radmann, die in de meeste gevallen de advocaten van Kirch vertelt op welke rekeningen welke bedragen moeten worden overgemaakt. Bovendien nemen de strategen van Kirch op Radmanns advies een zakenman uit Libanon in de arm, die uitstekende contacten in Zuid-Amerika en de Arabische wereld heeft: Elias Zaccour, een Libanees uit Rio de Janeiro en de oudste kompaan van João Havelange.⁶⁹

In de lente van 2003 ontkennen de onder druk gezette Beckenbauer en Radmann in alle toonaarden dat ze zich 'ontoelaatbare voordelen' hebben

toegeëigend. In die tijd worden in de puinhopen van Kirch documenten aangetroffen die wijzen op stelselmatige overtuigingspraktijken in de sportbranche. Het Duitse *Manager Magazin* zet een 'verraderlijke brief' en een 'geheimzinnig adviseurscontract' op internet. De brief van 6 juni 2000 is gericht aan Kirch-intimus Hahn en komt van de Münchense advocaten van Kirch. In het epistel wordt melding gemaakt van een 'overeenkomst FC Bayern München' en van vier overeenkomsten tussen het Zwitserse bureau CWL en de genoemde voetbalofficials. Verder staat er ondubbelzinnig dat de betalingen aan Mifsud (Malta) en Warner op een derdenrekening (*trust account*) moeten worden overgemaakt. Günter Netzer zegt later dat hij de verwijzingen van Kirch naar derdenrekeningen van Mifsud en Warner niet kan verklaren.⁷⁰ Bij de Tunesiër Chiboub wordt 300.000 dollar vermeld. Bij de Thai Makudi staat er: 'De wedstrijd heeft al plaatsgevonden. Een vergoeding moet zo snel mogelijk worden betaald.' CWL-directeur Netzer moet aan de slag: hij houdt zich bezig met de vriendschappelijke wedstrijden en betaalt de desbetreffende bonden. Waarvan de voorzitters bij toeval lid zijn van het uitvoerend comité van de FIFA dat een paar dagen later met twaalf tegen elf stemmen de voorkeur geeft aan Duitsland boven Zuid-Afrika.

Op Trinidad, dat op Zuid-Afrika stemde, werd geen vriendschappelijke wedstrijd tegen Bayern georganiseerd; 'met het oog op de agenda', aldus Netzer. Ondanks de al gesloten overeenkomst zou er geen geld zijn betaald. Wel kocht Warners bedrijf JD International op de Kaaimaneilanden op 18 december 2001 de Caraïbische televisierechten voor de WK's 2002 en 2006 van Kirch voor de vriendenprijs van 4,8 miljoen frank. De rechten die concurrent Selby Browne ooit had verworven. Geruchten dat Warner slechts een fractie van het bedrag had betaald, werden door beide partijen telkens verontwaardigd van de hand gewezen.

FC Bayern treedt begin 2001 aan op Malta, en speelt in Tunesië tegen het L'Espérance Tunis van voorzitter Slim Chiboub, de schoonzoon van president Ben Ali. Dat Tunesië later op Zuid-Afrika stemt, hoeft daar niet mee in tegenspraak te zijn. De stemverhouding is nog nooit zo duidelijk geweest bij de toewijzing van een WK: pro-Duitsland zijn de acht Europeanen onder Johansson, die zijn aartsrivaal Blatter na de verloren verkiezingen van 1998 beslist niet nog een triomf gunt, en de vier Aziaten. Bin Hammam heeft dat later zelf onthuld, toen hij vertelde hoe het Aziatische kwartet daarvoor de mantel werd uitgeveegd door Hayatou, de voorzitter van de Afrikaanse bond. De stem van de Aziaten voor Duitsland is ook een reactie op een belediging van Blatter, die Azië tijdens zijn verkiezingsstrijd een extra WK-plaats beloofde, maar die belofte niet nakwam.

Desondanks hebben de Duitsers nog één stem nodig: als de stemmen staken, dan geeft de stem van Blatter de doorslag, en die gaat naar Zuid-Afrika. De

oplossing dient zich aan wanneer de vertegenwoordiger van Oceanië, Charles Dempsey, er tijdens de verkiezingen gewoon tussenuit knijpt; alweer zo'n toevalligheid. Dempsey, Schot van geboorte, heeft opdracht van zijn bond om op het zuidelijk halfrond te stemmen. Met zijn vertrek voorkomt hij dat hij zich deloyaal opstelt tegenover zijn bond, en tegelijkertijd beslist hij de verkiezingen in het voordeel van Duitsland: het staat nu twaalf tegen elf en daardoor heeft Blatters stem geen waarde meer.

Na de toewijzing is ook Radmann plotseling werkzaam voor Kirch, die de lucratieve televisierechten voor het WK bezit. Radmann heeft een baan als adviseur bij de Kirch Holding, tegen een naar eigen zeggen 'passende betaling'. Het contract loopt door tot 2003, maar wordt in 2002 ontbonden vanwege het faillissement van Kirch; alleen om die reden komen dit contract en andere overeenkomsten aan het licht. En natuurlijk heeft ook Radmanns baas in het organisatiecomité van het WK, Franz Beckenbauer, al jarenlang een miljoenencontract met de voormalige Kirchzender Premiere. De mediatycoon had dus de twee belangrijkste mensen uit het organisatiecomité onder contract.⁷¹

Peer Steinbrück, de minister-president van Noord-Rijnland-Westfalen, veroordeelt de 'belangenverstrengeling' van Radmann met de Kirchgroep scherp. Düsseldorf, de hoofdstad van zijn deelstaat, wilde graag het mediacentrum van het WK binnenhalen, maar verloor die strijd van München; op voorstel van het organisatiecomité aan de FIFA. En in München zat Kirch. 'We hadden het allergrootste belang om het mediacentrum naar München te halen, want dan konden we onze zenders en productiemaatschappij sport inbrengen,' zegt een manager die al jaren bij Kirch werkt. 'We hebben alles in het werk gesteld, onder de grootste geheimhouding.'⁷² Dat is allemaal totaal voorbijgegaan aan Radmann, die als vicevoorzitter van het organisatiecomité voor München had gepleit. Want hij beweert dat hij niet in zijn hoedanigheid van WK-organisator door Kirch in dienst is genomen, maar dat hij alleen zo nu en dan tips over de sportmarketing moest geven: zendtijd, decoderkwesties, de marketingkansen van andere sporten inschatten. Zeker van touwtjespringen of elastieken. Later treedt Radmann terug uit het organisatiecomité; op den duur worden hem allerlei adviseurscontracten noodlottig, onder andere met Adidas. In 2000 krijgt ook Günter Netzer een uitstekend betaalde adviseursfunctie bij Kirch, hoewel hij al werkzaam is in diens mediarijk. *Kaiser* Franz, Netzer, Radmann, Kirch & Co vonden alle contracten die destijds zijn gesloten heel normale deals. En natuurlijk is alles heel netjes verlopen.

Zo gaat dat in de wereld van de sport, waar zich een hoop spelingen van het lot voordoen. En dan zijn er ook nog de wereldspelers uit politiek en bedrijfsleven. Daar komt het tot nog meer toevalligheden, in extreme aantallen. Onder bondskanselier Gerhard Schröder besluit de federale veiligheidsraad op 28

juni 2000, acht dagen voor de toewijzing van het WK, met drie tegen twee stemmen voor de levering van 1200 raketwerpers aan Saudi-Arabië. De kanseliersfractie van Schröder overstemt Joschka Fischer van Die Grünen en SPD-politica Heidemarie Wieczorek-Zeul. Duitse wapenleveranties aan crisisgebieden liggen gevoelig: tijdens dezelfde vergadering wordt de export van militair materieel aan Taiwan afgewezen en een besluit over de levering van computersoftware aan Turkije – toch een NAVO-partner – uitgesteld. De Duitse regering wil het besluit niet bevestigen omdat dat onder de geheimhoudingsplicht valt. Maar vertegenwoordigers van de DFB ontkennen ten stelligste dat er een samenhang bestaat tussen de Duitse wapenleverantie aan het Saudische koninkrijk en de stemming acht dagen later, waarbij een lid van het Saudische koningshuis, FIFA-bestuurslid Abdullah Al-Dabal, zijn stem uitbracht op Duitsland.

De wondere wereld van het Duitse bedrijfsleven. In juni gaat DaimlerChrysler een samenwerkingsverband aan met de Zuid-Koreaanse autobouwer Hyundai. De *Korea Economic Daily* jubelt dat Daimler het noodlijdende concern een kapitaalinjectie wil geven van omgerekend bijna 400 miljoen euro. Dat een zoon van de familie Chung – de eigenaars van Hyundai – in het bestuur van de FIFA zit, wordt ingeschat als ‘niet onplezierig’ voor de Duitsers – bijvoorbeeld door de Brit Tony Banks, die het WK naar Engeland moet zien te halen. Daimler is via Mercedes-Benz, de belangrijkste sponsor van het Duitse elftal, al tientallen jaren betrokken bij het voetbal. Ook FIFA-bestuurder Makudi, secretaris-generaal van de Thaise voetbalbond, verkoopt volgens de *Sunday Times* Mercedessen in Bangkok. Desgevraagd zegt Makudi dat dat bedrijf helemaal niet van hem is, maar van zijn vrouw.⁷³ Eind juni roert zich nog een WK-sponsor. Bayer AG neemt een Zuid-Koreaanse producent van kunststof platen over en stelt Thailand grote investeringen in het vooruitzicht. BASF maakt investeringen in de Zuid-Koreaanse chemiesector bekend ter bedrage van 800 miljoen mark. In Thailand citeert de *Bangkok Post* de minister van Technologie: Siemens wil ‘de hele private financiering’ voor zijn rekening nemen van een project voor de productie van wafers, dat in samenwerking met de overheid wordt uitgevoerd. De dag na de WK-toewijzing wordt dat ontkend. Het door Siemens aangekondigde offensief op de Aziatische markt van mobiele telefoons gaat wel door.

Vast allemaal business as usual. Alleen het tijdstip wekt achterdocht: toezeggingen van miljarden aan Thailand en Zuid-Korea, de wapendeal met de Saudi's, allemaal binnen een paar dagen voor de toewijzing van het WK? De FIFA-bestuurders uit Zuid-Korea, Thailand en Saudi-Arabië die uiteindelijk vastberaden op Duitsland stemden, konden waarschijnlijk rekenen op de dank van het bedrijfsleven in hun landen.

De FIFA roteert

In 2010 moet het dus Zuid-Afrika worden. Blatter is dat meer dan verplicht, het land van Mandela heeft de wereldvoetbalbond zelfs voor de rechter willen dagen. Wat te doen? Heel simpel. Hij is altijd nog de vrijwel almachtige president. Dus verandert hij de procedure van de toewijzing. In 2010 is Afrika aan de beurt, in 2014 volgt Zuid-Amerika. Maar voor 2010 staan behalve Zuid-Afrika ook Egypte, Marokko, Tunesië en Libië in de ring. In de meeste van die landen wordt betaald voetbal gespeeld, maar hoe zit dat met Libië? Geen probleem, verkondigt Saadi Gaddafi opschepperig in de media, Blatter had hem vlak voor zijn herverkiezing in 2002 toch in Zürich uitgenodigd? Hem, de jongste zoon van de Libische dictator Muammar Al-Gaddafi, wiens beulsknechten zes jaar eerder tijdens een competitiewedstrijd het publiek met machinegeweren onder vuur namen toen toeschouwers 'weg met Gaddafi' scandeerden. Er vielen doden, er was een korte periode van nationale rouw en beide clubs werden opgeheven.⁷⁴

Zes jaar later meldt Gaddafi, van 2001 tot 2003 voetballer van het jaar in Libië, dat hij en Bin Hammam met een intensieve verkiezingscampagne de troon van Blatter hadden veiliggesteld. De Qatarees was actief in Azië en Gaddafi zorgde ervoor dat de helft van de 50 Afrikaanse landen voor Blatter en tegen de Afrikaanse kandidaat Issa Hayatou stemde. Trots verkondigt Gaddafi junior dat het WK Libië niet meer kan ontgaan. En was hij op het financiële congres van de FIFA in Seoul ook niet als een van de eersten het podium opgegaan, toen Blatters opponenten monddood werden gemaakt met urenlange trouwbetuigingen aan de grote leider?

Bovendien is hij zelf profvoetballer: in de Italiaanse Serie A trainde hij bij AC Perugia, speelde hij dertien minuten voor Udinese en hield hij bij Juventus de bank warm. In elk geval waant hij zich een doorgewinterde prof en laat hij onvermeld dat die clubs uit zijn hand eten omdat hij ze volpompt met papa's oliemiljoenen. Francesco Scoglio, de bondscoach van Libië, noemde hem in *Corriere dello Sport* ooit een 'waardeloze voetballer', en kon meteen daarna zijn koffers pakken. Net als Gaddafi junior bij Perugia, waar de permanente bankzitter het voor elkaar krijgt om positief te worden getest op steroïde. Als een van de heel weinige atleten in de sportgeschiedenis ziet hij af van een contra-expertise.

Kolonel Gaddafi is bereid een paar oliemiljarden op tafel te leggen voor een voetbalspektakel in de woestijn. Maar wanneer het niet vordert met de Libische kandidatuur, sluit hij een verbond met Tunesië. Voor de zeer corrupte Tunesische president Ben Ali, die al sinds 1987 aan de macht is, is de kandidatuur voor het WK 2010 meteen een mooie aanleiding om zijn presidentschap tot dat jaar te verlengen.

Blatter heeft niet alleen heel veel op met de Gaddafi's, maar ook met de

schender van de mensenrechten in Tunis. Hij put zich uit in openlijke loftuitingen aan het adres van Ben Ali. Tijdens het WK in Zuid-Afrika is zijn waardering voor de Tunesische president nog zo groot dat hij de tiran laat weten hem hoog in het vaandel te hebben, vooral vanwege de ‘verschillende initiatieven die de president [heeft ontwikkeld] voor de vrede in de hele wereld en de constante steun aan de jeugd’. Maanden later wordt de despoot door het volk afgezet en vlucht hij samen met zijn corrupte familie het land uit.

Tot die familie behoort ook Slim Chiboub, de voorzitter van het Tunesisch Olympisch Comité en bestuurslid van de FIFA. De schoonzoon van de dictator vergaart een enorme rijkdom met een onroerendgoedimperium. Diezelfde Chiboub incasseert tijdens de Duitse WK-campagne 300.000 dollar van CWL, het bureau van Kirch en Netzer, voor de vriendschappelijke wedstrijd tussen zijn club L’Espérance Tunis en Bayern München. Hij bemoeit zich met het stemgedrag van het toenmalige Tunesische FIFA-bestuurslid Slim Aloulou, die hij in 2001 opvolgt. Na de val van het Tunesische regime zegt de nieuwe minister van Sport, Tarak Dhiab, bij zijn aantreden in december 2011 over Chiboub: ‘Ben Ali en zijn corrupte familie hebben de sport en het voetbal gebruikt om het volk af te leiden van de echte problemen’; en het was Chiboub geweest die het voetbal corrupt had gemaakt.⁷⁵ Zo verschillend zijn de zienswijzen. Blatter zag Ben Ali en consorten kort daarvoor nog als grote bevorderaars van de wereldvrede en de sportjeugd.

De Arabische Lente betekent ook het einde van warhoofd Gaddafi, die uitstekende contacten onderhield met de FIFA-top. Maar er zijn in de wereldvoetbalbond nog meer vriendjes van corrupte regimes in de Arabische wereld, die zwaar onder vuur liggen van mensenrechtenorganisaties. Zoals de Egyptenaar Hany Abo Rida. Als parlementariër en voorzitter van de commissie sport in eigen land doen ook over deze FIFA-bestuurder beschuldigingen van corruptie de ronde. De Egyptische bond stond tot het einde van de bloedige opstanden op het Tahrirplein achter het regime van de ten val gebrachte despoot Mubarak. Op 1 februari 2012 worden bij een competitiewedstrijd in Port Said de fans van Al-Ahly uit Cairo in het stadion door hooligans aangevallen; er zijn 74 doden te betreuren. Het bloedbad heeft duidelijk politieke achtergronden. Al-Ahly is de club van het volk, waarvan de aanhangers op het Tahrirplein aan de zijde van de opstandelingen streden. Dat is van betekenis in een land waar de helft van de clubs uit de hoogste divisie wordt gecontroleerd door politie, leger en politici. Betrouwbare berichten uit Port Said doen vermoeden dat de politie de tragedie in de hand werkte door bewust passief te blijven.⁷⁶ Een paar dagen later al dreigt Blatter met de uitsluiting van de Egyptische bond van internationale wedstrijden; het bestuur was inmiddels door de regering geschorst. Over de precieze rol van FIFA-bestuurder Abo Rida in Egypte is maar weinig bekend. Misschien heeft dat zijn redenen, want volgens de FIFA-website is

hij assistent van de voorzitter van het staatsveiligheidscomité.

Maar de belangrijkste rivaal voor Zuid-Afrika in de strijd om het WK 2010 is Marokko. Anders dan het land aan de Kaap, dat de oorlog in Irak niet steunt, is Marokko braaf achter George W. Bush blijven aan lopen.

Als dank daarvoor maakt de Amerikaanse regering zich sterk voor Rabat. Vooral Alan Rothenberg, de voorzitter van het organisatiecomité van het WK 1994 in Amerika, is met een budget van – volgens *France Football* – veertien miljoen dollar aan het lobbyen voor het koninkrijk. Bovendien heeft koning Mohammed VI circa 140 miljoen euro in Zwitserland geparkeerd, die ten goede moeten komen aan het Afrikaanse voetbal in het geval dat Marokko het WK krijgt. Dat biedt propagandamogelijkheden en versluiert de trieste werkelijkheid: de smerige oorlog van Marokko tegen de Westelijke Sahara, de talloze ‘verdwenen mensen’ in het land, de 200.000 verdreven vluchtelingen in de Algerijnse woestijn en de beschuldiging van Amnesty International dat politieke gevangenen in Marokko worden gemarteld om bekentenissen af te dwingen.

Voor Blatter ligt de situatie gevoelig. De stabiele delen van de Arabische zakenwereld worden steeds actiever in het internationale voetbal en verder heeft hij op verschillende verkiezingssafari's in Afrika telkens graag gebruikgemaakt van de steun van zijn Arabische alliantie. Of die nu uit Qatar, Libië of Saudi-Arabië kwam.

Maar bij de toewijzing van het WK 2010 speelt dat allemaal geen rol. Het moet Zuid-Afrika worden. Blatter en zijn kameraden kunnen zich dan jarenlang koesteren in het licht van mensen die de positie hebben bereikt die de Grote Voorzitter zelf zo graag zou innemen: op het voetstuk van een Nobelprijswinnaar voor de Vrede! Tot zelfverloochening aan toe moeten Nelson Mandela en aartsbisschop Desmond Tutu zich schikken naar de ijdelheid van de FIFA-bazen. De twee worden zelfs op Jack Warners Trinidad en Tobago ontboden, waar ook de toegesnelde Blatter zich voor de camera's dringt. Ontmoetingen met gelijken zijn dit voor de FIFA-president, en hij onthult wat hij allemaal gemeen heeft met Mandela: 'Bijvoorbeeld ons werk voor het welzijn van de jonge mensen op de wereld.' Ook Warner schurkt tegen Mandela aan: tijdens een bezoek aan Zuid-Afrika overnacht hij in diens voormalige presidentiële suite. Jack the Ripper slaapt in het bed van Mandela.⁷⁷

De stemming in Zürich, in mei 2004, verloopt weinig spectaculair. Zuid-Afrika verslaat Marokko meteen al in ronde één met veertien tegen tien stemmen. Wanneer Blatter in het World Trade Center in Zürich voor de camera's verklaart: 'Ik weet niet wie de winnaar is. Ik ga het nu samen met u vernemen!' zendt de Arabische zender Al-Jazeera al beelden uit van het feestgedruis in Kaapstad en Pretoria. Al een uur eerder heeft een Afrikaans FIFA-bestuurslid aan de Zwitserse correspondentente Leila Smati verklapt: 'Zuid-Afrika heeft het WK. In de eerste

ronde.'

De koning van Marokko en zijn Amerikaanse helpers hebben aan veel dingen gedacht. Vlak voor de verkiezing maakte de Amerikaanse ambassadeur Thomas T. Riley de steun van Washington aan Rabat bekend, wat effect moest sorteren op Coca-Cola, McDonald's, Budweiser, MasterCard en Gillette.

Maar ook Zuid-Afrika heeft aan alles gedacht. Het comité laat zelfs tot uren voor de verkiezing risicoanalyses maken van de stemverhouding in het uitvoerend comité, waar menige stem graag tot het laatste moment op de markt circuleert. Bijvoorbeeld zo'n reislustige stem als die van Jack Warner. Na het besluit rijst het vermoeden dat er in de voorafgaande nacht weer een hoop geld in beweging was in Zürich. En de delegatie van Zuid-Afrika denkt ook dat Warner uiteindelijk toch voor Marokko heeft gestemd, hoewel hij zijn stem aan Zuid-Afrika had beloofd. Waarom ook niet? Mandela en Tutu kwamen na de verkiezing toch nooit meer naar Trinidad en Tobago.

Tunesië en Libië hebben zich een paar dagen eerder teruggetrokken. Kolonel Gaddafi heeft geleerd dat binnen de FIFA het woord van een official even zwaar weegt als de wind die het meevoert. Zijn media maken Blatter en zijn familie in het vervolg uit voor maffiaclan met doping- en drugsdeals, witwasserij en geheime wetten. Bij de kansloze Egyptenaren gaat het in de weken daarna over de miljoenen die ze hadden moeten investeren om de gunst van bepaalde FIFA-bestuurders te kopen.

Drie jaar later, in oktober 2007, krijgt Brazilië het WK 2014; er zijn geen tegenkandidaten. Deze keer vindt er helemaal geen WK-show plaats die wereldwijd geldstromen in beweging zet. Zelfs Blatter lukt het niet om er een beetje fut in te krijgen: tijdens een bezoek aan Brazilië roept hij de impopulaire buurlanden Argentinië en Chili op snel na te denken over een gezamenlijke kandidatuur. Of Blatter daarom de stekker eruit trekt? Hij die het gewend is om de voetbalzon om zich heen te laten draaien krijgt door het rotatieprincipe de maximumstraf: een figurantenrol. De rotatie geeft de beslissingsmacht immers terug aan de continentale bonden, die zelfstandig een voorselectie doen; en daarmee zelf het WK toewijzen. Zoals in het geval van Brazilië: de Zuid-Amerikaanse bond CONMEBOL stuurt slechts één kandidaat naar de FIFA-proclamatie. En Blatter moet voor nieuwslezer spelen.

Nog dezelfde dag schaft zijn uitvoerend comité het rotatiesysteem af.

BLATTERS TWEEDE HELFT

WK-toernooien naar Rusland en Qatar

Binnen de FIFA wordt iets groots beraamd, iets wonderbaarlijks. We zullen wel nooit te weten komen waar het vandaan komt, want tegenwoordig wil niemand er meer van weten. Wel zou secretaris-generaal Jérôme Valcke mee hebben zitten knutselen aan het idee dat eind mei 2008 door Blatter wordt gelanceerd: de WK'S 2018 en 2022 worden in één pakket gegund. Twee toernooien in één keer! Op het FIFA-congres in Sidney voert Blatter als reden voor het opwindende project aan dat gastlanden en sponsors nu beter weten waar ze aan toe zijn.

Nog nooit werden in één keer twee toernooien gegund. Waarom nu dan wel? 'Geld,' zegt Jack Warner.¹ Zo'n besluit zet potentiële belangstellenden in de hele wereld flink onder druk. Ook degenen die liever nog een paar jaar hadden gewacht. Nu gaat het om maar liefst vijftien jaar en worden tot in het derde decennium van de 21^e eeuw de kaarten geschud voor het grootste tv-gebeuren ter wereld. Er valt een stormloop aan belangstellenden te verwachten. En wie de branche kent, weet dat achter een wereldwijd woedende concurrentiestrijd een gigantisch festival van zelfverrijking lokt. Voor ieder die wil. En daarvan zijn er nogal wat onder de vierentwintig FIFA-bestuursleden die het toernooi toewijzen. Wanneer eind 2010 wordt gestemd, zijn er nog maar tweeëntwintig over, twee zijn al gestruikeld over hun eigen omkoopbaarheid. Vlak voor het zover is stinkt het hele verkiezingsgedoe zo erg dat Blatter ineens niet meer weet wie het rampzalige dubbel-ideetje heeft bedacht: 'Ik heb mijn zorgen uitgesproken of het een goede beslissing was of niet. Ik geloof dat het niet goed was om het zo te doen.'² Maar men kan niet om de verkiezing heen, hoewel de zaken achter de schermen allang zijn geregeld – zoals duidelijk wordt uit de uitkomst van de stemrondes.

Het project dubbel-WK is zonder meer verleidelijk: na deze toewijzing zal het acht jaar rustig zijn en daarna zal vrijwel geen van de oude sportkameraden nog deel uitmaken van het uitvoerend comité. Tegelijkertijd wordt met deze belangrijke verkiezingen het meeste gras weggemaaid voor de voeten van de nieuwe generatie officials en wie wil, kan nog een keer de zakken vullen voor zijn pensioen.

Blatter is onbetwist in zijn functie verkozen, zeker, maar de tijden zijn guur geworden. Dat hij geen kruiwagens meer nodig heeft, geen vrienden die hem privéjets ter beschikking stellen en voor hem over de hele wereld 'bijzonder vuile verkiezingscampagnes' (Warner) voeren, betekent ook dat zijn oude tegenstanders hun tijd hebben gehad. De machtsverhoudingen zijn volledig verschoven. Eindelijk heeft Blatter Europa in zijn macht; in 2007 wordt ex-assistent Michel Platini UEFA-voorzitter. Hij zet nieuwe mensen op sleutelposities in de directie. Aan de top komen functionarissen uit het zuiden en het oosten van Europa. Dat deze nieuwe politiek de UEFA niet goed bekomt zal

gauw blijken. Maar Blatter heeft daar geen last van. Integendeel. Weldra zal ook de UEFA hem niet langer met de vinger na kunnen wijzen.

Het gevaar komt nu van elders. De Braziliaan Ricardo Teixeira wil het WK 2014, dat helemaal onder zijn regie staat, gebruiken voor een aanval op de FIFA-troon. En ook andere makkers worden opstandig. Mohammed Bin Hammam, die onrustbarende ambities vertoont, voorop. Plotseling eist de man uit Qatar inperking van de ambtsperiode voor FIFA-voorzitters. Net als ieder ander herinnert hij zich het programma dat Blatter bij de verkiezingscampagne van 2002 presenteerde: geef me nog vier jaar, dan is mijn vernieuwingswerk in de FIFA klaar; ik ben pas halverwege. Wanneer Blatter in 2011 nog altijd als missionaris op verkiezingscampagne gaat, sneert Bin Hammam: 'Wat heeft hij de afgelopen 36 jaar uitgevoerd als hij nog altijd niet klaar is?' De Qatarees is ook tegen de dubbele toewijzing van het WK. Hij pleit aanvankelijk niet eens voor de kandidatuur van zijn eigen land, hij heeft immers eigen plannen.

Ook Jack Warner neemt afstand. Dat de FIFA vanwege de kaartjesaffaire bij het WK in Duitsland een onderzoek tegen hem instelde en geld eiste van het door Warner junior geleide bedrijf, beschouwt hij als een belediging. Het laat zien dat de wind is gedraaid. Net als Bin Hammam klaagt Warner over het feit dat Blatter binnen het FIFA-bestuur aan de touwtjes trekt: 'Blatter beslist alles in zijn eentje!' Daarover mopperen zelfs nieuwelingen zoals Franz Beckenbauer, die in 2007 FIFA-bestuurder wordt. Of hij kookt voorafgaand aan de vergaderingen de besluiten met een hem gunstig gezind groepje officials voor – bestuursleden die er anders over denken worden dan overstemd. Dat soort trucs is alleen weggelegd voor wie ieder uur van de dag aan de FIFA kan besteden. Geen wonder dat Blatter er openlijk mee koketteert dat hij de dictator is.³

Maar Blatter heeft ook stille helpers. Traditioneel sterk is de Franse factie – alsof de FIFA sinds haar stichting nog altijd in Parijs zetelt. Havelange kon in 1974 voor de verovering van zijn troon al rekenen op hulp van medewerkers uit het sterk centralistische Frankrijk, het halve diplomatenkorps was op het congres in Frankfurt am Main aanwezig. Door zijn Belgische afkomst voelt Havelange zich in de francofone wereld thuis, en dat geldt ook voor de in Wallis opgegroeide Blatter. In Frankrijk bouwde meesterbrein Dassler aan zijn wereldwijde sportimperium dat zonder de hulp van de Franse schurk Guelfi stucwerk zou zijn gebleven. Guelfi benadrukte dat hij bij zijn werk altijd het belang van Frankrijk voor ogen had; en in elk geval ook dat van de Franse geheime dienst.

Tot secretaris-generaal benoemt Blatter Jérôme Valcke, een Fransman wiens verleden vragen oproept. En die tegenwoordig graag vertelt dat Blatter en hij 'twee handen op één buik' zijn. Sinds de zomerspelen van 1992 in Barcelona is hij nauw bevriend met landgenoot Platini, destijds adviseur voor Canal plus – Valckes toenmalige werkgever.⁴ Op zijn beurt wordt Platini, die jarenlang voor veel FIFA-geld een onopvallend bestaan in Parijs leidde, met Blatters hulp UEFA-

voorzitter en geldt hij ineens als kroonprins voor de FIFA-troon.

Verder is er nog Jérôme Champagne, adviseur van de FIFA-voorzitter, die over uitstekende relaties op regeeringsniveau beschikt. Voor velen geldt ook hij als een goede kandidaat voor het voorzitterschap – ook nu anno 2012 weer. Binnen de FIFA hebben heel wat mensen de macht van deze Fransman te voelen gekregen. Zoals Issa Hayatou, de voorzitter van de Afrikaanse voetbalbond Caf, die het in 2002 waagde zich kandidaat te stellen tegen Blatter – en bij de Caf-verkiezingen van 2003 ineens zelf een uitdager tegenover zich vond die gesteund werd door het Blatter-kamp. Maar Hayatou kan in 2003 nog voorkomen wat UEFA-chef Lennart Johansson in 2007 niet meer lukt: hij wordt door Blatters mensen van zijn voetstuk gestoten.

En hoe zit het met de grote West-Europese voetbalbonden? Ook daarop mag Blatter steeds rekenen. Niet alleen op Frankrijk, waar de relatie met de Parijse sportmediagroep Amaury – ook dankzij Valcke, die zelf in sportrechten heeft gehandeld – uitstekend is. Het grootste FIFA-evenement buiten het voetbalveld, de uitreiking van de gouden bal aan de speler van het jaar, wordt door Amaury en FIFA samen georganiseerd.

De figuur Franco Carraro, Blatters trouwe volgeling die van het interne auditcomité een lachertje maakt, staat in alle opzichten symbool voor de positie van Italië. Later zal hij zelf ten onder gaan in de maalstroom van een schandaal rond de manipulatie van voetbaluitslagen in zijn land.

De vertegenwoordigers van de Duitse voetbalbond varen traditioneel een schijnheilige koers, virtuoos laveren ze tussen de klippen van de kritiek in eigen land op het optreden van de Blatter-clan en een hechte sportkameraadschap met Zürich. Een bedreiging voor het systeem Blatter is de grootste voetbalbond ter wereld nooit geworden. Duitsland houdt zijn mond, kritiek wordt deemoedig gepareerd: het is toch niet aan ons om in dit wereldgremium de grote jongen uit te hangen.

Engeland rolt deze keer de rode loper niet uit. Maar doorgaans komt in de slalomkoers tussen onderdanigheid en fundamentele oppositie een gebrek aan ruggengraat naar boven, waar Blatter voor eigen doeleinden soeverein misbruik van maakt. De Britten hadden hem in 1998 in het zadel geholpen toen ze op het allerlaatste moment uit het kamp van UEFA-baas Johansson overgestapt waren naar Blatters illustere stemvolkje. In 2002 nam Engeland echter moedig stelling tegenover Blatter. Op het congres kwam het met kritiek op de opgepoetste balansen en op de maffiageur die aan de FIFA kleefde. Een kleine zuiveringsactie dwars door allerlei commissies heen zette hen weer op het juiste spoor en toen het jaren later om de WK-toewijzing ging, hielden ze zich muisstil en probeerden zelfs via de politiek de kritiek in de media de mond te snoeren. Maar bij de voorzittersverkiezingen van 2011 verstoren ze het spelletje opnieuw. De

voorzitter van de Engelse voetbalbond David Bernstein pleit zelfs voor opschorting van de verkiezingsfarce tot elk verwijt van corruptie is opgehelderd. Daarop volgt de gebruikelijke opstand. Sprekers uit Fiji, Congo en Haïti gaan tekeer. Het duidelijkst is de man uit Benin, die zich de verkiezingen niet door Engeland door de neus laat boren. ‘Het onderscheid tussen mens en dier is de rede,’ verklaart hij. Het voorstel van de Britten wordt door de voetbalfamilie met 172 stemmen afgeserveerd. Blatter zelf heeft de volgende verklaring voor de Britse tegenstand: ‘Het is allemaal wraak voor het feit dat de Engelsman Stanley Rous in 1974 het ambt moest afstaan aan João Havelange. Omdat ze nooit meer de controle over de FIFA wisten terug te krijgen, willen ze per se de FIFA vernietigen.’⁵

Hoe wereldkampioen Spanje tegenover het systeem Blatter staat, demonstreert Ángel Maria Villar Llona op hetzelfde congres. De Madrileense jurist zit vanaf 1998 in het uitvoerend comité van de FIFA en is voorzitter van de juridische commissie. Het is dan ook nauwelijks te geloven wat Villar Llona te berde brengt. ‘Ik ben er trots op dat ik deel uitmaak van de FIFA! Mensen van buiten zeggen dat de FIFA een ramp is. Voor de congreshal zag ik zelfs mensen met spandoeken. Maar hier zien we het echte gezicht van de FIFA: democratisch, in debat. Natuurlijk,’ zo debiteert deze hoogste juridisch adviseur van de FIFA verder, ‘moeten we ook de mensen van buiten gehoor verlenen, maar als deze mensen geen respect tonen en het werk van de miljoenen werkers in het voetbal bekritisieren, kan ik me daar niet mee verenigen.’ Een novum: heeft iemand dan al dat vrijwilligerswerk aan de basis van het voetbal bekritiseerd? ‘Dat soort mensen is onfatsoenlijk, onhoffelijk, we moeten niet naar hen luisteren. Moet dan alles worden afgekraakt, omdat er problemen zijn in onze familie? Hier zitten familievaarders – hebben zij geen problemen in hun familie? Wij lossen die op binnen onze familie.’ Applaus.

‘Er zijn persvertegenwoordigers die het heilige recht op informatie misbruiken. Met name vallen ze leidinggevende personen aan!’ In de ogen van de hoogste FIFA-jurist schijnt dat absoluut verboden te zijn; op het podium luistert een aandachtige Blatter. ‘Wij zijn een voorbeeld voor de sport en voor de maatschappij! Ik dank u allen, u bent allemaal verstandige mensen, in tegenstelling tot sommige journalisten en politici!’ Het onderscheid tussen de sportvriend uit Benin en de jurist uit Spanje kan niet kleiner zijn.

De breuk met 'broer'

In het voorjaar van 2009 broeit er iets. Op het congres van de Aziatische bond AFC moet voorzitter Mohammed Bin Hammam ten val worden gebracht. Blatter kan zijn voormalige 'broer' kennelijk niet langer gebruiken. Ze kennen elkaar sinds 1995, toen Qatar het wereldkampioenschap onder 20 organiseerde. Na zijn machtsgreep in 1998 had Blatter broer Mohammed in een vurige bedankbrief laten weten dat hij het zonder hem nooit had gered. Bin Hammam had zich toen zo ingezet voor Blatters overwinning dat hij er zelfs van afzag om zijn levensgevaarlijk gewonde zoon op te zoeken in Qatar. In Parijs had hij voor het vertrek per Learjet naar Zuid-Afrika een jobstijding van zijn vrouw gekregen: hun zoon had een ongeluk gehad, het was misschien wel de laatste kans dat hij hem nog in leven kon zien. Na een slapeloze nacht besloot Bin Hammam: 'De jongen kan alleen maar door God en kundige artsen geholpen worden, maar Blatter heeft mijn hulp nodig.'⁶ In plaats van naar huis vloog hij samen met Blatter naar de zuidkant van de wereldbol voor een ontvangst met hun ontvankelijke aanhang. Dit soort loyaliteit is belangrijker dan het ereambt zelf en moet van hen vrienden maken die elkaar met broer aanspreken, meent Bin Hammam. Van dergelijke sentimentaliteiten heeft Blatter geen last.

Ineens heeft Bin Hammam een uitdager op het AFC-congres. Hoewel sjeik Salman Bin Ibrahim Al-Khalifa uit Bahrein volkomen onbekend is, ontbrandt een maandenlange vuile verkiezingsstrijd. Op de Australische tv-zender SBS beticht Bin Hammam het Olympisch Comité van Azië (OCA) ervan dat het nationale voetbalbonden heeft omgekocht ten gunste van de uitdager. Het in Koeweit gevestigde OCA dreigt met een gang naar de rechter en wijst op Bin Hammams banden met de Australische zender. De Qatarrees heeft Les Murray, de chef-sport van SBS, zelfs aan een functie geholpen bij de ethische commissie van de FIFA. Voor Bin Hammam is het duidelijk: Blatter zit hierachter, hij steunt de kandidatuur van de sjeik uit Bahrein. Zoals zo vaak bij verkiezingen in continentale bonden; daarbij wordt immers ook beslist over de samenstelling van het uitvoerend comité van de FIFA en dus over Blatters eigen regering. Zou hij zoiets op zijn beloop laten? Voor de buitenwereld jammert Blatter dat hij geen enkele invloed heeft op de figuren met wie de continentale bonden hem opzadelen.

Op 8 mei 2009 viert Bin Hammam zijn zestigste verjaardag. Als het aan Blatter en de oppositie binnen het verdeelde AFC ligt, wordt het broer Mohammeds laatste dag als president. In Maleisië's hoofdstad Kuala Lumpur komen 46 nationale bonden in vergadering bijeen. Alles wijst op een overwinning van de uitdager; belangrijke voetballanden als Japan, Zuid-Korea, China, Saudi-Arabië en Koeweit steunen de sjeik. De Zuid-Koreaan Chung Mong-joon noemt Bin Hammam zelfs gestoord. En Bin Hammam schuimbekt, hij zal ieder die zich tegen hem keert hoofd, benen en handen afhakken. Later doet hij

het voorkomen alsof dat alleen maar een Arabische uitdrukking voor grote vastberadenheid is. En uiterst vastberaden gaat hij de laatste nacht in. Op de receptie die avond telt Peter Velappan, die 29 jaar lang secretaris-generaal van het AFC was, 31 stemmen voor de sjeik. Maar de volgende ochtend heeft Bin Hammam 23 stemmen en Salman maar 21 – de overige twee worden ongeldig verklaard. ‘Nachtelijk bedrog,’ klaagt Velappan, ‘het draaide enkel nog maar om enveloppen met geld.’⁷ Het slotbeeld van de fotografen toont een ijzig glimlachende Bin Hammam aan de feestdis; naast hem broer Sepp met een gezicht alsof er citroen op het menu staat.

Het loopt uit op een slag om de FIFA-troon. Ook Bin Hammam is tot alles in staat. Eerst probeert hij Michel Platini over te halen om zich in 2011 tegen Blatter kandidaat te stellen. Platini weigert, hij heeft de tijd. Vervolgens gaat Bin Hammam een kongsi aan met de eeuwige dwarsligger Chung Mong-joon, die hij ooit voor corrupt en laf had uitgemaakt. Ook op Jack Warner kunnen ze rekenen. Eind 2009 boeken ze een eerste resultaat: Blatters persoonlijk adviseur Jérôme Champagne wordt uit de FIFA gezet. Kort daarvoor had de FIFA-directeur internationale relaties nog een vergadering van het uitvoerend comité op Robbeneiland georganiseerd, Zuid-Afrika’s legendarische gevangenseiland – waar Blatter weer met de Nobelprijs voor de Vrede koketteert. Maar halverwege januari 2010 wordt Champagne ontslagen. Men zegt dat de wegen zich scheiden. Twee jaar later zal de Fransman hierover zeggen: ‘Ik was een politieke wachtpost. Ik moest storen, verhinderen.’⁸ De Fransman klapt niet uit de school; hij blijft actief achter de schermen. Als adviseur sportontwikkeling disciplineert hij – met hulp van Blatter – het Palestijnse voetbal. En begin 2012 komt hij weer tevoorschijn; in een mail aan alle 208 nationale voetbalbonden doet hij verstandige voorstellen voor hervorming en modernisering van het voetbal. De branche ziet alleen dat Champagne weer terug is – in een woelige tijd waarin niemand weet wie de toekomst van de FIFA zal bepalen. Hij wordt gezien als een mogelijke kandidaat-voorzitter – het alternatief voor Platini, wiens al te nauwe band met Qatar steeds meer vragen oproept.

Enkele weken na Champagnes vertrek laten Bin Hammam en Chung vanuit Seoel weten dat de volgende FIFA-voorzitter een Aziaat moet zijn. De wereld stort in, hoogste alarmfase voor Blatter, die immers voortdurend werkt aan eigen machtsbehoud. Samen zullen de oproerkraaiers Azië controleren – en in Afrika verzorgde Bin Hammam steeds de stemmen voor Blatter. Waarom dan nu niet voor zichzelf? En dan zit de Qatarees ook nog achter de FIFA-kassa: hij leidt Goal, het ontwikkelingshulpproject van de wereldvoetbalbond. Bovendien deelt hij onder andere via het Aspire-programma aan arme landen sportontwikkelingshulp van zijn emir uit. Als daar nu ook nog Jack Warner bij komt, die altijd met Bin Hammam samenwerkte voor Blatters herverkiezing, valt de FIFA-troon voor hem niet meer te redden.

De FIFA staat in brand. Nog even en het WK in Zuid-Afrika begint, waar de problemen zich eveneens opstapelen en de gemoederen verhit raken. Maar bovenal moet nu dringend een dreigende strafaanklacht vanuit het Openbaar Ministerie in Zug worden voorkomen. Er ligt een hoop bewijsmateriaal. Er is niet langer sprake van een gerechtelijk onderzoek naar 'onbekend, ten nadele van de FIFA', maar tegen twee natuurlijke personen bij de FIFA en – hoogste alarmfase – tegen de FIFA zelf! Dit in plaats – of 'subsidiar', zoals dat in het ondernemingsstrafrecht heet – van het ontbreken van voldoende concreet bewijsmateriaal tegen afzonderlijke personen. Dan kunnen de aangeklaagden alleen nog maar wat meebuigen, de aanklacht toegeven en op basis van artikel 53 van het Wetboek van Strafrecht een schikking treffen. Voor alle duidelijkheid: artikel 53 maakt onderdeel uit van de rubriek straftoedeling – en betekent dus allesbehalve vrijspraak. Dus moeten de beschuldigde partijen betalen, in totaal 5,5 miljoen frank. Dat in de seponeringsbeschikking de vuile realiteit op schrift is gesteld, kan op de koop toe worden genomen. Blatter & Co mogen er vooralsnog van uitgaan dat dit document over de ware handelwijze van de FIFA nooit openbaar zal worden.⁹

En dan loopt ook nog de kandidatuur voor de WK's 2018 en 2022. Meer kandidaten dan ooit treden in het strijdperk: Engeland, Rusland, de Verenigde Staten, Australië, Japan, Zuid-Korea, Qatar, Spanje/Portugal en Nederland/België.

Bij dit alles kan Blatter zich binnen de FIFA geen nieuwe tegenstanders veroorloven. Hij moet zich verder indekken. En zijn oude vrienden langzaam laten vallen? Hun escapades die hij ten minste steeds heeft geduld, hebben immers ook hun uitstraling op de baas zelf. De meer verlichte delen van de publieke wereldopinie weten heel goed waarom Warner & Co zo ongegeneerd handel mogen drijven met voetbalzaken. Dat Jack Warner dit ooit publiek zal maken, daarvoor hoeft Blatter op dat moment niet bang te zijn.

Kijk en luister

Al geruime tijd komt er een nieuw soort personeel de FIFA binnen. Vakmensen voor onaangename zaken. Figuren zoals de schimmige troubleshooter Peter Hargitay, van wie je nooit weet voor wie hij eigenlijk werkt, maar voor wie de deur bij de FIFA altijd openstaat. In 2002 stapt hij bij Blatter binnen. De uit Hongarije afkomstige Zwitser beweert ooit in het Alpenland Hongaars consul te zijn geweest. Hij is eigenaar van adviesbureau European Consultancy Network (ECN) en offreert 'ondernemingsadvies in relatie tot politiek en regering, lobbywerk en bedrijfsontwikkeling; strategisch advies voor internationaal mediawerk; advies aan regeringsinstanties, nationale en regionale sportbonden bij aanbesteding en organisatie van grote evenementen'. Hij had ook al eens via websites onderzoek naar de private levenssfeer van personen aangeboden – websites die maar een kortstondig bestaan hadden geleid.¹⁰

Eerder had deze Blatteradviseur pr-werk gedaan voor sinistere bedrijven en duistere figuren. Bijvoorbeeld voor het Amerikaanse chemieconcern Union Carbide. In 1984 explodeerde een fabriek van deze onderneming in het Indiase Bhopal, waarbij door het vrijkomen van gifgassen 16.000 mensen omkwamen. Het concern, dat tegenwoordig onderdeel is van Dow Chemical, staat voorafgaand aan de Olympische Zomerspelen van 2012 in Londen opnieuw aan kritiek bloot; voor de slachtoffers van Bhopal zou nooit een adequate regeling zijn getroffen, honderdduizenden hebben nog altijd onder de gevolgen te lijden – en Dow Chemical is topsponsor van de spelen in Londen. Wanneer in het debat serieus over een Olympische boycot van India wordt gesproken, weet de voorzitter van het organisatiecomité, Sebastian Coe, het voormaige hoofd van de ethische commissie van de FIFA, een compromis te bereiken. Zo zal het logo van Dow Chemical niet in het Olympisch stadion van Londen te zien zijn. Maar dan komt Wikileaks met opzienbarende onthullingen die mogelijk niet op zichzelf staan. Uit intern mailverkeer van het Texaanse detectivebureau Stratfor blijkt dat het betreffende bureau door Dow Chemical is ingeschakeld om Bhopal-activisten te bespioneren, waaronder natuurbeschermings- (National Wildlife Federation) en mensenrechtenorganisaties (International Campaign for Justice in Bhopal). Dow geeft geen commentaar, maar een woordvoerder van Stratfor bevestigt dat er sprake is van een 'illegale' daad waarbij mails zijn gestolen, waarvan delen mogelijkerwijs correct zijn weergegeven.

Hargitay loste ook problemen op voor de naar Zürich uitgeweken Amerikaanse grondstoffenhandelaar Marc Rich, die het tot de top tien op de FBI-opsporingslijst had weten te schoppen. Rich had op grote schaal VN-sancties tegen het Zuid-Afrikaanse apartheidsregime ontdoken; verder ging hij een tijdlang door voor de grootste belastingontduiker in de VS. Halverwege de jaren negentig verhuist Hargitay naar Jamaica om voor een rederij te gaan werken. Op een schip van het betreffende bedrijf vindt de politie cocaïne. Hargitay verdwijnt

voor zeven maanden achter de tralies, maar wordt vrijgesproken van betrokkenheid. De Jamaicaanse regering biedt excuses aan. Volgens de lokale pers gaf Hargitay zich in Jamaica uit voor ex-diplomaat en zou hij op de loonlijst van de Zwitserse militaire geheime dienst staan. Hij keert terug naar Zürich. Een aldaar gevestigd particulier detectivebureau heeft onder zijn bedrijfsleiders een niet met naam en toenaam genoemde Zwitser van Hongaarse afkomst, die goed zijn talen spreekt, gespecialiseerd is in crisismanagement, ervaring heeft in het Caraïbische gebied en Hongaars consul in Zwitserland was. Wie zou dat nou toch zijn? Het betreffende detectivebureau is van het stevige soort. Het biedt 'observering op regerings- en legerniveau' aan, geheime operaties en adverteert ook met een 'software-expert die zich als hacker heeft bewezen'.¹¹

Zijn het dit soort thema's en types waar Blatter op doelt als hij zegt dat hij een passie heeft voor spionage die ook 'een beetje in mijn vak' zit? En dat hij na 1400 dagen militaire dienst als officier zichzelf soms 'als een kleine James Bond' ziet?¹²

De activiteiten van Blatter-adviseur Hargitay als zogenaamd geheim agent komen aan het licht als Englands bidcomité voor het WK 2018 hem en zijn ECN contracteert voor 'strategisch advies'. De Britten zijn zo enthousiast over Hargitays goede relatie met Blatter dat ze over de negatieve reacties in de pers heen stappen en ook over het feit dat zijn ECN niet meer vanuit Engeland maar vanuit het fiscaal vriendelijke Cyprus opereert. Na enkele maanden stapt Hargitay van de Britten over naar Bin Hammam om hem te helpen bij het verdedigen van de AFC-troon. Hetgeen overigens door Bin Hammam wordt ontkend. In elk geval duikt Hargitay vervolgens op als adviseur van Australië's bidcomité voor het WK 2022. Hier stuit hij op een metgezel uit het sportagentenwereldje, Fedor Radmann. Het adviseursduo wekt al snel het ongenoegen van de Australische media. Die onthullen hoe Hargitay voor Jack Warner een ontmoeting met minister-president Kevin Rudd regelt. Ook Warners CONCACAF-collega in het FIFA-bestuur, de Guatemalteek Rafael Salguero, vliegt met zijn echtgenote naar Australië. Verder financiert de Australische voetbalbond FFA onverwachts een uitstapje van Trinidads voetbalteam onder 20 naar een trainingskamp op Cyprus. Een voorval waarnaar zelfs de FIFA een onderzoek wil instellen.¹³

De opdracht van de geheime netwerkers Hargitay en Radmann wordt als volgt omschreven: opsporen en in kaart brengen van FIFA-vertegenwoordigers die voor Australië zouden kunnen stemmen alsmede het voorbereiden van bijeenkomsten. Zoiets heet internationale strategie en niet alleen in Australië. Bij een positief resultaat kunnen beiden ieder circa 3 miljoen euro in hun zak steken, berichten de media. Interne FFA-stukken lekken uit waaruit blijkt dat de Australische bond de regering niet in detail wenst te informeren over de kostenstructuur met betrekking tot Hargitay en Radmann.¹⁴

Bij de WK-toewijzing op 2 december 2010 ligt Australië er al na de eerste ronde met slechts één stem uit. Een ramp. Dat zal nog een staartje krijgen. Rond Frank Lowy, de miljardair en zakenman achter de Australische kandidatuur, stellen gelijkgezinden een team samen om de uitkomst van de verkiezingen grondig te onderzoeken. Lowy zelf bazuïnt overal rond dat de WK-toewijzing aan Qatar voor hem nog lang geen gelopen race is. ‘Het laatste woord is daarover nog niet gesproken,’ verklaart hij in december 2011 nadat hij is herkozen als voorzitter van de Australische voetbalbond.

Ondertussen zet Australië's mislukte adviseur Hargitay zich aan nieuwe taken voor de FIFA. En binnen de wereldvoetbalbond zelf duikt in maart 2010 een echt zware jongen op als het om veiligheidsvraagstukken gaat: Chris Eaton. Hij komt van Interpol, waar hij directeur internationale criminaliteit was. Daarvoor werkte hij bij de Australische federale politie. Tussendoor was hij in 2004-2005 als hoofdonderzoeker en manager werkzaam voor het Europese bureau van het VN-olie-voor-voedsel-programma voor Irak. De leiding van de toenmalige VN-onderzoekscommissie lag in handen van het trio Paul Volcker (VS), Richard Goldstone (Zuid-Afrika) en Mark Pieth (Zwitserland). Bij de FIFA wordt Eaton chef veiligheid en moet hij zich onder meer bezig houden met manipulatie van wedstrijduitslagen.

Hij is de opvolger van Pius Segmüller, die voor zijn FIFA-tijd commandant was van de Zwitserse garde in het Vaticaan en later lid van de Zwitserse *Nationalrat*.¹⁵ Bovendien heeft hij een zaak van het soort dat steeds vaker in verband met de FIFA opduikt, een veiligheidsbedrijf. Zijn Swissec AG biedt ‘een compleet pakket aan veiligheid’ aan. Projectleider voor communicatieadvies is Andreas Herren, die jarenlang FIFA-woordvoerder was. Tot eind 2010 is Herren ook werkzaam voor het succesvolle WK-bid van Rusland alvorens over te stappen naar een dochteronderneming van de FIFA, Match AG.

Veiligheidsman Segmüller heeft zitting in de ‘commissie veiligheidsbeleid’ van de *Nationalrat*. Hij heeft zo zijn contacten. Het veiligheidswereldje is klein, men kent elkaar. Op de jaarlijkse bijeenkomst van de Wallenser oudgardisten komt ook Elmar Mäder, Segmüllers voormalige plaatsvervanger en opvolger aan het hoofd van de Zwitserse garde. Mensen als Segmüller en Mäder zijn gewild vanwege hun wereldwijde netwerk; als hoofd veiligheid van het Vaticaan hebben ze tot in de hoogste kringen belangrijke relaties kunnen opbouwen. Ook in de hoogste sportkringen.

Maar als parlamentslid heeft Segmüller minder succes. *Bundesrat*¹⁶ Ueli Maurer doet in 2012 een greep in de staatskas om de weggestemde nationaalraad ‘vet te mesten’, smalen de Zwitserse media. De voormalige chef veiligheid van FIFA en Vaticaan moet nu ombudsman bij het leger worden, een baantje dat de minister van Sport speciaal voor hem in het leven wil roepen.¹⁷ Bovendien valt dat goed bij de gelovige achterban van zijn partij.

Evenals veel topmensen in de wereldsport is ook Blatter streng katholiek. IOC-baas Samaranch was volgens kerk- en sekteonderzoekers zelfs surnumerair (lekenlid van Opus Dei).¹⁸ Begin 2001 wordt Blatter door de paus in audiëntie ontvangen; hij brengt een gift van 50.000 frank mee.¹⁹ Een jaar later heeft de FIFA een probleem. Het boulevardblad *Blick* komt met onthullingen over een personele relatie met de Limmat Stichting, die zich weliswaar als oecumenisch presenteert, maar met een vermogen van 25,5 miljoen frank als het internationale financiële gezicht van Opus Dei geldt. Ook FIFA-subsidies lopen deels via een bank die, naar gezegd wordt, nauwe relaties met Opus Dei onderhoudt – zes van de acht leden van het stichtingsbestuur van de betreffende bank zijn tevens lid van het reactionaire Opus Angelorum. Vooraanstaande personen uit politiek, bedrijfsleven en sport zijn beschermheer van de Limmat Stichting. Ook Michel Zen-Ruffinen.

Aangesproken op de relatie met Opus Dei treedt de secretaris-generaal van de FIFA onmiddellijk uit het comité van beschermheren terug. FIFA-woordvoerder Herren verklaart: ‘De heer Zen-Ruffinen kan het zich niet permitteren in verband te worden gebracht met omstreden organisaties.’ De FIFA heeft via de Limmat Stichting een sportvoorziening voor Columbiaanse straatkinderen gefinancierd; dat deze stichting nauwe banden heeft met Opus Dei wist men niet. Iemand die als lid van het comité destijds niet bang was om met Opus Dei te worden geassocieerd, is Ueli Maurer van de rechts-populistische Schweizer Volkspartei (SVP), tegenwoordig minister van Sport.²⁰ In een brief aan Zen-Ruffinen betreurt de stichtingsdirecteur het ‘treurige voorval’, maar houdt hij staande dat ze vanaf het begin op 2 februari 2001 het thema Opus ‘in alle openheid hadden besproken’.²¹

Naar Vaticaanse begrippen blijven Segmüller en zijn opvolger Mäder maar korte tijd in Rome. Mäder verlaat het Vaticaan al in 2008. In het voorjaar van 2009 komt hij aan het hoofd te staan van de vestiging Zürich van de Duitse veiligheidsfirma Prevent AG. Zijn belangrijkste taak, zo zegt hij op een persconferentie op het Hamburgse hoofdkantoor, zal bestaan uit advies aan ondernemingen met betrekking tot zaken die het daglicht niet kunnen verdragen. De naleving van ethische maatstaven vormt ‘een hoofdbestanddeel’ van zijn nieuwe werk.²²

Inmiddels speelt zijn nieuwe werkgever zelf af en toe een merkwaardige rol. In november 2010 doorzoekt het Hamburgse Openbaar Ministerie kantoren van het veiligheidsbedrijf in verschillende Duitse steden. En ook de woningen van leidinggevenden. Prevent-oprichter Thorsten Mehles en een directeur worden ervan verdacht dat ze een medewerker van HSH Nordbank in New York documenten in de maag hebben willen splitsen om diens werkgever een ontslaggrond te bezorgen. Mehles, die als afdelingshoofd had gewerkt op het

Hamburgse ministerie van Binnenlandse Zaken, was later verantwoordelijk voor de bestrijding van de georganiseerde criminaliteit. Na een intermezzo bij de Duitse geheime dienst richtte hij samen met de Noordrijn-Westfaalse SPD-politicus Jürgen Gramke Prevent AG op.

De jurist Gramke is in 1994 nog maar drie maanden minister van Economische Zaken in Sachsen-Anhalt wanneer hij aftreedt. De *Berliner Zeitung* meent dat hij is gestruikeld over de wijze waarop hij zijn ambt vervulde. Gramke zou besluiten nemen 'die hij niet in het kabinet, maar binnen zijn eigen adviseursgremium afstemde', een soort 'schaduwregering', zo beweert het blad.²³ Invloedrijke SPD'ers zouden mede aan de wieg hebben gestaan van Prevent. Met als doel, aldus *Der Spiegel*, 'een organisatie die bedrijven helpt bij juridisch heikele zaken. Een bedrijf dus voor zaken die beter niet aan het licht kunnen komen. In Duitsland doen politici van naam bij directies van grote ondernemingen een goed woordje voor het tot dan toe onbekende bureau.'²⁴

Udo Nagel, Hamburgs voormalige senator voor Binnenlandse Zaken, stapt over naar Prevent. Dat doet ook August Hanning, die eerder hoofd van de veiligheidsdienst en staatssecretaris op Binnenlandse Zaken was. Soms zijn er klachten over de wel erg hoge rekeningen van de 'firma', zoals de *Financial Times Deutschland* het veiligheidsbedrijf noemt. Maar in geval van HSH Nordbank gaat het om meer dan forse rekeningen. De speurneuzen ontvingen alleen al tussen februari 2008 en oktober 2009 meer dan 7 miljoen euro voor scholing, personele beveiliging en veiligheidsadvies, maar bij HSH wordt de firma er ook van verdacht medewerkers te hebben bespioneerd en ontslaggronden voor niet zo goed liggende leidinggevendenden te hebben gefabriceerd. 'Inmiddels is de glans van Prevent AG verbleekt, nadat *Der Spiegel* eind 2010 met rapportages kwam waarin werd beweerd dat sommige ondernemingsactiviteiten niet helemaal door de beugel konden – een verwijt dat de leiding van de onderneming fel van de hand wees,' schrijft maffia-expert Jürgen Roth.²⁵ De firma vraagt insolventie aan.

In de maanden daarvoor speelt het bedrijf een opvallende rol in het voetbal. Het komt met het project Offside. Begin 2010 komen medewerkers van de economische afdeling van het bedrijf bij de UEFA met informatie over een Russische getuige die op de hoogte zou zijn van concrete afspraken waarbij Bayern München in mei 2008 haar wedstrijd in de halve UEFA Cup-finale tegen Zenit Petersburg zou hebben verkocht. Dat klinkt bizar omdat juist FC Bayern doorgaat voor een van de meest betrouwbare clubs ter wereld. Alles en iedereen bij deze club bestrijdt al jarenlang strikt elke onregelmatigheid. Anderzijds is er rond deze wedstrijd wel degelijk sprake van verdachte omstandigheden. Spaanse rechercheurs hebben in het kader van een geheime geldwitwasoperatie maandenlang de telefoongesprekken van de Petersburgse maffiagang Tambovskaja afgeluisterd en signalen opgevangen die wijzen op manipulatie van de 4-0-overwinning van de Russen – en ook van de daaropvolgende UEFA-

cupfinale die Zenit met 2-0 van Glasgow Rangers wint. Alle betrokken clubs wijzen iedere manipulatie strikt van de hand. Prevent laat de UEFA weten dat de betreffende getuige over papieren beschikt 'die een bewijs vormen voor de geldstroom die met betrekking tot deze wedstrijd heeft plaatsgevonden'. Zo staat het in een intern UEFA-verslag.²⁶ In dat verslag maakt een UEFA-onderzoeker, voormalig medewerker van het federale Openbaar Ministerie, melding van een eerste ontmoeting met Thorsten Mehles, president-directeur van Prevent. Deze dringt aan op samenwerking. Er volgen meerdere bijeenkomsten. Het veiligheidsbedrijf stuurt verantwoordelijk UEFA-directeur Peter Limacher zelfs ondertekende adviescontracten, waaronder 'project Offside' met betrekking tot 'forensische ondersteuning van de FIFA in geval van verdenkingen' – om preciezer te zijn met betrekking tot opheldering van de zogenaamde zaak-Petersburg. Dat staat weliswaar niet in het in algemene bewoordingen gestelde document, maar Prevent wijst er toch expliciet op 'dat het realiseren van het advies ca. vier à zes vlieguren voor twee medewerkers naar Noord-Europa vereist'. En daar in het hoge Noorden moet immers die mysterieuze getuige zitten. De UEFA bevestigt dat Prevent met een voorstel voor een overeenkomst is gekomen, maar er is nooit een contract getekend. In de offerte vroeg de firma tot 2400 euro per dag, per medewerker. Exclusief btw. Bovendien stond er een bepaling in het voorstel die de firma toegang tot interne UEFA-stukken zou hebben gegeven. Ook om die redenen wees UEFA-directeur disciplinaire zaken Peter Limacher het aanbod van de hand. Prevent zelf verklaart later 'dat we niet beschikken over informatie met betrekking tot manipulatie van een wedstrijd tussen St. Petersburg en Bayern München'.²⁷ Waarvoor was project Offside dan wel bedacht?

Maanden later wordt UEFA-directeur Limacher geschorst en is hij zijn baan kwijt. Samen met een medewerker zou hij het tijdschrift *Stern* foutieve informatie hebben verstrekt over een onderzoek tegen Bayern München. Limacher, tot op dat moment de meest gerenommeerde speurder binnen het voetbal, is naar het oordeel van het Hamburgse kantongerecht afgegaan op verhalen van een fantast uit het gokmilieu – gedoeld wordt op een eveneens aangeklaagde medewerker die relaties zou onderhouden met de Binnenlandse Veiligheidsdienst. Beide mannen worden op 12 januari 2012 in eerste aanleg veroordeeld voor laster en kwaadsprekerij. De kantonrechter heeft geen boodschap aan het beroep dat het UEFA-duo doet op de hun door de journalisten toegezegde strikte vertrouwelijkheid; ze oordeelt dat beiden 'met voorbedachten rade' hebben gehandeld.²⁸ Alleen: waarom zou Limacher het nieuws willen halen met sensationele beschuldigingen die hij niet hard kan maken – en zijn baan op het spel zetten?

In hun mailverkeer met UEFA-onderzoekers hadden de journalisten veel interesse getoond voor Prevent AG. Ze stellen diepgaande vragen over de rol van

het bedrijf, maanden later hebben ze zelfs een ontmoeting met medewerkers van de veiligheidsfirma. Maar bij het proces speelt de firma geen enkele rol. Limacher, die niet gelooft dat hij slachtoffer is geworden van een fantast, gaat in beroep. Inmiddels levert FIFA-veiligheidschef Chris Eaton vanuit Zürich commentaar op het proces: hij weet nog wel niet zeker waarom Limachers veroordeelde medewerker al bij het WK 2010 in Zuid-Afrika 'heeft geprobeerd de FIFA te infiltreren', maar hij heeft zo zijn vermoedens. De bewering van de man dat hij werkt voor een inlichtingendienst is in elk geval 'lachwekkend'.²⁹ Het is niet de eerste keer dat ex-Interpolman Eaton blijkt te beschikken over gevoelige informatie over personen die hij als veiligheidschef van de FIFA helemaal niet zou mogen hebben. Vooral ook omdat de particuliere organisatie waarvoor hij werkt, zelf sterk verdacht is – heeft zij soms discrete toegang tot inlichtingendiensten? Dat zou uiterst verontrustend zijn. Maar kennelijk is het wel zo. In een rapport dat Eaton in juni 2010 over een medewerker bij het WK in Zuid-Afrika opstelt, schrijft hij: 'Ik kan bevestigen dat er een vertrouwelijk (...) document over hem in Duitsland bestaat.' Hij kent geen details, maar 'misschien kom ik daar in de loop van de week achter'. Vervolgens schrijft hij: 'Deze informatie moet voorlopig onder ons blijven.'³⁰

De branche is geschokt door Limachers ontslag, dat inslaat als een bom. De Zwitser gold tot dan toe als de meest competente bestrijder van gokfraude. In november 2009 presenteerde hij zelfs samen met het Openbaar Ministerie in Bochum een rapport over 200 in heel Europa verkochte wedstrijden. Dat de wind in Platini's UEFA aan het draaien is kreeg Limacher al eerder te merken bij een nog groter geval van verdenking, de EK-toewijzing van 2012. Een Cypriotische voetbalofficial komt al jarenlang bij de FIFA aanzetten met mogelijk bewijsmateriaal dat de toewijzing van het EK is gekocht. Als deze beschuldiging op het bureau van Limacher belandt, wil hij de man uitnodigen in Genève. De vlucht is al geboekt. Maar vier dagen voor de afgesproken datum laten topfunctionarissen van de UEFA tot Limachers grote verbazing (zie hoofdstuk 'Een getuige die niemand wil') ineens het onderzoeksdossier sluiten. Het is dan augustus 2010. Drie weken later wordt Limacher geschorst.

De commanditaire vennootschap Interpol & Co

In een wereld waarin detectivebureaus hun klanten graag een cryptofoon ter beschikking stellen, blijft uit de aard der zaak niets zo goed verborgen als een relatienetwerk. ‘Wij vragen begrip voor het feit dat we alleen al vanwege onze concurrentiepositie geen mededelingen kunnen doen over opdrachtgevers, mogelijke opdrachtgevers, informatieverzoeken, analyses of feiten,’ laat veiligheidsfirma Prevent weten. De boodschap is karakteristiek voor een branche die zich toelegt op kijken en luisteren.³¹

Naar verluidt zou Sepp Blatter goede relaties onderhouden met Prevent-oprichter Jürgen Gramke. Soms schemert daar ook iets van door naar buiten. Bij het WK 2006 leidt Gramke een internationale gastdelegatie bij de halve finale tussen Duitsland en Italië in Dortmund. Met Blatter poseert hij bij de uitreiking van een FIFA-vlag waarmee Blatter blij wil geven van zijn waardering voor de mensen in Noordrijn-Westfalen – omdat ze zulke goede supporters zijn van het Duitse elftal. Ook Gramke is in de sportwereld actief, hij was tofficial bij het Duitse American Football en de Duitse zeilbond. Verder is hij bestuursvoorzitter van het Institute for European Affairs (INEA). Dat noemt zichzelf een ‘ideële, sinds 1995 bestaande organisatie die op diverse (ook vaak niet zichtbare) manieren werkzaam is’. Het instituut zet zich in ‘voor versterking van vertrouwen tussen leidende persoonlijkheden in Europa’. In het zestienhoofdige bestuur zetelt naast oud-politici ook Prevent-collega Hanning.

Voor de FIFA moet INEA een baanbrekend juridisch advies opstellen over Blatters lievelingsproject, de ‘verenigbaarheid van de 6+5-regel met het Europese recht’. Deze regel, een klassiek stukje blufpoker van de FIFA-boss, houdt in dat het aantal buitenlandse spelers in een profvoetbalteam bij het begin van een wedstrijd beperkt moet zijn tot maximaal vijf. Maar zo’n soort arbeidsbeperking op grond van nationaliteit is in strijd met onverbidelijke grondbeginselen van de EU. En de Europese Commissie laat weten dat ze die strikt zal handhaven.

Het bijna 200 pagina’s dikke expertrapport dat INEA voor de FIFA opstelt, wordt in 2009 gepresenteerd. Bestuursvoorzitter Gramke benadrukt dat het rapport in alle onafhankelijkheid is gemaakt: ‘De FIFA heeft niet mogen meekijken.’ Des te mooier voor de wereldvoetbalbond is de onverwachte uitkomst: ‘Het momenteel door de FIFA nagestreefde idee voor een “6+5”-regel is realiseerbaar binnen het Europese recht.’ Onophoudelijk benadrukken de experts dat de sport autonoom is en eigen regels mag stellen. In een ‘onderbouwing’ zijn ze van mening dat Blatters idee hooguit ‘een niet-rechtstreekse, c.q. indirecte of verborgen vorm van discriminatie’ is. Maar dat doet niet ter zake: tenslotte heeft de FIFA ‘eigen grondrechten en fundamentele vrijheden die tot een wezenlijk grotere handelingsruimte leiden’. Die autonomie rechtvaardigt inperking van de vrije markt.

Met deze vreugdevolle boodschap gaat de FIFA de boer op. BLATTER CLAIMT ZEGE IN DE STRIJD OM DE BUITENLANDERREGEL, kopt de Britse *Independent* en citeert letterlijk: 'De studie bevestigt dat we met de 6+5-regel niet in strijd zijn met het Europese recht. Namens de FIFA en de aangesloten bonden spreek ik mijn blijdschap uit over deze conclusie.' En Gramke jubelt: 'Er is geen strijdigheid met het Europese recht.' Maar de EU speelt het spelletje niet mee en de regel is allang weer van tafel.³²

Ook Chris Eaton brengt uitstekende relaties met de discrete wereld van veiligheidsprofessionals rond Blatter mee. De robuuste Australiër onderhoudt nog altijd contacten met zijn vroegere werkgever, het Interpol-hoofdkwartier in Lyon. Daar werkte hij tien jaar met een onderbreking van vijftien maanden voor onderzoek naar de uitvoering van het olie-voor-voedselprogramma. Zijn functieomschrijving bij de FIFA vermeldt 'strategische veiligheidsmaatregelen tegen risico's en bedreigingen voor alle belangen en bezittingen van de FIFA'.³³

Blatters FIFA, waar medewerkers de telefoon allang voor onveilig houden en bij vertrouwelijke gesprekken de interne telefoonlijn liever niet gebruiken, bouwt niet alleen zijn eigen veiligheidsdienst uit. De wereldvoetbalbond werkt ook samen met speurders die goede relaties met de FIFA-top onderhouden. Niet alleen ex-medewerkers, ook journalisten en zelfs volksvertegenwoordigers ontdekken vreemde zaken. Voor mensen die onderzoek doen naar de FIFA vormt de vraag of je er zeker van kunt zijn dat je niet wordt afgeluisterd een heel normaal begroetingsritueel. Gevoelige gesprekken nooit via de telefoon! FIFA-expert Andrew Jennings schrijft hoe rechercheurs van *British Telecom* zelfs zijn huis ondersteboven keerden toen ze hadden vastgesteld dat een onbekende al een tijdje probeerde achter details van zijn internationale telefoongesprekken te komen.³⁴ De jarenlange FIFA-medewerker en -criticus Guido Tognoni merkt in de zomer van 2011 dat zijn telefoon is afgeluisterd. Voor alle duidelijkheid: er is geen bewijs dat de wereldvoetbalbond achter deze zaken steekt. Blijft wel de vraag hoe deze hausse aan vermoede en reële voorvallen te verklaren valt.

De moderne kijk- en luisterbusiness boomt. Zeker na 11 september 2001, wanneer blijkt dat niet eens topveiligheidsdiensten als CIA, NSA of Mossad een simpel geplande terreuraanslag weten te voorkomen. In ijlt tempo groeit wereldwijd een observatie-industrie, waarbij technologie en vakmanschap voor het merendeel in een gigantisch grijs gebied belanden, wat duidelijk niet in het publieke belang van democratische landen is. Maar wel in het belang van autoritaire regeringen, organisaties en concerns die graag onopvallend de markt- en bedrijfsomgeving, het eigen personeel, de concurrentie of wie dan ook in de gaten willen houden.

Juist in de westerse wereld gaat het geweldsmonopolie van de staat steeds meer over op kapitaalkrachtige privépersonen. Aan deze ontwikkeling liggen in veel landen kostenoverwegingen ten grondslag. Overal stijgen de

vergrijzingskosten, met als gevolg dat de staat haar geweldsmonopolie steeds meer privaat opdeelt. Veiligheidsbedrijven zijn daarvan de consequentie. Voor klinkende namen creëren die tegenwoordig maar al te graag speciale functies en behalve hun naam brengen experts ook discrete relaties mee. Door economische nood gedwongen ontstaat zo vanzelf de Big-Brotherstaat.

Sinds 2001 is de omzet op de markt voor spionage-instrumentarium zoals hackertechnologie of uiterst efficiënte afluisterapparatuur van nagenoeg 0 tot 5 miljard dollar gestegen. Het is de nieuwe wapenhandel. Bij de Arabische Lente duikt na de revoluties in Egypte en Libië apparatuur op waarmee de staat het internetgebruik kan controleren, een product dat daar nooit had mogen belanden. En natuurlijk bezweren de fabrikanten dat ze geen flauw idee hebben hoe hun spul daar terecht is gekomen.³⁵

Ook rond de FIFA duiken grote ondernemingen uit de internationale veiligheidsbranche op. Naar verluidt aanvankelijk voor de beveiliging van toernooien. In 2009 contracteert de FIFA de Freeh Group International als veiligheidsbedrijf voor het WK onder 17 in Nigeria. Een miljoenzaak die blijkbaar zo goed bevalt dat er voor Freeh direct een contract voor het WK onder 20 in Egypte op volgt. Ook andere veiligheidsadviseurs worden aangetrokken; de FIFA noemt met name Controlled Risk.³⁶ Louis Freeh, die tot 2001 hoofd was van de FBI, wordt door de sportmedia nog altijd graag voor topman van de Amerikaanse federale recherche gehouden. Dat is goed voor zijn reputatie, maar het is wel flauwekul. De naar de private sector overgestapte voormalige FBI-baas werkt nu juist níét voor de FBI. Zou Freeh – nu er bij de FBI een onderzoek loopt naar de FIFA en haar topbestuurders – anders ook hebben kunnen uitgroeien tot een zeer goed betaalde vaste hulp voor de wereldvoetbalbond? Op de vraag van Reuter of de Freeh Group criminele activiteiten waar ze bij haar onderzoek op stuit, aangeeft bij politie of justitie, wenst de FIFA niet in te gaan.³⁷

Blatter schakelt Freeh ook in om uitdager Bin Hammam uit te schakelen. De Qatarees heeft iets uitgehaald wat Blatter onmogelijk over zijn kant kan laten gaan; hij heeft voetbalofficials in het Caraïbisch gebied geld toegestopt, naar Blatters overtuiging om stemmen te kopen voor zijn verkiezing tot voorzitter. Dat kan toch niet bij de FIFA? Toch wel, bij iedere voorzittersverkiezing gebeurt het weer. Alleen is Bin Hammam deze keer niet voor broer Sepp op stap, maar voor zichzelf. Wat hij niet in de gaten heeft is dat een dergelijk bij de FIFA stevig verankerd gebruik onder bepaalde omstandigheden kennelijk strikt verboden is: wanneer het zich tegen Blatter zelf keert.

Het wemelt van spionnen, analisten en 'stillen' in het wereldvoetbal; steeds vaker zitten daar ook journalisten tussen. En er valt goed geld te verdienen. Vanaf de herfst van 2010 is rond de corruptiezaken van de FIFA constant sprake van een nauwe relatie tussen voetbal- en spionagewereld. Wanneer gewezen secretaris-generaal Michel Zen-Ruffinen een undercoverteam van de *Sunday*

Times heeft laten weten dat er een deal bestaat tussen Spanje en Qatar om op elkaar te stemmen voor de toernooien van 2018 en 2022, komt het Britse onderzoeksbureau Kroll Associates in actie. Opdrachtgever voor zijn onderzoeksproject Seleucia is kandidaat Qatar. Kroll licht ook voormalig FIFA-bestuurder Amadou Diakite uit Mali door. Deze had journalisten laten weten dat Qatar een aantal leden van het FIFA-bestuur 1,2 miljoen dollar voor persoonlijke projecten had aangeboden.

Krolls agenten staan bekend om hun bijzonder daadkrachtige aanpak; kenners van de branche spreken over inbraken en gestolen notebooks.³⁸ Ooit gevreesd als ‘CIA van Wallstreet’, zocht Kroll na de Eerste Golfoorlog in opdracht van Koeweit naar geld dat door Saddam Hoessein was verstoep. Uit een memo van Kroll blijkt dat bij het Seleucia-project een Zwitserse onderzoeksjournalist wordt betrokken die eerder over de ruzie tussen Zen-Ruffinen en FIFA-voorzitter Blatter heeft geschreven. De man heeft het bedrijf gerechtelijke dossiers toegezegd. Zo kun je goed geld verdienen.

Ook Kroll zelf verdient niet slecht. In een door de *Zürcher Tages-Anzeiger* gepubliceerd document is sprake van een uurloon dat varieert van 200 pond voor een analist tot 450 pond voor een *managing director*. In Krolls voorstel aan Qatar gaat het onderzoek maximaal 75.000 pond kosten. Honoraria die ook voorkomen in het aanbod dat Prevent de UEFA doet: ‘Het tarief bedraagt 2400 euro per adviseur, per dag.’ Daar komt dan nog btw bij.³⁹

Als Krolls document uitlekt, is het onmiddellijk uit met het gesnuffel. Maar een nieuwe spion is al op pad: Jean-Charles Brisard, die een onderzoeksbureau in Parijs heeft, zet ‘project Airtime’ op. Daarin weerlegt hij de berichtgeving van de *Sunday Times* over zijn cliënt Reynald Temarii; het FIFA-bestuurslid uit Tahiti is wegens corruptie geschorst. Volgens Brisard is de stiekem gemaakte videofilm met het bewijsmateriaal sterk gemanipuleerd. In de originele versie is geknipt en er zijn wijzigingen in aangebracht met een grove vervalsing als resultaat; dat alles door belangen gedreven. Brisard maakt het woonadres van de betrokken journalisten openbaar en bericht over hun gezinsomstandigheden, afspraken, vroegere werkzaamheden en pseudoniemen. Temarii’s advocaat verdedigt de inzet van particuliere onderzoeksbureaus. *The Times* daarentegen is verrast dat privédetectives nu ook het leven uitpluizen van journalisten, die zaken van publiek belang onderzoeken. En zo is de cirkel rond: de *Sunday Times* behoort tot het Murdoch-imperium, net als het schandaalblad *News of the World*, dat in 2011 met zijn afluister- en hackerpraktijken een politieke crisis veroorzaakte. En de gangen van voetbalsterren naging om hen uiteindelijk zwart te kunnen maken. Zoiets verkoopt wel.

Hoe neurotisch de branche is blijkt wel uit het feit dat de Britten na de actie van de *Sunday Times* die hun kansen op het WK 2018 verder verkleinde, op hun beurt een onderzoek instellen: welk motief had het Australische mediaconcern

Murdoch voor een onderzoek dat zo desastreus uitviel voor Englands kandidatuur? De stemmenruil tussen Qatar en Spanje, waarvoor de ethische commissie van de FIFA geen bewijs vindt, wordt in februari 2011 bevestigd door Blatter zelf. Tegenover Britse media zegt hij dat de handel met stemmen geen probleem was, het heeft 'niet gefunctioneerd' en geen invloed gehad op de keuze van het uitvoerend comité voor Rusland en Qatar.⁴⁰ Zo simpel ziet de president het.

De taal van het geld

Toen de schrijver van dit boek eind mei 2011 op een lege Zwitserse snelweg tussen St. Gallen en Zürich de maximumsnelheid met 9 kilometer per uur overtrad, kreeg hij een boete van ongeveer 50 euro. De Zwitserse maatstaf voor gewone stervelingen.

Bijna 400 euro boete plus onkosten legden de Zwitserse autoriteiten Sepp Blatter op toen deze een ongeluk veroorzaakte dat als door een wonder niet uitliep op een catastrofe. Op 18 oktober 2008 zit de FIFA-baas achter het stuur van zijn 233.000 frank kostende Mercedes 525-PS op weg naar huis in Wallis. Na de Spiezwilertunnel raakt hij bij het inhalen een auto. Blatter komt over dubbele doorgetrokken strepen op de andere rijbaan terecht – en knalt frontaal op een Golf, die rechts de berm in vliegt, over de kop slaat en aan de rand van de weg blijft liggen. De 21-jarige bestuurder komt er als door een wonder slechts lichtgewond van af. Blatter in zijn Benz mankeert helemaal niets.

De kantonpolitie komt erbij en verleent voorbeeldig eerste hulp: een agent verwijderd de kentekenplaten van Blatters auto. Een ooggetuige of wellicht de plaatselijke krant die een artikeltje zou willen wijden aan deze spectaculaire bijna-ramp, zou immers via dat kenteken de identiteit van de veroorzaker van het ongeluk kunnen achterhalen. Dagenlang willen de autoriteiten alleen maar kwijt dat er een ‘botsing tussen drie voertuigen’ heeft plaatsgevonden. Wanneer naar buiten komt dat Blatter het ongeluk heeft veroorzaakt, is er veel belangstelling voor de ontbrekende kentekenplaten. De kantonpolitie komt met ontwijkende antwoorden – misschien zijn ze er bij de botsing af gevallen. Maar uiteindelijk moet men toegeven dat een agent ze ter plekke heeft gedemonteerd. Louter vipservice voor de voetbalbaas? Een politiewoordvoerder: ‘Iedereen heeft recht op bescherming van zijn privacy, ook mensen die in de publieke belangstelling staan.’ Iedereen? Van de Golf waren de kentekenplaten niet weggehaald.

In het proces-verbaal dat de journalisten bij de autoriteiten kunnen inzien wordt verwezen naar een wetsartikel dat het vermoeden wettigt dat Blatter op het moment van het ongeluk aan het telefoneren was. Hoe dan ook, alles wijst in de richting van een enorme prominentenbonus. Onmiskkenbaar is sprake van verdoezeling van feiten en van een waarheid die pas na veel aandringen en ook dan nog maar stukje bij beetje boven tafel komt.⁴¹

Maar het toppunt is dat de multimiljonair er met een kleine geldboete vanaf komt. De onderzoeksrechter in Thun ziet slechts een ‘simpele verkeersovertreding’ – hoewel de afloop van het ongeluk dodelijk had kunnen zijn wanneer het 21-jarige slachtoffer niet het stuur had omgerukt om een frontale botsing te voorkomen. Verkeersexperts zoals Marco Unternäher zijn woedend. ‘Dit vonnis kan niet,’ zegt hij, ‘een geldstraf is altijd

inkomensafhankelijk. Je moet zoiets in je portemonnee voelen.' Gezien Blatters inkomen had de boete duizenden franken moeten bedragen.⁴² Advocaat *Unterländer* kan zich 'niet voorstellen hoe de rechter het vonnis onderbouwt. Iedere andere bestuurder had een voorwaardelijke vrijheidsstraf boven het hoofd gehangen.' Wanneer het in de *Sonntagszeitung* gepubliceerde vonnis in het hele land verbazing wekt, zegt een FIFA-woordvoerder: 'Ik ken de zaak niet.' Merkwaardig. Blatters' crash had in elke Zwitserse krant aandacht gekregen, de mensen zijn boos en schrijven ingezonden stukken over vergelijkbare gevallen; 'corrupter kan het niet,' meent de een en een ander schrijft hoe een snelheidsovertreding van 34 kilometer per uur hem een fikse 1300 frank kostte. Verkeersovertredingen kunnen in Zwitserland ook heel duur zijn.

Mag de voetbalbaas rekenen op een behandeling door de Zwitserse autoriteiten die men eerder buiten de westerse wereld zou verwachten? Waarbij deze zaak anders ligt dan een vergelijkbare affaire in Duitsland. Hier verspeelde een Beierse hoofdinspecteur bij de recherche zelfs zijn baan toen hij uit diepe bewondering voor Franz Beckenbauer een forse bekeuring verdonkeremaande; ook twee andere agenten werden in deze zaak veroordeeld. De bestuursrechter gaf met 'ontslag uit de dienst' de maximumstraf en motiveerde dit oordeel als volgt: 'Een politiefunctaris moet wetsovertredingen opsporen – niet verhullen.'⁴³

Toch hebben beide landen in wezen een vergelijkbaar probleem. Beide worden gewaardeerd om hun productiviteit, ordelievendheid, stabiliteit en betrouwbaarheid. Ze staan in aanzien en genieten respect. Maar al deze soorten deugden zijn weinig opwindend. En bovendien hebben ze geen echte prominenten of internationale beroemdheden – behalve dan in de sport. Waarbij Zwitserland, toevluchtsoord voor tientallen internationale sportbonden, die eerder heeft bij de officials dan bij de sporters zelf. Blatter is al tientallen jaren de bekendste Zwitser. Dan slaat de patriottische stop algauw door.

Het bankenparadijs aan de voet van de Alpen, dat zich door een boze buitenwereld bedreigd ziet, onderhoudt een effectief controlesysteem. Camerabewaking in openbare ruimtes is wijdverbreid. En in een land waarin bijna iedereen in het leger heeft gediend en een geweer in de kast heeft staan, is staatsveiligheid een automatische reflex die overal gevoeld wordt – Blatter zelf dweept vaak met zijn officiersdeugden. De Bundesrat, de uit zeven leden bestaande regering, geeft blijk van een originele samenvoeging van domeinen: Sport en Defensie vallen onder één en hetzelfde ministerie – in een land waarin circa 60 internationale sportbonden hun hoofdkwartier hebben.

Zwitserland doet er alles aan om voor internationale sportbonden het centrum van de wereld te zijn. Toen in het jaar 2000 de corruptieaffaire rond Salt Lake City het voortbestaan van het IOC in gevaar bracht, kwam de Zwitserse regering met een beleidsstuk over sportpolitiek in het bankenland.⁴⁴ Dat ging

niet over onberispelijke bedrijfsvoering, hoewel dit thema op dat moment sterk in de belangstelling stond. IOC-president Samaranch werd zelfs voor een hoorzitting van de Amerikaanse Senaat naar Washington ontboden. Maar de Zwitsers ging het om de presentatie van uiterst effectieve lokmiddelen voor de wereldsport: het is in het belang van hun land, hun economie en hun prestige dat zo veel mogelijk bonden zich er vestigen. En daarvoor wordt nog altijd veel geboden: naast het vrij reizen dat het Zwitserse verenigingsrecht zijn functionarissen voor willekeurig welke ambtsuitoefening biedt, ook lage belastingtarieven – of meteen maar helemaal belastingvrijstelling. Daarbij komt de traditionele discretie van dit belastingparadijs; het zwijgrecht van advocaten en het bankgeheim worden voortreffelijk gecompleteerd door rechters die juist in economische aangelegenheden veeleer mild gestemd zijn.

Het Zwitserse verenigingsrecht is een droom voor sportbonden die in de praktijk gewoon miljoenen- of miljardenbedrijven zijn. Twee personen kunnen een vereniging stichten; er bestaat geen registratieplicht en al helemaal geen verplichting tot accountantsonderzoek of externe controle. Een vereniging betaalt over de jaarwinst ongeveer half zo veel belasting als een bedrijf. Stevige geldkluizen staan open voor mensen die weliswaar een erebaantje hebben maar met enkel een vingerknip over miljoenendeals beslissen. Zonder problemen, want in de praktijk roept niemand hen ter verantwoording. Zelfs in geval van gigantische schuldenlasten blijven de bondsbazen buiten schot, aldus de analyse in het deskundigenrapport dat de NKF, de juridische dienst van de FIFA, na het faillissement van ISL opstelde.

Achter sportpolitieke componenten gaat een combinatie van prikkel tot zelfverrijking en verleiding tot misbruik schuil. Daarin steekt voor kenners als Blatters jarenlange adviseur Jérôme Champagne het gevaar: 'Het probleem voor het huidige voetbal is dat er geen duidelijke scheiding tussen geld en beleid bestaat, zoals elders het geval is. Vaak zijn het dezelfde mensen die over beide besluiten.' Hij vraagt om mechanismes 'om dit belangenconflict te elimineren opdat het voetbal niet door economische belangen wordt geregeerd'. Wat Champagne aan de kaak stelt geldt voor de meeste bonden: 'Het voetbal mag vandaag de dag niet geregeerd worden met een structuur uit 1904.'⁴⁵

De Zwitserse politiek had hier lange tijd weinig boodschap aan; als het erop aankwam, neigde de zevenhoofdige Bundesrat ertoe de duivel uit te bannen met wettelijke maatregelen die wel als effectief werden verkocht, maar dat absoluut niet waren. Toch zetten de telkens, met name bij de FIFA, weer opduikende corruptieaffaires Bern voortdurend onder druk.

Tot nu toe kan de FIFA in Zwitserland doen alsof ze heel transparant is. In 2010 voert zij voor haar leidinggevende organen een bedrag van in totaal 32,6 miljoen dollar op.⁴⁶ Dit bedrag is het totaal van vaste salarissen, onkostenvergoedingen en eenmalige bonussen voor de organisatietop. Met

leidinggevende organen worden behalve de directeuren de leden van het uitvoerend comité en de leden van de financiële commissie bedoeld. Overigens zitten die laatsten ook allemaal in het uitvoerend comité.

Deze geldstroom heeft dus betrekking op circa tien directeuren en vierentwintig bestuursleden, met inbegrip van de president en de secretaris-generaal. In totaal wordt voor deze bezoldigde en onbezoldigde leiders bijna 33 miljoen opgenomen. Daarmee, zo meldt de FIFA trots, 'voldoen we volledig aan de internationale financiële verantwoordingsvoorschriften van het IFRS en gaan we om die reden niet in op verdere details'. In het voor verenigingen zo mooie Zwitserland neemt miljardenconcern FIFA zelfs volledig vrijwillig de last op zich om überhaupt wat getallen te publiceren. Want, zo zegt de FIFA, we zijn 'hiertoe niet verplicht, maar hanteren deze standaard sinds 2003 vanuit overwegingen van transparantie'.

Hoe transparant is dat echt? Blatters inkomsten zitten verstopt tussen een enorme geldsom waarvan publicatie enkel en alleen te danken is aan de grootmoedigheid van de FIFA zelf. Wie probeert wat meer te weten te komen over dit pakket van 33 miljoen, stuit onmiddellijk op de grenzen aan de FIFA-transparantie. In totaal gaat het geld naar circa 35 personen. Hoe groot is daarvan ongeveer het aandeel voor de onbezoldigde bestuurders? Wat gaat er naar de voorzitter en zijn staf? 'Het is niet zo moeilijk,' antwoordt de FIFA, 'om het gemiddelde bedrag te berekenen, dat in doorsnee aanzienlijk lager ligt dan voor het management van de meeste internationale bedrijven en organisaties in Zwitserland. Over al die bedragen wordt belasting betaald. De voorzitter heeft in diverse interviews over zijn salaris gesproken, dat is dus geen geheim.' Aha. Gemiddeld betaalde de FIFA anno 2010 iedere directeur en ieder onbezoldigd bestuurslid een klein miljoen. En wat Blatters salaris betreft – gewoon opzoeken in de krant. Is dit een antwoord of een raadselspelletje?

Nieuwe poging: 'Wat u over de 32,6 miljoen meedeelt, is bekend. Daarom verzoeken wij om een uitsplitsing welk deel ervan betrekking heeft op de beroepskrachten en welk op de officials. Of kunnen we op basis van uw verwijzing naar het gemiddelde bedrag uitgaan van een bedrag aan iedere onbezoldigde bestuurder van circa 1 miljoen? Ten slotte vragen we om de orde van grootte van het uitbetaalde bedrag aan de voorzitter. Uw verwijzing naar uitlatingen van de voorzitter in de media helpt ons niet verder.' De FIFA wil immers graag speculaties en misverstanden vermijden – waarom hebben ze anders een persvoorlichtingsdienst? Dus: 'Wat is het probleem om het salaris van de voorzitter (plus de kosten van diens kantoor) te vermelden, temeer daar de voorzitter het zelf toch meer dan eens heeft genoemd, zoals u aangeeft?' Bovendien: 'Waarom worden de salarissen van de leidende "sleutelpersonen" in de jaarrekening niet opgeteld bij die van de rest van het personeel, maar opgevoerd bij het onderdeel onbezoldigden?' De overige circa 360 werknemers

staan voor ongeveer 63 miljoen dollar in de boeken. Als de directeuren daarin zouden zijn opgenomen, zou het eenvoudiger zijn om in de cijferwirwar rond patriarch en familie door te dringen.

Antwoord van de FIFA: 'Hartelijk dank voor uw e-mail. De voorzitter heeft voor het laatst ongeveer in mei-juni 2011 melding gemaakt van zijn salaris, in een Duitse krant. Het gemiddelde [van de bedragen per persoon] ligt beneden de miljoen, als u het goed uitrekent.' Dat gemiddelde hadden we dus juist berekend. Alleen is dat helaas complete flauwekul, omdat natuurlijk niet iedereen hetzelfde ontvangt – zeker als een Blatter in de rekensom is inbegrepen.

Snel teruggeschreven: 'Volgens onze berekening hebben de betreffende betalingen betrekking op de volgende personen: de vierentwintig leden van het uitvoerend comité van de FIFA, de secretaris-generaal plus ongeveer – corrigeert u me als dit niet correct is – tien directeuren. In totaal vijfendertig personen, dat komt dus gemiddeld neer op 930.000. Maar is zo'n berekening zinvol – of leidt ze alleen maar tot misverstanden? De onbezoldigde bestuurders zouden uitkomen op een zeer royale vergoeding die zich in laatste instantie niet met een regulier salaris laat vergelijken. Bovendien zouden FIFA-bestuurders dan met hun onbezoldigde functie binnen een jaar miljonair zijn – klopt dat bij benadering? En ten slotte, de voorzitter zou dan ongeveer hetzelfde verdienen als alle anderen. Klopt dat?' En over het salaris van de patriarch: 'Wilt u mij alstublieft gewoon laten weten welk salaris de voorzitter krijgt in plaats van – in tijden van nieuwe transparantie – te verwijzen naar een qua tijdstip bij benadering vermeld interview? Het is ongebruikelijk wanneer de vrije pers op een eenvoudige vraag zo'n gecompliceerd antwoord krijgt van een uitstekend uitgeruste afdeling voorlichting.' Er komt herrie van, enerverende mails gaan over en weer, ten slotte komt de FIFA ermee voor de dag – nee, niet met de gevraagde cijfers, maar met: 'Het bedoelde interview is van 30 april 2011.'

Dan gebeurt er in Zwitserland toch iets bijna ongelooflijks doordat de bevolking blijk geeft over een ander oordeelsvermogen te beschikken dan de politiek en de daaraan gelieerde justitiële en economische kringen. Na omkoopaffaires, ontslagen op staande voet en bizarre WK-toewijzingen kiezen de Zwitsers het begrip 'ethische FIFA-commissie' tot het meest misplaatste woord van het jaar 2010 – dat is taal die politici begrijpen. Ze geven volksvertegenwoordiger en FIFA-kenner Roland Büchel (SVP) groen licht wanneer deze een 'motie' indient voor verandering van de wetgeving met betrekking tot corrupte sportofficials. Er is veel haast bij, eind 2011 moet de zaak rijp zijn voor besluitvorming. 'Tot dan', zegt Büchel, 'heeft de sport de tijd om het vervelende probleem met zijn corrupte tofficials zelf aan te pakken en te regelen.'

Op 11 januari 2011 schrijft hij een open brief ('Internationale sportofficials zijn zwaar corrupt') aan Blatter: 'In de laatste twaalf jaar van haar bestaan betaalde

alleen al sportrechtonderneming ISL 140.785.618,93 frank puur aan smeergeld. De tegenprestatie? Nul. We hoeven hierover niet lang te discussiëren, voor alles bestaat gerechtelijk bewijs. De hoge en de allerhoogste sportofficials hebben geld in eigen zak gestoken.’ Volksvertegenwoordiger Büchel raakt het neteligste punt aan: de anonimiteit van de ISL-betalingen. ‘Het is geen verzinsel van de rechter wanneer hij zegt dat 5.873.224 frank eerst naar de Britse Maagdeneilanden werd overgemaakt en vervolgens vanuit het Caraïbisch gebied naar een instelling in een klein vorstendom. Daar werd het in contanten uitbetaald aan een Zwitserse advocaat die de bankbiljetten overhandigde aan een van de ISL-bazen. Die verdeelde het. Ofwel aan tussenpersonen ofwel aan de uiteindelijke begunstigen bij de sportbonden. Meneer Blatter, waarom wilt u niet weten wie van uw compagnons deze bijna zes en de overige honderdtwintig anonieme miljoenen hebben gegapt? Waarom bent u niet geïnteresseerd in wat voor onfrisse types in uw miljardenconcern de belangrijkste besluiten nemen?’ Goeie vraag, waarop het antwoord mogelijk te vinden is in de seponeringsbeschikking inzake ISL. Büchel sluit af met: ‘U betitelt de FIFA vaak als een familie. Dat mijn collega’s in het Zwitserse parlement daarbij aan een ietwat specifieke Siciliaanse familievariant denken, moet u hun maar niet kwalijk nemen.’

Blatters uitnodiging voor een bezoek van de parlementsleden aan het FIFA-paleis, waar ook staatshoofden ‘antichambren en het hof maken’, slaat hij af. Juist om die reden. De baas moet maar naar Bern komen. Blatter reageert vlot. Al op 12 januari volgen uitnodigingen aan alle volksvertegenwoordigers: voor de *Informations-Kickoff* van de FIFA voor alle parlementsleden op 8 maart 2011, in het vijfsterrenhotel Bellevue in Bern. Dan komt men er in Zürich achter dat Zwitserland drietalig is: op 21 januari worden opnieuw uitnodigingen verzonden – in het Duits, het Frans en het Italiaans. In de haast heeft men kennelijk over het hoofd gezien dat op dezelfde dag het ministerie van Sport en Defensie de parlementsleden heeft uitgenodigd voor informatie over sport, nieuwe gevechtsvliegtuigen enzovoort, daar wil bijna iedereen bij zijn.

Büchel probeert Blatter over te halen zelf langs te komen en niet ‘een wisselspeler’ te sturen. Maar Blatter stuurt zijn huisjurist Marco Villiger. Die moet het maar in zijn eentje opknappen. Er komen maar tien parlementariërs opdagen, onder wie drie leden van de *Ständerat*.⁴⁷ Er wordt *Zürcher Geschnetzeltes*⁴⁸ geserveerd (Villiger: ‘Tenslotte worden wij ook aan plakjes gesneden’) en aan het eind krijgt iedere gast een setje gele en rode kaarten.

Büchel ervaart de twintig minuten durende presentatie als pijnlijk; hij voelt zich ‘onderdeel van een schoolklas die de Zürichberg beklimt’. De eerste verdedigingslinie luidt dat ‘de FIFA de lokale economie stimuleert’ voor een bedrag van ongeveer 15,5 miljoen frank. De grootste post daarvan: 8 miljoen voor vlieggasten. ‘Dat komt Zürich niet ten goede, het blaast alleen de cijfers op,’ zegt Büchel en hij wijst geamuseerd op een ander punt: 1 miljoen aan persoonlijke

uitgaven van de FIFA-gasten. ‘Hoe weet de FIFA dat,’ vraagt hij, ‘houdt ze dat ook al bij?’ Uiteindelijk luidt zijn conclusie dat alleen de jaarlijkse hotelkosten ter hoogte van 6 miljoen overblijven als werkelijke input voor de lokale economie.

Zonder meer spectaculair klinkt het argument dat ‘de FIFA de Zwitserse economie stimuleert’ – en wel met 250 miljoen dollar per jaar, zoals de voetbalbond in haar presentatie voorrekent. Een kwart miljard? Büchel lacht: ‘Dat is een goeie grap – voor een hoofdkantoor dat maar één keer wordt gebouwd!’ Inderdaad bestaat deze reusachtige bom geld nagenoeg helemaal uit de 243 miljoen frank voor de bouw van de FIFA-kathedraal op de Zürichberg. En die werd al in 2007 in gebruik genomen. ‘Bouwopdrachten vrijwel uitsluitend voor Zwitserse bedrijven,’ laat de FIFA veelbetekenend weten. Wat ons herinnert aan het feit dat ook de echtgenoot van de vrouwelijke directeur van Blatters presidentiële bureau hier een flink graantje van meepikte.⁴⁹

En het thema ‘Essentiële punten m.b.t. de financiën/beschuldigingen aan de FIFA’? Daarin wordt het verwijt van intransparantie als volgt gepareerd: ‘De FIFA publiceert ieder jaar een meer dan 100 pagina’s dik financieel verslag, geheel in overeenstemming met IFRS-voorschriften, en voldoet hiermee aan de verplichtingen voor beursgenoteerde ondernemingen.’ Hoe ver deze transparantie gaat als het gevoelige details betreft die achter complexe financiële brokken schuilgaan, was hierboven al aan de orde.

Dat ze alleen het algemeen belang dient, onderbouwt de FIFA tegenover de politici met de zinsnede dat alle winsten in het verenigingsdoel ‘bevordering van het voetbal worden geïnvesteerd’. Blijft de vraag op welke wijze het FIFA-paleis, dat met zijn pronkerige inrichting, zijn meditatiekamer en biometrische deuropener een kleine kwart miljard frank opslokte, het voetbal bevordert. Die worden immers bijgeschreven op het conto van de Zwitserse economie.

Over het thema belasting wordt gezegd dat de FIFA ‘volgens de regels wordt belast en jaarlijks ongeveer een miljoen frank directe belasting betaalt’. ‘Normaliter zou dat minstens 40-50 miljoen moeten zijn,’ zegt parlementslid Büchel. Bovendien kan de FIFA aanspraak maken op volledige vrijstelling van directe belastingen, ‘men maakt daar alleen geen gebruik van’. Liever wat kruimeltjes betalen dan de publieke opinie helemaal tegen zich in het harnas jagen? Hoe de FIFA zichzelf echt ziet blijkt uit de constatering dat er ‘geen belastingvoordelen voor FIFA-medewerkers’ bestaan. Dat klopt, maar waarom zouden die er moeten zijn, is de FIFA soms gelijk te stellen aan de VN? Van het in totaal over 2010 aan salaris uitbetaalde bedrag van 63 miljoen (zonder de ‘leidinggevende organen’) werd naar eigen zeggen ongeveer 10 miljoen aan belasting afgedragen.

De uitsmijter zit in het thema ‘Beschuldiging van corruptie’. Hierover laat Blatters FIFA weten: ‘De FIFA en alle natuurlijke personen vallen onder het

Zwitserse Wetboek van Strafrecht. Strafrechtelijk heeft de FIFA geen status aparte en ze wil dat ook niet.' Kijk, dat is pas charmant: de FIFA laat het parlement weten dat ze niet boven het strafrecht staat – en dat ook niet nastreeft.

Tien dagen na de show in Bellevue komt het parlement bijeen. Er hoeft niet te worden gestemd, met 200-0 wordt Büchels motie aangenomen. Ook de Bundesrat wil deze keer kennelijk doorpakken. Eind 2011 moet een rapport over sportcorruptie met voorstellen voor aanpassing van de wetgeving zijn afgerond. Het genoemde tijdstip komt ook voor in het jaarverslag van de Zwitserse federale politie fedpol. Onder de rubriek 'sportcorruptie' waarschuwt het in juni 2011 gepresenteerde verslag voor aanhoudende omkoperij en het wijst met name op de WK-toewijzingen voor 2018 (Rusland) en 2022 (Qatar). Aangezien de Zwitserse wetgeving niet van toepassing is op omkoping van FIFA-officials, zoals de fedpol kritisch opmerkt, heeft de regering het ministerie van Sport opdracht gegeven 'voor eind 2011 een rapport op te stellen met betrekking tot de noodzaak van regelgeving (in de sport)'.

Maar dan laat de Ständerat van zich horen. Een uiterst archaisch gremium dat uit twee vertegenwoordigers per kanton bestaat en waar in tegenstelling tot de Nationalrat geheim wordt gestemd. Het is ongetwijfeld gevoelig voor lobbyisten en het geeft blijk van weinig bezorgdheid om de situatie waarin de sport verkeert. In de herfst van 2011 verlengt de Ständerat de termijn voor het rapport over sportcorruptie en mogelijke wetsaanpassingen tot eind 2012. En ambtenaren op het ministerie van Sport laten weten dat hun opdracht naast corruptie ook wedstrijdmanipulatie omvat. Aan dat laatste wordt ook internationaal gewerkt, zoals de ambtenaren dankzij hun 'internationale contacten' hebben kunnen vaststellen en ook 'dat dit werk nooit ofte nimmer voor het eind van dit jaar klaar zal kunnen zijn'. Het zou weinig zin hebben als Zwitserland 'apart een rapport opstelt over een grensoverschrijdend thema als wedstrijdmanipulatie, dat zich alleen maar in internationaal verband laat bestrijden'.⁵⁰

De armen van de FIFA en anderen reiken ver in het Alpenland. Kantonvertegenwoordigers en ambtenaren schuiven een gepland wetsontwerp op de lange baan, hoewel het probleem Zwitserlands prestige aantast. Büchel vreest dat de politiek er inmiddels anders over is gaan denken: hebben de sportbonden bij de Ständerat gelobbyd? De politiek is overzichtelijk en Büchel is ongerijmdheden op sportgebied wel gewend. Het land telt circa 60 internationale bonden; via het old boys network worden veel zaakjes geregeld. Een van de mensen achter de vertraging van het sportrapport is Rolf Schweiger, tot eind 2011 lid van de Ständerat voor de FDP. Toevalligerwijs is hij ook de advocaat van Ricardo Teixeira, die bezwaar heeft aangetekend tegen openbaarmaking van de seponeringsbeschikking inzake ISL en zo tot bij de

hoogste instantie probeert te voorkomen dat de vuile waarheid aan het licht komt. Een andere Ständerat komt uit Blatters geboortedorp Visp en is al jarenlang voorzitter van Sepp Blatters privéstichting. Toeval of niet, bij de nevenwerkzaamheden die hij verplicht is op te geven heeft deze politicus al die jaren uitgerekend deze ene pikante baan over het hoofd gezien. Alleen deze ene.⁵¹

De arm van de FIFA had nog verder kunnen reiken. In november 2011 wordt de jurist Heinz Tännler door de SVP kandidaat gesteld voor het kabinet. In een rondschrijven adviseert voormalig Nationalrat Josef Lang de parlementsleden om de hoge regeringsambtenaar uit Zug niet te kiezen: tussen 2004 en 2007 was Tännler directeur van de juridische afdeling van de FIFA. Het waren de jaren waarin de FIFA haar Waterloo met MasterCard vond. Lang schrijft dat hij de FIFA 'niet van corruptie (wil) beschuldigen'. Wel is 'bij benoemingen de vraag of er mogelijke risico's aan iemand kleven'. Dat is bij Tännler het geval: 'Mocht hij iets weten van corruptie bij de FIFA en mochten er mensen zijn die daarvan op de hoogte zijn, dan is hij chantabel.' Daar komt bij dat de FIFA niet alleen problemen met corruptie heeft, maar er ook vraagtekens worden gezet bij de belastingen die worden betaald. 'Dat zou een thema kunnen worden in de Bundesrat,' schrijft Lang, 'en dan ontstaat er een partijdigheidsprobleem.'

Bovendien staat de geloofwaardigheid van de Zwitserse regering op het spel. Lang verwijst naar het jaarverslag van de federale politie, dat expliciet ingaat op het probleem sportcorruptie. 'Kan een voormalig FIFA-directeur die strijd geloofwaardig voeren, ook al treft hem persoonlijk geen blaam?' Tännler zelf ziet geen probleem. Tegenover de *Zuger Zeitung* verklaart hij dat Lang hem in verband brengt met zaken waarmee hij niets te maken heeft en die hij van de hand wijst. Maar hij zegt ook letterlijk: 'We mogen niet uit het oog verliezen dat de FIFA noch haar vertegenwoordigers ooit veroordeeld zijn. Er zijn alleen maar beweringen, er is geen bewijs.' De klassieke verdedigingswijze van de FIFA met de insinuatie dat er niets concreets is. Maar dat is er wel: de juridisch bewezen 140 miljoen frank smeergeld die uitgerekend in Tännlers thuisbasis aan het licht kwam en de seponeringsbeschikking op basis van artikel 53 van het Wetboek van Strafrecht.⁵²

De voormalige FIFA-directeur komt niet in het kabinet. En in januari 2012 krijgt Büchel verrassend steun in zijn strijd voor een stevige corruptiewetgeving. De commissie voor juridische aangelegenheden besluit tot een parlementair initiatief onder de titel 'FIFA. Omkoping van natuurlijke personen als strafbaar feit'. De wetgever moet het corruptiestrafrecht zo aanpassen 'dat omkoperij van natuurlijke personen die momenteel vervolgd wordt op grond van de federale wetgeving tegen oneerlijke concurrentie, gewijzigd wordt in een strafbaar feit'.

De commissie voor juridische aangelegenheden is qua samenstelling een afspiegeling van het Zwitserse parlement – de bevolking heeft er dus de buik van

vol. 'We hebben nu de stok,' zegt Büchel, die tevens de druk wil opvoeren om het verenigingsrecht en de belastingvoordelen voor de bonden aan te pakken. 'De enige taal die ze bij de FIFA verstaan, is de taal van het geld.'

Ook de uit Bazel afkomstige criminoloog Mark Pieth hekelt openlijk het feit dat de internationale sportbonden in Zwitserland in de praktijk boven de wet staan. Hij pleit ervoor om functionarissen bij monopolieachtige koepelorganisaties zoals de FIFA als ambtsdragers te beschouwen. De sportbonden vervullen een 'semipublieke functie', en daarom verdient toepassing van de strafwetgeving met betrekking tot het omkopen van ambtsdragers de voorkeur boven een oplossing langs de weg van het omkopen van natuurlijke personen: een gerechtelijk onderzoek moet van ambtswege plaatsvinden. Mocht dit de bonden afschrikken, dan wordt het 'de hoogste tijd hieruit consequenties te trekken'.⁵³ Enkele maanden later treedt Pieth in dienst bij Blatters nieuwe zogenaamd onafhankelijke governancecomité (IGC).

Hoe ernstig de situatie is, blijkt begin 2012 uit uitlatingen van de minister van Sport. Zwitserland dingt dan mee naar de Olympische Winterspelen van 2022 en Ueli Maurer zegt er zijn hand voor in het vuur te steken dat de kandidatuur bij het IOC 'zo verloopt dat er geen plaats is voor corruptie'.⁵⁴ En dat uitgerekend drie weken nadat het IOC drie leden wegens corruptie heeft aangepakt. Een van hen wordt bestraft, de tweede krijgt een waarschuwing en de derde treedt terug, omdat hij weet dat hij zal worden geroyeerd: João Havelange, erevoorzitter van de FIFA, was het laatste voor het leven gekozen lid.

Een voorbeeldige leerling

Ook de UEFA wordt binnen het sportparadijs steeds meer een zorgenkind. Onder Michel Platini komt de Europese voetbalbond algauw in de buurt van FIFA-toestanden. Ook al is hij het soms niet met Blatter eens als het om pure voetbalvraagstukken gaat – de deal is bezegeld: wanneer Blatter in 2015 aftreedt, is Platini zijn opvolger. ‘Hij is er klaar voor. Diep vanbinnen wil hij het,’ zegt Blatter.⁵⁵ Mogelijk wordt het zelfs eerder, we weten immers niet wat er nog boven komt borrelen uit de modderspleten die door de ruzies rond de dubbele WK-toewijzing en de voorzittersverkiezing binnen de vrome FIFA-familie zijn ontstaan. En vooral wat er mogelijk uit de ISL-seponeringsbeschikking naar buiten komt over de rol van hoogste FIFA-verantwoordelijke Blatter. De eerste inschatting van iemand die het document kent, komt uit Brazilië. Teixeira’s assistent Rodrigo Paiva acht de inhoud ‘heel slecht voor Blatter’.⁵⁶

En heeft een man als Jack Warner niet ook nog kwalijke zaken in zijn gifkast liggen? En hoe zit dat verder met de onderzoeksbureaus die de gang van zaken rond de laatste WK-toewijzingen proberen te ontraadselen? Maar de grootste dreiging van alles: wat gaat het onderzoek van de Amerikaanse federale recherche opleveren? De FBI is al jarenlang op verschillende continenten aan de slag.

Platini moet dus na het tijdperk-Havelange-Blatter de FIFA vernieuwen. De eerste echte voetballer op de troon. Staat hij voor een grondige verandering naar een betere, schone toekomst? Niet alleen een man als Karl-Heinz Rummenige, voorzitter van de Vereniging van Europese Voetbalclubs ECA, heeft daar zo zijn twijfels over. Behalve op Blatter doet Rummenige ook algauw een beroep op Platini om ‘snel te tonen dat het hun ernst is met transparantie, democratie en governance voor alle bij het voetbal betrokkenen’. De corruptieproblemen blijven maar voortduren, ‘de FIFA heeft een nieuwe start nodig’.⁵⁷

Is Platini de man voor zo’n nieuwe start? Binnen de voetbalbranche staat de Fransman met zijn knuffelimage na vijf jaar aan de UEFA-top niet bekend als een man die veel verstand heeft van sportbeleid en evenmin als iemand met een missie. Wel heeft hij een zeker talent om zich door souffleurs te laten omringen. Wellicht weet hij na al die jaren in Blatters schaduw niet beter, wellicht heeft hij op zijn moeizame weg naar de UEFA-troon te lang door het nieuwe Oost-Europa moeten reizen. Vooral daar vond hij zijn kiezers, van Kazachstan tot Azerbeidzjan, van Cyprus tot Wit-Rusland. Hier heeft hij in de ijskou van bouwvallige stadions menige middelmatige wedstrijd bijgewoond. Naar verluidt is hij ook al eens komen aanvliegen in een jet die hem door weldoener Nicolas Sarkozy ter beschikking was gesteld. Frankrijk doet veel voor zijn internationale sportambassadeurs. De centralistische structuur met een bijna almachtige president aan het hoofd maakt dat mogelijk. Mag de *Grande Nation* dan ook niet

iets van haar sportbazen verwachten?

Sarkozy wilde graag dat het WK 2022 naar Qatar zou gaan. Het superrijke emiraat is voor Frankrijk een heel belangrijke economische partner. Voor de stemming werd al veel geschreven over de druk op Platini – en een van de veertien stemmen op Qatar komt inderdaad van hem. Maar dat hield hij lang geheim, officieel kwam het pas in februari 2012 naar buiten. En natuurlijk deed hij dat niet voor Frankrijk: ‘Ik heb gekozen voor een wereldregio die nog nooit een WK kreeg. Dat was mijn filosofie – en niet omdat ik met Sarkozy had geluncht’.⁵⁸

Maar helaas roept het verhaal van deze onafhankelijke Franse filosoof aan alle kanten vragen op. Waarom heeft Platini er vooraf nooit op aangedrongen dat het toernooi in de winter zou worden gespeeld? Dat verbaast des te meer omdat Platini zich na de toewijzing aan Qatar manifesteert als een bevlogen voorvechter voor verplaatsing van het toernooi naar de milde winter. Uitgerekend de bonden en de fans uit zijn eigen UEFA verzetten zich daartegen. Al tientallen jaren zijn de competities er afgestemd op een onderbreking in de zomer. Kan Platini met zijn stem voor een zomer-WK in Qatar nu echt geloofwaardig het tijdstip ter discussie stellen? Onder het motto ‘jullie moeten maar opdraaien voor wat ik goed heb gefilosofeerd’?

Platini heeft heel veel uit te leggen. Ook de nieuwe voorzitter van de Duitse voetbalbond, Wolfgang Niersbach, heeft geen enkel begrip voor zijn handelwijze.⁵⁹ In Europa komt de UEFA-voorzitter onder druk te staan: wie ondanks alle bekende problemen voor Qatar stemt om onmiddellijk daarop in de hitte een groot potentieel gezondheidsgevaar te zien, handelt duidelijk niet in het belang van het voetbal. Qatar, met zijn zomerse temperaturen die oplopen tot 50 ° C, is allesbehalve een keuze voor de sport. Deze hitte brengt grote risico's met zich mee voor de 700 topvoetballers die veel tijd op het trainingsveld moeten doorbrengen en voor de fans die willen feesten.

Het is duidelijk dat er geen alliantie van verstandige mensen is gevormd om ruim voor de stemming te waarschuwen tegen de bekende risico's. Ook dat valt Platini aan te rekenen. Wie anders dan UEFA-chef en ex-profvoetballer Platini had hun aanvoerder moeten zijn? Zijn pro-Qatar-filosofie kan hem toch niet eensklaps overkomen zijn? Toch vergt hij van het voetbal en de fans dat wereldwijd de competitieschema's worden aangepast: ‘Ik zie geen probleem om in december te spelen.’⁶⁰ Geen probleem om tussen de Champions League door even snel een WK te laten spelen? Wanneer moeten de deelnemers zich dan voorbereiden in een trainingskamp? En het WK zelf neemt toch ook ruim een maand in beslag? Wil hij de halve finale dan met kerst en de finale op oudjaarsavond laten spelen?

Dat Platini nu al latente druk uitoefent op de Europese bonden, doet

vermoeden dat hij vooruitblijkt naar de tijd dat hij aan de andere kant van de onderhandelingstafel zit, op de FIFA-troon als Blatters opvolger. Pas dan moet hij een winter-voetbal-WK aantrekkelijk maken voor alle continentale bonden. En met name voor de UEFA, waar hij nu nog leiding aan geeft.

Maar er kan altijd nog iets tussen komen. Mogelijk zelfs harde feiten die door geheime diensten of private onderzoeksbureaus boven water worden gebracht. Er bestaan immers sterke twijfels aan de overwinning van Qatar, bij mannen zoals Australië's voetbalbaas Frank Lowy, die van mening zijn dat intensief spoorwerk in kringen rond de FIFA nog zou kunnen leiden tot een nieuwe toewijzing van het WK 2022. Dat Blatter het debat over Qatar zo haastig voor gesloten verklaarde, is dan eerder een bemoedigend teken. En wat moeten we denken van het feit dat veiligheidschef Eaton in het voorjaar van 2012 van de FIFA overstapte naar het International Centre for Sport Security (ICSS)? Deze organisatie die zich bezighoudt met beveiligings- en veiligheidsvraagstukken in de sport heeft haar zetel in Qatar en staat onder leiding van Mohammed Hanzab. Ook deze kent het vak, hij werkte al voor de Qatarese geheime dienst en het ministerie van Binnenlandse Zaken.

Platini, Blatters gedoodverfde opvolger, maakte al eens eerder een nieuwe start. Alleen is men tegenwoordig allang vergeten dat hij medeverantwoordelijk is voor alles wat er nu in de FIFA veranderen moet. In mei 1998 was Platini – naast de discreet optredende stemmenrondselaars Mohammed Bin Hammam en Jack Warner – immers de belangrijkste steunpilaar voor troonkandidaat Sepp Blatter. Platini bekleedde toen een belangrijk ambt; hij was directeur van de WK-organisatie in zijn land. Blatter had weliswaar enkele voetbalbonden achter zich, zoals Gaddafi's Libië en Zanzibar, maar wat hij hard nodig had was een bond van naam die wereldwijd gewicht in de schaal legt. Zijn tegenstander was de machtige UEFA-president Lennart Johansson, die een serieuze kans maakte. Wat is er spectaculairder dan juist het land dat als gastheer voor het WK in het centrum van de belangstelling staat, uit Johanssons bolwerk te breken – een land bovendien dat over de allerbeste relaties beschikt?

Platini verschaft Blatter reputatie. Frankrijks WK-directeur wordt zijn belangrijkste heraut. In de media stelt hij Johansson zelfs in een kwaad daglicht: mocht de Zweed FIFA-voorzitter worden, dan zou hij, Platini, 'zich terugtrekken in een klooster om het bloedbad niet mee te hoeven maken'.⁶¹ Voor Blatter werkt Platini op het allerhoogste niveau. Sport is in Frankrijk staatsbelang, in de persoon van Jacques Chirac heeft ze een vooraanstaand promotor. De president, die gefrustreerd is over de voortdurende fiasco's van de Grande Nation bij de kandidatuur voor de Olympische Spelen, ziet zijn kans schoon om via Platini francofone accenten in de voetbalwereld te leggen. En dus is ook Chirac voor Blatter.

Na zijn overwinning heeft Blatter in het voorjaar van 1999 op het FIFA-

kantoor voor Platini alleen een plekje als sportadviseur van de president. Niettemin komt de Fransman met een groots plan: 'Mijn hartenwens is dat vertegenwoordigers van het voetbal zitting krijgen in het uitvoerend comité. De FIFA moet voetballers, trainers en scheidsrechters bij de besluiten betrekken. Zodat de FIFA de stem vertegenwoordigt van 300 miljoen voetballers en niet alleen van twee of drie mensen.'⁶¹ Vervolgens verdwijnt hij naar zijn kantoor in Parijs. Hij krijgt een media-adviseur en begint aan zijn leerjaren als Blatters intimus. Het doel: overname van de UEFA. Platini moet een eind maken aan de obstructie vanuit Europa. In 2004 laat Platini weten dat hij belangstelling heeft voor het voorzitterschap van de Europese voetbalbond en het jaar erop stelt de voorzitter van de Franse bond, Jean-Pierre Escalettes, hem kandidaat voor de verkiezingen van 2007.

Maar Johansson heeft nog een troefkaart achter de hand waarmee hij het probleem kan tackelen: Franz Beckenbauer. Ook die droomt wel eens over de FIFA-troon en als UEFA-voorzitter maak je een goede kans. Dus zegt hij zijn kandidatuur toe. Maar dan verneemt hij dat het ereambt zal worden opgewaardeerd naar een fulltime job. Aangezien de UEFA miljarden aan de Champions League verdient en de sponsors aandringen op strikte exclusiviteit, zou Beckenbauer moeten afzien van allerlei mooie reclame-inkomsten. De schnabbels die hij jarenlang meepikte bij het weinig geamuseerde Bayern München, zouden in de Champions League niet langer kunnen. Hij ziet af van zijn kandidatuur, tot teleurstelling van de Duitse voetbalbond. Ineens moet Johansson zelf nog in de ring.

Uiteindelijk redt de 77-jarige Zweed het zelfs zonder enige campagne net niet tegen Platini. Hoewel de FIFA en Frankrijk hem massaal steunen haalt de Fransman met 27 van de 52 stemmen (Johansson krijgt er 23) maar net een absolute meerderheid. Chirac stelde hem zelfs een voormalig ambtenaar van zijn kabinet ter beschikking, Jean-Louis Valentin. Hij is evenals Blatters belangrijkste beleidsadviseur, Jérôme Champagne, afkomstig van de beroemde Franse kaderopleiding École Nationale d'Administration. Valentin wordt als het ware Platini's geheim agent. Blatter heeft hem vaak genoeg laten zien waar en hoe je aan een meerderheid komt: in arme landen, waar menig official bij bepaalde prikkels wellicht meegaand wordt. Op zijn verkiezingstournees rond de Kaspische Zee overdrijft de kandidaat af en toe wel. Bijvoorbeeld als hij de Champions League en de UEFA-cup wil vervangen door een Europese competitie met 256 clubs. Alles alleen maar een misverstand! In paniek fluiten zijn adviseurs hem terug.

Geheel in de stijl van Havelange en Blatter ronselt Platini stemmen bij de kleintjes: de Europese competities worden opgeblazen. Weliswaar niet tot 256 clubs, maar de kleine bonden krijgen wel meer startplaatsen bij de Champions League. En bij het EK mag in het vervolg meteen het halve continent meedoen:

in 2016 wordt het aantal deelnemers voor de eindronde in Platini's vaderland uitgebreid van 16 naar 24.

Januari 2007. Vijf minuten lang duurt het applaus in de aula van het UEFA-hoofdkantoor aan het meer van Genève; de werknemers komen uit hun stoelen om hun handen blauw te klappen. Bij zijn afscheid heeft de ontslagen president-directeur Lars-Christer Olsson 'laffe managers die onder hun kleren een dolk dragen' verweten dat het bestuursbureau in Nyon in twee vijandige kampen uiteen is gevallen. In dat van de opportunisten rond de nieuwe voorzitter Platini en dat van de loyale oudgedienden, die in de nieuwe man een marionet van Sepp Blatter zien, staatsvijand nummer één. Een reële angst. Velen denken dat Sepp Blatter nu zijn kloon heeft ondergebracht bij de UEFA, die hem tot dan toe alleen maar last bezorgde – en die dankzij de Champions League beter boert dan de FIFA zelf. Platini, die niet als voorganger Johansson een managementopleiding heeft gedaan, maar voetballer was, voert in de top van de organisatie zijn Franse revolutie door. Hij heeft vertrouwelingen nodig. En hij moet mensen van dienst zijn die voor hem de weg naar de macht hebben geëffend, ook als die wellicht niet de beste keuze voor het voetbal vormen.

Platini's zege is ook die van Frankrijk, dat eindelijk een onderdeel van de wereldsport domineert: vandaag Europa. En morgen? Platini's bondgenoot, Gianni Infantino, evenals Blatter afkomstig uit Boven-Wallis, wordt secretaris-generaal. Hoofd voorlichting William Gaillard, een Fransman, wordt presidentieel adviseur. Platini maakt een andere Fransman assistent. En Jacques Thébault, de oud-voorzitter van de Franse voetbalbond? Die wordt voorzitter van een algauw in het leven geroepen strategiecommissie die voor gelijkschakeling tussen FIFA en UEFA moet zorgen. De vrienden zijn onder dak. Sepp en Michel kunnen eindelijk alles wat in het wereldvoetbal van belang is onderling uitmaken.

Platini wordt een uitvoerend president met een miljoenensalaris. Maar in de UEFA groeit de onrust. Het is niet langer de bond die als voorbeeld diende voor modern sportmanagement en waarin experts uit Engeland, Scandinavië en Zwitserland leiding gaven aan specifieke projecten. Mensen zoals Markus Studer, die ooit plaatsvervangend secretaris-generaal was, maar nu onder zijn vroegere ondergeschikte Gaillard moet werken. Voorheen behartigde hij het dossier Europese Unie, essentieel voor de UEFA omdat het over macht en bevoegdheid over spelersaangelegenheden gaat. De EU wil de voetbalbond best meer beslissingsbevoegdheid geven, mits binnen de grenzen van een gezamenlijk uitgewerkt raamwerk. Een proces dat de UEFA machtiger zou maken dan de FIFA. Alle belangrijke zaken in het voetbal – transferrechten, buitenlanderegeling, een maximumgrens aan de salarissen die een club aan spelers mag betalen – worden immers in Europa beslist en niet in Korea of Kameroen. Dan komen bij Blatter oerangsten boven voor een Europese overmacht, vooral omdat de EU met de FIFA weinig te maken heeft. Blatter komt

dus met zijn 6+5-regel, waarbij clubs aan het begin van een wedstrijd hooguit vijf buitenlandse profvoetballers mogen opstellen, en Platini moet ervoor zorgen dat dit in Europa wordt geregeld. Die schikt zich tegenstribbelend. Maar hij kan niet anders, hij wil immers FIFA-baas worden. Hoe meer hij de UEFA tegenover de FIFA versterkt, hoe sterker hij zichzelf verzwakt – later, als hij FIFA-chef is.

Een getuige die niemand wil

Half april 2007 – Platini staat dankzij zijn ontwikkelingshulp aan het oosten net drie maanden aan het UEFA-roer – wrijft de voetbalwereld zich verbaasd de ogen uit. In Cardiff wijst het twaalfhoofdige uitvoerend comité van de UEFA het EK 2012 toe. Naast topfavoriet Italië zijn er twee dubbelkandidaten. Van die twee kan Kroatië-Hongarije mogelijk voor een verrassing zorgen. Polen-Oekraïne wordt geen enkele kans toegedicht; niettemin behalen deze beide landen in de eerste ronde met acht tegen vier een afgetekende overwinning. Italië is verbijsterd. Vlatko Markovic, de voorzitter van de Kroatische voetbalbond, is ‘gechoqueerd, maar niet verrast’. Hij wijst op het rapport van een UEFA-commissie waarin de kandidatuur van Polen-Oekraïne als ‘inadequaar’ wordt beoordeeld, en piekert: ‘Ik weet niet wat er de afgelopen 48 uur is gebeurd.’⁶³ De sportpers komt met de gebruikelijke flauwekul over een allang bestaande noodzaak om de sport in het oosten te bevorderen. Dan is er wel sprake van een dramatische dimensie als je Poetins dubbelslag met de Olympische Winterspelen 2014 in Sochi en het WK 2018 meetelt. Van nog meer drama getuigen de woorden waarmee de Oost-Europeanen zich kandideren.

In het geval van Polen-Oekraïne laten de schandaalverhalen twee jaar op zich wachten. Dan ontploft een bom. Op Cyprus, dat nog voor Duitsland de grootste investeerder in Oekraïne is. In Limassol klapt Spyros Marangos, jarenlang bestuurslid van de Cypriotische bond, uit de school. Op foto’s staat hij samen met Platini. Marangos zegt dat hij beschikt over getuigenissen van mensen die erbij waren toen vijf leden van het uitvoerend comité van de UEFA elkaar op een gerenommeerd advocatenkantoor troffen en in totaal 11 miljoen euro smeergeld verdeelden. Een van de officials deelde geld uit, de andere vier namen het in ontvangst. Zijn advocaat Neoclis Neocleous bevestigt het verhaal. De jurist vertelt dat de getuigen zelfs ‘technische zaken’ in relatie tot de beweerde betalingsaffaire hadden afgewikkeld.

De affaire begint discreet. Op 20 mei 2009 richt Marangos zich tot Platini. Hij wil hem ‘vertrouwelijk informeren hoe leden van het uitvoerend comité dingen hebben gedaan die onacceptabel en crimineel zijn’. Het duurt maanden voordat Marangos antwoord krijgt. Secretaris-generaal Infantino zou graag nadere informatie krijgen over de ‘ernstige beschuldigingen’. Vervolgens wordt er, zo zegt Marangos, tijd gerekt. Maar de tipgever uit Cyprus blijft vasthoudend en uiteindelijk verwijst Infantino hem halverwege 2010 naar Peter Limacher, UEFA-directeur disciplinaire zaken. Die is alert en regelt een ontmoeting. Op 24 augustus in Genève, vliegtuig en hotel zijn geboekt. Maar op 20 augustus stuurt Limacher tot zijn spijt een annulering: ‘Op wens van mijn superieuren moet ik onze bijeenkomst komende dinsdag afzeggen. Mocht u uw vliegticket hebben geboekt, dan zullen wij de annuleringskosten bij overleggen van een kwitantie voor onze rekening nemen. We zouden het echter toejuichen wanneer we een

voorlopig rapport of een document zouden mogen ontvangen,' schrijft de directeur disciplinaire zaken.

Marangos staat perplex. Hij laat weten dat de zaak gevoelig ligt; hij moet zijn getuigen beschermen en kan niet zomaar even per post 'documenten of andere bewijzen sturen'.

Op 15 oktober meldt advocaat Neocleous zich weer bij de UEFA. 'Na annulering van de ontmoeting op 24 augustus van onze cliënt met de heer Limacher op wens van diens superieuren,' wil Marangos nu stappen ondernemen, zo staat er in de mail, 'gaarne informatie over de juridische procedure.' De afdeling disciplinaire zaken stuurt de mail door naar de juridische afdeling van de UEFA.

Een week later maakt Marangos de zaak openbaar. Hij laat mail- en faxverkeer met de UEFA zien en zegt dat hij een aantal getuigen heeft die kunnen vertellen hoe op een Cypriotisch advocatenkantoor corrupte deals werden afgewikkeld. Marangos' advocaat Neocleous bevestigt zijn verklaring. Zijn cliënt beschikt over diverse explosieve documenten, 'een of twee getuigen waren bij bepaalde transacties betrokken,' zegt hij.⁶⁴ Twee ondertekende getuigenissen zouden zijn geplastificeerd en van een datum voorzien. Op die manier kan Marangos bewijzen hoe lang hij ze al in zijn bezit heeft. Een televisieverslaggever die bij de aanklagers langsgaat, krijgt een pak geplastificeerde documenten te zien. De advocaat: 'De getuigen zijn bereid om voor de rechtbank onder ede een verklaring af te leggen.' Bij de door Marangos beschuldigen zou het gaan om UEFA-bestuurders die in hun functie soms al eerder waren opgefallen met dubieuze activiteiten. En de official die ervan wordt beticht de aanstichter van deze vermeende stemmenverkoop te zijn, heeft een buitengewoon schitterend voetbal-cv.

Infantino is op de bondsdag van de DFB in Essen, wanneer Marangos uitpakt. Hij ontkent direct ook maar enigszins van de gebeurtenissen op de hoogte te zijn, maar zegt ook: 'Onze deuren staan altijd open, we trekken alles na.' Geconfronteerd met het mailverkeer tussen de UEFA en Marangos vindt hij: 'Haast dagelijks krijgen we wel wat te horen, corruptie, wedstrijdmanipulatie. Als we iedereen aanhoren zonder ook maar een vleugje bewijs, zijn we een hoop tijd kwijt.'⁶⁵ Maar uit het mailverkeer dringt zich toch de conclusie op dat belangrijke krachten bij de UEFA niet echt veel interesse hadden voor de vermeende bewijzen. En al helemaal bizar is de annulering op het laatste moment van de afspraak met de getuige die met heel wat zwaarwegender beschuldigingen komt dan een of ander gokschandaal in de tweede Hongaarse divisie – het soort voorvallen dat de UEFA anders graag met eigen inspecteurs ter plaatse onderzoekt. Waarom hield de UEFA-top regelrecht onderzoek door haar eigen directeur disciplinaire zaken tegen? Wie hield het tegen en waarom? Infantino noch de voorlichtingsdienst van de UEFA gaat concreet op deze vragen

in.

Marangos' beweringen zijn tot op heden niet onderzocht en niet bewezen. Mocht hij inderdaad beschikken over precaire uitspraken van mensen die hij moet beschermen, dan staat buiten kijf dat hij die documenten niet gewoon per post aan een organisatie kan sturen waarvan de beschuldigten zelf bestuurslid zijn. Hij heeft duidelijk blijk gegeven van zijn wil de zaak aan de UEFA voor te leggen – het was de bond die de afspraak in augustus 2010 annuleerde.

De waarnemers van Transparency International staan versteld. Het handelen van de UEFA maakt het volstrekt onmogelijk te beoordelen wat er zich echt heeft afgespeeld, kritiseert Anne Schwöbel, de directeur van de Zwitserse afdeling van TI. Ze adviseert de UEFA een onafhankelijk deskundige opdracht te geven voor onderzoek naar Marangos' documenten. Ze biedt zelfs bemiddeling aan. Maar Marangos' documenten zullen nooit de weg van Limassol naar het UEFA-hoofdkwartier vinden. De klokkenluider roept de UEFA vervolgens op om een van hun inspecteurs disciplinaire zaken bij hem op Cyprus langs te sturen. Daar zal hij documenten voorleggen die aantonen dat één official 3,15 miljoen euro en drie anderen ieder twee miljoen hebben opgestreken. Maar de UEFA stuurt niemand. Europa kookt. In Italië, waar de sportpers uitvoerig aandacht aan de zaak besteedt, wordt een onderzoek geëist. Zuidoost-Europa komt in opstand.

Ten langen leste komt de UEFA in beweging. Maar niet door iemand naar Cyprus te sturen. Ze stelt Marangos een ultimatum om binnen 48 uur zijn bewijsmateriaal op tafel te leggen. Vervolgens dient ze bij de Zwitserse rechtbank van strafrecht een officiële aanklacht tegen Marangos in en verder wordt de procureur-generaal op Cyprus ingeschakeld: 'De UEFA was tot gerechtelijke stappen gedwongen om vast te stellen of de beschuldigingen gerechtvaardigd zijn en concreet bewezen kunnen worden. Ten tweede vraagt de integriteit van de UEFA en het Europese voetbal, die door de beschuldigingen ernstig is aangetast, om bescherming.'⁶⁶ Hoe deze integriteit kan worden beschermd als een getuige eerst niet welkom is en daarna met een ultimatum wordt bedreigd, dat weet alleen de UEFA.

In Oost-Europa krijgen de eerste voetbalbestuurders het inmiddels benauwd. Grigori Surkis, voorzitter van de Oekraïense voetbalbond, wijst volgens persagentschappen alle beschuldigingen van de hand. 'In het voetbal is altijd sprake van geruchten en vuile aantijgingen – wie er ook voorzitter is, in Oekraïne, bij de UEFA of de FIFA. Voetbal roept hebzucht op'. De bouwmaagnaat weet waar hij het over heeft. Surkis, een administratief medewerker uit Kiev, wordt na de Oekraïense onafhankelijkheid in 1991 binnen de kortste keren multimiljonair door met geld van onbekende herkomst grondstoffencontracten af te sluiten.⁶⁷ Al in 1993 wordt hij eigenaar van Dynamo Kiev en investeert er miljoenen in, met als resultaat dat de club in de jaren negentig jaar op jaar

kampioen wordt. In 1995 wordt de Champions League opgeschrikt door een omkopingsschandaal rond de Oekraïense kampioen. Voor een goede Europacup-uitslag krijgt de Spaanse scheidsrechter López Nieto dure bontmantels aangeboden. De UEFA onderzoekt de zaak. Maar de almachtige voorzitter Grigori Surkis blijft buiten schot, hij zou van deze omkopingspoging niets geweten hebben. Wel krijgen zijn broer Igor en een bestuurslid de maximale straf, ze worden levenslang geschorst. Grigori heeft beiden hun zakelijk gezien uiterst nadelige *Alleingang* niet kwalijk genomen, integendeel zelfs. Ondanks zijn straf mag Igor zijn broer in 1998 opvolgen als voorzitter van de club. En Grigori Surkis zelf komt in 2004 in het uitvoerend comité van de UEFA, waar hij een belangrijke verkiezingshulp voor Platini wordt. Dynamo Kiev wordt wegens de omkopingsaffaire drie jaar geschorst voor Europese competities, maar de straf wordt al gauw teruggebracht. Het Oekraïense staatshoofd Leonid Kuchma spreekt met bondskanselier Helmut Kohl, die op zijn beurt Egidius Braun inschakelt, de penningmeester en éminence grise van de UEFA. Al na een jaar mag Dynamo terugkeren in de Europese competitie.⁶⁸ Kijk, dat is nou echt een staaltje vrienden hulp aan het oosten.

In Roemenië stelt anticorruptiebureau DNA nader onderzoek in. Het noemt geen namen, maar volgens televisiezender Realitatea TV gaat het om de voorzitter van de nationale voetbalbond FRF, Mircea Sandu. Het gerucht gaat dat hij twee miljoen euro heeft opgestreken om voor Polen-Oekraïne te stemmen. De 58-jarige wijst de beschuldigingen resoluut van de hand en kondigt een aanklacht tegen Marangos aan. Maar die heeft helemaal geen namen genoemd en een aanklacht ontvangt hij ook niet.⁶⁹

Na het grote juridische offensief van de UEFA zwijgt Marangos verder. En in januari 2011 laat de UEFA weten dat de Cypriotische procureur-generaal de zaak heeft afgesloten: de beschuldigingen inzake omkoperij zijn ‘volkomen onhoudbaar’ gebleken. Ook voor Marangos komt er voorlopig een eind aan de zaak. Maar dat komt niet door de procureur-generaal, zegt hij, zijn geïntimideerde getuigen hebben zich teruggetrokken. En van zijn uitspraken neemt hij uitdrukkelijk niets terug.

Te gast bij oude kameraden

Dé doodzonde in voetbal – en in sport in het algemeen – heet: politieke inmenging. Maar dat is onzin, want in sport is alles politiek. Uit het omkopingsgeval Dynamo Kiev, waar Duitse interventie tot een milde straf leidde, blijkt wel dat inmenging welkom is wanneer het zo uitkomt. Maar inmenging kan niet worden getolereerd wanneer sportofficials door hun regeringen wegens corruptie of wanbeleid onder druk worden gezet. Misschien bestaat die druk soms zelfs alleen in de fantasie. Dan kan de FIFA doordringen tot de soevereiniteit van een nationale bond om daar personeelsbeleid te bedrijven. Die indruk wekt de zaak die eind januari 2011 de Oekraïense bond FFU in beroering brengt. Voor deze bond dreigt uitsluiting van UEFA en FIFA – en daarmee zou Oekraïne ook de organisatie van het EK 2012 kwijtraken. Wat is er aan de hand?

Niets. Behalve dan dat de positie van Grigori Surkis, de voorzitter van de Oekraïense bond, in gevaar is. Tegenstanders binnen de FFU willen hem weg hebben. Volgens vicevoorzitter Sergej Storozenko hebben 38 van de 49 officials voor een speciale vergadering van de bond gestemd. Daarop schrijft UEFA-secretaris-generaal Infantino een brandbrief aan de FFU – ineens zou er sprake zijn van politieke inmenging bij de Oekraïense bond. Als dat niet ophoudt zal, zo waarschuwt hij, de FFU worden geschorst; dan is ook het EK-sprookje uit.

Maar álle vechters om de voorzittersstoel onderhouden goede relaties met de regeringstop; zoals bij oligarchen vaak het geval is. Ze kunnen elkaar niet zien of luchten, het is een economisch-politieke machtsstrijd. ‘Waarom zou de regering FFU-officials willen beïnvloeden,’ citeert maffia-auteur Roth journalisten in Kiev, ‘als de FFU toch al een instrument in handen van de regering is?’⁷⁰ De bond mag van de FIFA geen speciale vergadering uitschrijven. Algauw komen de gemoederen tot bedaren en Surkis blijft in functie.

Achter het incident gaat een oud conflict schuil. In de jaren negentig heerste Surkis als een tsaar over het voetbal, daarna kwamen er andere oligarchen bij, die het met hem aan de stok kregen. Rimat Achmetov, een van de rijkste mannen in Europa, voorop. Over zijn opkomst in de zaken- en voetbalwereld doen allerlei kwalijke verhalen de ronde. In 1996 neemt hij voetbalclub Shakhtar Donetsk over nadat familielid Alik Grek, een vooraanstaande gangsterbaas, in het oude Shakhtar-stadion bij een bomaanslag om het leven was gekomen. Sindsdien vecht Achmetov met Surkis om de voetbalhegemonie. Hij heeft meer geld te besteden en zijn club was de laatste jaren succesvoller dan Kiev. De derde man in het spel komt uit Charkov. Geld- en bouw magnaat Alexander Jaroslavski werd in 2004 eigenaar van tweededivisieclub Metalist, haalde buitenlandse voetbalsterren naar Oekraïne en wil binnen de kortste keren schitteren op het Europese toneel. Circa 300 miljoen euro gaat naar de club, naar een nieuw stadion en zelfs naar een gigantisch vliegveld dat alleen maar zo groot is omdat

Charkov drie duels uit de groepsfase van het EK mag organiseren.

Maar één belang hebben Surkis, Achmetov en Jaroslavski gemeen: ze willen allemaal gastheer voor het EK worden. Ze investeren ook in het toernooi. Wat Julia Timosjenko, de op dubieuze gronden gevangenzittende ex-minister-president, daarvan denkt, vertelde ze aan de *Financial Times*: 'Prestigeobjecten als het voetbal-EK 2012 dienen om geld wit te wassen.' Sponsors en organisatoren moeten heel goed toezien 'of Oekraïne nog hetzelfde land is dat het evenement in 2007 kreeg toegewezen'.

Tot op zekere hoogte is het dat. De enige snelweg werd in 1972 ter gelegenheid van het staatsbezoek van de Amerikaanse president Richard Nixon aangelegd, het ontbreekt er aan luchthavens en hotels. Uit angst voor een wereldwijde blamage en omdat Platini eraan herinnert dat het EK 2012 niet pas in 2013 plaatsvindt, worden de regels wat aangepast. De UEFA neemt het deels van de organisatoren over en betaalt voorlopig de arbeiders uit eigen zak. Oekraïne krijgt richtlijnen gedecreteerd, de fans krijgen simpelweg het advies om te gaan kamperen. Ogen dicht en doorgaan. De UEFA heeft de oligarchen en hun zakenvrienden nodig om dit EK voor elkaar te krijgen. Daarvoor worden zelfs de sociale voorzieningen in het land gekort – ook voor voormalige dwangarbeiders onder het naziregime.

Hoe willekeurig continentale bonden omgaan met politieke inmenging laten voorbeelden uit Polen en Rusland zien. In Moskou verordende president Dimitri Medvedev in 2009 dat een minister niet tegelijkertijd voorzitter van een bond zou mogen zijn. Daarmee dwong hij zijn minister van Sport Vitali Mutko zich terug te trekken uit de top van de Russische voetbalbond. Daar was hij op instigatie van Poetin in 2004 de obscure langzittende voetbalofficial Vjatsjeslav Koloskov opgevolgd. Diens plaatsvervanger Radionov waarschuwde het staatshoofd destijds via de *Moscow Times* dat de regeringsdruk op de voetbalbond zou kunnen leiden tot uitsluiting van het nationale elftal uit FIFA-toernooien. Maar hier werd het beroep op hulp van de sportkameraden niet gehoord, want met een Poetin gaan FIFA en UEFA niet ruziemaken. Wel beschermen ze de oude kameraden die in hun vaderland in ongenade vallen. Wat in het geval van Koloskov tot een bizarre situatie leidde.

In 2007 ging de staat zich bemoeien met het chronische voetbalgeknoei in Polen: ongeveer 30 clubs werden van gesjacher verdacht en circa 120 officials, voetballers en scheidsrechters verdwenen achter de tralies. Hoogste tijd om eens grote schoonmaak te houden, vond minister van Sport Tomasz Lipiec. Hij schorste de complete top van de Poolse voetbalbond PZPN wegens corruptie. Maar hij had buiten de FIFA gerekend. Die dreigde prompt met 'schorsing van de bond en haar leden (clubs, spelers, officials)'. Sportkameraad Michal Listkiewicz, een goede vriend van Blatter die als een grootvorst over de PZPN regeert, mocht niet onder vuur komen. Listkiewicz gaf leiding aan een spectaculair corrupte

sporttak – en UEFA en FIFA verzochten de regering dringend om daar vooral niets aan te doen. Evenals vier jaar later de Oekraïense FFU, dreigden ze de PZPN de familie uit te gooien. Dan kon Polen, net als Oekraïne, het EK wel vergeten. De regenten in Warschau haalden bakzeil. Politici willen herkozen worden en kunnen niet zonder de stem van miljoenen voetbalfans. De voorzitter van de FIFA-commissie die de Poolse regering vanwege inmenging in voetbalaangelegenheden op de knieën dwong, was de Rus Koloskov. De man die in eigen land onder druk van zijn staatshoofd was ontslagen.⁷¹

Bij de Poolse bond PZPN stelt het Openbaar Ministerie eind 2011 opnieuw een onderzoek naar corruptie in tegen hoge sportofficials, onder wie de ontslagen secretaris-generaal Zdzislaw Krecina – en voorzitter Grzegorz Lato. De bewindsvrouw voor Sport Joanna Mucha had het OM filmopnames van ‘zeer verrassende en serieus te nemen inhoud’ doen toekomen. Met een verborgen camera zouden illegale prijsafspraken tussen Krecina en een andere man over de bouw van een bondsbureau zijn vastgelegd. Naar verluidt worden ook belastende verklaringen tegen Lato afgelegd. Evenals Krecina wijst de 61-jarige topscorer van het WK 1974 de beschuldigingen van de hand.

Geen probleem voor de officials, met nog een halfjaar te gaan tot het EK kunnen ze zich veilig voelen. Wel eisen vooraanstaande politici nieuwe structuren en nieuwe mensen bij de PZPN – maar minister van Sport Mucha gelooft niet dat er in de tijd tot het EK nog iets gebeuren gaat.⁷²

Haar voorganger Miroslaw Drzewiecki was zelf gestruikeld, over een gokspelaffaire. Terwijl de regering een wetsvoorstel voor een nieuwe belastingregeling voor gokspelen voorbereidt, dat moet leiden tot een extra opbrengst van 110 miljoen euro om de infrastructurele kosten voor het EK te dekken, boren machtige casino-exploitanten hun politieke relaties aan om het plan te torpederen. De krant *Rzeczpospolita* publiceert het verslag van een afgeluisterd telefoongesprek, waaruit blijkt dat uitgerekend de minister van Sport de nieuwe belastingwetgeving probeert te torpederen.⁷³

In december 2011 is alweer sprake van een schandaal. Bij de jaarvergadering van de trainers met een UEFA-pro-licentie zijn drie coaches uitgenodigd die wegens het verkopen van wedstrijden en corruptie tot voorwaardelijke gevangenisstraffen met een lange proeftijd zijn veroordeeld. Nu duikt dit trio op in de door de bond georganiseerde bijeenkomst. ‘Ik was geschokt toen ik die mannen in de zaal zag. Ze voelden zich zeer op hun gemak en zagen er tevreden uit. Ik begrijp niet waarom ze eigenlijk uitgenodigd werden,’ zegt een deelnemer tegen de media.⁷⁴ Dit soort gebeurtenissen laat goed zien hoe de overkoepelende bonden de sportfraudeduivel uitdrijven. Interpol sponsoren met 20 miljoen euro, zoals de FIFA doet, is één ding, zo nodig optreden tegen kameraad-officials iets heel anders.

Dit is de wereld waarin Michel Platini regeert. Hij gaat steeds meer op zijn pleegvader aan de FIFA-top lijken en in januari 2012 is het plaatje compleet. Dan treedt Platini's zoon Laurent in dienst van Qatar Sports Investments (QSI), dat enkele maanden eerder de club Paris Saint-Germain heeft opgekocht – en Platini senior geeft toe dat hij op Qatar gestemd heeft. De 33-jarige Laurent was eerder directeur juridische zaken bij rechtenhandelaar Lagardère Sport. In zijn nieuwe baan houdt Platini junior zich 'in algemene zin met de Europese belangen van Qatar Sports Investments' bezig. Het is een van de grootste nieuwe investeerders in de sportwereld. Qatars rijkdom is legendarisch. Of het nu gaat om uitbreiding van allerlei sportaccommodaties in het woestijnstaatje zelf – dan wel om investeringen als grootste shirtsponsor ter wereld bij FC Barcelona of via de ICSS om het nieuwe werkterrein van mondiale sportveiligheid – het geld ligt voor het oprapen.⁷⁵

Qatar Sports Investments bezit ongeveer dertien procent van het Lagardèreconcern, dat op zijn beurt weer aandelen heeft in Amaury Sports Organisation (ASO), dat onder meer de Tour de France organiseert. Amaury is FIFA-partner bij het grootste voetbalevenement dat niet op het veld plaatsvindt: de verkiezing van de speler van het jaar, de Ballon d'Or. Lagardère is bovendien eigenaar van handelshuis SportFive, dat veel marketingrechten van de UEFA in handen heeft, ook voor het EK 2012. Nu heeft Platini junior het allerhoogste niveau bereikt, opgestegen van Lagardère naar QSI – en hij houdt zich bezig met Europa. En zijn papa is Europa's hoogste voetbalbestuurder. Wie hier niet in puur toeval gelooft, zoekt spijkers op laag water. In het soort toeval dat ook in andere families voorkomt, in huize Blatter bijvoorbeeld.

Sluit zich hier de cirkel?

Ook inhoudelijk zit er aan deze nauwe familieband een opvallend aspect: juist Michel Platini heeft immers met veel poeha een Financial-Fairplayprogramma gelanceerd om de ongebreidelde invloed van superrijke investeerders op het Europese clubvoetbal in te perken. Dat gevaar komt vooral van oligarchen en investeerders uit het Golfgebied. 'Ik ben geen fan van die vele buitenlandse clubeigenaars,' foetert hij in het openbaar.⁷⁶ Als zijn zoon dat maar niet hoort. Die gaat immers over het Qatarese sportfonds dat met veel geld Paris Saint-Germain heeft gekocht. In februari 2012 wordt een nieuwe sponsor voor het paradepaardje van het Franse voetbal gepresenteerd: de Qatar National Bank (QNB). Maar misschien moeten we in de inzet van Platini junior voor en bij het Qatarese sportfiliaal gewoon de grootst mogelijke onafhankelijkheid zien waarvan vader en zoon op een en hetzelfde werkterrein, de schone voetbalsport, blijk kunnen geven.⁷⁷

De tegenstrijdigheden binnen de persoon Platini zijn opzienbarend. Er is niet alleen de zoon, die met zijn investeerders een toekomst belichaamt waar de vader tegen strijdt. Er is ook die merkwaardige filosofie bij de vader die hem

ertoe verleide zijn stem voor het WK 2022 aan Qatar te gunnen – om daarna het internationale competitieschema overhoop te willen halen zodat het feestje hoe dan ook ergens in november of december kan plaatsvinden. Soms trekt hij onbekommerd vergelijkingen die absoluut niet passen in Blatters WK-beeld, waarin alles in orde is: ‘Ik was in Zuid-Afrika, waar na vijf uur ’s middags geen fan meer op straat was en in de stad geen feest werd gevierd, omdat het er kouder was dan in Engeland. Dan mis je iets. Daarom wil ik niet in juli in Qatar spelen.’⁷⁸

Komt die slalomkoers niet bekend voor? Evenals Blatter is Platini al jarenlang tegen camera’s op de doellijn. Net als deze houdt hij vol dat iedere moderne aanpassing bij de voetbalbond ‘vanbinnen, vanuit de FIFA moet komen, en niet vanbuiten. We hebben gremia die daartoe bevoegd zijn.’⁷⁹ En Blatter zelf, die dikwijls in de stadions van Europa wordt uitgefloten? Die is alleen maar het slachtoffer van valse beschuldigingen. ‘Als zich al gevallen van corruptie hebben voorgedaan, dan zeker niet in direct verband met Blatter. Je kunt kritiek hebben op de wijze waarop Blatter de FIFA managet, maar corrupt is hij zeer zeker niet.’ Echt niet, Monsieur Le Président? ‘Hij is 200 procent eerlijk.’⁸⁰ Twee keer zo eerlijk als een normale sterveling dus. Als je ziet hoe Platini gevoelige thema’s bij de UEFA aanpakt, kun je nog geloven dat hij het meent ook. Alleen, hoe absurd is het als vernieuwer van de na in totaal 40 jaar door Blatter beschadigde FIFA een 200 procentskloon van Blatter op het schild te hijsen?

Het gaat om Blatters erfenis, het gaat om de sportieve toekomst van Qatar en van Frankrijk. Het is ook zo’n warme genegenheid die beide landen verbindt. Emir Hamad Bin Khalifa Al-Thani was in 2007 het eerste staatshoofd uit het Golfgebied dat Sarkozy met zijn overwinning bij de presidentsverkiezingen feliciteerde. Vervolgens leverde het Frans-Duitse luchtvaartconcern EADS Qatar voor een bedrag van 250 miljoen euro aan veiligheidssystemen. Een dochter van het concern kreeg de opdracht voor 60 Airbussen voor Qatar Airways. Energieconcern EDF doet samen met Qatar Petroleum International onderzoek naar kernenergie en hernieuwbare energiebronnen. Na een bezoek van Sarkozy aan de Golf kreeg reactorexploitant Areva een contract van meer dan 450 miljoen euro voor de levering van elektriciteit.⁸¹ Inmiddels is Qatar een van de allerbelangrijkste energieleveranciers aan Frankrijk. Ook het televisiepubliek heeft steeds vaker plezier van de goede contacten. Het Qatarese Al-Jazeera zendt in Frankrijk op twee televisiekanalen uit. Begin 2012 verwerft het bovendien nog de pay-per-viewrechten tot 2016 voor de hoogste Franse voetbaldivisie. Kosten: circa 240 miljoen euro.⁸² Waar zo veel oliedollars uit Qatar stromen, wil ook Platini’s UEFA niet achterblijven. Ze gunt Al-Jazeera Sport de mediarechten voor alle in Frankrijk gespeelde Europa League-wedstrijden over de periode 2012-2015, inclusief de finales.⁸³

En bij wie gaat de emir weer op bezoek, een paar dagen voor hij voor de WK-

toekenning naar Zürich reist? Bij Sarkozy. Er zijn problemen met de geplande kapitaalinjectie van 4 miljard dollar bij reactorfabrikant Areva. Sjeik Hamad al-Thani en Sarkozy bespreken samen de voorwaarden voor een al toegezegde investering uit het Qatar-fonds.⁸⁴

Beide landen volgen een eigen internationaal masterplan. Met zijn sprookjesachtige rijkdom dringt Qatar steeds vaker door in centrale sectoren van de westelijke wereld – en sport is van essentieel belang. In 2020 moet Doha de Olympische Zomerspelen krijgen. Ook het centralistische Frankrijk smeedt wereldwijd zijn allianties. Om het jaar houdt de francofone wereld een top waar de Franstalige landen, van Gabon tot Frans-Guyana, hun onderlinge relaties aanhalen. Half maart 2012 brengt Sarkozy's sportadviseur Sophie Dion een samenwerking tot stand tussen de eerbiedwaardige Parijse universiteit Sorbonne en de nieuwe Qatarese sportveiligheidsdienst ICSS.

Platini heeft bijtijds zijn eigen liefde voor het voetbal in Qatar ontdekt. Anders had Frankrijks grootste voetbalzoon tegen de reusachtige economische belangen van zijn vaderland gestemd en had hij de wens van zijn president genegeerd – en hoe Platini junior erover dacht, dat kun je op je vingers natellen. Het kwam dus goed uit dat de komende FIFA-voorzitter er zo op gebrand was om het WK op nieuw terrein te laten plaatsvinden. Alleen, wie haalt het toernooi nu weer uit die oven weg?

Een vreselijk aardige familie

Op 2 december 2010 worden in Zürich de WK-organisatoren 2018 en 2022 gekozen. Sepp Blatter, die een ontmoeting had met Poetin, en Platini, de grote vriend van Qatar, kennen we al. Maar wie zijn die andere mannen die daar hun stem uitbrengen? In totaal kent het uitvoerend comité van de FIFA 24 kiesmannen. Maar Amos Adamu (Nigeria) en Reynald Temarii (Tahiti) hebben de streep niet gehaald. Video's waarop te zien is hoe zij onderhandelen over de prijs voor hun stem zorgden voor een voortijdige uitschakeling. Is de door Platini voor onomkoopbaar gehouden Blatter blij met het graafwerk van de undercoverjournalisten van de *Sunday Times*? Welnee, hij vindt hen sluwe types die de beide bestuurders in de val hebben gelokt.

Van dit kiescollege maakt ook Ricardo Teixeira deel uit, de voorzitter van de Braziliaanse bond die zwart-op-wit door senaat en parlement van het land als poel van misdaad wordt neergezet. Teixeira heeft volgens de stukken alleen al van ISL minimaal 10 miljoen dollar opgestreken; in 2011 start een speciale eenheid van de Braziliaanse politie een onderzoek naar zijn uit overzeese bedrijven, sportpartners en rechtenhandelaars bestaande zakennetwerk. Het gaat om het witwassen van geld, belastingfraude en corruptie. In maart 2012 treedt hij terug als voorzitter van de CBF en van het WK-organisatiecomité COL. In Brasilia heeft president Dilma Rousseff stap voor stap zijn politieke contacten afgekapt, ze maakt zich zorgen over het WK van 2014 in haar land. Ook al omdat Teixeira zich opnieuw een corruptieaffaire permitteert. Louche zaken met zijn partner Sandro Rosell komen aan het licht. Rosell was eigenaar van het marketingbureau Ailanto, dat in november 2008 tegen woekerprijzen een oefenwedstrijd tussen Brazilië en Portugal organiseerde. De regioregering van Brasilia betaalde voor de match bijna 4 miljoen euro, vervolgens stuitte de politie op verrekeningen die op woeker wezen en begon de federale justitie een onderzoek naar misbruik van staatsgeld. Wat blijkt? Slechts acht dagen voor de peperdure oefenwedstrijd wordt een nieuw dochterbedrijf van Ailanto geregistreerd op het adres van Teixeira's privéboerderij. Bovendien betaalt Ailanto geld aan Teixeira. De voetbalbaas wijst alle beschuldigingen van de hand.

Maar het wordt nog gekker: zakenpartner Rosell zou in juni 2011 een bedrag van omgerekend 1,7 miljoen euro hebben overgemaakt naar de rekening van Teixeira's elfjarige dochter. En daarmee raakt de affaire ook de meest vermaarde club van Europa, want Sandro Rosell is voorzitter van FC Barcelona.⁸⁵ Het duo Teixeira-Rosell wekte met financiële zaken al vaker ergernis op. Rosell was als manager bij Nike vroeger verantwoordelijk voor het contact met CBF. Wanneer hij in 2010 president van Barça wordt, koppelt de Spanjaard 's werelds beste voetbalclub onmiddellijk aan de Qatar Foundation. Voor het eerst in zijn geschiedenis draagt Barça op zijn shirts nu sponsorreclame. Het contract wordt enkele dagen na de WK-toewijzing aan Qatar bezegeld. Tot 2016 zal Barça in

totaal 156 miljoen krijgen. Het contract roept een heleboel vragen op. Of de nieuwe, met voormalige Interpol- en FBI-mensen uitgeruste, ISSC de juiste organisatie is om die vragen te beantwoorden? Dat moet helaas betwijfeld worden.

Julio Grondona is Blatters plaatsvervanger binnen de FIFA-bestuursfamilie. Sinds 1979 is hij voorzitter van de Argentijnse bond AFA. In december 2011 maakt federaal rechter Claudio Bonadio in Buenos Aires bekend dat hij bij de Argentijnse centrale bank en bij banken in Zwitserland, Spanje en de VS inzage zal vragen in vermoedelijke rekeningen van de Argentijnse voetbalbaas. Ook de financiële inspectie wil een onderzoek instellen tegen dit FIFA-kopstuk en tegen Eduardo del Luca (Paraguay), de secretaris-generaal van de Zuid-Amerikaanse voetbalfederatie Conmebol. Het gaat om het witwassen van geld en het ontduiken van belasting. Grondona wijst de beschuldigingen van de hand. Voor de official uit Río de la Plata zijn gerechtelijke onderzoeken niets bijzonders. Blatter had hem direct na zijn troonsbestijging in 2008 voorzitter van de financiële en de tv/marketingcommissie van de FIFA gemaakt. Het motto van Don Julio, die in kleine kring ook wel eens laat weten welke journalist hij graag een kopje kleiner zou maken, staat op de zegelring aan zijn hand: *Todo pasa*. Alles gaat voorbij.

Maar gaat dat ook op voor de 100 miljoenaffaire? Verschillende advocaten hebben een klacht ingediend. Een van hen, Mario Cúneo Liberona, vertegenwoordigt Grondona's rivaal Carlos Ávila, die Don Julio en De Luca ervan beschuldigt tientallen miljoenen dollars en franken op rekeningen in Zwitserland, Engeland en de VS op te potten. Tekenbevoegd voor de postbusfirma's zijn Grondona, zijn zoon, zijn echtgenote en Conmebol-generaal De Luca. Op dagafschriften staan namen en getallen als 'Bank Vontobel AG, Account Holder Kellog Development Inc, Balance 11 109002,11 CHF' en verder rekeningnummers. Andere bedragen worden overgemaakt aan ondernemingen bij de Credit Suisse, First Boston of de Bank of America. In totaal meer dan 100 miljoen dollar. Een mysterieuze zaak. Eén bank ontkent dat het betreffende rekeningnummer bij haar bekend is. Andere doen dat niet. Het is een spannend onderzoek. Waar komt die 100 miljoen vandaan?

De Paraguayaan Nicolás Leoz, de grijze voorzitter van de Zuid-Amerikaanse bond Conmebol, komt meer dan eens voor op de betaallijsten van ISL, in totaal voor een bedrag van meer dan 700.000 dollar. Engelands afgewezen WK-bidcomité zal later in het parlement verklaren dat Leoz in ruil voor zijn stem in de adelstand wilde worden verheven. Leoz ontkent het.

De Qatarees Mohammed Bin Hammam en diens Caraïbische schim Jack Warner hebben we ook al eerder leren kennen. Evenals de Zuid-Koreaans Chung Mong-joon, die ooit het WK 2002 naar zijn vaderland haalde en nu opnieuw de strijd aangaat voor 2022. De onbezoldigde voetbalfuncties hebben Warner, de

geschiedenisleraar uit het plaatsje Rio Claro, multimiljonair gemaakt. Op Trinidad wordt hij zelfs minister van Arbeid. Samen met Grondona geven beide vicepresidenten meer dan tien jaar leiding aan de financiële commissie. Beiden klagen dat Blatter alle belangrijke besluiten zelf neemt. Een halfjaar na de WK-toewijzingen worden Warner en Bin Hammam door de FIFA geschorst. Op beschuldiging van omkoperij, zoals we dat bij andere verkiezingscampagnes van hen kennen. Maar deze keer was deze tégen Blatter gericht.

Rafael Salguero uit Guatemala gaat door voor een marionet van Warner. Ook Vitali Mutko is een marionet, de Rus hangt aan Poetins lijntje. Van de andere vertegenwoordigers uit Europa symboliseren de Cyprioot Marios Lefkaritis en de Turk Senes Erzik de opkomst van de kleintjes uit Oost-Europa.

De stinkend rijke oliemagnaat Lefkaritis heeft zich steeds weten af te schermen van publieke belangstelling. Zelfs in de affaire die zijn in Limassol wonende landgenoot Marangos aanklaartte, liet Lefkaritis niets van zich horen of zien. En dat terwijl de man in het oosten van Europa heel machtig is. In het internationale voetbal staat hij bekend als een uiterst efficiënte ronselaar van stemmen uit kleine landen. Mocht Platini voorzitter van de FIFA worden, dan geldt Lefkaritis samen met de Spanjaard Ángel Maria Villar Llona als kandidaat voor het UEFA-voorzitterschap. Europa's penningmeester is hij al en ook binnen de FIFA bekleedt de grondstoffenhandelaar uit Cyprus sleutelposities. Hij zit in de financiële commissie en geeft leiding aan de marketing- en tv-commissie, die over de financiële levensader van de FIFA waakt. Hij gaat er prat op dat hij standaard met de meeste stemmen in het uitvoerend comité van de UEFA wordt benoemd.

Ter stembus gaat ook Ángel Maria Villar Llona. In crisistijden speelt hij graag de grote fan van Blatter. Hij leidt de Spaanse kandidatuur voor het WK 2018 en zit dus midden in het grote spel. Wanneer hij in februari 2012 aanstuurt op een zevende ambtsperiode bij de Spaanse bond, komen onregelmatigheden bij de kiesprocedure naar boven. Ignacio de Rio, voormalig wethouder in Madrid, krijgt geen kans om zich kandidaat te stellen en wil de verkiezingen daarom laten uitstellen; hij heeft het over een 'vuile atmosfeer'. De rechtbank wijst zijn eis af. Vervolgens daagt de nationale anticorruptieorganisatie Manos Limpias (schone handen) Villar Llona en een voormalige regeringsambtenaar voor de rechter op beschuldiging van verkiezingsmanipulatie. Ook profliga LFP en de nationale trainersbond ANEF hebben hun bezwaren. Dat maakt de bond niets uit, zonder tegenkandidaat wordt Villar Llona herkozen. Op de eerste rij zit Platini te applaudisseren. Hij laat weten dat hij 'trots en gelukkig' is erbij te mogen zijn: de wereldvoetbalgemeenschap heeft mensen als Villar Llona nodig.⁸⁶

Dan hebben we Franz Beckenbauer, erevoorzitter van Bayern München. Iedereen is allang vergeten dat hij ooit een vertrouweling van Horst Dassler was. Na slechts één ambtsperiode in het FIFA-bestuur treedt hij af. Of hij voor de

winnaars Rusland en Qatar stemde? Niemand weet het. Zijn maatje Fedor Radmann was zonder enig succes voor Australië op pad geweest, maar beschikt ook over uitstekende contacten in Rusland. Het duo Beckenbauer-Radmann heeft zelf veel ervaring met een WK-kandidatuur opgedaan toen ze het WK 2006 naar Duitsland hielpen halen.

Worawi Makudi uit Thailand voelt zich als een vis in het water tussen gekonkel, deals en bevoordeling. Eind 2011 spreekt de FIFA hem vrij van de beschuldiging dat hij zijn privéterreinen voor 860.000 dollar uit het FIFA-ontwikkelingsproject Goal had laten verfraaien. Makudi zorgt zelf voor zijn vrijspraak. Hij presenteert stukken waaruit blijkt dat hij het grondbezit aan de nationale voetbalbond had overgedragen. Maar dat gebeurde pas acht jaar nadat Makudi in 2003 de eerste subsidie vanuit Goal had ontvangen – en een paar dagen voor het verstrijken van een al eerder uitgestelde deadline die de FIFA hem na het bekend worden van de zaak had gesteld.⁸⁷

Makudi's bond is de eerste Aziatische kandidaat voor een van de door Qatar uitgeloopte Aspire Academies, luxueus ingerichte broedplaatsen van talent. Geplande standplaats: een regio in de buurt van Bangkok waar Makudi toevallig ook land bezit. In de bond van deze sinistere official gaat het er al jarenlang chaotisch aan toe; ongegeneerd handelt de bond in kaartjes voor wedstrijden van het nationale team. Makudi, die in het verlengde van de Duitse zege bij de WK-kandidatuur 2006 al eens een wedstrijd van het Thaise team tegen FC Bayern plus een interland tegen het Duitse elftal in de wacht had weten te slepen, wordt ditmaal door Englands WK-bidcomité ervan beschuldigd dat hij in ruil voor zijn stem een interland van Engeland tegen Thailand had geëist. Hij ontkent. Ook Makudi heeft men in zijn vaderland al eens proberen te wippen. Tevergeefs.

Makudi wordt er bovendien van verdacht dat hij evenals Jack Warner in eigen land heeft gehandeld in televisierechten voor het WK. De Aziatische rechten worden weliswaar door de Japanse firma Dentsu op de markt gebracht, maar de Thaise WK-rechten voor 2010 en 2014 worden verkocht via het bedrijf Inter Broadcasting and Sport Challenges, waarachter de FIFA-man uit Bangkok zou schuilgaan. Verzoeken van de Duitse radio om informatie worden door hem noch de FIFA beantwoord. Naar verluidt zou Blatter in 2005 een voorlopig contract met Inter Broadcasting hebben gesloten. Daarbij betaalde het bedrijf 4 miljoen dollar voor 2010 en 5 miljoen voor 2014. Voorschotbetalingen van het vermoedelijke dekmantelbedrijf zijn keurig binnengekomen op een UBS-rekening van de FIFA.⁸⁸

Issa Hayatou, de voorzitter van de Afrikaanse voetbalbond, komt uit Kameroen, een van de meest corrupte landen in Afrika. Zijn broer Ali is minister, broer Sardou was premier en werd vervolgens president-directeur van de Bank van Centraal-Afrikaanse staten (BEAC). Al 50 jaar zit er een Hayatou in de

regering. In Kameroen klaagt het kleine groepje kritische journalisten over intimidaties. Ze maken deel uit van het Forum voor Afrikaanse Onderzoeksjournalisten (FAIR) en zijn constant op zoek naar geld dat door de staat of sponsors aan het voetbal wordt uitgekeerd, maar slechts mondjesmaat bij de sport aankomt. Een verslaggever die op onderzoek uit ging naar de herkomst van Issa Hayatous rijkdommen, werd in 2010 uitgemaakt voor ‘onvaderlandslievend’, bedreigd en geslagen; hij dook onder. Andere journalisten die meer wilden weten over de machtigen van het land, kostte het zelfs het leven.⁸⁹

Zijn makker Amos Adamu is Caf-voorzitter Hayatou al voor de WK-toewijzing kwijt; maar weinigen weten dat behalve de Nigeriaan ook drie andere voormalige FIFA-bestuurders uit Afrika worden geschorst. En Hayatou zelf wordt eveneens een jaar later bestraft. Hij zit ook in het IOC, dat op basis van ISL-betaallijsten aantoont dat hij geld heeft aangenomen. De FIFA maakt dat niets uit. ISL-geldkoerier Jean-Marie Weber doet al jarenlang de marketing voor Hayatous Afrikaanse voetbalbond. Verder wordt Hayatou er in het Britse parlement van beticht dat hij zich bij de toekenning van het WK 2018 samen met het Afrikaanse bestuurslid Jacques Anouma (Ivoorkust) heeft laten omkopen. Onderzoek van FAIR in Ivoorkust wijst uit dat gelden voor het voetbal vanuit de zakenwereld soms rechtstreeks naar het ministerie van Sport worden overgemaakt – ‘om te voorkomen dat het geld in Anouma’s zakken verdwijnt’.⁹⁰ Dit lid van het uitvoerend comité van de FIFA is tevens directeur van de nationale bond FIF. Daar is het een puinhoop. De clubs zien zelden iets van de 1,6 miljoen dollar subsidiegeld die ze ieder jaar van de nationale olieraffinaderij SIR krijgen. En op 29 maart 2009 kwamen minstens twintig mensen om in het gedrang na de WK-kwalificatiewedstrijd Ivoorkust-Malawi in Abidjan. Uit het gerechtelijk onderzoek kwam naar voren dat FIF-officials 2000 kaartjes meer hadden verkocht dan de verouderde stadionconstructie uit 1936 kon dragen.

Maar de beschuldigingen rond de WK-toewijzing worden door de betreffende klokkenluider, een manager die voor Qatar werkte, later onder wonderbaarlijke omstandigheden teruggenomen – ze verontschuldigt zich tegenover Hayatou en Anouma voor haar kennelijk valse aantijgingen.

Verder hebben we nog de Egyptenaar Abo Rida. Een halfjaar na de WK-toewijzing vergezelt hij zijn vriend Bin Hammam naar een mysterieuze afspraak in het Caraïbisch gebied waar officials geldcouverts in ontvangst nemen. Dat hij volgens de FIFA-website werkzaam is als ‘assistent van de voorzitter van het staatsveiligheidscomité’, toont aan dat hij nauwe relaties onderhoudt met het regime-Moebarak dat slechts een paar maanden later ten val komt. Na het bloedbad van februari 2012 in Port Saïd dat 74 supporters het leven kostte is het voetbal in Egypte op sterven na dood.

Ten slotte zitten er nog drie onopvallende bestuursleden in het uitvoerend

comité. Maar ook zij hebben hun ijzers in het vuur bij deze WK-toewijzing. De Japanner Junji Ogura is met zijn nationale bond kandidaat voor het WK en dat geldt ook voor zijn collega's Geoff Thompson (Engeland) en Michel D'Hooge (België-Nederland).

Overigens vertrouwt Blatter de lijdzaam luisterende journalisten later toe dat zo'n dubbele toekenning van een WK niet voor herhaling vatbaar is. Maar 'wie hard werkt, maakt af en toe fouten'. Zijn fout was geweest dat hij geen benul had gehad hoe verdorven de wereld wel niet was: 'Het moest immers wel tot belangenconflicten komen, want iedereen kon meestemmen, ook als zijn eigen land kandidaat was.' Juist. En zo ging het bij de FIFA altijd al.⁹¹

Hebben we ze nu allemaal gehad? Wacht even. Er is er nog één: Chuck Blazer.

Een Amerikaanse droom

Mel Brennan is Amerikaan en voetbalgek. Straatvoetballer van kleins af aan, medeoprichter van verschillende fanclubs, altijd al wilde hij werken bij het *soccer*, zoals voetbal in de VS wordt genoemd. In 2001 gaat zijn droom in vervulling: Mel Brennan treedt als hoofd 'speciale projecten' in dienst bij de CONCACAF. Hij betreft een kantoor in de New Yorkse Trump Tower. Hij heeft zijn droombaan gevonden.

Denkt hij. Maar na negen dagen moet hij op ontgroening met de baas. Brennan klimt naast Chuck Blazer in een stretchlimousine, achter het stuur de broer van zangeres Gloria Gaynor. Ze rijden weg om die avond ergens een soccermatch te gaan kijken. Het betreffende adres blijkt stripclub Scores in Manhattan. De portier schijnt Blazer goed te kennen, in de nachtclub is zelfs een eigen ruimte voor de medewerkers van de voetbalbond gereserveerd. Met filet mignon en schoudermassages verstrijkt de tijd, ergens flakkert ook nog een televisiescherm, en 'toen de pret voorbij was, haalde Chuck iets tevoorschijn wat ik nooit eerder had gezien; een American-Expresskaart op naam van de CONCACAF en van Blazer. Het was de kleur die ik nooit eerder had gezien. Zwart. De Amex-Centurioncard die alleen op uitnodiging wordt verstrekt aan bijzonder bevoorrechte klanten, die aan zeer strenge criteria voor vermogen, krediet en uitgaven voldoen.'⁹²

Brennan vertelt dat hij al snel doorhad wiens geld er via deze kaart doorheen wordt gejast. 'Als u in het CONCACAF-gebied woont: het uwe,' schrijft hij op sportblog *Footballspeak*. Hij heeft vaak gezien hoe er geld werd uitgegeven voor eten, strippers, dansers, massages en heel wat andere zaken die weinig met voetbal te maken hebben.

Hij beschrijft het *dolce vita* op het hoofdkantoor van de CONCACAF, waar maar weinig werk te doen is. Vaak zat het personeel 'voor het beeldscherm te dutten of speelde het solitaire'. Af en toe werden ze opgeschrikt door de baas wanneer deze vanuit zijn suite op de hoger gelegen woonetages hulp nodig had, 'omdat een tapijt verplaatst of de papegaai gevoerd moest worden'. Aan dat soort zaken werd het geld besteed, zegt Brennan, die er na 2,5 jaar van ontgoocheling bij de CONCACAF de brui aan geeft. 'Geld dat voortkwam uit de liefde van honderden miljoenen mensen voor het voetbal.'⁹³

Dat is een geluid dat we niet eerder hoorden. Chuck Blazer, de warmhartige secretaris-generaal van de CONCACAF en voorzitter van de mediacommissie van de FIFA, zit al jarenlang voor de buitenwereld verscholen in de cocon waarmee een gunstig gezinde Amerikaanse sportpers hem omgeeft. Hij benadrukt er graag zijn enorme verdiensten voor de economische ontwikkeling van het voetbal in Noord- en Midden-Amerika. Een hoogtepunt beleeft Blazer wanneer hij in mei 2011 de tipgever speelt en een bijeenkomst van de Caraïbische voetbalbond CFU

met Blatters uitdager Mohammed Bin Hammam aangeeft bij de FIFA. Er zijn dingen gebeurd die het daglicht niet kunnen verdragen, vertelt een geschokte Blazer aan de Amerikaanse pers. Prompt kroont deze de rechtschape man met 'hartverwarmende verhalen over de mens Blazer tot klokkenluider', merkt de *Wall Street Journal* spottend op.⁹⁴

Chuck Blazer, FIFA's veelbelovende klokkenluider. Amerika's discrete tegenpool van Jack Warner. Ook Blazer heeft zo nu en dan een affairette, maar hij weet zich decennialang buiten de schijnwerpers te houden. Dat is opmerkelijk voor een official die er bij de CONCACAF een gewoonte van heeft gemaakt om zichzelf te controleren: Blazer is secretaris-generaal van de bond – en tegelijkertijd zijn eigen penningmeester. Dat spaart een baan uit en vooral omslachtige toezichts- en controleprocedures. Alles in één hand: is dat de gebruikelijke zakennorm in de Verenigde Staten? Ook Blazers salaris is strikt geheim.

Maar dat zou wel eens kunnen veranderen, omdat de FBI inmiddels belangstelling voor zijn zaakjes heeft. Halverwege 2011 is de Amerikaanse federale recherche een onderzoek gestart naar geldtransfers rond een overzeese onderneming van de FIFA-bestuurder in het Caraïbisch gebied. De Amerikaanse autoriteiten beschikken over minstens een tiental documenten; tegenover nieuwsagentschap Reuters bevestigen de onderzoekers zelfs – wat ze anders zelden of nooit doen – dat een met de georganiseerde criminaliteit in Eurazië belaste eenheid van de FBI 'bewijsmateriaal in verband met betalingen aan Blazer' onderzoekt.⁹⁵

De corpulente Amerikaan met zijn grote baard en zijn gemoedelijke handelwijze onderhoudt ook goede relaties met Amerikaanse gokkringen, van Las Vegas tot in het Caraïbisch gebied. Officieel is hij voetbalofficial van beroep. Jaren geleden verhuisde hij naar de Trump Tower en bracht daar ook het hoofdkantoor van de CONCACAF onder. Hij doet er allerlei zaakjes naast, ze blijven lange tijd onzichtbaar. Maar nu hij zijn trouwe compagnons Warner en Bin Hammam op Trinidad een kunstje heeft geflikt, sijpelen vanuit het eilandengebied langzamerhand de eerste documenten binnen. Daaruit blijkt dat Blazer jarenlang tientallen miljoenen dollars verdiende door zaken te doen met zichzelf. Secretaris-generaal Blazer laat de marketingcontracten van zijn CONCACAF al twintig jaar lopen via het agentschap Sportvertising, dat zichzelf naast een maandelijkse marge tien procent van de afgesloten contracten gunt.⁹⁶ Wat daar mis mee is? Het op de Kaaimaneilanden gevestigde Sportvertising is eigendom van Chuck Blazer. De gelden vloeien naar Caraïbische belastingparadijzen, van de Kaaimaneilanden tot de Bahama's.

Bij navraag noemt Blazer de provisie aan zichzelf correct, ook de CONCACAF-gedelegeerden zijn ervan op de hoogte.⁹⁷ Alles volkomen legaal. De FIFA laat

schouderophalend weten dat ze 'geen bewijzen voor schending van de ethische code heeft gezien of gekregen'.⁹⁸ Ook ten aanzien van andere dubieuze betalingen aan de Amerikaan acht ze zich niet bevoegd. Maar wanneer de Amerikaanse anticorruptiegroep ChangeFifa Blazers overzeese zaken wil aangeven bij de ethische commissie, laat FIFA-secretaris-generaal Jérôme Valcke weten dat er alleen vanuit de voetbalwereld zelf aangifte kan worden gedaan. Nog los van het feit dat het bewijsmateriaal te mager is.⁹⁹

De FIFA doet voor Blazer wat ze kan. Na het aftreden van Jack Warner wordt Lisle Austin uit Barbados de nieuwe CONCACAF-voorzitter. Het eerste wat hij doet is Blazer ontslaan. Deze ontzegt Austin de toegang tot het hoofdkantoor in New York. Op zijn beurt spant Austin een rechtszaak aan op de Bahama's, waar de CONCACAF is gevestigd. Hij wordt in het gelijk gesteld. Maar nu komen de hulptroepen van de FIFA in actie: leden van de voetbalfamilie mogen niet naar de burgerrechter stappen, onenigheid moet binnen de familie worden opgelost. Austin wordt geschorst. Een vicieuze cirkel. In een clientèle-economie als de FIFA wordt de onbeminde in feite rechteloos gemaakt.

Ondertussen heeft Blatter er een nieuw probleem bij. Hij kan niet ontkennen dat hij in maart 2011 250.000 dollar kreeg overgemaakt; uitgerekend van de CFU, de bond die hij maanden later zal ontmaskeren als begunstigde in de omkopingszaak-Bin-Hammam. In totaal ontvangt Blatter zelfs meer dan 500.000 dollar via de Caraïbische bond. Hij beweert dat de tranche van maart de terugbetaling van een persoonlijke lening aan CFU-voorzitter Jack Warner betreft. Privékredieten tussen FIFA-bestuurders onderling, die via internationale rekeningen van de bond worden betaald: is dat voor de FIFA, die op dat moment de mond vol heeft van haar nieuwe transparantie, geen reden tot intern onderzoek? Nee. De bond blijft ook passief wanneer Warner de krediettransactie ontkent.

Samen met Blazer heeft Warner twintig jaar lang naar eigen goeddunken over de CONCACAF geheerst. Ze deelden een suite op de 65^e etage van de Trump Tower, maar op een gegeven moment kon Warner volgens insiders het gezelschap van zijn sportvriend niet langer verdragen. Blazer verhuisde naar de 49^e etage. Ook dat appartement kost de lieve som van 18.000 dollar per maand – in 2002 welteverstaan.¹⁰⁰

Dat de Noord-Amerika-connectie van de FIFA meer aandacht verdient is al sinds de affaire rond MasterCard/Visa duidelijk. Rechter Loretta Preska achtte Blazers verklaringen volstrekt ongeloofwaardig. Toch werd deze opnieuw voorzitter van het FIFA-marketingcomité. Kennelijk was alles geheel naar wens gelopen.

Andere medespelers uit Amerikaanse FIFA-kringen komen pas met de Bin-Hammam-affaire naar boven. Advocatenbureau Collins uit Chicago bijvoorbeeld,

dat enerzijds voor Blazer getuigenverhoren afnam in het Caraïbisch gebied, maar anderzijds als aanspreekpunt van de CONCACAF vragen over provisiezaken van de bond eenvoudigweg niet beantwoordde. Of Louis Freeh, het voormalige hoofd van de FBI, die met zijn veiligheidsfirma al heel wat FIFA-miljoenen verdiende en met deze nieuwe affaire opnieuw een lucratieve onderzoeksopdracht binnenhaalt.

Terwijl sportland VS baseball, basketball en american football kijkt, jongleert Blazer in de Trump Tower met voetbalmiljoenen en controleert daarbij zichzelf. Dat hij ook in de gokwereld actief is, valt helemaal niet op. Hoewel die passie hem soms in het nauw brengt. In 2000 zet hij samen met toenmalige FIFA-televisiepartner Kirch een bedrijf op in sportwedenschappen. Het project met de Global Interactive Gambling (GIG) ligt voor een onbezoldigd voetbalofficial nou niet echt voor de hand: kijkers moeten worden verleid om interactief te wedden op sportevenementen die op televisie te zien zijn. En wel door het bedrijf van een FIFA-bestuurder die geacht wordt toezicht te houden op de firma Kirch – die echter tegelijkertijd zijn zakenpartner is. Wanneer de *Daily Mail* eind 2001 met een verhaal komt over de ‘FIFA-boss die uw WK-wedenschappen afsluit’, stuurt Blazer een uitgebreid commentaar naar Blatter, waarin hij uitleg geeft over de firma GIG en haar relatie met Kirch – wat intern toch eigenlijk allang bekend had moeten zijn. Hij klaagt over riooljournalistiek, maar moet tegelijkertijd toegeven dat via zijn gokgelegenheid wellicht ook op WK-wedstrijden kan worden gewed. ‘Die beslissing,’ zo citeert hij zijn eigen bedrijfsdirecteur, ‘valt pas eind januari.’¹⁰¹

Blazer herinnert Blatter eraan dat hij niet had meegestemd bij de laatste vergadering van het uitvoerend comité, toen het besluit viel over het overhevelen van de televisierechten uit het insolvente ISL naar de Kirch-groep, maar zich partijdig had verklaard. Ze weten het dus allemaal, vrijwel ieder FIFA-bestuurslid is op de hoogte van de bijverdiensten van bepaalde collega’s, via het gokspel – of op televisiegebied. Wat weer doet denken aan de familie van maffiagodfather Don Vito Corleone, ook daar zijn de zaakjes immers onderling verdeeld.

Het is een gemeenschap van gezworenen. Terwijl Warner via de CFU zorgt voor de stemmen uit de Caraïben, staat Blazer dicht bij de FIFA-peetvader dan bij zijn eigen eilandclientèle. Zijn held is de man die als corrupt werd ontmaskerd en alleen door terug te treden wist te voorkomen dat hij uit het IOC werd gezet – Blazer zegt dat zijn voetbalidool niet een speler is, maar ‘een majesteitelijk symbool voor de sierlijkheid van onze sport, dr. João Havelange’.¹⁰² Met Blatter onderhoudt hij vele relaties, diens dochter Corinne woonde zelfs enige tijd in Blazers luxe appartement in de Trump Tower.¹⁰³ Op haar beurt heeft Blazers dochter Marci een tijdje een baan bij de commissie juridische zaken van de FIFA. Zoon Jason is al als arts aan de CONCACAF verbonden. Anno 2012 zit

Blazers vertrouwensadvocaat John Collins in de commissie juridische zaken. Tevens is hij algemeen adviseur bij de Amerikaanse bond. Ook verdedigde de advocaat uit Chicago tegenover de FIFA vurig Jack Warners miljoendeal met de kaartverkoop bij het WK 2006 in Duitsland. Collins deed zijn best 'de onjuiste conclusies' van extern accountant Ernst & Young punt voor punt te ontzenuwen.¹⁰⁴ Wanneer Blazer aangifte doet van het corrupte buitengewone congres van de CFU met Warner en Bin Hammam, schakelt hij opnieuw sportvriend Collins in. Die zorgt voor getuigenissen en foto's, vervolgens neemt privédetective Louis Freeh het over.

Naast de mollige profvoetballer uit de Trump Tower zijn maar weinig vooraanstaande Amerikanen bij het soccer betrokken. Een van hen is advocaat Alan Rothenberg, die als CONCACAF-bestuurder altijd goede betrekkingen met Blatter en de Amerikaanse voetbalvorsten onderhield. Hij organiseerde het WK 1994 en was lange tijd voorzitter van de nationale voetbalbond van de VS. In 2012 onthult Rothenberg dat het WK 1994 in de VS alleen dankzij hulp van de FIFA, waarbij ook een Zwitserse bank bemiddelde, een succes werd. Daar komt hij achter in Doha, als consultant bij de Qatarese sportveiligheidsdienst ICSS.

Maar er zijn ook andere onopvallende, invloedrijke vrienden. Henry Kissinger is een man die altijd van pas komt. In 1999 schoot hij zelfs te hulp in het Amerikaanse congres toen daar de wegens omkopingschandalen naar Washington ontboden voorzitter van het Internationaal Olympisch Comité Samaranch de oren werden gewassen. Hij deed een goed woordje voor hem en legde al zijn gewicht in de schaal. Na de FIFA-crisis van 2002 noemde Blatter Kissinger al een welkome hulp bij de vernieuwing van de wereldvoetbalbond. Maar dat bleef beperkt tot de rol van feestredenaar toen Blatter het jaar erop de 'vredeprijs' van een Amerikaanse organisatie genaamd International Amateur Athletic Association kreeg. Blatter denkt opnieuw aan Kissinger wanneer hij na alle affaires rond zijn herverkiezing in 2011 van een raad van wijze mannen droomt: 'Ik denk aan persoonlijkheden als Henry Kissinger en Placido Domingo.'

De Nobelprijs voor de Vrede (1973) maakt de voormalige sterpoliticus tot een standby-apostel voor de wereldsport. Ze dromen er allemaal van, de prijs vormt het hoogste doel voor een sportofficial. Al in de jaren negentig haalde het lobbywerk van de sportwereld in Oslo, waar het Nobelprijscomité voor de Vrede zetelt, pijnlijk genoeg de voorpagina van de kranten. Havelange werd meer dan eens door zijn sportvrienden voorgedragen. Ook Blatter praat graag over de Nobelprijs.

Maar voetbalvriend Kissinger is een politiek controversiële figuur, zoals later uit archiefonderzoek zal blijken. Net als Louis Freeh adviseert de Kissinger Associates Inc. grote concerns inzake vragen met betrekking tot zakendoen, risicoanalyse, veiligheid en governance.¹⁰⁵ En ook in de sport heeft hij bepaald een duister verleden. Bij het WK 1978 in Argentinië, Havelanges eerste WK als

FIFA-president, liet Kissinger zich door jantageneraal Jorge Videla aan iedereen voorstellen als vertegenwoordiger van de Verenigde Staten. Dat corrigeerde hij niet, hoewel hij allang geen minister meer was en de toenmalige regering van Jimmy Carter de schending van de mensenrechten in Argentinië juist aan de kaak stelde. Bij het sleutelduel van het gastland stond Kissinger zelfs persoonlijk naast generaal Videla. Op het spel stond een plaats in de finale. Op dat moment was al sprake van competitievervalsing, doordat de wedstrijd van directe concurrent Brazilië naar voren was gehaald. De Seleçao versloeg Polen met 3-1. Daardoor wist gastheer Argentinië met hoeveel het van Peru moest winnen om in de finale te komen, met 4-0.

De Peruviaanse ex-senator Genaro Ledesma heeft onthuld dat deze wedstrijd werd gekocht; er was een afspraak tussen beide militaire dictaturen. Ledesma vertelde dit in Buenos Aires tegenover rechter Noberto Oyarbide, die een arrestatiebevel had uitgevaardigd tegen Peru's voormalige militaire dictator Francisco Bermudez. Deze wordt ervan beschuldigd in het kader van 'Operatie Condor' dertien leden van de Peruviaanse oppositie aan de beulsknechten in Argentinië te hebben uitgeleverd. De Latijns-Amerikaanse dictators hadden de betreffende operatie opgezet om hun tegenstanders in deze donkere tijden gezamenlijk te vervolgen. Ledesma was daar destijds als vakbondsman zelf slachtoffer van. Hij zegt dat jantaleider Videla de gevangen Peruanen alleen wilde hebben als Peru de WK-wedstrijd zou verliezen – met voldoende doelpunten verschil. Tegenover de rechtbank verklaart hij: 'Videla wilde per se het WK winnen om Argentiniës slechte imago in de wereld op te poetsen.'¹⁰⁶

En zo gaat het ook. Niet alleen ziet Peru af van vier basisspelers, maar ook van het gebruikelijke voetbalshirt met de rode balken. Het elftal uit de Andes speelt in het wit-rood. Ook de chef van het Argentijnse organisatiecomité Alberto Lacoste, de latere vicepresident van de FIFA, doet zijn uiterste best. Met topfunctionarissen van het Peruviaanse regime bereikt hij een deal over de levering van 35 ton graan en een miljoenenkrediet. Later bekennen drie spelers van Peru dat hun voor een nederlaag 20.000 dollar de man was geboden. Verdediger Rodolfo Manzo, die na het WK voor de Argentijnse club Velez Sarsfield gaat spelen, heeft in zijn vaderland voortaan de bijnaam *El Vendido*, de verkochte.

Maar alleen een nederlaag is niet voldoende, er zijn vier doelpunten verschil nodig, Peru moet al gedemoraliseerd het veld op. Kort voor de aftrap gebeurt er iets merkwaardigs. In de kleedkamer van het Peruviaanse elftal duiken twee kopstukken uit de wereldgeschiedenis op: de Argentijnse jantaleider Videla en de voormalige Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Kissinger. Niet alleen spits Juan Oblitas ervaart de aanwezigheid van beiden als 'intimiderend'. Videla houdt een vlamme rede over 'Latijns-Amerikaanse eenheid en broederschap'. Argentinië verslaat het volkomen verlamde Peru met 6-0 en staat in de finale. Op

het slotdiner na de WK-zege orakelt Kissinger ter stichting van de bloedige junta: 'Dit land heeft in alle opzichten een grote toekomst.'¹⁰⁷ Het is, afgezien van de invasie op de Falklands in 1982, de enige keer dat de meerderheid van het volk samen met de militairen feestviert.

Game over

Ook na 2001 blijft Chuck Blazer bij de gokhandel betrokken. Het idee om televisiekijkende voetbalfans over te halen om met een muisklik op het volgende doelpunt of de volgende doelpuntenmaker, hoekschop of vrije trap te wedden – dit idee is op dat moment nog niet uitgekristalliseerd. Maar het staat wel aan het begin van een ontwikkeling die vooral in Azië de gokscene zo gevaarlijk en oncontroleerbaar maakt. Vandaag de dag worden absurde, razendsnelle weddenschappen afgesloten op inwerpen, het wisselen van spelers of zelfs op het aantal spelers dat bij het betreden van het baseballstadion een zonnebril draagt. Oppervlakkig gezien leidt dat alleen tot onbenullig tijdverdrijf, maar erachter gaat een megabusiness schuil. De gelden voor dit onzinnige gewedlopen – evenals bij de reguliere voetbaltoto of in gevallen van wedstrijdmanipulatie – via bookmakers of internetcasino's. Dan is al vrijwel niet meer na te gaan waar het geld vandaan komt. Ook in Europa groeit het gokken uit tot een sociaal-cultureel probleem.

Maar terwijl in Europa elk wat groter spoorwegstation omringd is met wedkantoor-tjes, moeten ze in de VS van *gambling* niet veel weten. En al helemaal niet van gokken via internet. De branche moet er al jaren voor vechten, dus ook de Multisport Games Development Inc., waar Blazer eigenaar van is. In 2005 moet een Mexicaanse zakenpartner eerst zijn in Multisport geïnvesteerde miljoen gerechtelijk opeisen voor hij met Blazer samen kan gaan. In dit verband kunnen vraagtekens worden gezet bij diverse cheques die in 2002 door de CONCACAF ten gunste van de firma Multisport worden uitgeschreven, ondertekend door Blazer, de hoogstgeplaatste werknemer van CONCACAF – en baas van Multisport.¹⁰⁸ Nu eens 20.000 dollar, dan weer een paar dagen later 10.000 dollar. Verzoeken om nadere informatie laat Blazer onbeantwoord.

In de taaie strijd voor legalisering van het gokken via internet krijgen Blazers wedcollega's in 2011 prominente hulp. Amerika's machtige casinobonden sturen twee zwaargewichten het strijdperk in: de vroegere directeur van de FBI Louis Freeh en de voormalige minister van Binnenlandse Veiligheid Tom Ridge. Beiden nemen zitting in een gremium met de naam FairPlay-USA, dat door de grote casinobedrijven Caesars Entertainment en MGM Resorts International is opgezet. Het moet zorgen voor een snelle legalisering van het onlinepoker. Wel lopen er al sinds het voorjaar van 2011 aangiften van strafbare feiten tegen drie van de grootste concerns uit de branche, toch – of juist daarom? – achten de prominente lobbyisten de bestaande wetgeving ineffectief. Het verbod dat de wetgever beoogt is weliswaar begrijpelijk, maar niet te handhaven – en dus is er een gereguleerde legalisering nodig, argumenteert Ridge.¹⁰⁹ Freeh, de beroepsspeurder van de FIFA, weet zelfs vlammende woorden te vinden: 'Onlinepoker is een nationale sport waar velen vurig naar verlangen.' Het brave

FairPlay, dat beslist geen lobbygroep is, wil het internetkansspel 'veilig en legaal inbedden'.¹¹⁰ Soms is zelfs in de VS de naar regulering snakkende wereld van sport en kansspel overzichtelijk.

Blazer houdt zich ook doof voor vragen naar zijn luxueuze woonhuizen op gokparadijs Nassau, in de directe omgeving van de Casino Drive. Via allerlei bedrijfsconstructies zou hij voor ettelijke miljoenen dollars aan bezit op de Bahama's hebben.¹¹¹ Zijn baan bij de CONCACAF geeft Blazer eind 2011 op, maar voor de FIFA blijft hij behouden. Verder wil hij zich nuttig maken binnen de Amerikaanse voetbalbond, hij heeft een franchise van oude Beckenbauer-club Cosmos New York op het oog. Zal burgemeester Michael Bloomberg overgehaald kunnen worden om onder benarde economische omstandigheden belastinggeld in zoiets zinnigs als een voetbalstadion te steken?

Maar één ding mag je Blazer, de vriend van het professionele kansspel binnen het FIFA-bestuur, niet in de schoenen schuiven: dat hij degene was die het gokvirus bij de FIFA introduceerde. De droom van miljardenwinsten met de meest populaire sport op aarde werd bij de wereldvoetbalbond al eerder gedroomd – en minstens éénmaal is er zelfs discreet een begin mee gemaakt. Dat weten we van een Amerikaan die in dienst van een Braziliaanse financieringsmaatschappij het geheime project onder zijn hoede had. In mei 2001, ISL is zojuist failliet gegaan, faxt de Californische zakenman Richard Herson een brief van vier kantjes aan Blatter en secretaris-generaal Zen-Ruffinen. Herson wil 'wat informatie bijdragen aan uw vermoedens met betrekking tot de jarenlange relatie tussen ISL en de FIFA'.¹¹²

Herson schrijft dat hij in de jaren 1993-1994 een kansspelproject heeft opgezet met een groepje mensen, waar FIFA-baas João Havelange, diens schoonzoon Ricardo Teixeira, ISL-geldkoerier Jean-Marie Weber, de Braziliaanse bankier Antonio Carlos Coelho en zijn eigen toenmalige baas Matias Machline deel van uitmaakten. Machline was financier en grootondernemer. Op 27 juli 1993 komt het groepje voor het eerst bijeen in Miami, alleen Teixeira ontbreekt. Ze ondertekenen allemaal een document, behalve Havelange, 'die er de voorkeur aan gaf dat zijn naam onvermeld bleef. Alle onderhandelingen werden daarom met de heer Weber gevoerd.'

Het plan omschrijft Herson als volgt: 'Het organiseren van een wereldwijd, door de FIFA vormgegeven systeem van een club- en loterijledenbestand, dat in licentie van de FIFA onder de naam FIFA-club een voetballoterij zal opzetten rond evenementen waar de FIFA bij betrokken is.' Al snel was het concept uitgewerkt in een businessplan. 'De projectcijfers leken indrukwekkend,' schrijft Herson, na drie jaar zou de winst voor belasting volgens een conservatieve schatting 8,75 miljard dollar bedragen. Daar is hij dan, de bonanza van het wereldvoetbal!

'Met medeweten en toestemming van ISL,' vervolgt Herson zijn brief, 'werden

deze plannen in de eerste helft van 1994 aan een hele reeks organisaties zoals Caesars World in Las Vegas en VISA International voorgelegd.' In Dallas, Zürich en Londen zette de zakenwereld vaart achter het project. Tijdens het WK-voetbal werd in Dallas op 3 juli 1994 een conceptcontract geparafeerd – door Weber, Machline, Coelho en hemzelf, schrijft de projectleider. De Machline-groep kreeg vergaande bevoegdheden voor gebruik van FIFA-logo en marketingrechten. Op 12 augustus werd het contract in New York getekend. Inmiddels was de voormalige directeur van American Express Argentinië Raul Rosenthal tot de nieuwe FIFA-club toegetreden als voorzitter. Ieder was ervan overtuigd dat vele 'wed- en bankorganisaties van over de hele wereld snel aan het project zouden deelnemen'.

Maar uren later, zo schrijft Herson aan de FIFA-top, begon een horrorfilm. 'Bizarre dingen volgden. Enkele uren na de ondertekening van het contract op 12 augustus kwam de heer Machline op weg naar Atlantic City bij een helikopterongeluk om het leven. Een paar dagen later werd bij mij lymfklierkanker vastgesteld, ik zou nog maar enkele maanden te leven hebben. De heer Rosenthal kwam in een lastig parket omdat hij zijn ontslag bij American Express eigenlijk al had moeten indienen. De heer Machline was de drijvende kracht en de organisator achter het project.'

Hij was vervolgens, voordat zijn chemotherapie begon, op verzoek van de familie Machline naar Brazilië gereisd voor een afspraak met Teixeira en Coelho in São Paulo. 'Het was een wrange, heel moeizaam verlopen bijeenkomst omdat Teixeira er geen misverstand over liet bestaan dat hij samen met Coelho het project zou voortzetten, zonder rekening te houden met eerdere afspraken. Tot schade van de erfgenamen van Machline.' Hij had daartegen niets kunnen ondernemen vanwege Teixeira's nauwe banden met Havelange en zijn eigen ziekte.

Bij gerucht had hij vernomen dat Teixeira en Coelho de voetballoterij later in Frankrijk hadden willen starten, maar dat er niets van terecht was gekomen. De Braziliaanse pers had belangstelling voor zijn stukken, om Teixeira aan de kaak te kunnen stellen. Maar hij was 'uit piëteit voor de nagedachtenis van wijlen de heer Machline' nooit met zijn documenten en megabytes aan aantekeningen voor de dag gekomen. Mochten ze echter voor Blatter van belang zijn, dan zou hij hem gewoon de stukken mailen, schreef Herson aan het eind van zijn brief.

En daarmee kwam een eind aan de mysterieuze poging van de FIFA om met gokken miljarden dollars bijeen te schrapen uit de sport die haar is toevertrouwd.

Werk voor de FBI

Vanuit sporthistorisch oogpunt hebben de Verenigde Staten maar weinig verdiensten voor de voetbalwereld. Maar er is aanleiding om te hopen dat dit zou kunnen veranderen. Met de nasporingen van de Amerikaanse federale recherche naar Blazers overzeese gelden heeft dat maar zijdelings te maken, ook al omdat dit onderzoek pas halverwege 2011 werd gestart. Ook het bezoek dat de FBI in het kader van het gerechtelijk onderzoek in november 2011 aan Engeland bracht, heeft vooral te maken met voorvallen rond de strijd om de WK-kandidatuur 2018.

Dat er op basis van vertrouwelijke informatie meer zou steken achter het voetbalonderzoek van de FBI is, als je wat beter kijkt, ook zichtbaar. De zaak-Blazer draait om deals tussen de in de VS gevestigde CONCACAF en overzeese bedrijven van deze FIFA-bestuurder in het Caraïbisch gebied. Maar volgens de FBI wordt de zaak onderzocht door een speciale eenheid van de federale recherche die zich bezighoudt met 'Georganiseerde Criminaliteit in Eurazië'.¹¹³ In Eurazië? En georganiseerde criminaliteit – wat heeft dat met Blazers transacties met voorkennis te maken? Per definitie zijn er voor georganiseerde criminaliteit minimaal drie verdachten nodig. Deze gevaarlijke vorm van misdaad mag dan wel wijdverbreid zijn in Europa's wilde oosten – maar de Balkan en de Oeral liggen ver van Blazers West-Indische tropische eilanden vandaan.

Je kunt erover speculeren. Het is zeker geen uitzondering dat onderzoek naar overzeese rekeningen leidt naar andere, tot op dat moment onbekende zakennetwerken en geldstromen. Volgens mediaberichten zouden in de zaak-Blazer specialisten zijn ingeschakeld die toegang hebben tot bankrekeningen en geldtransfers kunnen traceren.¹¹⁴

Bovendien zijn er niet alleen in het Caraïbisch gebied belasting- en gokparadijzen.

Internationale rechercheurs, die het doen en laten van de gokmaffia in verschillende landen al lange tijd op de voet volgen, kregen enige tijd geleden speciale belangstelling voor de opbouw van nieuwe kansspelcentra. Achter de schermen zouden naar verluidt ook voetbalofficials betrokken zijn. Sporen zouden naar Europa leiden, naar de kuststreek van een Balkanland. Daar zou volgens welingelichte bronnen een vermetel plan worden uitgevoerd: een gokparadijs op een pittoresk stuk land aan zee, 100 hectare of meer, met alle voorzieningen die daarvoor nodig zijn. Naar verluidt zijn ook zakenlieden met relaties in de grootste gokstad ter wereld Las Vegas van de partij. Er zou 1,5 miljard dollar omgaan in het project. Het is een taai, moeilijk onderzoek, zoals zo vaak wanneer autoriteiten van verschillende landen moeten samenwerken en er angstvallig voor zorgen om niet te veel eigen materiaal in te brengen. Dit soort onderzoek kan bijvoorbeeld ook extra worden gecompliceerd wanneer

ergens een bank uit het eigen land betrokken is en daardoor nationale belangen in het spel komen.¹¹⁵ Toch is er in februari 2012 sprake van een bemoedigend signaal: twee eersteklas rechercheurs reizen van de Balkan naar Washington voor een afspraak met plaatsvervangend directeur van de FBI Sean Joyce en hoofdaanklager Eric Holden. Officieel wordt medegedeeld dat op hun vergaderingen is gesproken over versterking van de samenwerking op veiligheidsterrein, bij de rechtshulp in strafzaken en bij de strijd tegen terrorisme en grensoverschrijdende criminaliteit. Opmerkelijk is dat de bezoekers daarvoor een hele week nodig hebben. Maanden daarvoor hadden ze nog ontkend dat ze met dit soort onderzoek bezig waren.

De Amerikaanse justitiële autoriteiten zoeken maar zelden het gezelschap van journalisten, bijvoorbeeld wanneer ze materiaal kunnen verzamelen. Maar doorgaans opereren ze liever volledig discreet. De FBI mag ongehinderd onderzoek doen in Europa en elders buiten de VS. Wanneer daar af en toe toch iets van naar buiten sijpelt, dan is dat meestal te danken aan politiecollega's uit andere landen die wel een goede relatie met de vaderlandse pers onderhouden.

Zo gaat het ook in december 2011. De Londense politie is niet zo zwijgzaam als de Feds, zoals hun collega's uit de VS worden genoemd. De Britse pers komt plotseling met het bericht dat de FBI in november leden van het Engelse bidcomité voor de WK heeft ondervraagd. De Amerikaanse federale recherche onderzoekt de verdenking dat de computers van de Engelse en Amerikaanse voetbalbond in verband met de WK-toewijzing zijn gehackt. De rechercheurs hebben 'echt fantastisch materiaal' vergaard en in Londen mensen verhoord die op het verkiezingscongres in Zürich aanwezig waren. Die vertelden dat de hackeraanvallen vlak voor de verkiezingen plaatsvonden. Verder zou de FBI over 'substantieel bewijs' beschikken dat organisaties vanbuiten hebben geprobeerd door te dringen in de computers van het Amerikaanse bidcomité.¹¹⁶ Methodes die zoals gezegd in de sportbusiness blijkbaar allang gangbaar zijn.

Officiële instanties in de VS doen er het zwijgen toe. Maar ook in Zwitserland bestaan aanknopingspunten. Daar zitten sinds begin 2012 hele legerscharen privédetectives achter informatiedragers met bankcontacten aan, die voor een bedrag van zeven cijfers worden aangeboden. En wat wanneer op een dag de eerwaarde Loretta Preska weer eens haar voorzittershamer zou hanteren? Deze onverstoorbare New Yorkse rechter heeft veel te stellen gehad met de pleitbezorgers van het voetbal in de turbulente tijd toen het om de sponsoraffaire met de creditcardgiganten ging. Ze heeft ook veel onder ogen gekregen.

Toen de FBI-actie in Londen bekend werd, had de opgeschrikte FIFA absoluut geen idee welke redenen de Amerikaanse federale recherche voor haar onderzoek had. Zei men. Toch liggen er enkele voor de hand. Al is het alleen maar het vermoeden dat in de affaire rond Mohammed Bin Hammam, Jack

Warner en het enveloppenfeest in het Caraïbisch gebied de Amerikaanse wetgeving tegen witwassen werd overtreden. Tegelijkertijd bood de FIFA de autoriteiten 'veelomvattende hulp' aan. Wat dat concreet betekent en welke waarde je aan deze hulp moet toekennen, daarover hebben rechters in Zwitserland en in de VS zich al eens in krachtige bewoordingen uitgelaten toen ze het Blatter-gremium verweten de feiten te verdoezelen en de rechtsgang tegen te werken. Het is dan ook bepaald verontrustend dat FIFA-veiligheidschef Chris Eaton een ontmoeting wil met de FBI-rechercheurs.¹¹⁷ Natuurlijk, Eaton werkte ooit bij Interpol. Prachtig. Maar nu is hij in dienst van een dubieuze Zwitserse vereniging, die hij in bescherming moet nemen. Een FIFA-man mag geen toegang hebben tot gevoelig onderzoeksmateriaal van de Amerikaanse federale recherche, zoals de penningmeester van de Zwitserse vereniging van paddenstoelenkwekers dat ook niet heeft.

Aan al deze vragen draagt de Amerikaanse voetbalbond USSF niets bij. Waarom zou ze ook? Haar voorzitter Sunil Gulati gold altijd al als marionet van de CONCACAF-kopstukken Blazer en Warner. De USSF legde het bij de toewijzing van de WK-organisatie 2022 duidelijk af tegen Qatar. Over beschuldigingen van corruptie hield ze haar mond, en dat gold ook voor het onderzoek van de FBI. Het leverde de ambitieuze Gulati een vast plaatsje op in de nieuwe hervormingscommissie van de FIFA onder Mark Pieth. Naast governanceamateurs zoals Carlos Heller – de clubvertegenwoordiger uit Grondona's voetbalsprookjesland Argentinië.

BLESSURETIJD

Een hinderlijke antiwitwaswet

Het tumultueuze verkiezingsjaar 2011 doet het veiligheidsapparaat rond Blatters wereldvoetbalbond warmdraaien. Centraal staan drie thema's: de presidentsverkiezingen, de corruptieaffaire rond Blatters uitdager Mohamed Bin Hammam en diens helper Jack Warner, en de strijd tegen het desastreuze imago van de bond, die uitmondt in een hervormingsproject. Een project dat Blatter in gang zet en controleert. Rond de FIFA vormt zich een cocon van politie- en opsporingsautoriteiten, privédetectives en compliance-experts, waarin het steeds moeilijker wordt om alle individuele belangen te onderscheiden. Grenzen vervagen en er ontstaan zorgwekkende verstrengelingen, ook bij instituten en personen die voor de goede zaak strijden.

Op 2 december 2010 worden de WK's 2018 en 2022 aan Rusland respectievelijk Qatar toegewezen.

Sindsdien zijn er naast diverse opsporingsautoriteiten ook steeds meer particuliere speurneuzen op pad. Voorop Louis Freeh, die naar materiaal zoekt waarmee de FIFA voormalig presidentskandidaat Bin Hammam definitief aan de schandpaal kan nagelen. De bewijslast voor de gebeurtenissen in het Hyatt Regency Hotel in Port of Spain lijkt overtuigend: 25 officials van de Caraïbische voetbalbond CFU hadden zich achter kandidaat Bin Hammam geschaard en op 11 mei 2011, daags na diens vertrek, werden er 25 enveloppen met elk 40.000 dollar verdeeld. Er zijn foto's van stapeltjes geld, er zijn getuigenverklaringen, er is zelfs een door FIFA-speurders in beslag genomen video waarop te zien is hoe Jack Warner de afgevaardigden toespreekt over de geschenken.

Desondanks schuilt er voor de FIFA een addertje onder het gras: de Qatarees gaat naar het sporttribunaal CAS en is ook van plan naar de burgerrechter te stappen. Wat nu als een rechtbank zou oordelen dat deze vorm van omkoping sinds de jaren negentig staande praktijk is bij de FIFA, zoals de op dat gebied ervaren campagneleider Bin Hammam zegt? Wat nu als een rechtbank zou vaststellen dat Bin Hammam en Warner, die immers niet stiekem te werk waren gegaan, in de val zijn gelokt, zoals zij zelf beweren?

Er is veel wat daarop wijst. De twee hadden Blatter vooraf over hun plan geïnformeerd. En de hoogste belangenbehartiger van het voetbal stak geen stokje voor de geplande actie; hij protesteerde alleen maar een beetje door de telefoon. Die passiviteit moest hij verantwoorden voor de ethische commissie van de FIFA, die hem vanzelfsprekend vrijspak. Maar wordt die bijzondere ethiek van de FIFA ook door de burgerrechter gehanteerd? Of zou die het zo kunnen zien dat alleen al die aankondiging – die niet als verdachtmaking van een derde kwam, maar als aankondiging van de betreffende personen zelf – de hoogste beschermheer van het voetbal tot actie had moeten dwingen? De afvaardiging van een waarnemer was voldoende geweest, of misschien een paar

waarschuwingsbrieven aan vertegenwoordigers van de Caraïben, en velen van hen zouden nattigheid hebben gevoeld. In plaats daarvan liet de FIFA het begaan. En had vervolgens een grote hoeveelheid foto- en filmmateriaal in haar bezit. Hoe daarmee is omgegaan en welke druk is uitgeoefend op individuele afgevaardigden, over al dat soort vragen zou de rechter een uitspraak moeten doen.

Behalve het onderzoek van FIFA-gemachtigde Louis Freeh en andere ondersteunende bedrijven zijn er ook van verschillende kanten particuliere onderzoeken gaande. Er wordt bijvoorbeeld onderzocht welke geldstromen er mogelijk hebben gelopen achter de schermen van de toewijzing van de WK's. Anderen zijn juist op pad om die onderzoeken te hinderen of op een dwaalspoor te brengen.

De WK's werden onvermijdelijk toegewezen aan de kandidaten met enorme voorraden grondstoffen en een autocratische regering. De monsterzege van woestijnstaatje Qatar lijkt haast onverklaarbaar. Met veertien tegen acht stemmen bedwong het emiraat op 2 december in de Messe van Zürich in de slotronde de Verenigde Staten. Als de geschorste bestuursleden uit Nigeria en Tahiti hadden meegestemd, dan was het zeker zestien tegen acht geworden. De tweederdemeerderheid voor Qatar is op de verkiezingsavond maar een van de twee enorme verrassingen: de andere is dat er ondanks de duidelijke uitslag geen FIFA-bestuurslid te vinden is met een overtuigende verklaring voor het besluit. Weliswaar wordt er in algemene zin gesproken over het 'openstellen van nieuwe markten'. Maar elke concretere uitspraak over Qatar pakt negatief uit. 'Hier is het laatste woord nog niet over gezegd,' foetert FIFA-bestuurder Michel d'Hooge wanneer hij na Blatters bekendmaking de zaal uit stormt. De Belgische arts wijst op de gevaren voor voetballers en fans die de zomerse temperaturen in de woestijn (tot wel 50°C) met zich brengen. De tegenwerping dat er stadions met airconditioning zijn wijst hij van de hand. Het gaat niet alleen om de wedstrijden. Meer dan 700 profs moeten elke dag trainen, en daarvoor zijn er geen zalen met airconditioning.

De woestijnstaat, die het gros van de WK-stadions na het evenement aan Afrikaanse landen wil schenken, heeft niet eens een noemenswaardige competitie in het zandlandschap rond Doha. Tien van de twaalf stadions liggen op een circa 50 km lange as. Zonder verrekijker kun je van de ene arena naar de andere kijken. De voormalige voorzitter van het Engelse bidcomité, lord David Triesman, zegt in het Britse parlement dat ze van begin af aan bij de neus zijn genomen door de FIFA. 'Toen we ons kandidaat stelden waren er veel bemoedigende woorden van de FIFA, die zei dat het onzeker was hoe de toernooien van 2010 in Zuid-Afrika en van 2014 in Brazilië financieel zouden uitpakken. Het risico dat ze daaruit geen substantiële inkomsten zouden verwerven was heel groot.' Engeland, zo hadden de sirenen gezongen, was in

staat dat en andere zaken zoals veiligheid te garanderen.¹

Na het besluit in de Messe van Zürich is de stemming beneden alle peil. Zelfs Blatter wringt zich later in allerlei bochten wanneer hem wordt gevraagd of hij zelfverrijking bij de kiesmannen kan uitsluiten: 'Daarop kan ik helemaal niet ingaan, want als we dat zouden doen, dan kunnen we de hele zaak wel sluiten.'² En de hitte in Qatar? De patriarch gokt op de klimaatverandering. 'Wie weet hoe de klimatologische omstandigheden er over tien jaar wereldwijd uitzien. Twee keer per jaar vindt er een grote klimaatconferentie plaats en zij weten ook niet waar het naartoe gaat.'³ Aha.

In Zürich ontvluchten prins William, David Cameron en Bill Clinton de Messe zonder een woord te zeggen en in het verre Washington zegt Barack Obama dat Qatar de 'verkeerde beslissing' is. De vernederde Engelse delegatie staat op het punt Blatter de oorlog te verklaren en maakt zelfs bekend dat de president vlak voor de verkiezing stemming had gemaakt in het bestuur tegen de boze Britse pers. Inderdaad had die nog de dag voor de verkiezing slecht nieuws gebracht: de FIFA had verlangd te worden uitgezonderd van de Britse wet tegen het witwassen van geld. Dat is kras. Is dat zo?

Elke WK-kandidaat moet met zijn bidbook een serie garanties afgeven die hem een bijzondere rechtspositie geven in het geval dat hij het toernooi krijgt. Via die garanties stelt de FIFA verregaande eisen aan haar voetbalfamilie. Garantie nummer vijf verplicht het organiserend land bijvoorbeeld tot speciale deviezenbepalingen voor de FIFA-clan, waarmee de desbetreffende regering 'de onbeperkte in- en uitvoer van alle buitenlandse valuta moet garanderen, evenals de onbeperkte omwisseling van die valuta in dollars, euro's of Zwitserse franken'. Een vrijbrief voor financiële transacties aan alle mensen in het officiële gevolg van de voetbalfamilie plus een aantal 'door de FIFA aangewezen personen'.⁴

De bizarre waslijst aan garanties van de FIFA komt uitgebreid aan het licht bij WK-kandidaat Nederland. Onder maatschappelijke druk openbaart de regering de aan haar voorgelegde lijst met eisen. Het blijkt dat garantie nummer één even verontrustend is als nummer vijf. Blatters voetbalfamilie eist: 'Inreisvisa en uitreisvergunningen worden onvoorwaardelijk en onbeperkt afgegeven. [...] Personen die de wedstrijden en/of evenementen willen bezoeken mag een visum of de toegang tot het land niet worden geweigerd zonder dat de FIFA naar tevredenheid in kennis wordt gesteld dat daaraan belangrijke redenen ten grondslag liggen.'⁵

De FIFA in kennis stellen? Met andere woorden: een Zwitserse vereniging, die statutair op gelijke voet staat met paddenstoelenkwekers en hazenfokkers, en mede geleid wordt door personen tegen wie een strafrechtelijk onderzoek loopt, perst regeringen via WK-garanties de toegang tot de meest gevoelige gegevens

af. De toegang tot geheime informatie. Doorgaans zijn personae non gratae immers mensen die onder verdenking van terreur staan of tot een criminele organisatie behoren. Met de eis tot 'informatie naar tevredenheid' kan de FIFA toch niet bedoelen dat de veiligheidsdienst tegen de bond zegt: 'Die persoon wordt van iets verdacht, maar we zeggen niet van wat.' In dat geval hoeft er geen garantie te worden gegeven. De FIFA eist dus extra inlichtingen, maar met welk recht? Mag er dergelijke gevoelige informatie worden gegeven aan een particuliere club die een spel met een bal bestuurt?

Het is zorgwekkend dat regeringen allang meedoen aan dit soort deals. En dat die zelfs in democratieën niet openlijk ter discussie worden gesteld. Het geeft aan hoezeer de politieke elite verstrikt zit in de intriges van de sport: ogen dicht en doorgaan. Wie durft er spelbreker te zijn als het gaat om de moderne afgoden WK of Olympische Spelen? Dan maakt elke rede plaats voor nationalistische sportgekte.

WK-kandidaten moeten nog meer bizarre eisen van de FIFA slikken. Garantie twee verlangt het buiten werking stellen van de arbeidswetgeving van het land voor wat betreft de WK-activiteiten. Nummer drie regelt verstrekkende belastingvrijstellingen voor alle bij de FIFA en het WK betrokken personen, van bondsbestuurders tot dienstverleners. Nummer vier beschrijft veiligheidsmaatregelen die de regering voor de FIFA-familie en het evenement moet treffen, van brandweer tot leger; 'op kosten van Nederland', zoals in het voorliggende document staat. Nummer acht vermeldt verregaande eisen op het gebied van rechten en schadeloosstellingen.

Met Rusland en Qatar heeft Blatters bedaaide tafelgezelschap organisatoren gekozen die dergelijke garanties lichter opvatten dan hun medekandidaten en van wie het economische beleid niet zo vastomlijnd is als dat van de concurrenten. De deal met de winnaars, zo wordt achter de schermen gezegd, stond circa drie weken voor de stemming vast. Daarom staat Vladimir Poetin er na de toewijzing zo fris bij. Demonstratief was hij in Moskou gebleven, terwijl staatshoofden uit vier continenten hun buigingen maakten voor de FIFA-bestuurders. Maar de verliezers zijn nog maar net teruggeslopen naar hun hotels in Zürich of de Rus arriveert in een Learjet om rond tien uur 's avonds het FIFA-toneel in zijn eentje te vullen. Hij vertelt de pers over de kleine Vladimir, over het voetbal en over de geruststellende '500 miljard dollar aan goudreserves' die Rusland achter de hand heeft. Hij was alleen maar weggebleven uit respect voor de FIFA, die van een andere kant op een oneerlijke manier onder druk was gezet.

Je kunt de onthullingen van de Britse media zo zien als Poetin, de momenteel machtigste sportpoliticus op aarde. Bizar wordt het wanneer hij voor de verzamelde wereldpers Roman Abramovitsj, de steenrijke eigenaar van het Engelse FC Chelsea, aanspreekt op zijn verantwoordelijkheid. Poetin roept hem op ook een financiële bijdrage te leveren aan het WK, waarna de door

veiligheidsmensen omringde oligarch staat te knikken als een brave schooljongen. Maar wat betreft de WK-garanties voor de FIFA: Rusland levert moeiteloos wat echte democratieën helemaal niet kunnen leveren. Begin 2012 bejubelt Blatter het besluit van Poetin dat tijdens het WK 2018 alle buitenlandse voetbalfans zonder visa het land in mogen als ze bij de paspoortcontrole een geldig toegangsbewijs kunnen laten zien.⁶ Een paar weken later laat Poetin zich in omstreden verkiezingen ook weer formeel tot leider van Rusland kronen.

De broedertwist

Sinds die WK-toewijzingen is de voetbalwereld in rep en roer. Half maart 2011 maakt Mohamed Bin Hammam zijn kandidatuur voor het presidentschap van de FIFA bekend. Hij zegt dat Blatter dit tot op het laatste moment heeft geprobeerd te verhinderen, ook bij de emir. Nu woedt er een slag waarbij geen middel wordt geschuwd. Broeder Sepp krijgt het zwaar te verduren. Bin Hammam laat er geen enkel misverstand over bestaan dat hij Blatter bij diens kandidaatstellingen met grote inzet van eigen middelen en connecties in Azië en Afrika heeft gesteund. Blatter was 'totaal' afhankelijk van hem geweest. Des te strenger is zijn waarschuwing aan de president dat hij de inzet van financiën en personeel van de FIFA bij de verkiezingscampagne zal betwisten: persoonlijke lobby's met middelen van de bond zijn verboden.⁷

Bin Hammam klaagt dat de FIFA tegenwoordig 'vooral in de ogen van het publiek en van de media als zeer corrupte organisatie' te boek staat. 'Blatter is niet meer in de positie om de reputatie van de FIFA te verdedigen. Integendeel: hoe meer hij over de FIFA praat, hoe meer mensen zich tegen hem keren.' En Bin Hammam is geen lichtgewicht. Het tijdschrift *Arabian Business* bestempelt hem als de op twee na invloedrijkste Arabier, nog voor de emir van Qatar.⁸ Een beetje te veel eer, ook al zijn de twee van jongs af aan bevriend.

De tegenstanders vliegen de wereld over, schudden handen, houden toespraken, smeden bondgenootschappen. Bin Hammam schakelt zijn Aziatische en Afrikaanse aanhang in. Hij, die al jaren de leiding heeft over het ontwikkelingshulpproject Goal, mag hopen op meer dan de helft van die stemmen. De overgrote meerderheid van Platini's Europa staat daarentegen achter Blatter. Uitgerekend de DFB geeft een glashelder signaal af: de Duitse bond verleent de uitdager uit Qatar niet eens audiëntie. Dergelijke acties helpen Blatter. Engeland nodigt eerlijkheidshalve beide kandidaten uit.

Blatter staat onder druk. Zuid-Amerika wankelt, hoewel de grijze Havelange met zijn 95 jaar naar het hoofdkantoor van de FIFA komt om oude banden aan te halen. Delen van Zuid-Amerika zijn afvallig, Ricardo Teixeira voorop. Zijn elfjarige dochter verklapt welke koers hij vaart. Teixeira laat zich tijdens de congresweek in Zürich vergezellen door een journaliste van een Braziliaans tijdschrift; hij heeft dringend wat pr nodig in zijn geboorteland. Stijlvol beschrijft de journaliste wat er gebeurt wanneer Teixeira na het terugtreden van Bin Hammam tijdens het diner in een etablissement in Zürich beweert dat hij 'altijd voor Blatter' is geweest.

'Zijn dochter Antonia, die patat zat te eten, keek haar vader heel verstoord aan. "Maar je wilde toch dat Bin Hammam ging winnen?" Teixeira maakte onder tafel een snelle beweging met zijn rechterarm. Hij moest discreet zijn, maar het meisje schreeuwde: "Au, papa, zit me niet te knijpen!" Toen viel er een

ongemakkelijke stilte.’⁹

Voor beide kandidaten tekent zich geleidelijk af dat de beslissing in handen van Jack Warner ligt. De CONCACAF met haar ruim 35 stemmen zal de doorslag geven. Wie daar een duidelijke meerderheid haalt, wordt president.

In de strijd om het presidentschap ontwikkelen adviseurs en veiligheidsdiensten dagelijks nieuwe scenario's. Het waarheidsgehalte is slechts zelden tot in detail te controleren; inschattingen en geruchten worden geduid. Maar bij het opmaken van de balans ontstaat een beeld dat in vergelijking met de werkelijkheid laat zien dat de adviseurs en waarnemers de gebeurtenissen heel nauwkeurig hebben geanalyseerd.

Enkelen van die dienstverleners,¹⁰ laten we ze spionnen noemen, verwachten half april voor Bin Hammam 'meer stemmen dan verwacht' in Europa. Zes Balkanlanden worden als zeker beschouwd, zes andere landen zijn vrijwel zeker nog te bewerken, waaronder twee in Scandinavië, en nog eens drie zouden met wat meer moeite wel om te turnen zijn.

Op 8 mei 2011 wordt de kandidaat uit Qatar opgeschrikt door een telegram. De spionnen berichten dat Interpol als informatiebureau van de FIFA werkt. De FIFA wordt geïnformeerd over mondiale onderzoeken naar gokken en corruptie, en is om die reden op de hoogte van opsporingsactiviteiten in Finland en Groot-Brittannië en zelfs daarbij betrokken. De spionnen verwijzen naar mediaberichten over een gokschandaal, die opzien baren. Daarin staat dat 'de FIFA, nationale justitiële autoriteiten en Interpol bewijzen hebben gevonden voor 300 gemanipuleerde wedstrijden' en dat er 'onderzoek wordt gedaan' naar de Singaporees Wilson Raj Perumal. 'De oplichters hebben op drie continenten vriendschappelijke wedstrijden georganiseerd om resultaten te beïnvloeden en hadden bovendien honderden Europese competitiewedstrijden op het oog.'

Chris Eaton, hoofd Veiligheid van de FIFA en jarenlang werkzaam bij Interpol, wordt geciteerd: 'Gesprekken met betrokkenen hebben uitgewezen dat bedriegers tot 300.000 dollar kunnen uitgeven voor de organisatie van een vriendschappelijke interland, met het vooruitzicht van hoge winsten.' Ook zou men aanwijzingen hebben dat er junioren onder de zeventien waren benaderd: 'Dan is het duidelijk dat we preventieve maatregelen moeten nemen.'¹¹

Verhoort de FIFA, die wat betreft de bestrijding van fraude tot dan toe niet in de schaduw kon staan van de UEFA, inmiddels al zelf verdachten? De bond brengt informatie over lopende politieonderzoeken naar buiten. De Singaporees Perumal was eind februari gearresteerd in Finland, 'oorspronkelijk vanwege een immigratiedelict, maar nu wordt er onderzoek gedaan naar zijn betrokkenheid bij vermeende wedstrijdmanipulaties in de Finse competitie'. Ook waren er invallen gedaan en telefoons afgeluisterd.¹² In juni 2011 wordt Perumal tot twee jaar gevangenisstraf veroordeeld en in maart 2012 overgebracht naar Hongarije,

waar hem het volgende proces wacht.

De spionnen vinden die ontwikkeling zorgwekkend: ‘Het is weliswaar goed dat die instantie [Interpol] erbij wordt gehaald ter verbetering van de geloofwaardigheid van de FIFA, maar er is een aanzienlijk risico dat Blatter dit soort zaken voor zijn campagne zal gebruiken.’ Het was insiders ‘volstrekt duidelijk dat de FIFA met haar Early Warning System (EWS) onmogelijk 300 verkochte wedstrijden in het vizier’ kon hebben of op basis van gokpatronen kon vaststellen. Daarom was het doel van dit soort acties alleen ‘pr voor de FIFA en vooral voor haar president. De aangekondigde persconferentie voor aanstaande maandag, 9 mei, moet in dat licht worden gezien: mooipraterij.’¹³

Wat klinkt als een goedkope samenzweringstheorie komt een dag later al profetisch over. Op 9 mei verschijnt Ronald Noble, secretaris-generaal van Interpol, samen met Blatter voor de toegesnelde pers in het hoofdkantoor van de FIFA. Zelfs opsporingsambtenaren uit Bochum, waar sinds eind 2009 het tot dan toe grootste gokschandaal rond bijna 300 wedstrijden wordt behandeld, wachten in spanning af.

Maar nee, in het hoofdkantoor van de FIFA worden geen onthullingen gedaan over nieuwe gokschandalen; met de vlak ervoor in de media genoemde 300 wedstrijden waren kennelijk alleen de merendeels allang bekende gevallen bedoeld. In plaats daarvan wordt iets totaal anders gevierd, als donderslag bij heldere hemel: de ondertekening van een overeenkomst. ‘De wereldwijde strijd tegen corruptie in het voetbal krijgt richtinggevende steun,’ meldt de FIFA in een persbericht. ‘De FIFA zal Interpol de grootste gift doen toekomen die de internationale politieorganisatie ooit van een particuliere instelling heeft gekregen. Gefinancierd wordt een ongekend tienjarenprogramma, dat als “FIFA Anti-Corruption Training Wing” zal worden ondergebracht in het Interpol Global Complex (IGC) in Singapore. Interpol zal de eerste twee jaar telkens vier miljoen euro en de acht jaar daarna telkens 1,5 miljoen euro krijgen. Het vizier is gericht op illegale en onregelmatige weddenschappen en verkochte wedstrijden. Het initiatief van Interpol biedt opleiding, scholing en preventieve maatregelen om de sport, de spelers en de fans te beschermen tegen fraude en corruptie.’¹⁴

Bestrijding van fraude, dat is een goede zaak. Maar waarom met zo’n stiekeme actie, en vooral: waarom vlak voor de presidentsverkiezingen van de FIFA? Dat leidt tot vragen. Een dergelijk onverwacht en qua tijdstip zeer onkies optreden irriteert autoriteiten en parlementen. Algauw zal de kritiek neerdalen.¹⁵

Een halfjaar later zegt secretaris-generaal Ronald Noble van Interpol desgevraagd dat er al lange tijd gesprekken gaande waren met de FIFA. Maar rond 30 april 2011 had hij een verklaring van Chris Eaton in de pers gelezen en daarin de noodzaak gezien om meteen tot actie over te gaan. Welk noodsignaal heeft Eaton afgegeven? Op 30 april staat er een citaat van hem in de media dat

zich in Singapore een regelrechte 'gokfraudeacademie' heeft gevestigd, de stadstaat was een centrum van mondiale wedstrijdmanipulatie.¹⁶ Daarvan was hij geschrokken, zegt Noble. Nu is het weliswaar juist, maar allesbehalve nieuw dat Singapore een centrum van de gokmaffia is. Al in 2008 schrijft de Canadees Declan Hill de internationale bestseller *Doorgestoken kaart*, waarin de centrale rol van de stadstaat in het gokcircuit wordt belicht. Bovendien is Interpol zelf al maanden bezig met de kwestie-Perumal, de peetvader van de Singaporese gokwereld.

Noble kan zich niet vinden in die tegenwerpingen. 'Voor mij maakt het een enorm verschil of de directeur Veiligheid van de FIFA Singapore zo noemt of dat journalisten of anderen dat doen. Omdat Interpol eind 2010 heeft besloten om zijn Global Complex for Innovation in Singapore te vestigen doet elk artikel dat Singapore in verband brengt met criminaliteit alarmbellen bij me rinkelen. Als ik hetzelfde een jaar eerder had gelezen en uit een andere bron dan Chris, dan had ik er waarschijnlijk geen aandacht aan geschonken.'¹⁷ Het was ook helemaal niet de vraag of de verklaring van Eaton reeds bekende gegevens bevatte, 'de vraag is of ik, als secretaris-generaal van Interpol, die als ongebruikelijk en opvallend heb beschouwd en er snel op heb gereageerd. Of u me nu gelooft of niet.'¹⁸

Dat betekent: acht dagen voor de ondertekening van de overeenkomst met Blatter heeft Noble voor het eerst duidelijk een bedreiging gesignaleerd voor de reputatie van Singapore, waar Interpol een nieuw bestuurscomplex bouwt; en vervolgens binnen een week een programma van 20 miljoen op poten gezet dat tien jaar in beslag moet gaan nemen. FIFA-baas Blatter heeft die dringende noodzaak eveneens spoedig onderkend en bliksemsnel zijn zegen gegeven: een miljoenengift aan Interpol, zoals gebruikelijk weer eens buiten de bevoegde gremia om. Vicepresident Bin Hammam zegt dat Blatter 'eigenmachtig [heeft] besloten' over de gift, 'die is niet besproken in het bestuur'. Het voorval was 'een zoveelste voorbeeld dat het huidige regime het voetbal regeert zoals het hem uitkomt in plaats van op een zuivere manier'. Hij zegt wat velen denken: 'Denkt u zich eens in: de FIFA financiert de activiteiten van Interpol!'¹⁹

Natuurlijk, de financiering is verbonden aan maatregelen ter bestrijding van wedstrijdmanipulatie. Desondanks dringen zich avontuurlijke gedachten op. Temeer daar Blatter meteen al tijdens de persconferentie over de overeenkomst juist datgene in het vooruitzicht stelt waar de adviseurs van Bin Hammam al bang voor waren: 'Waarom zou het in de toekomst niet een soort inlichtingendienst van de FIFA worden? De mensen die onze sport willen verwoesten moeten in de gaten worden gehouden.'²⁰ Interpol als inlichtingendienst van de FIFA. Noble zit erbij, maar hij reageert niet.

Een van die gedachten is: waarom verschijnt Interpol drie weken voor de presidentsverkiezingen van de FIFA zo prominent in de media met Blatter, die

geplaagd wordt door beschuldigingen van corruptie tegen zijn organisatie en om herverkiezing strijdt? Had Interpol niet drie weken kunnen wachten om de verkiezingsstrijd uit de weg te gaan? Dan had Blatter weliswaar niet deze bijzonder wervende persconferentie kunnen houden, waarin hij naast hooggeplaatste misdadbestrijders acteert, maar het had hem de tijd gegeven om de megagift fatsoenlijk te laten accorderen door zijn bestuur. Waarom dus die haast? Niemand heeft daar een echt bevredigende verklaring voor, zodat er enkel vermoedens kunnen worden geuit. De belangrijkste vraag luidt: beseftte het mondiale politieorgaan wat de reputatie was van zijn nieuwe topsponsor? We zullen zien.

Een dag na de persconferentie in het FIFA-hoofdkantoor is de wereldvoetbalbond de rol van anticorruptieactivist alweer kwijt, onder de gebruikelijke zware kritiek. Tijdens een hoorzitting in het Britse parlement legt David Triesman, de voormalige voorzitter van het Engelse bidcomité, belastende verklaringen af tegen vier FIFA-bestuurders: Jack Warner, Nicolás Leoz, Ricardo Teixeira en Worawi Makudi. Hij komt met concrete zaken. Warner had vier miljoen dollar geëist voor de bouw van een opleidingscentrum op zijn eiland; het geld had via hem moeten lopen. Leoz zou geëist hebben in de ridderstand te worden verheven, Makudi had het gemunt op de televisierechten voor een interland tussen Engeland en Thailand, en Teixeira had tegen Triesman gezegd: 'Zeg maar wat je voor me hebt.' Alle verdachten wijzen de beschuldigingen van de hand. Maar de belangrijkste verklaring van Triesman is: uit angst voor zijn kansen op het WK had Engeland dit allemaal niet bij de FIFA gemeld.

Bovendien beweert parlementariër Damian Collins dat twee Afrikaanse FIFA-bestuurders elk 1,5 miljoen dollar hebben gekregen om hun stem uit te brengen op Qatar. Hij beroept zich op niet-gepubliceerd materiaal van de *Sunday Times*. Blatter eist bewijzen. Hij zegt dat hij zelf niet weet of zijn bestuursleden 'engelen of duivels zijn'.²¹

Ondertussen gaat ook de verkiezingsstrijd door. De Fransen oefenen diplomatieke druk uit op Algerije. Een oud-profvoetballer uit Servië, die ooit in Frankrijk met Platini speelde en een Frans paspoort heeft, zou voor Blatter aan het lobbyen zijn op de Balkan. Ook zou een internationaal sportbureau met Franse connecties actief zijn in het lobbycircuit, zoals wel vaker tijdens verkiezingen in de sportwereld.

De spionnen noteren nu ook activiteiten van UEFA-kopstukken. Het uitvoerend comité van Platini had zich immers op 6 mei uitgesproken voor de 75-jarige Blatter en daarbij zelfs openlijk alle UEFA-lidstaten 'sterk aanbevolen dat ook te doen'.²² De waarnemers richten zich vooral op Lefkaritis, penningmeester van de UEFA en bestuurslid van de FIFA. Hij zou 'een beslissende rol [spelen] in die activiteiten. De steenrijke Cyprioot, die zijn vermogen in de oliebusiness vergaarde, heeft in heel Europa de reputatie stemmen te kunnen regelen. Hij is

heel populair onder de kleine Europese bonden en heeft stevige banden met het oosten, het zuidoosten en het zuiden van Europa. Hij is heel close met Platini en wordt beschouwd als kandidaat voor diens opvolging, als Platini op een dag FIFA-president wordt.²³

Ondertussen komen er alarmerende berichten binnen: Europese opsporingsautoriteiten, zo berichten de spionnen, onderzoeken geldtransfers die een kandidaat voor het WK 2018 naar Zwitserland heeft overgemaakt; twee Zwitserse banken worden genoemd.

Een paar dagen later draait het weer om Interpol. De spionnen hebben uit opsporingskringen, waarmee ze zelf nauwe banden hebben, twijfels opgevangen over de royale gift van de FIFA; ook het doel van het hoge bedrag zou worden besproken. Het was een 'publiek geheim' dat enkele landen Interpol hadden gewaarschuwd voor zo'n overeenkomst met een particuliere organisatie, 'waarvan de kopstukken regelmatig in verband worden gebracht met corruptie'. Ook die inschatting is juist. In de herfst komt Interpol tijdens zijn jaarvergadering in Hanoi zelfs onder zware kritiek te staan van enkele landen vanwege de overeenkomst met de FIFA. In het Zwitserse parlement worden vragen gesteld over de overeenkomst.²⁴ En in de commissie sport van de Bondsdag gaat een golf van afschuw door de zaal wanneer de gift van de FIFA bekend wordt.²⁵

De spionnen peilen activiteiten van de pro-Blatter-fractie in het Franstalige West-Afrika. Een topofficial van de FIFA zou hebben gesproken met hoge politici uit Guinea en Ivoorkust, wat in strijd is met het neutraliteitsgebod voor bondsvertegenwoordigers. De adviseurs geven nu tips, zoals het advies om bij bepaalde gesprekken een mobiele telefoon ingeschakeld op tafel te leggen. Ze komen er ook achter dat Warner niet meer achter Blatter staat. Maar pas op 11 mei, de dag dat Bin Hammam al vertrokken is van het CFU-congres op Trinidad, maar de enveloppen in Port of Spain klaarliggen. Zonder de CONCACAF, zo staat in de tussenrapportage aan de Qatarees, heeft hij ongeveer 55 procent kans op de overwinning.

Op 16 mei berichten de spionnen over een strijd tussen Blatter en Warner. De laatste zou zijn beklag hebben gedaan over gebrek aan steun bij aanvallen op zijn persoon, het naadje van de kous wisten ze nog niet. Maar de relatie stond onder druk.

Poetin wordt niet tot het kamp van Blatter gerekend. Aanhangers van de FIFA-president in Oost-Europa zijn onder andere Oekraïne, Armenië, Estland en Wit-Rusland. Ook met de Wit-Russische potentiaat Aleksander Loekasjenko staat Blatter op goede voet.

Dan spreekt de Afrikaanse bond CAF zich uit voor Blatter. De gebruikelijke lippendienst, laten de spionnen geruststellend weten. Ook Lennart Johansson

kreeg in het verkiezingsjaar 1998 het erewoord van de CAF, maar toen haakten er in de laatste nacht zo veel kiezers af dat er de volgende dag een schuldbewuste excuusprocessie naar het hoofdkantoor van de UEFA in Parijs trok. En in 2002 kreeg zelfs Issa Hayatou, de voorzitter van de CAF, zijn continent niet achter zich. Besluiten van de continentale bonden hebben alleen effect op kwetsbare afgevaardigden, maar niet op het gros van de nationale bondsbestuurders; dat geldt ook voor de UEFA.

Op 17 mei ontstaat er weer opwinding: de ruzie tussen Blatter en Warner escaleert. De FIFA-baas zou zijn oude kameraad hebben verweten dat hij op Bin Hammam stemt. ‘Kennelijk heeft Warner dat bevestigd noch ontkend,’ melden de waarnemers. In werkelijkheid was het waarschijnlijk nog een stuk dramatischer. Warner beweert later dat Blatter een privévliegtuig had gestuurd om hem voor een nachtelijk onderhoud naar Guatemala te halen, waar hij zich niet gevoelig had getoond voor de avances van de president.²⁶ Feit is ook dat Warner op 18 mei een ongelooflijke mail krijgt van Jérôme Valcke. De secretaris-generaal, die volgens de FIFA-statuten strikt neutraal dient te zijn, roept Warner hierin op zich openlijk uit te spreken voor Blatter en Bin Hammam te laten vallen. Met die mail overtreedt de hoogste FIFA-werknemer duidelijk de regels. Kennelijk was de situatie bijzonder precair voor het kamp van Blatter.

De spionnen rapporteren de volgende strategie: de UEFA nodigt de voorzitters van de nationale FIFA-bonden uit voor de Champions League-finale in Londen, inclusief vipbehandeling. Dat is nog nooit gebeurd, er moet dus ten zeerste rekening worden gehouden met ‘onofficiële pogingen’ om twijfelende bestuurders ‘te overtuigen’. Ze stellen voor eigen mensen in de buurt van het hotel te plaatsen om dit te observeren. Met toenemende interesse volgt de kijken- en luisterbranche nu ook de aanzwellende geruchten over geldstromen naar Zwitserland, waarbij een van de kandidaten voor het WK 2018 zou zijn betrokken. De spionnen noemen zelfs de naam van een Europese official die contant geld naar Zwitserland zou hebben gebracht om het daar te storten.

De rapportage van 19 mei bevat opnieuw profetische woorden: kringen rond Blatter zouden het gerucht verspreiden dat Bin Hammam nog die nacht zou terugtreden. ‘Het lijkt erop dat Blatter met de emir heeft gesproken.’ Een paar dagen later zal er een gesprek met de zoon van de emir plaatsvinden, waarna Bin Hammam ’s nachts terugtreedt. Alleen wat betreft de achtergronden hebben de spionnen het bij het verkeerde eind: ze denken nog altijd dat Bin Hammam onder druk is gezet met bijzonderheden uit de kandidatuur van Qatar.

Maar de spionnen lopen vooruit op wat pas negen dagen later werkelijkheid wordt: in de nacht van 28 mei treedt Bin Hammam terug. Volgens betrouwbare bronnen heeft Jassim Al-Thani, een zoon van de emir, daaraan voorafgaand een gesprek met Blatter gehad. Op dat moment draait het ethisch onderzoek naar de Caraïbische affaire al op volle toeren. Volgens Qatarese kringen is

overeengekomen dat het onderzoek van de ethische commissie zou worden gestaakt als Bin Hammam zijn kandidatuur introk: de affaire betrof immers alleen de kandidaat Bin Hammam, die dat dan niet meer zou zijn. Later beklagt Bin Hammam zich tegenover aanhangers over het in zijn ogen grootste verraad: dat hij ondanks die afspraak uit de FIFA is gezet. Blatter heeft zich er nooit over uitgelaten. Hij had zelf een aandeel in de gang van zaken, want hij was immers vooraf geïnformeerd over het plan voor de Caraïben. Zijn ethici vonden het prima dat hij niets deed, waarvoor ze een origineel argument hadden: op dat moment was er nog geen geld betaald.

Is dat de preventie die de wereldvoetbalbond met Interpol wil plegen bij fraude in de sport?

Poetin was definitief niet pro-Blatter, staat er in het volgende bulletin. Hij was ook geen vriend van de Russische voetbalpeetvader Tochtachoenov, een vage figuur die een rol had gespeeld bij de Russische WK-kandidatuur. Poetins neutraliteit wordt als bemoedigend ervaren. De spionnen houden nu ook Jean-Marie Weber in de gaten. De kansen van hun cliënt schatten ze in op 60 procent.

Alleen van het beslissende voorval, de zondeval in de Caraïben, krijgen ze niets mee; omdat ze hun eigen cliënt niet observeren. Zo worden ze net als iedereen in de nacht van 28 mei, vlak voor het congres in Zürich, overrompeld door het terugtreden van Bin Hammam. Al de dag erna melden ze dat de voorlopig geschorste Qatarees de maximumstraf te wachten staat. In juli wordt hij inderdaad voor het leven geschorst, Louis Freeh heeft voor belastend materiaal gezorgd. Volgens de spionnen wordt daarbij een belangrijke rol gespeeld door het Zwitserse filiaal van een Duits beveiligingsbedrijf, 'dat erom bekendstaat heel ver te gaan om zijn cliënten tevreden te stellen'.

Nu begint er een nieuw hoofdstuk. Een hoofdstuk dat privédetectives rond het mondiale voetbal en menige club- en bondsofficial in Europa zal gaan bezighouden. De spionnen schetsen de situatie als volgt: er zou een effectief 'klimaat van stilte in Zürich' kunnen worden geschapen door de aankoop van een cd met gevoelige financiële informatie over personen die rekeningen in Zwitserland hebben.

Begin juni gaat Louis Freeh het Caraïbische spoor volgen voor de FIFA. Wanneer weken later passages uit Freehs rapporten in de Britse media circuleren, raden de adviseurs Bin Hammam aan een Britse topadvocaat in de arm te nemen. En ze komen terug op 'de beroemde cd, die alle problemen uit de wereld zou helpen'.

In de afgelopen jaren is er een overvloed aan financiële informatie uit Zwitserland en andere belastingparadijzen in handen gekomen van speurders. De wegen zijn er, er zijn alleen maar middelen nodig. Onder privédetectives is het een publiek geheim: de een zoekt naar toegangsmogelijkheden, de ander naar

geïnteresseerde klanten. Het onderwerp cd staat in de belangstelling van alle betrokkenen.

Er zijn immers meer dan genoeg mensen die zich gebruuskeerd voelen door een WK-toewijzing of een andere gebeurtenis. Een van de zeer geïnteresseerden is Frank Lowy, de voorzitter van het Australische bidcomité. ‘Het is nog niet gedaan,’ maakt Lowy een jaar na de toewijzingen duidelijk. ‘Ik weet niet welke kant het op zal gaan. Ik weet alleen dat het nog niet is gedaan.’ Omgerekend 37 miljoen euro heeft de Australische regering in het WK-project gestoken, om uiteindelijk één zielige stem te krijgen. Lowy, de rijkste man van Australië en voorzitter van de Australische voetbalbond, stond vreselijk voor schut. ‘Ik roep in herinnering wat ik na die ongeluksdag bij mijn terugkeer zei: hier is het laatste woord nog niet over gezegd,’ zei hij tegen de media, en hij nodigde ze uit tot speculeren: ‘Trek daaruit maar uw eigen conclusies.’²⁷

Een van de internationaal opererende spionagebedrijven zou werkzaam zijn voor Amerikaanse en Australische cliënten; zelfs een official uit de olympische wereld zou voor adviseurswerk zijn geworven. De official ontkent dat desgevraagd, maar zegt dat hij zich zo’n functie zou wensen. Het spoor loopt ook langs een prominent en internationaal actief bureau in Californië. Dat werft onder anderen Europese strategen voor zijn opdrachtgevers en legt hun een veelzeggend contract voor dat de opdracht omschrijft als ‘bevordering van hervormingen binnen de FIFA’. Gewenst zijn brieven, mails, documenten en andere zaken, alles wat ook maar connecties zou kunnen aantonen tussen vertegenwoordigers van Qatar en FIFA-officials, in relatie tot de toewijzing van het WK 2022.

Daarbij is de grootste voorzichtigheid geboden. Dat weten vooral de mensen die achter de cd aan zitten: de aanschaf van dit soort gegevens is strafbaar in Zwitserland. Ook in landen in Zuidoost-Europa kunnen dergelijke acties problemen geven, hoewel de financiële crisis daar menige deur eenvoudiger opent. Ook Spyros Marangos, de man die zijn materiaal over de vermeende omkoping bij de toewijzing van het EK 2012 zo lang tevergeefs aan de UEFA had aangeboden, komen de nieuwe activiteiten ter ore. In maart 2012 bevestigt hij dat desgevraagd. Maar de hem bekende onderzoeken werden ‘alleen uitgevoerd door particulieren, er zijn geen overheidsinstanties bij betrokken,’ laat hij weten. De geïnteresseerden zouden de Cyprioot meermaals hebben bezocht, de eerste keer ongeveer een jaar eerder: ‘Ook bij mij heeft men navraag gedaan over de kwestie.’ Zijdelings ging het om zijn oude UEFA-kwestie, die hij niet meer wilde oprakelen. Maar centraal stonden de WK-toewijzingen en vragen over financieringsmogelijkheden. Op Cyprus gingen er ‘veel geruchten over Qatar en Rusland, maar zonder bewijzen en zonder aanwijzingen’.²⁸

Ook in kringen van journalisten is het onheilspellende schijfje steeds vaker onderwerp van gesprek. Op een gegeven moment noemt een van hen zelfs

openlijk het bedrag van vijf miljoen euro als prijs voor de schat aan informatie. Maar dat is een van de hoogste biedingen.

Op 1 juni worden in Zürich de presidentsverkiezingen gehouden. Bin Hammam is teruggetreden; desondanks wordt hij de dag daarop voor 30 dagen geschorst door de ethische commissie onder leiding van de Namibiër Petrus Damaseb. Hetzelfde geldt voor Jack Warner. Die slaat meteen terug: 'Op het congres in Miami van begin mei bood Blatter de CONCACAF een miljoen dollar ter vrije besteding. Vicepresident Platini werd woedend omdat Blatter daar geen toestemming voor had van het uitvoerend comité. Daarop zou secretaris-generaal Valcke hebben gezegd dat hij het geld wel bijeen zou scharrelen.'²⁹ Daarna krijgt de pers van Warner de beruchte e-mail die Valcke hem op 18 mei had gestuurd.

Komt de FIFA-president nu onder druk te staan? Welnee, alleen een officier van justitie kan een Blatter onder druk zetten. Hij verschijnt voor de pers en voert het oude trucje op. 'Crisis? Welke crisis?' mompelt hij. 'Het voetbal zit niet in een crisis!' Natuurlijk niet, maar naar het voetbal heeft ook niemand gevraagd. Blatter komt over als Nero die bij de aanblik van het brandende Rome op zijn harp zit te spelen. Op Warners beschuldigingen zegt hij: 'Ik heb twee Goalprojecten aangeboden. Bouwprojecten, die nog in het besluitvormingsproces zitten. Gelet op de bevoegdheden van de FIFA-president mag hij zelfs nog meer, hij moet het alleen achteraf laten goedkeuren door het uitvoerend comité. Dat heb ik gedaan.' Maar de verwijzing naar rekbare statuten op basis waarvan de president zich geschenken van miljoenen kan permitteren heeft deze keer geen succes. De persconferentie eindigt in een schandaal, omdat Blatter alle belangrijke vragen onbeantwoord laat; aan het eind vlucht hij voor de vragenstellers.

Platini loopt ook nu in het gareel. Of hij zich had geërgerd aan Blatters solo-optreden met de geschenken voor de CONCACAF? *Mais non*, bezweert de gedoodverfde troonopvolger, 'dat was alleen maar een grapje tussen Blatter en mij. Hij mag naar eigen inzicht projecten toewijzen. Ik grapte: Zeg Sepp, dit was niet gefiatteerd door het comité, maar hij kan projecten geven aan nationale bonden naar eingen goeddunken en wij bekrachtigen het achteraf.' Een mooi gebruik is dat met de voetbalmiljoenen, dat onder Platini ongetwijfeld zal worden voortgezet. De Fransman stoort zich ook niet aan Blatters geheime fonds, dat hij bij deze gelegenheid aan het licht brengt: zelfs in de verhitte verkiezingsstrijd kan de patriarch met zijn geld doen wat hij wil, meent Platini, in tegenspraak met de statuten. 'Hij heeft zijn eigen budget en kan iets aan een confederatie geven, maar dan moet het de volgende keer natuurlijk wel worden goedgekeurd door het uitvoerend comité.'³⁰ Heeft Blatter dus vier weken voor de verkiezingen een miljoen uit zijn voorzittersbudget betaald aan de bond met de beslissende stemmen? Hoe kan de FIFA eigenlijk controleren of de president

FIFA-gelden voor zijn campagne gebruikt wanneer deze zonder controle met miljoenen mag smijten?

De FIFA doet dat in een persbericht anders voorkomen. Blatters giften aan de CONCACAF zouden toch via het Goalkantoor zijn gelopen. Op een of andere manier moet dat Goalbaas Bin Hammam, de tegenstander van Blatter, destijds zijn ontgaan. Hoe dan ook, de protesten tegen Blatter worden steeds luider. Bij een enquête van het Zwitserse blad *20 Minuten* is 86 procent van de lezers ervan overtuigd dat de FIFA-president corrupt is; het goede nieuws: 7 procent denkt dat hij maar een beetje corrupt is.

De topsponsors houden zich angstvallig gedeisd. 'De huidige beschuldigingen zijn zorgwekkend en slecht voor de sport,' piept wereldconcern Coca-Cola. 'We vertrouwen erop dat de FIFA die zorgvuldig en doelgericht uit de weg ruimt.'³¹ Er gebeurt niets. Coca-Cola vindt het dus prima dat de president vlak voor de verkiezingen een miljoen schenkt aan een bond waarvan de stemmen de doorslag geven? Ook Sony zwijgt. Een halfjaar eerder, nadat de eerste twee bestuursleden eruit waren gegooid, had het concern nog te kennen gegeven het partnerschap te willen overdenken. Emirates mompelt iets over teleurstelling en verwachting, de passagiers komen pas later in opstand. En Adidas, de eeuwige FIFA-partner? 'De negatieve toon van de publieke debatten rond de FIFA is niet goed voor het voetbal en ook niet voor de FIFA en haar partners.'³² De toon dus, niet de gebeurtenissen.

Een halfjaar later zitten Karl-Heinz Rummenigge en bestuursvoorzitter Herbert Hainer van Adidas naast elkaar voor de pers. 'Het imago van de FIFA is een ramp, het kan niet slechter,' jammert de voorzitter van FC Bayern en de ECA, de vereniging van Europese clubs. 'Elk bedrijf, elke club zou te gronde gaan met zulke problemen. Ze moeten de voetbalwereld en de hele wereld er nu van overtuigen dat er een nieuwe start wordt gemaakt.' Aan de andere kant, zo valt te beluisteren, zouden de clubs kunnen weigeren hun spelers af te staan aan de FIFA en de UEFA. En wat zegt Hainer over de FIFA? 'We werken samen met onze partners en praten achter de schermen. Kritiek schreeuwen we niet van de daken.'³³ De vraag is dan wat voor gesprekken er achter de schermen met de FIFA worden gevoerd. Misschien kiest de FIFA bij dat soort gelegenheden voor een heel luchtige gespreksopening: 'Hallo partner, zie je dit nummer? Dat is het doorkiesnummer van de baas van Nike.'

De avond voor de opening van het congres in Zürich gebeurt er iets vreemds. Een zekere Walter Petersen nodigt via persagentschappen de verzamelde media uit voor een persconferentie, die de volgende dag in het Dolder Grand Hotel zal plaatsvinden. Daar zal de onbekende bewijsstukken presenteren voor vermeende betalingen van Qatar aan vier bestuursleden van de FIFA. Hij beweert dat er tien miljoen euro en tien miljoen dollar zijn betaald.³⁴

Een bezoekje diezelfde avond aan het al decennia regelmatig door FIFA-mensen bezochte hotel levert het volgende op: het management is ondanks een reserveringsaanvraag van Petersen, die bij de uitnodiging is gevoegd, niet in staat om de eenvoudige vraag te beantwoorden of er voor de volgende dag een persconferentie in de Gallery is aangemeld. Er wordt koortsachtig getelefoneerd, maar het antwoord blijft hetzelfde: 'We geven geen informatie over onze gasten.' Dat vraagt ook niemand. De vraag is of iemand hier een grap uithaalt en de wereldpers naar het hotel lokt voor een afspraak die er helemaal niet is. Het antwoord blijft hetzelfde. De volgende dag trekken er drommen journalisten naar het hotel, maar er is geen persconferentie. Wat is dit, een slechte grap? Maar welk spelletje speelde het hotelmanagement dan de vorige avond, dat moest toch weten of er al dan niet een zaal was gereserveerd? Heeft het die bedriegerij (en de wereldpers) gewoon laten lopen?

Petersen stuurt een mail waarin staat dat de Zwitserse justitie de persbijeenkomst op het laatste moment heeft afgezegd. Die mail is vervalst, deelt justitie in Bern per omgaande mee.³⁵ Ook in de daaropvolgende maanden is niet te achterhalen wat de mysterieuze Petersen in zijn schild voert. Is hij een fantast of beschikt hij daadwerkelijk over het explosieve materiaal dat hij telkens weer te berde brengt? Zijn gangen worden nagegaan. Ook de kwestie-Petersen belandt bij de Amerikaanse opsporingsautoriteiten.

Het is 1 juni. Voordat in het Hallenstadion van Zürich de als 'verkiezing' bestempelde ambtsverlenging van de enige kandidaat Blatter begint, laat secretaris-generaal Valcke de 203 kiesmannen hun stemapparaten testen. Hij stelt banale vragen en de afgevaardigden moeten groen voor Ja, geel voor onthouding of rood voor Nee indrukken. Eerste vraag: 'Vindt dit congres in Hongarije plaats?' Liefst 45 afgevaardigden verkeren in die waan. Vraag twee is ietwat eenvoudiger, iets voor de echte experts: 'Heeft Spanje het laatste WK gewonnen?' Zeven kiesmannen weten niet wie wereldkampioen is.³⁶

Dit congres besluit niet veel later dat het voortaan zelf het organiserende WK-land zal gaan kiezen in plaats van het uitvoerend comité. Maar niet via een openbare stemming. Dat zou misschien nog grotere veldslagen onder de kandidaten uitlokken. Voor Blatter en het bestuur is het een pijnloos besluit: ze hebben de WK's immers al tot 2022 toegewezen. Dan is waarschijnlijk menig bestuurslid door ouderdom nauwelijks meer in staat om te reizen. En de WK-organisator voor 2026 wordt pas rond 2019 gekozen.

Blatter belooft zijn voetbalfamilie plechtig verbetering, het woord 'transparantie' gaat als een doordringende hik door de zaal. En passant speelt hij zijn nieuwe imagokaart uit: 'We hebben een overeenkomst met Interpol gesloten over de bestrijding van wedstrijdmanipulatie. Als wedstrijden worden beïnvloed, dan verliezen we onze geloofwaardigheid bij de fans, die kijken dan niet meer. Dat is een groot gevaar. Hiervoor geldt zero tolerance!' Beter kun je mensen niet

afleiden van je eigen problemen.

Vrienden en helpers

Nietsontziend afrekenen met het FIFA-verleden, onafhankelijk, ook van de financiën, dat zou ideaal zijn. Dat verlangen ook de experts van Transparency International (TI), die de FIFA vakkundige hulp aanbieden: alle vroegere en huidige zonden uit de weg ruimen en bovendien een duidelijk compliancesysteem voor de toekomst. Allemaal onafhankelijk van de FIFA. Ze beginnen met veel hervormingsdrang, maar de onbezoldigde TI-mensen merken al gauw hoe de vork in de steel zit. Blatter wil geen gewroet in het verleden. Sylvia Schenk, die zich bij TI met sportzaken bezighoudt, dreigt: 'Als we het gevoel hebben dat onze voorstellen niet serieus worden genomen, zijn we weg.'

Blatter hoeft zich er niets van aan te trekken. Hij heeft iemand gevonden die beter in het plaatje past: de Zwitserse complianceprof Mark Pieth. De strafrechtjurist is stichtingsvoorzitter van het Basel Institute on Governance (BIG). Hij heeft zich zeer verdienstelijk gemaakt in de corruptiebestrijding, vooral bij de opheldering van de olie-voor-voedselaffaire. Dat programma moest Irak ondanks de economische sancties in staat stellen om humanitaire goederen op de wereldmarkt te ruilen tegen olie. De commissie van Pieth bracht aan het licht dat duizenden internationale bedrijven heimelijk provisies aan de Irakese regering hadden betaald. De leider van dat onderzoek was Chris Eaton, de latere directeur Veiligheid van de FIFA en inmiddels werkzaam voor de fonkelnieuwe sportveiligheidsdienst ICSS in Qatar. Pieth leidt een werkgroep anti-corruptie bij de OECD (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling) en adviseert de president van de Wereldbank over compliancevraagstukken. Zo iemand heeft een uitstekend netwerk. In zijn branche wordt hij gezien als een noest verwerver van opdrachten in economie en politiek.

Blatter gaat met Pieth in zee. De professor stelt een 40 pagina's dik rapport op – *Governing fifa* –, waarvoor de wereldvoetbalbond ongeveer 120.000 frank op tafel legt; het FIFA-geld moet ten goede komen van de universiteit van Basel en het BIG. Maar het instituut wil na een verzoek van de Zwitserse *Handelszeitung* 'geen exacte cijfers geven', aldus het blad, het had enkel de 'omvang van de geldstromen' bevestigd en benadrukt dat Pieth er zelf niets aan had verdiend.³⁷ Eind november benoemt de FIFA Pieth tot voorzitter van haar onafhankelijke commissie governance (IGC), waarvan hij de bezetting samen met de FIFA selecteert. Als dagvergoeding zou de wereldvoetbalbond 5000 Zwitserse frank betalen, ook dat geld gaat naar de universiteit van Basel en het BIG.³⁸ IGC-lid Alexandra Wrage, een Canadese advocate bij anticorruptieorganisatie TRACE, zegt dat zij zelf een vergoeding had afgewezen, 'maar andere leden worden voor hun advies en onkosten betaald door de FIFA, via een derdenrekening die wordt beheerd door het Basel Institute of Governance'.³⁹

Het wordt bekend dat een medewerker van Pieth de journalist van de

Handelszeitung die de betalingen onderzoekt met gerechtelijke stappen heeft bedreigd. Journalisten die Pieth wil uitnodigen voor een hoorzitting over het FIFA-verleden doen daarover hun beklag bij de hervormingsleider. De brieven worden gepubliceerd,⁴⁰ maar er komt geen reactie.

De IGC moet verbetering brengen in de leiding en de transparantie van de FIFA en het hervormingsproces bewaken. Pieth, die geen ervaring heeft in de sportsector, wil bij de FIFA niet aan verwerking van het verleden doen. Dat levert hem zware kritiek op. Hij relateert: 'Ik kijk met een schuin oog naar het verleden. Ik wil weten wat de risico's zijn. Daarvoor hoef ik de schuld van de gangsters niet aan te tonen, ik hoef niet het bewijs te leveren dat Havelange zich zoveel miljoen heeft toegeëigend. Voor mij is relevant dát hij zich die heeft toegeëigend.'⁴¹ Relevant voor Blatters familie is dat dat niet tot in detail wordt onderzocht. Vanaf nu draait het om wat er in het bondsblad *FIFA World* staat: 'Blatter deed een oproep om het verleden eindelijk te laten rusten zodat professor Pieth en zijn commissie zich op de toekomst kunnen richten.'

Transparency International trekt zich terug, onder zware kritiek op de rol van Pieth. Die wordt te hulp geschoten door een andere prominente strijder. Interpol stuurt een lange persverklaring en vraagt daadwerkelijk om 'applaus' voor de FIFA vanwege de verbintenis met Pieth. 'Sommige mensen betwijfelen of het gepast is dat professor Pieth voor zijn inzet wordt betaald. Het is weliswaar belangrijk dat de mensen weten wie de kosten van Pieth draagt, maar belangrijker is dat de opdracht professioneel, onbevooroordeeld en onafhankelijk wordt uitgevoerd.'⁴²

Maar de kritiek van Transparency was niet gericht op de betaling an sich. TI trok in twijfel of Pieth als betaald opdrachtnemer wel een onafhankelijke hervormingscommissie kon leiden.

Interpol legt uit waar het om gaat bij het illustere netwerk van helpers rond de FIFA: 'Als de FIFA en anderen willen profiteren van experts op deze gebieden, dan moet er een passende vergoeding tegenover staan. [...] Het is verkeerd om te denken dat het resultaat van een onderzoek al vaststaat of in gevaar is alleen omdat ervoor wordt betaald.' Zo gaat het maar door: een uitvoerig betoog ten faveure van Pieth en reclame voor een FIFA-hervorming die mannen als Blatter, Blazer, Grondona en Teixeira zich alleen maar hadden kunnen wensen: compliance in de toekomst, maar niet afrekenen met de eigen zonden uit het verleden. 'Anticorruptiecommissies die vooruitkijken spelen een belangrijke rol,' doceert Interpol, 'overal ter wereld hebben regeringen en bedrijven onafhankelijke commissies ingesteld en betaald.' Alleen worden ze doorgaans niet ingehuurd door dezelfde mensen die die regeringen en bedrijven in de problemen hadden gebracht. Maar door niet-belaste opvolgers.

Ook de media volgen de hervormingsactiviteiten van de FIFA sceptisch en de

druk uit grote delen van de voetbalwereld blijft. Karl-Heinz Rummenigge, voorzitter van de vereniging van Europese clubs ECA, heeft het over de 'corruptietent in Zürich'.⁴³ De supportersvereniging Football Supporters Europe (FSE), die fans in 38 landen vertegenwoordigt, gelooft niets van de hervormingen en slaat de uitnodiging voor Pieths commissie zelfs af. De fans twijfelen aan de onafhankelijkheid van de commissie governance en voelen zich onder druk gezet. 'Ons is gevraagd om binnen slechts twee dagen een afgevaardigde te benoemen,' staat op hun website. Kennelijk is de IGC in vliegende vaart samengesteld, onder grote invloed van de FIFA. De supporters noemen behalve Pieth ook Valcke als uitnodiger. Maar zo'n commissie, oordeelt de FSE, zou 'alleen werkelijk onafhankelijk [kunnen] zijn als haar voorzitter door de commissie zelf wordt benoemd of democratisch wordt gekozen, en niet door het uitvoerend comité van de FIFA dat zelf onderwerp is van het hervormingsproces waarop de IGC toezicht moet houden'. Ook moeten de hervormers van de FIFA veel te snel voorstellen voorleggen, 'na slechts drie ontmoetingen van één dag, en wij zijn van mening dat het in zo'n korte tijd heel moeilijk zal zijn om tot waardevolle inzichten te komen en invloed [...] te krijgen of onderzoek in te stellen naar het verleden'.⁴⁴

Andere exponenten van de voetbalwereld in de hervormingscommissie zien dat minder somber in. Een illustere figuur in de commissie is bijvoorbeeld François Morinière: de algemeen directeur van de Franse mediagroep Amaury staat op zeer goede voet met secretaris-generaal Valcke en zijn concern organiseert samen met de FIFA het grootste evenement van de wereldvoetbalbond buiten het stadion: de Ballon d'Or, de verkiezing van de voetballer van het jaar. Een kwart van de aandelen van Amaury is in handen van het Franse mediaconcern Lagardère. Waarvan de grootste aandeelhouder sinds eind 2011 de emir van Qatar is.⁴⁵

De onafhankelijke hervormingscommissie van de FIFA werkt in alle stilte. In interviews presenteert Pieth zich als hardliner en laat hij er geen enkel misverstand over bestaan dat hij bepaald geen hoge pet opheeft van Blatter & Co. Diens inzicht dat corruptie binnen de FIFA te lang is beschermd, kwam 'relatief laat', vindt de fraudebestrijder.⁴⁶ Tegen de FIFA waren 'stevige beschuldigingen geuit, die nooit zijn weerlegd. Dat is frustrerend en onverdraaglijk'.⁴⁷ Ook stelt hij veelzeggende eisen: 'Steeds weer worden officials en bondsvertegenwoordigers in verband gebracht met zelfverrijking en corruptie. Het is heel dringend geboden dat de internationale gemeenschap zich bewust wordt van de betekenis van de sport en die niet langer behandelt als een soort rechteloos domein.' Overkoepelende sportbonden mochten 'niet langer worden misbruikt als speelterrein van machts politici en gewetenloze moneymakers'. Bovendien was het noodzakelijk dat de bond een onafhankelijk justitieel apparaat inrichtte, 'dat er niet voor terugschrikt om ook de kopstukken

van de bond ter verantwoording te roepen'.⁴⁸

Verder zegt Pieth: 'De FIFA [...] bevindt zich in het grensgebied van het recht; als dat al zo is. Boven de FIFA is alleen nog maar de hemel.'⁴⁹ Half februari verschijnt er ineens een citaat van hem dat hij had ingezien 'dat we ons meer met het verleden moeten bezighouden. Je moet weten wat er vroeger verkeerd is gelopen om ervoor te zorgen dat het in de toekomst niet opnieuw gebeurt. Ten tweede wordt een organisatie gewantrouwd die de indruk wekt van straffeloosheid doordat mensen er zonder kleerscheuren van afkomen.' Geen verrassend, maar wel een verrassend laat inzicht. De commissie laat open of ze een onderzoek naar het verleden instelt.⁵⁰

Interpolbaas Noble ziet dat wat genuanceerder. Op de vraag of hij zich bij het sluiten van de overeenkomst bewust is geweest van de vele beschuldigingen van corruptie tegen de FIFA zegt hij: 'Ik begrijp de vraag niet. Als u bedoelt of ik me ervan bewust was dat er een reeks beschuldigingen rond de FIFA gonsden, dan is het antwoord ja.'⁵¹

Vraag aan Noble: 'Was Interpol bij het sluiten van de overeenkomst op de hoogte van het ontslag van in totaal zes FIFA-officials, en wat is voor u het verschil tussen serieuze aanwijzingen en "gonzende beschuldigingen"?'

Noble: 'Naar mijn bescheiden mening zit u appels met peren te vergelijken. De vraag is niet of bestuursleden van de FIFA corrupt of geschorst zijn of zelfs ook maar onderwerp van onderzoek zijn. De vraag voor Interpol was of er een mondiaal probleem is met wedstrijdmanipulatie. Onze overeenkomst met de FIFA heeft geen invloed op intern en extern onderzoek naar de handelwijze van bestuursleden.'

Hoe gaat het eigenlijk met dat 'ongekende' Interpol-programma, dat in mei zo dringend met een bliksemovereenkomst moest worden bezegeld in het FIFA-hoofdkantoor? Vier miljoen euro zijn er voor dat eerste jaar begroot. Er is een stuurgroep opgericht, er vonden een bijeenkomst met experts en een behoefteanalyse plaats en vertegenwoordigers van Interpol bezochten instructiebijeenkomsten bij twee jeugdtoernooien van de FIFA. Aan een database wordt gewerkt, er is een conferentie in Singapore gepland en Noble noemt zelfs een ontmoeting met Platini. En 'het ontwerp van de FIFA-vleugel in het Interpolcomplex' was al goedgekeurd.

Dat biedt voorpret over de aanwezigheid van de FIFA in het nieuwe hoofdkantoor van Interpol. Wat het niet verklaart is de vliegende haast van begin mei, die onder zware druk binnen acht dagen tot een gift van 20 miljoen euro had geleid, de hoogste aan het politieorgaan tot dan toe. De opbouw in Singapore verloopt gezapig, de conferentie in Singapore wordt verschoven en ook verder roept het project menige vraag op. Hoe zinvol is het om in Singapore aan preventie te doen? De gokwereld van de stadstaat telt vele bedriegers, maar

van hen zullen er maar weinigen naar de opleiding komen. De spelers, scheidsrechters, verzorgers en andere betrokkenen wonen daarentegen overal in de voetbalwereld, een groot deel in Europa.

Ook de Duitse federale recherche lijkt niet gelukkig te zijn met de overeenkomst met de FIFA, wat in november 2011 op de jaarvergadering van Interpol in Hanoi tot uiting komt.

‘De Duitse federale recherche begeleidt het ontwikkelingsproces van dit initiatief heel kritisch, al zijn inspanningen ter bestrijding van corruptie en fraude in de sport in beginsel toe te juichen,’ heet het negen maanden na de deal. De Duitsers zouden zelf vier voorstellen hebben ingebracht in Hanoi. ‘Transparantie bij het gestalte geven aan de samenwerking tussen Interpol en de FIFA moet zijn gewaarborgd. Bij de realisering van het geplande initiatief moet de onafhankelijkheid van Interpol worden gerespecteerd.’ Is dat niet vanzelfsprekend? Heel achterdochtig maakt het volgende punt. ‘Met betrekking tot het Interpol-FIFA-initiatief ter bestrijding van de corruptie in de sportsector is o.a. gevraagd om nauwe afstemming met de International Anti Corruption Academy (IACA) in Wenen om dubbel werk te voorkomen en synergievoordeel te behalen.’⁵²

Dubbel werk, synergievoordeel? Sinds 2 september 2010 is er een anticorruptieacademie in het hart van Europa. In 2006 besloot de algemene vergadering van Interpol dat een IACA bestrijders van corruptie moest gaan opleiden voor de 186 lidstaten; de academie moest ‘beleidsbepalers van internationale organisaties en uit de civiele maatschappij een internationaal forum bieden voor de uitwisseling van gedachten en ideeën en bovendien toegesneden trainings- en onderzoeksprogramma’s aanbieden’.⁵³ Heeft er toen al een soortgelijke politie-instantie haar deuren geopend?

De VS en veel Europese landen zijn tot op heden niet toegetreden tot de IACA. Maar het Basel Institute on Governance (BIG) van Mark Pieth was al op de stichtingsdag aanwezig en kwam een ‘Memorandum of Understanding’ overeen waarin de uitgebreide samenwerking tussen de beide instituten op het gebied van corruptiebestrijding is vastgelegd.⁵⁴ Het BIG heeft vermoedelijk niet dezelfde kritische kanttekeningen bij de samenwerking tussen Interpol en de FIFA geplaatst als de Duitse federale recherche.

De laatste voelt zich ook overdonderd in de kwestie-FIFA: ‘Een eerdere inmenging van de lidstaten in de gesprekken en afspraken tussen Interpol en de FIFA zou wenselijk zijn geweest.’ Maar werd het tempo dat Interpol toen hanteerde voor de ondertekening van de overeenkomst met Blatter niet veroorzaakt door de grote urgentie, was er destijds geen bittere noodzaak om handelend op te treden? De Duitse federale recherche zegt dat ze ‘niet betrokken was’ bij de onderhandelingen ‘tussen Interpol en de FIFA en dat daarom geen

gedetailleerde informatie beschikbaar is'. Maar veel gebeurd is er niet. 'Een evaluatie van het project is nog niet mogelijk omdat de realisering van het Interpol-FIFA-initiatief net is begonnen,' meldt de instantie. Negen maanden na de plotselinge ondertekening van de overeenkomst.

Ook in Zwitserland doet het initiatief stof opwaaien. Daar komt op 19 december 2011 het parlement bijeen. Parlementariër Simonetta Sommaruga voert het woord met een zonnebril op, wat niet aan het onderwerp ligt, maar aan een bindvliesontsteking. 'De in Hanoi aanwezige Zwitserse delegatie heeft tijdens de algemene vergadering van Interpol vragen gesteld over dit onderwerp. [...] Tegelijkertijd benadrukte de Zwitserse delegatie dat de interne financieringsvoorschriften van Interpol en de comptabiliteit met de doelen en activiteiten van de organisatie dwingend in acht moesten worden genomen. Bovendien is belangrijk dat de onafhankelijkheid van Interpol wordt gerespecteerd. Het mag beslist niet leiden tot een bevoorrechtiging van de schenkers bij het geven van volmachten of tot een beïnvloeding van de activiteiten van Interpol of van nationale Openbare Ministeries. Transparantie op dit gebied is absoluut noodzakelijk.' Interpol had verzekerd dat het zelfstandig besloot over de toepassing van de middelen.⁵⁵

Op den duur kunnen dergelijke verbintenissen tot last worden, want sommige mensen kijken voortaan aandachtiger toe. In februari 2012 komt Interpol onder kritiek te staan omdat het Saudi-Arabië zou hebben geholpen een 23-jarige journalist in Maleisië te arresteren. Het vergrijp van Hamza Kashgari: hij had zich via Twitter kritisch uitgelaten over de profeet Mohammed. Mensenrechtenorganisaties beschuldigen Interpol van 'inmenging in een onmiskenbaar religieuze aangelegenheid'.⁵⁶

De kritiek op de aard van de samenwerking met de FIFA zal waarschijnlijk niet zo snel verstommen. Temeer daar het lang gaat duren voordat het project van 20 miljoen resultaat zal laten zien. Interpol is vlijtig aan het bouwen in Singapore en Chris Eaton is inmiddels werkzaam voor de sportveiligheidsdienst van Qatar. De routinier van Interpol was in zijn ongetwijfeld riant betaalde FIFA-functie in de kortst mogelijke tijd een dragende speler geworden. Dat leidde af van interne oneffenheden bij de FIFA. Tegelijkertijd was er bij menige Europese instantie argwaan gegroeid over het feit dat er uit FIFA-kringen kennelijk gevoelige informatie over onderzoeken naar buiten kon komen. En hoe kon het dat er bijvoorbeeld in een FIFA-dossier over een medewerker was aangegeven dat deze op de zwarte lijst stond van de Duitse federale recherche en dat er nog nadere informatie werd verwacht? Strafrechters verbazen zich over dergelijke gevoelige mededelingen. Hoe komen die bij de FIFA terecht? Eaton werkte immers voor de veiligheidsdienst van de FIFA en niet meer voor een overheidsdienst.

Dit en veel andere dingen wijzen erop dat de hoogste veiligheidsman van de

FIFA een stuk succesvoller was in het smeden van een veiligheidskordon om zijn werkgever dan aan het gokfront. De wereldvoetbalbond kreeg niet eens de voor begin februari 2012 aangekondigde hotline voor getuigen van wedstrijdmanipulatie van de grond. Die was om 'administratieve redenen' niet haalbaar, deelde de FIFA twee dagen voor de openstelling mee, een nieuwe datum was niet in zicht.⁵⁷ Twee weken later maakt Eaton zijn overstap naar Qatar bekend, er lonken nieuwe veiligheidstaken in de sport. Op een of andere manier blijft alles in de familie.

'Ik heb hier veel geleerd, zoals alleen bij de FIFA mogelijk was,' verklaart Eaton, die 'nauw [blijft] samenwerken met internationale sportautoriteiten, regeringen, bureaus en academische instituten'.⁵⁸ Hij verheugt zich op de nieuwe uitdaging, 'die alle sporten omvat. Veel daarvan kunnen bij de bestrijding van wedstrijdmanipulatie een voorbeeld nemen aan de FIFA.' Het is niet helemaal duidelijk wat hij daarmee bedoelde.

Welke omvang heeft de fraude die Interpol met de FIFA en Eaton in Qatar preventief willen bestrijden? De cijfers zijn schrikbarend. De drie belangrijkste bookmakers in Azië zetten jaarlijks meer dan 100 miljard dollar om, marktleider IBC was vorig jaar alleen al goed voor 45 miljard dollar. Dat was ongeveer drie keer de omzet van Adidas.⁵⁹ Opvoeden is goed, maar opsporing dringend gewenst. Dat is nog altijd de taak van het Openbaar Ministerie. Daarom bestempelt de Canadees Declan Hill, die als kenner van de mondiale gokwereld regeringen adviseert, de FIFA-Interpol-overeenkomst als 'huichelarij': 'Er is geen geld voor opsporing en vervolging, en ook geen mandaat om de corruptie binnen de FIFA te onderzoeken. Al het geld van de FIFA wordt in educatie gestoken.' Wie hoeft er bang te zijn om smerig geld aan te nemen als er helemaal geen onderzoek dreigt? Hill vermoedt 'dat menige sportorganisatie wel vertwijfeld de leiding wil overnemen om de richting van de onderzoeken te kunnen bepalen'. De FIFA stelde geen geloofwaardige onderzoeken in, maar organiseerde een pr-campagne om haar imago probleem aan te pakken.⁶⁰

Ook Platini's UEFA heeft het moeilijk. De tweede grote fraudevariant wordt immers uit het oog verloren; die heeft niets te maken met de gokwereld, maar ontstaat uit het voetbal zelf: beïnvloeding van wedstrijden voor sportief gewin. De Italiaanse Serie A wordt in het seizoen 2010-2011 geteisterd door minstens veertien gemanipuleerde wedstrijden. 'Enkele clubs hebben de strijd om klassebehoud vervalst, andere de kwalificatie voor de Europa League,' zegt officier van justitie Roberto di Marino. Cristiano Doni, de aanvoerder van Atalanta Bergamo, geeft toe: 'In Italië worden heel vaak afspraken met tegenstanders gemaakt.'⁶¹

Die verdenking rust ook op een wedstrijd uit de Champions League op 7 december 2011. Voor de laatste wedstrijd in groep D gaat Olympique Lyon met

vijf punten en een doelsaldo van 2-6 op bezoek bij het kansloze Dinamo Zagreb. Lyon wil Ajax nog de loef afsteken, dat waarschijnlijk gaat verliezen van Real Madrid (wat ook gebeurde), maar desondanks een straatlengte voor staat: acht punten en een doelsaldo van 6-3. Zeven doelpunten achterstand heeft Lyon; als Ajax met een klein verschil verliest, moet de Franse club dus met minstens zes doelpunten verschil winnen. In de vijf voorgaande wedstrijden heeft Olympique slechts twee keer gescoord. Ook in Zagreb loopt het niet, want met de ruststand van 1-1 lijkt de droom van plaatsing voor de achtste finales in rook op te gaan. Maar plotseling wordt er vrije doortocht verleend in het strafschoopgebied van Dinamo. Aan het eind staat het 1-7 voor de Fransen en dat is precies genoeg om door te gaan. Al gauw circuleren er beelden op internet van een eigenaardige actie van de keeper en van een voetballer van Zagreb die een tegenstander een knipoog geeft na de vijfde treffer.

Tot grote verbazing van voetbalkenners beschouwt Platini deze kwestie bliksemsnel als afgedaan. 'Er zijn van die wedstrijden waarin de keeper een slechte dag heeft, wanneer er omzettingen in de defensie zijn geweest of het elftal totaal ongemotiveerd aantreedt,' aldus zijn eigen mogelijke verklaringen ten overstaan van de pers.⁶² Sportradar, dat voor de UEFA wedstrijden in de gaten houdt, heeft geen opvallende gokpatronen geregistreerd. Maar dat zegt niets, zoals alleen al de 300 fraudegevallen in Bochum aantonen. En moet bij zo'n uitgangspositie een motief voor een verdacht wedstrijdverloop niet eerder bij de betrokken clubs worden gezocht dan in de gokwereld?

Slechts twee dagen na de woorden van Platini worden Zeljko Siric, de vicevoorzitter van de Kroatische voetbalbond, en scheidsrechtersbaas Stjepan Djedovic in hechtenis genomen. Nee, het gaat niet om de wedstrijd tegen Lyon, maar de aanleiding is typerend: ze zouden minstens één competitiewedstrijd hebben verkocht.⁶³ Verder zijn er in het voorgaande jaar 22 profs en officials gearresteerd in het Kroatische voetbal.⁶⁴ Siric en Djedovic zijn goed bevriend met Zdravko Mamic, de voorzitter van Dinamo Zagreb, en bondgenoten van Vlatko Markovic, de voorzitter van de Kroatische voetbalbond. De laatste is een goede vriend van de FIFA-kopstukken, die bij problemen rond verkiezingen of knelpunten in de ontwikkeling van de sport meteen ter plaatse zijn. Tien jaar eerder had door Blatter rechtstreeks toegezegde ontwikkelingshulp aan de bond van Markovic al eens intern tot irritatie geleid bij de FIFA.

‘Een soort inlichtingendienst van de FIFA’

Wat doen al die veiligheids-, governance- en voorlichtingsmensen met hun uitgebreide netwerken in het kielzog van de FIFA? Is het een coalitie van bereidwilligen, die de motieven van de opdrachtgever niet helemaal doorzien? In veiligheidskringen heerst een heel sterk saamhorigheidsgevoel: vertrouwen is belangrijk en wie dat niet beschaamt mag blijven. Maar op gevoelige werkterreinen kan dat problematisch worden, vooral wanneer werk- en opdrachtgever regelmatig veranderen. Dan ontstaat, ook al zijn de bedoelingen van de betrokkenen nog zo eerzaam, een kluwen van klanten en geldschietters die het mogelijk maakt contacten te verweven, carrières te maken, miljoenen rond te pompen en imago's op te poetsen. Een win-winsituatie voor iedereen?

In elk geval kan de FIFA juist op het dieptepunt van een decennialange neerwaartse spiraal van corruptieaffaires, rechtszaken en aanhoudend imagoverlies plotseling als een feniks uit zijn as herrijzen en met begrippen als Interpol, good governance en compliance pronken. Transparency International en de OECD zijn nog tijdig afgehaakt. Wat er ook in de goedbetaalde zuiveringscontracten mag staan, de realiteit in de sport houdt zich maar zelden aan overeenkomsten. ‘Waarom,’ orakelde Blatter voor de pers, met de baas van Interpol aan zijn zijde, ‘waarom zou het in de toekomst niet een soort inlichtingendienst van de FIFA worden?’⁶⁵

Die vraag maakt het hele probleem van dit soort constructies duidelijk.

En doet zelfs de FBI geen opsporingswerk voor de FIFA? Nee, maar wel de vroegere FBI-baas. Ook Louis Freeh behoort tot de kring van opdrachtnemers van de FIFA. Hij is ‘de beste man’ voor die functie,⁶⁶ oordeelt Interpol-baas Noble ook in dit geval, ze kennen en waarderen elkaar. Bovendien is het niet de taak van Freeh om objectieve waarheden over de verkiezingsstrijd voor het presidentschap vast te stellen, maar om materiaal over de Caraïbische affaire voor zijn opdrachtgever te verzamelen. Freeh is dienstverlener, afdeling veiligheid. En hij haalde zich niet alleen die ene keer kritiek op de hals toen hij zich inzette voor de onlinegokbranche.

In zijn boek *My FBI* vertelt Freeh over zijn tijd in de FBI-top (1993-2001). Niet iedereen vond het werk geslaagd. Het zit ‘vol met halve en hele onwaarheden’, beweert John Podesta, de vroegere stafchef van Bill Clinton.⁶⁷ En Clinton schrijft in zijn autobiografie dat hij vóór Freehs benoeming was gewaarschuwd dat Freeh ‘behendig en zelfzuchtig’ was. Dat komt de veiligheidsexpert allemaal wel te boven, want hij is goed in zijn werk en veel mensen vertrouwen hem. De Freeh Group biedt volgens de website ‘in elk opzicht compromisloze bijdragen aan integriteit’. De Amerikaanse pers heeft dat gecontroleerd aan de hand van Freehs betrokkenheid bij twee van de grootste affaires in de VS in 2011.

In november wordt de financiële wereld opgeschrikt door het schandaal rond het faillissement van derivatenbroker MF Global. De managers van Global hadden gegokt op een snel einde van de eurocrisis. Vlak voor het bankroet zouden ze 1,2 miljard dollar van klanten hebben weggesluisd; de FBI onderzoekt die verdenking.⁶⁸ Ook de broker en diens kredietverstrekkers zoals JP Morgan Chase hebben behoefte aan opheldering en huren Louis Freeh in. Het zal 'lastig' worden voor Freeh, zo schrijft het Amerikaanse *Business Week* doelend op diens eed van integriteit, om de belangen van die opdrachtgevers 'af te wegen tegen die van de klanten die 1,2 miljard op hun rekening missen'.

Dan is er het schandaal op de Pennsylvania State University. Het footballteam van de universiteit wordt al jaren gecoacht door de legendarische trainer Joe Paterno. In november 2011 wordt bekend dat beschuldigingen van misbruik tegen diens voormalige assistent-trainer Jerry Sandusky jarenlang onder de pet zijn gehouden door de universiteit. Paterno en bestuursvoorzitter Graham Spanier worden ontslagen. Spanier zou ervan op de hoogte zijn geweest en niets hebben ondernomen. Paterno was in 2002 door een ooggetuige geïnformeerd; hij gaf die informatie door aan de leiding van de universiteit en liet het daarbij. Sandusky wordt aangeklaagd, hij zou in ruim tien jaar minstens acht jongens seksueel hebben misbruikt. Hij ontkent de beschuldigingen.⁶⁹

Het bestuur van de universiteit, dat de affaire jarenlang zou hebben verdoezeld, huurt Freeh in. Hij moet onderzoeken hoe de universiteit de kwestie heeft behandeld. Freeh benadrukt dat hij 'in totale onafhankelijkheid [werkt], welke kant het ook opgaat'.⁷⁰ Vervolgens legt hij tussenrapportages voor aan het bestuur, waarin hij op verzoek zelfs wijzigingen zou aanbrenge. Vertegenwoordigers van de professoren klagen erover dat Freeh herhaaldelijk heeft gezegd dat hij voor zijn cliënt werkt. Hoe onafhankelijk kan een onderzoek zijn dat voor een cliënt wordt ingesteld, vragen de professoren zich af. De leiding van de universiteit zegt dat Freehs rapport onafhankelijk is. Vanaf dat moment gaapt er een kloof tussen de opdrachtgever van Freeh en een groot deel van de universiteit.

Voor de FIFA doet Freeh onderzoek op de Caraïben naar het corruptiecongres van Mohamed Bin Hammam en Jack Warner. Het is heel handig dat er een video van de bijeenkomst is. Die zou zijn gemaakt door Angenie Kanhai, de secretaris-generaal van de CFU.⁷¹ Chuck Blazer, die het voorval bij de FIFA heeft aangekaart, beweert dat hij pas achteraf heeft gehoord van de omkoping in Port of Spain. Maar ten minste één iemand wist er vooraf van: Blatter. Hem heeft Warner van tevoren geïnformeerd, maar hield hij die informatie voor zich? Heeft Angenie Kanhai stiekem gefilmd voor eigen gebruik, zonder te beseffen dat dit materiaal beslissend zou kunnen zijn voor de presidentsverkiezingen van de FIFA? Een paar weken na het schandaal nam ze de wijk naar de VS. Sindsdien is er het nodige gebeurd. Ze zou een van de getuigen kunnen zijn van wie Bin Hammam hoopt

dat ze in rechtszaken een ommekeer teweegbrengen.

Mocht de vraag of de vrijgeveige Qatarees in Trinidad in de val is gelopen niet worden beantwoord door sporttribunaal CAS, dan zal Jack Warner dat doen. Dat heeft hij aangekondigd. Hij heeft zelfs al de eerste bijzonderheden gelekt over de 'ongemeen harde verkiezingscampagnes' die hij samen met Bin Hammam in 1998 en 2002 voor Blatter heeft gevoerd. Hij gaat onthullen hoe de rijke Qatarees de voorzitter van de Namibische voetbalbond, Petrus Damaseb, van geschenken heeft voorzien. Damaseb is de man die als vicevoorzitter van de ethische commissie zowel Warner als Bin Hammam heeft geschorst.

Damaseb verweert zich niet al te overtuigend tegen de aanval: 'Het enige wat ik me kan herinneren is een uitnodiging voor een diner in de voorname residentie van de heer Bin Hammam tijdens het FIFA-congres van 2003, samen met andere bondsvoorzitters, en dat ik een horloge heb gekregen, een gebruikelijk geschenk in het voetbal.'⁷² Maar natuurlijk, ook Bin Hammam heeft het in verband met het CFU-congres over 'gebruikelijke geschenken'. Hij had alleen maar 'reiskosten en logies' betaald. Petrus Damaseb geeft zelfs toe dat hij al 'vele horloges van bonden, officials en de FIFA [heeft] gekregen'. Kennelijk kunnen officials die niet in het genot komen van een bestuurderssalaris, bonussen of een ouderdomspensioen op zijn minst een horlogehandel ernaast beginnen. De vicevoorzitter van de ethische commissie zegt dat hij alleen maar zijn onbezoldigde functie bij de FIFA uitoefent. Warners beschuldigingen zouden vals zijn.

Het FIFA-onderzoek wekt de indruk volledig in scène te zijn gezet wanneer in oktober de *Daily Telegraph* de video van het CFU-congres openbaar maakt. Dat baart opzien, natuurlijk ook bij de vijftien zondaars van de Caraïbische bond die nog dezelfde dag door de FIFA worden verhoord. Warner wijst op die toevalligheid en zegt dat het materiaal 'door het secretariaat van de ethische commissie [is] vervaardigd'. De FIFA spreekt hem niet tegen.

Andere, soms heel gedetailleerde beschuldigingen spelen geen rol in het als onafhankelijk gepresenteerde FIFA-onderzoek. Toch reikte Warner meteen na het openbaar maken van de CFU-video heel veel materiaal aan in een verklaring. Hij wilde het proces van Bin Hammam bij het CAS niet hinderen, maar daarna flink uitpakken. Vooral over hoe ze met Blatter twee 'kruistochten' door Afrika en Azië hadden gemaakt, in 1998 en in 2002. 'Uw maag zal zich omdraaien van alle geschenken die Blatter uitdeelde om zijn twee verkiezingen veilig te stellen.'⁷³ Warner geeft een opsomming van zaken waarover FIFA-critici al jaren schrijven. 'Ik zal mededeling doen over de pogingen die ik als plaatsvervangend voorzitter van de financiële commissie heb ondernomen om erachter te komen wat het salaris van Sepp Blatter is. Het bedrag dat hem voor zijn functie als FIFA-president wordt gegeven was niet via de boeken en ook niet door rechtstreekse vragen te achterhalen.' Ook de invloed van Chuck Blazer binnen de CONCACAF

wil hij aan het licht brengen. 'Zijn afhankelijkheid van de beurs en hoe dat de financiële situatie van de CONCACAF beïnvloedde, het komt op tafel. U zult vernemen waarom ik zeven jaar geleden Blazers contract niet heb verlengd en waarom hij er nu, op het moment dat ik dit schrijf, nog altijd geen heeft. Zijn gekonkel zal de voetbalwereld verlammen, geen wonder dat hij zijn functie bij de CONCACAF wil neerleggen.' Inderdaad treedt Blazer aan het eind van het jaar terug. Warner zegt daarover: 'Omdat hij weet wat een vijfjaarscontrole van de CONCACAF-boeken voor hem betekent.' Daarin was genoeg te vinden 'wat de sponsors van de FIFA en de CONCACAF doet huiveren'.

Verhelderend is Warners schets van de stemverhoudingen vlak voor de verkiezing. 'Bij de laatste prognose had Blatter 90 en Bin Hammam 85 stemmen, van de 209 leden. Wie 105 stemmen krijgt heeft gewonnen. CONCACAF heeft er 35, waarvan de Caraïben 25. Het zou een interessante strijd zijn geworden, maar toen werd de regio door Blazer en Blatter in de uitverkoop gedaan. Ik had Blatter de openlijke steun van de CONCACAF geweigerd, hoewel hij voor een nachtelijke ontmoeting in Guatemala een privévliegtuig voor me had betaald.' Een man die jarenlang vicepresident is geweest verspreidt beschuldigingen over de hele wereld. Zou een organisatie die voor openheid vecht dan niet op zijn minst eventjes moeten nagaan of dat privévliegtuig heeft gevlogen en wie ervoor heeft betaald?

Warner komt met zaken waarover critici al jaren schrijven en die hij zelf steeds heeft ontkend. Kennelijk vertelt hij nu de waarheid, maar is hij ook bereid om met bewijzen te komen? Hij heeft niets meer te verliezen met zijn wraakactie, behalve een nieuwe geloofwaardigheid die iedereen nu eenmaal toekomt die in de rol van kroongetuige kruipt. Net zo lang tot hij op leugens wordt betrapt. Maar Warner begint bewijzen te leveren.

Hij geeft toe dat de FIFA-top hem voor zijn steun bij de verkiezingen vanaf 1990 de Caraïbische televisierechten voor het WK toespeelde. Hij kreeg de rechten tot en met het WK 2014 steeds voor een 'symbolische' spotprijs. In 2011 zijn hem dan ook de rechten voor de WK's van 2018 en 2022 aangeboden, deze keer in ruil voor hulp in de verkiezingsstrijd van Blatter. Dat had hij geweigerd.

De FIFA zwijgt op de meeste beschuldigingen, hoewel Warner de bond oproept hem 'openlijk tegen te spreken'. De FIFA laat het bij een gedeeltelijke verklaring die zich alleen richt op de toekenning van de rechten in de jaren negentig, tot en met het WK 2002. De rechten in de Caraïben waren destijds vrijwel waardeloos geweest, de opbrengst was aangewend als ontwikkelingshulp. Waarom een en ander is afgewikkeld via het privébedrijf van een official, laat de FIFA in het midden.⁷⁴ Ze legt zichzelf gewoon een 'informatiestop' op over het thema Warner.

Die komt op zijn beurt met het eerste bewijs van zijn beschuldigingen en

presenteert een handgeschreven notitie van secretaris-generaal Valcke over een deal met Blatter. Warner zegt dat die notitie bij de televisiecontracten voor 2010 en 2014 zat. Er staat: 'Jack, hierbij de overeenkomst, ondertekend door P. Deze is niet via alle gebruikelijke gremia en commissies gelopen. Daarom verzoek ik je er voorlopig geen ruchtbaarheid aan te geven.'⁷⁵ P. is binnen de FIFA de gebruikelijke afkorting voor president.

De FIFA geeft toe: 'Ja, het document lijkt authentiek. Maar de vraag is: om welke overeenkomst gaat het? Wat is de context?' In principe mocht de president overeenkomsten zelfstandig ondertekenen en die pas achteraf aan de bevoegde gremia voorleggen. 'Wanneer Warner wordt gevraagd om er nog geen ruchtbaarheid aan te geven, dan gebeurt dat alleen om de bevoegde gremia vooraf te informeren.'

Maar daarmee bevestigt de FIFA juist de beschuldiging van Warner: Blatter beslist in zijn eentje over belangrijke zaken, in dit geval kennelijk zelfs over de toewijzing van televisierechten; het bestuur en de bevoegde gremia worden achteraf 'geïnformeerd'. Omdat Blatter, zoals de FIFA zelf benadrukt, zelfstandig mag ondertekenen, heeft Warner hier een geldige overeenkomst in handen. De gremia achteraf informeren is juridisch gezien zinloos, maar verraadt tegelijkertijd dat een solistisch optreden achteraf pro forma in een besluit wordt veranderd. Was dat niet ook het geval bij Blatters gift van een miljoen aan de CONCACAF, vlak voor de verkiezingen? In feite zou het bestuur de 'deal' (Valcke) met Warner of de gift aan de CONCACAF helemaal niet meer kunnen wijzigen. Wie dat niet bevalt zou een klacht moeten indienen tegen de president met zijn zelfstandige tekenbevoegdheid.

De gang van zaken wekt de verdenking dat de aan Warner verkochte rechten sinds 1990 nooit zijn afgestemd op hun marktwaarde en nooit ter toewijzing zijn voorgelegd aan de bevoegde commissies van de FIFA. Terwijl de televisierechten tot de belangrijkste inkomstenbronnen van de FIFA behoren. De rechten die Warner toegespeeld heeft gekregen, zijn allang tientallen miljoenen waard; ze hadden moeten worden aanbesteed en niet door de president mogen worden doorgeschoven. Of is ook dat verenigbaar met de statuten? De FIFA heeft hier schade geleden.

Een paar weken later slaat de FIFA terug. Plotseling doet de organisatie onderzoek naar de 250.000 dollar die ze na de aardbeving in Haïti op 12 januari 2010 voor onmiddellijke hulp heeft overgemaakt aan Warner in Trinidad. De voorzitter van de Haïtiaanse voetbalbond zegt dat hij maar 60.000 dollar heeft gezien. Van nog eens 500.000 dollar die de Zuid-Koreaans Chung Mong-joon eveneens als hulp na de aardbeving had overgemaakt via de bond van Trinidad had hij helemaal niets gezien. Dat je dit allemaal wel kunt overlaten aan Warner heeft hij decennialang aangetoond aan de zijde van Havelange en Blatter, jaren waarin hij steenrijk werd: televisierechten, kaarten en jeugd-WK's, de man

eigende zich alles toe. Blatter moet het hebben geweten, maar hij liet hem begaan. Daarom valt de Haïti-aanval terug op de FIFA. De wereldvoetbalbond kent Warners innemende aard immers niet pas sinds diens aftreden in juni 2011.

Het zijn allemaal maar schermutselingen, van Warners tsunami is nog geen sprake. Ze hebben net zomin te maken met het FBI-onderzoek als met de informatiedragers die tal van privédetectives bezighouden. Ze belichten niet het gesjacher bij de toewijzing van de WK's en zijn geen verklaring voor de driecijferige miljoenenbedragen die opsporingsambtenaren op rekeningen van Grondona vermoeden. Maar ze vormen de zoveelste landmijn voor Blatters FIFA, die op zoek is naar een weg naar een vermeende zuivere toekomst. Of zou het gelet op de bijzondere persoonlijkheid van Warner nog mogelijk zijn om de mijn met een paar gebruikelijke hulpmiddelen onschadelijk te maken?

Maak het niet kapot

Er hangt iets in de lucht. De onrust groeit. Hoe hebben Poetins ongevoelige Russen en de schatrijke Qatarezen hun overwinningen behaald? De jagers zijn onderweg, maar ze hebben bewijzen nodig, vuurvast materiaal. Er wordt gesnuffeld aan de zakelijke tentakels van de woestijnstaat, met als kloppend hart de Qatar Investment Authority (QIA). Die staat te boek als het meest agressieve Arabische staatsfonds en zou minstens 75 miljard dollar in buitenlandse bedrijven hebben geïnvesteerd. Er zijn andere interessante bedrijven, zoals Qatar Diar, Qatar Gas en de Qatar Foundation, er is Qatar Sports Investment (QSI), waar Platini junior rondloopt, en er is het sportveiligheidscentrum ICSS. En er is natuurlijk nog veel meer.

Qatar heeft iets voor iedereen en van iedereen. Het staatje heeft het op twee na grootste aardgasveld op aarde; dankzij de productie van vloeibaar gas is Qatar een van de rijkste landen ter wereld. In Duitsland heeft Qatar belangen in Volkswagen en Porsche, in Zwitserland is het de grootste individuele aandeelhouder van de Zwitserse bank Credit Suisse, in Engeland geldt hetzelfde voor de Britse Barclays Bank en bovendien is het land daar eigenaar van winkelparadijs Harrods in Londen. Frankrijk waarborgt zijn energievoorziening via Doha. In het land van wereld- en Europees kampioen Spanje rekende het emiraat zelfs af met een taboe: na meer dan 100 jaar heeft de beste club van de wereld, FC Barcelona, voor het eerst shirtreclame. Het aanbod van de Qatar Foundation kon clubvoorzitter Sandro Rosell niet weerstaan. Vanaf de zomer van 2011 tot 2016 incasseert Barça 250 miljoen dollar, waarmee dit de duurste sponsorovereenkomst in de voetbalgeschiedenis is. Ook dat is opvallend, want een paar van Rosells miljoenentransacties met zijn sportvriend Teixeira houden justitie in Brazilië nog altijd bezig.

De zakenwereld van Qatar had tot en met 2 december 2010 te lijden onder de onzekerheid over het FIFA-besluit. Projecten liepen vast, niemand wist hoe het verder zou gaan, autoriteiten schoven besluiten voor zich uit. De zakelijke hotelreserveringen liepen sterk terug. Zo enorm belangrijk was de toewijzing van het WK: erna brak de goudkoorts uit. Er moeten 90.000 kamers worden gebouwd. Qatar wil het centrum van het Midden-Oosten worden voor sport- en luxueus toerisme, en niet meer afhankelijk zijn van grondstoffen alleen. Bedrijven uit het door de crisis getroffen Dubai verkassen naar Doha, er strijken bouw- en consultancyexperts neer. De stad bruist.

Hassan Al-Thawadi, voorzitter van het bidcomité en nu van het organisatiecomité, wordt woest van de vragen over corruptie. Hij ziet het grootste kwaad in het vrije kiesstelsel van de FIFA: tenslotte had iedereen van alles kunnen uithalen. Dat had voor permanente angst onder de concurrentie gezorgd; Al-Thawadi somt allerlei trucs van medekandidaten op.⁷⁶ Qatar was

actief op alle niveaus. Veel Afrikaanse landen verheugen zich op nieuwe stadions; enkele worden na het WK in Qatar afgebroken en in Afrika weer opgebouwd. Qatar sponsorde begin 2010 het congres van de Afrikaanse bond CAF in Angola. Een duidelijke schending van de regels: het emiraat kreeg als enige kandidaat toegang tot de vier Afrikaanse leden van het uitvoerend comité. Een poging om ook het congres van de UEFA te sponsoren mislukte, evenals het plan om de Zuid-Afrikaanse aartsbisschop Tutu te strikken als ambassadeur van de kandidatuur. Qatar had al 50.000 dollar geschonken aan een van Tutu's hulpinstellingen, het Tygerberg Children's Hospital in Kaapstad, toen bekend werd dat Tutu Australië steunde. De rivaal had Tygerberg meer dan 100.000 dollar geschonken.⁷⁷ Op dergelijke zaken doelt Al-Thawadi wanneer hij Qatar ziet als slachtoffer van een lastercampagne in een twijfelachtige FIFA-procedure.

Onder de naam 'Dream Academy' biedt Qatar in verschillende landen stimuleringsprojecten aan: ultramoderne voorzieningen met stadion, scholen, opleidingscentra en zelfs moskeeën. Het gaat om het scouten van talent. De grootste talenten uit de uitverkoren landen moeten in Doha de sterren van morgen worden, Qatar betaalt. Omdat eigen talent schaars is, moeten er tot en met het WK 2022 drommen balkunstenaars uit de derde wereld worden genaturaliseerd. Onder de vijftien deelnemers aan het gewilde programma zijn er toevallig zes die een stem hadden in de toewijzing van het WK: Thailand, Ivoorkust, Kameroen, Nigeria, Paraguay en Guatemala.

Een mysterieuze rol wordt gespeeld door een geldkoerier die sinds eind jaren negentig in Afrika actief is; insiders noemen hem de 'auto-bank'. De man zou fungeren als een soort stemmachine, die op het juiste moment goedgevulde enveloppen onder de juiste mensen verdeelt. Onder wie is van keer tot keer eenvoudig te bedenken, maar wie voedt deze 'autobank'?

De bonusvraag daarbij is: zouden dit soort onderzoeken geen lonende klus zijn voor alle ervaren politiemensen in de voetbalwereld? Ja, in principe wel. En het is zelfs al zo dat de prominente speurders uit de sportwereld sinds medio 2011 een nieuwe securityeenheid vormen. Dat is de organisatie waar ook Eaton zich bij aansluit: het International Centre for Sport Security (ICSS). In dit verband is het alleen wel een beetje opvallend dat het bedrijf gevestigd is in de Qatarese hoofdstad Doha. De voorzitter en de vicevoorzitter van het ICSS hebben voor de Qatarese luchtmacht gewerkt, de voorzitter heeft ook contacten in de inlichtingendienst.

De plots opgerichte non-profitorganisatie benoemt verschillende werkterreinen in de sport, die beslist hout snijden. Professionele evaluatie van eerdere evenementen, kennis bundelen en oplossingen vinden voor komende evenementen, verzekeringsvraagstukken, veiligheid voor de toeschouwers. Maar wat speelt zich eigenlijk af achter die vage façade van informatieverwerving en discrete veiligheidsoplossingen?

De veiligheid bij Olympische Spelen en WK's voetbal moet bijvoorbeeld worden geïntensiveerd en beter op elkaar worden afgestemd. Dat is goed, maar was dat al niet in goede handen bij tal van regeringen? Het is een lastige en zeer omvangrijke taak, maar daarvan heeft men zich altijd uitstekend gekwetend. Van ernstige incidenten of zelfs tragedies zoals bij de Spelen van 1972 in München is al lange tijd geen sprake meer.

Desondanks ontstaat plotseling een mondiaal actief sportveiligheidsinstituut, dat bemand wordt met vertegenwoordigers van de grote sportorganisaties – FIFA, IOC – en de grote mondiale opsporingsautoriteiten. Het wil de leiding nemen in de strijd tegen fraude, corruptie en bedreigingen voor de veiligheid in de sport. Het particuliere bedrijf wordt betaald door de nieuwe sportgrootmacht van de wereld.

‘Dit is een bijdrage van Qatar aan de veiligheid van de sportwereld,’ zegt Mohammed Hanzab, de voorzitter van het ICSS, op de website van het nieuwe orgaan. Daar brengt lord John Stevens, de voormalige baas van de Metropolitan Police in Londen, de niet al te revolutionaire boodschap dat de ‘bedreigingen voor de veiligheid van evenementen niet meer alleen uit lokale hoek, maar uit alle delen van de wereld komen’. Ook secretaris-generaal Ronald Noble van Interpol is present, hij wijst op terroristische dreigingen en denkt dat de uitdagingen het beste tegemoet kunnen worden getreden door net als in Qatar ‘experts bijeen [te] brengen voor de uitwisseling van informatie’.

Een bizarre versmelting wordt evident als Mike Lee van het Britse bureau Vero Communications in beeld komt, de belangrijkste adviseur van Qatar bij de WK-kandidatuur. Lee was souffleur bij meerdere verrassend succesvol verlopen kandidaatstellingen voor een WK of de Olympische Spelen. Niet alleen die van Qatar, maar ook die van Rio de Janeiro 2016 en Londen 2012. Nu strijdt de professionele stemmenbezorger met voormalige politiemensen en inlichtingendiensten voor de integriteit van de sport.

Kunnen sportofficials van schatrijke bonden discreet teruggrijpen op professionals die aan allerlei soorten gevoelige informatie kunnen komen? Wie controleert bijvoorbeeld hoe een sportveiligheidsorganisatie kennis vergaart en gebruikt aan de onrustige Golf?

Het is even wennen wanneer doorgewinterde persoonlijkheden uit de politiesector doorlopend de ‘integriteit van de sport’ als doel benoemen, en toch in dienst zijn van een wereldsport waarin show, spierballen, sponsors en zakelijke belangen als nergens anders centraal staan. Op de loonlijst staan van een sport waarin corruptie, nepotisme en doping kernthema's zijn, maar die tegelijkertijd een eigen jurisdictie heeft. En daarom wordt bedreigd, althans volgens de opsporingsmensen in overheidsdienst, door bijzondere gevaren als witwassen, handel in farmaceutische producten en infiltratie door de

georganiseerde criminaliteit.

Je zou denken dat dát de grootste gevaren voor de integriteit zijn.

De adviescommissie van het ICSS laat een vertrouwd netwerk zien. Het is een verzameling sleutelspelers: vakmensen uit de FIFA en het IOC, experts van Interpol, een afgevaardigde uit manipulatiemetropool Singapore en Britten als vertegenwoordigers van de meest markante en waardevolle competitie ter wereld. Met IOC-veiligheidsadviseur Peter Ryan en de hondstrouwe FIFA-man Horst R. Schmidt zijn de belangrijkste bonden vertegenwoordigd. Ryan heeft de FBI-opleiding doorlopen en was commissaris van politie in Australië en voorzitter van het Interpol Training Committee. Rick Parry was bestuursvoorzitter van de Premier League en van FC Liverpool, en in de jaren negentig was hij voorzitter van het bidcomité voor de Olympische Spelen in Manchester. Het zijn mensen die zich nooit kritisch hebben uitgelaten over bestuurlijke misstanden in de wereldsport. Ze zien de dreiging van buitenaf: daar waar de wereld tot nog toe heel goed voorbereid lijkt te zijn met opsporings- en justitiële autoriteiten. Ook van de partij is rechtenhandelaar Eric Drossart van IMG, die allang niets meer kwijt wil over het vuile spelletje dat toenmalig secretaris-generaal Blatter ooit met hem speelde. In de zakenwereld gaat het altijd om de contracten van morgen. Maar wat betekent dat voor de geloofwaardigheid?

Andere ICSS-experts: Khoo Boon Hui uit Singapore is sinds 2008 president van Interpol. Ali Soufan is een voormalige FBI-agent, die net als Louis Freeh een eigen bedrijf heeft: de Soufan Group. Toen hij nog in dienst was van de FBI, vertrouwde baas Freeh hem een van de hachelijkste missies ooit toe: het onderzoek naar de aanslag op de kruiser USS Cole. Het is een klein kringetje, men kent en waardeert elkaar en vormt netwerken. Soufan, die ook directeur is van de Academie voor Veiligheidsstudies in Qatar (QIASS), zegt dat zijn contacten met de FBI niet geleden hebben onder zijn afscheid in 2005, integendeel: 'Al mijn beste vrienden met wie ik uitga werken nog bij de FBI.'⁷⁸

Lord Stevens, tot 2005 commissaris van de Metropolitan Police in Londen en Brits veiligheidsadviseur, fungeert als een soort deken. In 2011 komen er scheurtjes in de lak. In de afluisteraffaire rond het Murdoch-concern komt aan het licht dat Stevens goede betrekkingen onderhoudt met hoge vertegenwoordigers van de mediagroep, vooral met degenen die later als gevolg van de affaire rond *News of the World (NotW)* in het nauw en soms ook in de gevangenis komen. Dat bericht zorgt voor opschudding onder de Britse bevolking en hoge politievertegenwoordigers: 'Die informatie is eens te meer een bewijs dat de relatie tussen de Met (de politie van Londen) en *NotW* totaal ongepast en een grote schande was,' aldus een woordvoerder, en een politica onthult: 'Pogingen om alle details te achterhalen over de relatie tussen de hoogste vertegenwoordigers van de Met en topmanagers van *NotW* kostten

evenveel moeite als het trekken van een tand.⁷⁹ Op 6 maart 2012 wordt lord Stevens gehoord door de commissie-Levenson over de af luisteraffaire en dan wordt zelfs bekend dat de voormalige commissaris van politie tot oktober 2007 een vorstelijk betaald contract als columnist bij de boulevardkrant had; per bijdrage incasseerde hij 7000 Britse pond. Hij beëindigde de samenwerking nadat *NotW* ervan werd beschuldigd de koninklijke familie af te luisteren.⁸⁰

Chris Eaton, de nieuwe bondgenoot van het ICSS, beschrijft in een video op de website de uitdagingen in de sport voor de toekomst als volgt: 'Ons doel is veiligheid bijna onzichtbaar te maken, een stille partner.' En zijn opvolger bij de FIFA, Ralf Mutschke, gebruikt zelfs het woord 'Interpol-familie', waarbinnen hij nog altijd veel contacten had.⁸¹

Anders dan over Qatar, dat zich onderhuids niet alleen ongerust blijft maken over zijn WK 2022, maar ook over zijn kandidatuur voor de Olympische Spelen van 2020 in Doha, is er over de successtrategie van de Russen (die in 2014 al de Olympische Winterspelen organiseren) vrijwel niets bekend. Hoe kan het ook anders? Poetins specialisten in het gemengde segment van sport en grondstoffenhandel hebben een stevig net gespannen in dat deel van de wereld, waar alleen inlichtingendiensten weten door te dringen. Volgens de Britse pers sluit ook de Russische voetbalwereld al contracten met het ICSS.⁸² Rusland is een maffialand en van de Russische regering hoef je maar weinig te verwachten, dat is samengevat het oordeel van de Amerikaanse ambassadeur in Moskou, dat prompt bij de toewijzing van het WK 2018 via Wikileaks werd gepubliceerd. Moskou wordt in telegrammen van de Amerikaanse ambassade afgeschilderd als een stad in de macht van de 'kleptocratie,' de heerschappij van dieven. Politie, veiligheidsmensen en ambtenaren zouden steekpenningen incasseren, die steeds verder omhoog worden doorgegeven, soms tot in het Kremlin. Dat wordt op zijn beurt in de Amerikaanse telegrammen bestempeld als 'centrum van een constellatie officiële en pseudo-officiële oplichtingspraktijken', aldus de *New York Times*. Rusland is 'sterk gecentraliseerd, soms meedogenloos en onveranderlijk cynisch en corrupt'.⁸³

Ook de Britse *Guardian* citeert stevige teksten uit de Wikileaks-documenten: criminelen worden in Rusland feitelijk in bescherming genomen door de politie, de geheime diensten en het Openbaar Ministerie. Volgens de vertrouwelijke berichten grijpen Russische autoriteiten terug op de maffia om bepaalde handelingen te kunnen uitvoeren die 'een overheid anders niet passen'. Naar inschatting van de Amerikaanse ambassade schakelen Russische spionnen voor speciale taken de maffia in.

De Russische sport wemelt van de geheim agenten. Russische atleten gaan soms in de fout en vallen bij een dopingtest massaal door de mand, maar Russische officials weten hun handen altijd schoon te houden. In het voetbal zijn

dat behalve de oligarchen mensen als Vjatsjeslav Koloskov, aan wie Blatter ooit 125.000 dollar liet overmaken terwijl de Rus helemaal niet in het uitvoerend comité zat. Koloskov heeft uitstekende contacten met zijn oude kameraden in het bestuur, Blatter voorop. Hij is weliswaar alleen nog maar erevoorzitter van de Russische voetbalbond, maar voor de kandidatuur wordt hij ingeschakeld als verbindingsman naar de FIFA. Dat voorstel komt uit het bevriende Oekraïne: van Grigori Surkis, bestuurslid van de UEFA. Hij is de eigenaar van Dynamo Kiev, waar inmiddels ook vrienden van Poetin geld in hebben gestoken. De Russische sport beschikt nog altijd over het oude netwerk, dat ook de voormalige Sovjetrepublieken omvat.

Ook Wit-Rusland. Daar reizen voor de verkiezing herhaaldelijk hoge voetbalofficials naartoe, want vanuit Minsk kunnen ze zonder douaneformaliteiten in Moskou komen. Vlak voor de verkiezing doet het gerucht de ronde dat de Russen hebben samengewerkt met Qatar.

Naar buiten toe schermen de Russen zich met professionele onverbiddelijkheid af. Maar in eigen land gaan ze zo nu en dan slordig om met gevoelige documenten. Al in 2009 komt een brief van sportminister Koedrin aan premier Poetin in handen van de niet al te kritische media. De brief gaat vergezeld van de voorlopige begroting voor de WK-kandidatuur. Daarin is een post opgenomen die alles zegt over de mentaliteit van de reclamecampagne. Er worden miljoenen begroot voor 'diensten van internationale experts en adviseurs, deskundige ondersteuning voor het bidbook, ontwikkeling van de belangrijkste strategieën', en bovendien voor de 'verwerving en analyse van inside-information uit de FIFA, de UEFA en andere continentale bonden'. Hierbij staat in onschuldige openheid een andere begrotingspost: 'Werken met de leden van het uitvoerend comité van de FIFA'. Twee miljoen dollar wordt daarvoor begroot, de totale begroting bedroeg in die tijd ongeveer achttien miljoen dollar.⁸⁴ Maar een paar maanden later wordt de begroting officieel verhoogd naar het vage bedrag van '30 tot 50 miljoen dollar'.⁸⁵ Misschien is juist het bedrag voor het 'werken met de leden van het uitvoerend comité van de FIFA' wel aanzienlijk verhoogd. Wat wordt daar eigenlijk mee bedoeld? Therapeutisch pottenbakken, liedjes zingen?

Een andere sterke man achter de kandidatuur van Rusland is voetbalpeetvader Alimzan Tochtachoenov. De Oezbeek van geboorte vestigde in 2002 de aandacht op zich met Olympiagate: de manipulatie van de beslissing bij het paarrijden op de schaats tijdens de Winterspelen in Salt Lake City ten gunste van de Russen Elena Beresnaja en Anton Sicharoelidse. Bekentenissen van betrokkenen en telefoontaps van de FBI en de Italiaanse fiscale recherche tonen aan dat het Russische paar met behulp van een Frans jurylid olympisch kampioen werd, en als tegenprestatie zouden de Franse Marina Anissina en Gwendel Peizerat met Russische hulp olympisch kampioen ijsdansen zijn

geworden. In deze affaire kende het IOC het Canadese paar Jamie Salé en David Pelletier achteraf een gouden medaille toe, maar de beslissing in het ijsdansen bleef ongewijzigd. En dat terwijl de uit Rusland afkomstige Anissina niet alleen een tijdje in het huis van Tochtachoenov in Parijs had gewoond, maar er ook op een opname van een telefoongesprek te horen was hoe 'Alik', de bijnaam van Tochtachoenov, de moeder van de aanstaande olympisch kampioene al voor de finale met de gouden medaille feliciteerde. Hij had de zwendel via een tussenpersoon in Salt Lake City geregeld, zelf was hij in zijn huis in Italië gebleven.

Maanden later gaat hij de gevangenis in. De Italiaanse fiscale recherche heeft twee jaar lang onderzoek naar hem gedaan wegens witwassen en contacten met de maffia, waarbij zijn telefoons worden afgeluisterd. Wanneer de opsporingsambtenaren over de afspraken in Salt Lake City horen, denken ze eerst aan een grap. Navraag bij Interpol wijst uit dat er een arrestatiebevel van de FBI tegen Tochtachoenov loopt wegens fraude en corruptie, waarna de Italianen toeslaan.⁸⁶

Alik zit bijna een jaar achter de tralies, maar dat gaat niet ten koste van zijn goede contacten. Het Italië van Berlusconi wijst een uitleveringsverzoek van de VS af. De Amerikanen willen Tochtachoenov wegens tal van delicten vervolgen, maar hij komt op borgtocht vrij en woont sindsdien in Peredelkino, een chique wijk van Moskou. Zijn tussenpersoon in Salt Lake City, de voorzitter van de Russische jeugdsportbond, wordt in 2005 in Moskou op straat doodgeschoten. Maar Alik gaat het goed in het sportrijk van Poetin. Het zou voor hem riskant zijn om Rusland te verlaten, want de FBI heeft het arrestatiebevel nog altijd niet ingetrokken. Maar in Moskou is Alik van onbesproken gedrag, en hij is nodig. Hij is stichtingsvoorzitter van de Russische voetbalbond⁸⁷ en zakelijk actief in bouwprojecten voor het EK 2012 in Oekraïne.⁸⁸ Zo nu en dan komen er prominente bezoekers langs, zoals Sepp Blatter. Alik is nog maar net anderhalf jaar op vrije voeten na het Olympiagate-schandaal of er duiken foto's op waarop de twee lachend en proostend te zien zijn op een voetbalfeest in de mondaine China Club. Op de achtergrond de opgewekte Koloskov, die de twee heeft samengebracht. Ook Platini is bij dat feest in 2005 aanwezig.

In de sport heeft Alik uitstekende contacten, hij was zelf voetballer. Hij is onder andere actief op de transfermarkt: tot zijn clientèle behoorde de Georgische international Kakha Kaladze, die lange tijd basisspeler was bij AC Milan. Als makelaar deed Alik zaken tot in Argentinië. De man die volgens de FBI tot het Moskouse Ismailovskaja-syndicaat behoort is niet alleen goed bevriend met voetballers als de Oekraïener Andrej Sjvetsjenko, maar ook met de Russische tennishelden Jevgeni Kafelnikov, Andrej Medvedev en Marat Safin en met ijshockeygrootheid Pavel Boere.

Een andere goede vriend is het Russische IOC-lid Sjamil Tarpisjtsjev. Hij was

minister van Sport onder Boris Jeltsin en in de jaren negentig betrokken bij de verdwijning van enkele miljarden dollars uit het nationale sportfonds.

Tarpisjtsjev had daarom vaak problemen om de VS binnen te komen.⁸⁹ Daar komt ook Koloskov graag. Hij verklapt na de toewijzing van het WK dat Poetin in de aanloop naar de verkiezing 'minstens een derde' van de leden van het uitvoerend comité had ontmoet. 'We hebben dat geheimgehouden, maar nu kunnen we het zeggen.'⁹⁰

Het vermogen van Tochtachoenov komt voor een groot deel uit de drugs- en wapenhandel, schrijft *Rusland aktuell* onder verwijzing naar een rapport van Interpol.⁹¹ Hij woonde in penthouses in Rome en Milaan en heerste over stromannen en dekmantelfirma's. Die kregen grote bedragen van rekeningen bij de Bank of New York; volgens de Italiaanse fiscale recherche zou er 50 miljoen dollar aan maffiageld zijn witgewassen: 'Het geld kwam uit Moskou en werd via de Kaaimaneilanden en de Britse Maagdeneilanden naar de Bank of New York doorgesluisd.'⁹² Het arrestatiebevel tegen Tochtachoenov in de VS werd opgesteld door de New Yorkse FBI-agent William E. McCausland, een routinier van de afdeling voor georganiseerde criminaliteit in Eurazië.⁹³

‘Maak me niet kapot’

Jarenlang had ISL sportofficials omgekocht en in ruil daarvoor lucratieve marketingrechten gekregen. Dat voedde de verdenking van misbruik van bevoegdheid. Ook Blatter zou in kleine kring spottend over smeergeld hebben gesproken als ‘oxygène’, als zuurstof.⁹⁴ Speciaal aanklager Thomas Hildbrand startte in 2005 een procedure, die halverwege 2010 werd geseponeerd op basis van artikel 53 van het Zwitserse Wetboek van Strafrecht. De FIFA en twee beschuldigde officials betaalden in totaal 5,5 miljoen frank schadevergoeding. In artikel 53 staat: ‘Als de dader de schade heeft vergoed of alle in redelijkheid van hem te verwachten inspanningen heeft verricht om het door hem veroorzaakte onrecht te compenseren, dan ziet de bevoegde instantie af van strafvervolgung, doorverwijzing naar de rechtbank of een straf.’ Een seponering volgens artikel 53 vereist dus dat de bewijzen heel sterk zijn en dat er strafrechtelijk relevante gegevens aanwezig zijn die tot een veroordeling zouden kunnen leiden. Ook moet de procedure aanhangig zijn gemaakt, anders kan die niet worden geseponeerd.

Vervolgens is een ‘seponeringsbeschikking’ opgesteld, die meer dan 40 pagina’s beslaat. Daarin staat de morele dimensie van de jarenlange miljoenenfraude ten koste van het voetbal. Nee, Blatter zelf is nooit ten laste gelegd dat hij geld heeft geïncasseerd. Maar dat hij ervan wist en toestond dat collega’s toetastten, en wat er met de miljoenen aan smeergeld is gebeurd die in 1997 per ongeluk op een FIFA-rekening belandden, dat moet in dat document staan. Daarom dringen media in Zwitserland en Engeland aan op openbaarmaking van de seponeringsbeschikking.

De betrokkenen verzetten zich daartegen via juridische weg, ook de FIFA. Dat is verbazingwekkend. De wereldvoetbalbond had namelijk naar aanleiding van de seponering van het strafrechtelijk onderzoek in juni 2010 laten weten: ‘De FIFA-president is in deze aangelegenheid vrijgesproken van welke nalatigheid dan ook.’ Waarom laat die president dan een document dat hem helemaal vrijspreekt van nalatigheden niet openbaar maken? De wereld wil toch zien dat het niet Blatter was die ervoor gezorgd heeft dat de FIFA de dossiers en zelfs de beklagdenbank van justitie haalde, maar iemand anders?

Op 23 december 2011 honoreert het Obergericht van Zug het verzoek van de media om het ISL-document openbaar te maken. Maar de vrijspraak van de FIFA-president wijst de rechtbank resoluut van de hand. Tegen de bewering van de betrokkene dat hij onschuldig is, moet ‘worden ingebracht dat een seponering conform artikel 53 van het Wetboek van Strafrecht [...] vereist dat de dader de overtreding erkent’. Dat was gebeurd, en daarom verwerpen de rechters de vrees van de FIFA dat de inhoud van het ISL-document tot ‘niet nader toegelichte verdachtmakingen’ zou kunnen leiden. De verdenkingen in het document

zouden zelfs tot een proces kunnen leiden, dat blijkt immers uit de toepassing van artikel 53. Ook het bezwaar dat de voorvallen te lang geleden hebben plaatsgevonden wordt verworpen. De rechtbank constateert dat de berichtgeving over mogelijke corruptie bij de FIFA aanhoudt: 'De belangstelling voor de FIFA resp. haar officials en voor de hardnekkige geruchten rond vermeende smeergelddbetalingen is onverminderd groot.'⁹⁵

En passant brengt het vonnis aan het licht hoe de FIFA aankijkt tegen een vrije pers. Volgens de voetbaladvocaten heeft die weliswaar 'een zekere functie in het democratische staatsbestel', maar als 'schakel tussen overheid en bevolking'. Is dat werkelijk de rol van een vrije pers of eerder die van de voorlichtingsdiensten van bedrijven, bonden en instanties? Vanuit FIFA-optiek hebben onderzoeksjournalisten een gevaarlijk belang, 'namelijk de verkoop van hun product en de verhoging van hun eigen marktwaarde'.⁹⁶ Al met al gaf het geen pas dat het Openbaar Ministerie 'bakzeil haalt in reactie op sensationele beschuldigingen in de media'. Dat klinkt als paniek.

De inhoud van de seponeringsbeschikking moet zo belangrijk zijn dat de verdachten er 5,5 miljoen frank voor overhadden om een strafproces te voorkomen. Wie betaalt er nu 5,5 miljoen wanneer hij weet dat de beschuldigingen onhoudbaar zijn? Het ISL-document beschrijft de rol van de FIFA-top, die van de betalingen op de hoogte was, maar niets heeft ondernomen. Volgens de mensen die het kennen moet de inhoud voldoende zijn om Sepp Blatter van de troon te stoten.⁹⁷

Onderzocht is wie wanneer welke gelden kreeg. De opsporingsambtenaren moesten bewijs leveren van concrete betalingen aan bepaalde personen, die daarover zwegen. Er is gekeken naar vergelijkbare betalingen in al die jaren en gezocht naar een systematiek. Zijn er hoofdlijnen van het smeergeldsysteem van ISL in kaart gebracht? Het ondernemingsstrafrecht maakte het mogelijk dat er 'subsidiar' een onderzoek naar de FIFA werd ingesteld. Als verdachten gebruikmaken van hun zwijgrecht en bewijzen niet concreet genoeg zijn, dan kan een bedrijf of organisatie in hun plaats in de beklagdenbank belanden.

Zoals in het geval van de FIFA. Die moest haar grote naam door het slijk laten halen om een leidinggevende persoon te beschermen wie de strafbare feiten niet concreet genoeg aan te wrijven waren. Een unicum. Dat is het allergrootste schandaal en laat zien hoe goed de peetvaders het voorhebben met het wereldvoetbal: de FIFA zelf is verdachte in een strafproces geworden.

De misleiding van het publiek wordt tot het uiterste doorgevoerd. Het laatste gevecht voor het Zwitserse Bundesgericht is onderdeel van een verdragingsstrategie. Zoals gebruikelijk worden ook andere verklaringen afgegeven. Blatter bezweert sinds de herfst van 2011 dat hij het document wel wil vrijgeven, maar tot het eind van dat jaar loopt ook het beroep van de FIFA

daartegen. Deskundigen beoordelen deze vertraging als een puur schijngevecht. Juristen zijn het erover eens dat elk van de drie betrokken partijen de seponeringsbeschikking te allen tijde openbaar zou kunnen maken. Ook de FIFA heeft een exemplaar, dat Blatter zou kunnen vrijgeven. De belangstelling gaat immers alleen uit naar zijn rol. Voor de voorgewende privacybescherming van niet-beschuldigde derden zou probleemloos kunnen worden ingestaan door hun namen onleesbaar te maken. Niemand is erin geïnteresseerd.

In maart 2012 krijgt Blatter de volgende klap te verduren. Nu roept de Raad van Europa hem officieel op de seponeringsbeschikking vrij te geven. De Raad meldt dat er achter gesloten deuren ook gesproken is met speciaal aanklager Thomas Hildbrand.⁹⁸ Ook verlangt de Raad van de FIFA dat er een onderzoek wordt ingesteld naar de herverkiezing van Blatter tot president. In het bijzonder moet er antwoord komen op de vraag of Blatter zijn functie van zittend FIFA-president in de verkiezingsstrijd heeft misbruikt. Dat staat in een 20 pagina's dik rapport dat de commissie voor cultuur, wetenschap, onderwijs en media van de Raad op 7 maart publiceert. Onder de kop 'Good governance en ethiek in de sport' oefenen de politici ook kritiek uit op de matige transparantie van de financiële situatie van de FIFA. Ze verbazen zich vooral over de loonkosten en maken pikante vergelijkingen. Zo betaalde het Europese Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg in 2010 voor 47 rechters en 629 medewerkers slechts 55 miljoen euro aan salarissen, terwijl de FIFA voor 387 werknemers en 24 leden van het uitvoerend comité 102 miljoen euro uitgaf. Er dreigt een finale botsing van culturen: gezond verstand versus FIFA-reglementen en rekbare bepalingen.⁹⁹

Er blijft dus genoeg hoop voor het voetbal: dat een van de vele mijnen zal ontploffen in monopoliebedrijf FIFA, dat ongebreideld woekerende inkomsten in steeds dikkere verdedigingsmuren kan investeren. In advocaten, adviseurs, onderzoekers, pr-strategen, in alles wat voor geld te koop is. Menige goede naam hangt aan de lange arm van de heimelijke wereldregenten, menig instituut liet zich aan hun geldinfuus leggen; dat is verontrustend. Dat zijn alarmsignalen die veel verder reiken dan de sport.

En hoe zit het met de politiek en met de vertegenwoordigers van het openbaar gezag? De Raad van Europa heeft een begin gemaakt. Dat geldt ook voor het kabinet-Rousseff in Brazilië, waar het WK 2014 plaatsvindt. Maar nog altijd bezwijken – niet alleen in Zwitserland – veel te veel mensen voor de duivelse aantrekkingskracht van de voetbalwereld. Het is een branche die – om met Blatter te spreken – alle religies heeft overtroefd. Het is het grootste zwarte gat van de moderne tijd.

'Sport kan hoop geven,' filosofeert FIFA-hervormer Mark Pieth, het 'kan een alternatief model [worden] voor de heersende corruptiecultuur'. De FIFA ziet hij daar ver van verwijderd. 'Daarvoor moeten eerst de navenante structuren worden aangebracht en de geschikte voorbeelden in de bestuurlijke gremia

terechtkomen.¹⁰⁰

Wacht even: Sepp Blatter is geen voorbeeld? Dat ziet de baas van de FIFA totaal anders. 'Ik word vaak bestempeld als missionaris,' zegt hij. 'Maak me niet kapot. Want het is een missie om met het voetbal iets in beweging te kunnen zetten wat de mensen goeddoet.'¹⁰¹

Maak me niet kapot; wat een grote woorden. Alsof het voetbal kan praten.

Nawoord bij de Nederlandse uitgave

De research voor *FIFA Maffia* werd afgerond in maart 2012. Op diverse plaatsen in het boek verwijst auteur Thomas Kistner naar de seponeringsbeschikking inzake ISL en spreekt hij de verwachting uit dat openbaarmaking ervan mogelijk opheldering zal kunnen geven over de rol van Blatter in de ISL-smeergeldaffaire. In februari 2012 waren Havelange en Teixeira bij het Bundesgericht, de hoogste Zwitserse gerechtelijke instantie, in beroep gegaan tegen openbaarmaking.

Op 11 juli 2012 heeft de Zwitserse justitie de betreffende documenten inderdaad vrijgegeven. Daaruit blijkt dat Havelange in maart 1997 omgerekend een bedrag van 1,25 miljoen euro van ISL ontving. Zijn toenmalige schoonzoon Ricardo Teixeira werd op dezelfde manier 10,5 miljoen rijker.¹ Maar de namen van niet beschuldigde derden zijn in het document geanonimiseerd. Zo is Blatter 'onherkenbaar' gemaakt met de naam P1, een slechte vermomming, zoals hij ook zelf erkent.²

In een op 12 juli op de FIFA-website gepubliceerd vraaggesprek geeft Blatter toe dat hij altijd heeft geweten van de ISL-betalingen. Maar volgens hem was er destijds geen sprake van illegale inkomsten. 'Zulke betalingen konden zelfs van de belastingen worden afgetrokken,' zegt hij. Hij had zich bovendien niet kunnen voorstellen dat multimiljonair Havelange zich op die manier zou verrijken, aldus Blatter. Op het FIFA-congres van mei 2012 riep Blatter nog op tot een staande ovatie voor Havelange, wiens gezondheid broos zou zijn.

Maar mede onder druk van de publieke opinie en de pers besluit hij enkele dagen later tot een draai van 180 graden. Havelange moet weg, vertelt hij op 15 juli aan de Zwitserse krant *SonntagsBlick*. 'Na deze gebeurtenissen kan hij geen erevoorzitter blijven.'³ Een week daarvoor had het hoofd van de Duitse voetbalcompetitie, Reinhard Rauball, Blatter tot aftreden opgeroepen. Alleen 'zonder iemand die zelf overal bij betrokken was' kan de wereldvoetbalbond de noodzakelijke hervormingen doorvoeren, zei Rauball tegen *Die Welt*.⁴

Blatter trekt zich daar niets van aan. Op 17 juli zet hij weer zo'n zogenaamde 'grote stap' in het proces dat moet leiden tot goed sportbestuur, *good governance* in managementtaal. Hij benoemt een ethische commissie, onder leiding van een Amerikaanse aanklager (Michael Garcia) en een Duitse rechter (Hans-Joachim Eckert). Het uitvoerend comité van de FIFA had op het congres van mei in Boedapest het mandaat verworven om de ethische commissie samen te stellen. Daarop werd stevige kritiek uitgeoefend. Blatter zou zijn favoriete mensen bij elkaar zoeken. Blatter kwam niet, zoals velen hadden verwacht, met de naam van Luis Moreno Ocampo, de Argentijnse jurist die tot juli 2012 voor het Internationaal Strafhof van Den Haag werkte. Ocampo, een hooggewaardeerde kandidaat, moest het afleggen tegen Garcia, die in de VS als procureur werkte in zaken betreffende het witwassen van geld en wapenwetten. Eckert is een Duitse

rechter die voor het gerechtshof van München werkt. Hij moet volgens de nieuwe ethische regels van de FIFA uitspraken gaan doen over door Garcia aangereikte dossiers. De ethische commissie krijgt een jaar de tijd om de corruptie in de FIFA te onderzoeken.⁵

Complicerende factor is dat er een verjaringstermijn van tien jaar bestaat. De smeergeldkwestie rond erevoorzitter Havelange, uit maart 1997, zal daarom niet kunnen worden onderzocht. Het is deze zaak waarin Blatter als toenmalige secretaris-generaal, de hoogste voetbalambtenaar, een dubieuze rol speelde.⁶ Het schandaal wordt al jaren aan de kaak gesteld door vasthoudende onderzoeksjournalisten uit Engeland, Duitsland en Zwitserland. Zij werden dit jaar uitgenodigd mee te werken aan het hervormingsproces van de FIFA, maar weigerden. In plaats daarvan eisten ze openbaarheid van de boeken.⁷

BIJLAGEN

Afkortingen

AFA, Asociación del Fútbol Argentino, Argentijnse voetbalbond.

AFC, Asian Football Confederation, Aziatische voetbalfederatie.

AIM, American International Media Broadcasting, Amerikaanse radiozender.

ASO, Amaury Sports Organisation, onderdeel van de Franse mediagroep EPA.

BIG, Basel Institute on Governance, onafhankelijke non-profitdenktank voor onderzoek en advies met betrekking tot governancevraagstukken.

BKA, Bundeskriminalamt, Duitse federale recherche.

Caf, Confédération Africaine de Football, Afrikaanse voetbalbond.

Cas, Court of Arbitration for Sport, hooggerechtshof in sportzaken.

CBF, Confederação Brasileira de Futebol, Braziliaanse voetbalbond.

Cecafa, Voetbalbond voor Oost- en Centraal-Afrika.

CFU, Caribbean Football Union, Caraïbische voetbalbond.

CONCACAF, Confederation of North and Central American and Caribbean Association Football, voetbalfederatie van Noord- en Centraal-Amerika en de Caraïben.

Conmebol, Confederação Sul-Americana de Futebol, Zuid-Amerikaanse voetbalbond.

DFB, Deutscher Fußball-Bund, Duitse voetbalbond.

EBU, European Broadcasting Union, Europese Radio Unie.

ECA, European Club Association, Vereniging van Europese clubs.

ECN, European Consultancy Network, Europees network van adviesbureaus, universiteiten, Kamers van Koophandel, deskundigen en anderen die samenwerken in projecten die worden gefinancierd door de Europese Commissie of andere internationale en bilaterale organisaties.

EWS, Early Warning System, vroegtijdig waarschuwingssysteem.

FFA, Football Federation Australia, Australische voetbalfederatie.

FFU, Football Federation of Ukraine, Oekraïense voetbalfederatie.

FIFA, Fédération Internationale de Football Association, Internationale voetbalfederatie.

FINA, Fédération Internationale de Natation, Internationale

zwemfederatie.

FRF, Federatia Româna de Fotbal, Roemeense voetbalfederatie.

FSE, Football Supporters Europe, Vereniging van Europese voetbalsupporters.

GIG, Global Interactive Gambling, organisatie voor het interactief wedden op wedstrijden.

IAAF, International Association of Athletics Federations, Internationale Atletiek Unie.

IACA, International Anti Corruption Academy, Internationale anticorruptieacademie.

ICCS, International Centre for Sport Security, Internationaal centrum voor veiligheidsvraagstukken op sportgebied.

IGC, Interpol Governance Committee.

IGC, Independent Global Committee, onafhankelijke governancecommissie van de FIFA.

IMG, International Management Group, wereldwijd opererende onderneming op het gebied van sport, mode en media.

INEA, Institute for European Affairs, analysebureau m.b.t. Europese aangelegenheden.

IOC, International Olympic Committee, Internationaal Olympisch Comité.

ISL, International Sport and Leisure, handelsonderneming in aan- en verkoop van rechten.

ISSM, holding van ISL.

Kowoc, Korean World Cup Organising Committee, organisatiecomité voor het WK in Korea.

LOC, Local Organising Committee, organisatiecomité voor het WK in Zuid-Afrika.

MFA, Malta Football Association, Maltese voetbalbond.

NOC, National Olympic Committee, Nationaal Olympisch Comité.

OCA, Olympic Council of Asia, Olympisch Comité van Azië.

OECD, Organisation for Economic Co-operation and Development, Organisatie voor Europese Samenwerking en Ontwikkeling.

OFC, Oceania Football Confederation, voetbalfederatie van Oceanië.

PETA, People for the Ethical Treatment of Animals,

dierenbeschermingsorganisatie.

PZPN, Polskiego Związku Pilki Nożnej, Poolse nationale voetbalbond.

QIA, Qatar Investment Authority, investeringsautoriteit van Qatar.

QSI, Qatar Sports Investments, investeringsfonds voor de sport, Qatar.

TI, Transparency International, niet-gouvernementele organisatie voor de bestrijding van corruptie.

TRACE, Transparent Agents and Contracting Entities, non-profitorganisatie die voorziet in compliance bij multinationale ondernemingen en hun tussenpartners m.b.t. het tegengaan van omkoping.

UEFA, Union of European Football Associations, Europese Voetbal Unie.

UFA, vroeger Universum Film AG; tegenwoordig UFA Film & TV Produktion GmbH, Duitse film- en televisiemaatschappij.

USFF, United States Soccer Federation, voetbalfederatie van de Verenigde Staten.

VBS, Eidgenössisches Departement für Verteidigung, Bevölkerungsschutz und Sport, ministerie van Defensie, Bescherming Bevolking en Sport, Zwitserland.

Literatuur

- Bianchetti, *Gebrochenes Eis – Intrigen aus der Welt des Eiskunstlaufs*, Wenen, 2006.
- Galeano, *Der Ball ist rund*, Zürich, 2006.
- Gebauer, *Olympische Spiele – die andere Utopie der Moderne*, Frankfurt am Main, 1996.
- Gruppe, *Horst Dassler – Revolution im Weltsport*, München, 1992.
- Guelfi, *L'Originale*, Parijs, 1999.
- Hill, *Sichere Siege – Fußball und organisiertes Verbrechen*, Toronto, 2008.
- Hutchison, *Die heilige Mafia des Papstes*, München, 1998.
- Jennings, *Foul! Hinter der Fassade der Fifa*, Londen, 2006.
- Jennings, *Geld, Macht und Doping – das Ende der olympischen Idee*, München, 1992.
- Kistner en Schulze, *Die Spielmacher*, München, 2001.
- Kistner en Weinreich, *Muskelspiele – ein Abgesang auf Olympia*, Berlijn, 1996.
- Kistner en Weinreich, *Das Milliardenpiel*, Frankfurt am Main, 1998.
- Kistner en Weinreich, *Der Olympische Sumpf*, München, 2000.
- Kuper, *Football against the enemy*, Londen, 1994.
- Mendez, *Admiral Lacoste, wer hat General Actis getötet?*, Buenos Aires, 1984.
- Payne, *Olympic Turnaround – Die olympische Wende*, Bad Reichenhall, 2006.
- Roth, *Unfair Play – wie korrupte Manager, skrupellose Funktionäre und Zocker den Sport beherrschen*, Frankfurt am Main, 2011.
- Smit, *Pitch Invasion – Drei Streifen gegen Puma*, Frankfurt am Main, 2005.
- Smith, *Ces messieurs Afrique*, Parijs, 1997.
- Strasser en Becklund, *Swoosh – the unauthorized story of Nike and the men who played there*, San Diego, 1991.
- Sugden en Tomlinson, *Badfellas: Fifa-family at war*, Londen, 2003.
- Vassort, *Mafia – et comportement mafieux*, Caen, 2010.
- Weinreich (uitg.), *Korruption im Sport – mafiose Dribblings, organisiertes Schweigen*, Leipzig, 2006.

Noten

Inleiding

1. De Bambi is de media- en televisieprijs van de Hubert Burda mediagroep die jaarlijks in Duitsland wordt uitgereikt. Blatter kreeg hem in 2005 in de categorie communicatie.
2. KPMG-Management Letter over tussenbalans 2000.
3. BBC Radio 5 Live, 11 juli 2010.
4. Het betreffende document is inmiddels, op 11 juli 2012, door de Zwitserse justitie vrijgegeven.

Een gentlemen's club

1. FIFA.com, 2 november 2009.

Een man wil omhoog

1. Smit, *Drei Streifen gegen Puma*, Frankfurt am Main, 2005.
2. Smit, *Drei Streifen gegen Puma*, Frankfurt am Main, 2005, p. 165.
3. Gruppe, *Horst Dassler, Revolution im Weltsport*, München, 1992, p. 139.
4. Gruppe, *Horst Dassler, Revolution im Weltsport*, Biographie, München, 1992, p. 139.
5. Smit, *Drei Streifen gegen Puma*, Frankfurt am Main, 2005, p. 81.
6. *Der Spiegel*, 'Dassler will alles kontrollieren', nr. 23, 2 juni 1986.
7. *Bild-Zeitung*, 'Präsidentenstuhl durch Bestechung?', 1 maart 1974.
8. Keith Bosworth, Sunday Times, in: *Foul!, Hinter der Fassade der Fifa*, Andrew Jennings, Londen, 2006.
9. *20 Minuten online*, www.20min.ch, 28 juni 2008.
10. De Stasi-berichten van 'IM Möwe' worden in veel boeken aangehaald.
11. Kistner en Weinreich, *Muskelspiele. Ein Abgesang auf Olympia*, Berlijn, 1996, p. 86.
12. Deutsche Presse-Agentur e.a., 28 september 2011.
13. Smit, *Drei Streifen gegen Puma*, Frankfurt am Main, 2005, p. 195.
14. Smit, *Drei Streifen gegen Puma*, Frankfurt am Main, 2005, p. 161.
15. Smit, *Drei Streifen gegen Puma*, Frankfurt am Main, 2005, p. 161.

16. Smit, *Drei Streifen gegen Puma*, Frankfurt am Main, 2005, p. 164.
17. Kistner en Weinreich, *Das Milliardenenspiel*, Frankfurt am Main, 1998, p. 57.
18. Brief Cavan aan advocaat Rene Simon, 3 september 1981.
19. Gesprek van de auteur met de weduwe van Käser, 1997.
20. Smit, *Drei Streifen gegen Puma*, Frankfurt am Main, 2005, p. 165.
21. *Der Spiegel*, 'Dassler will alles kontrollieren', nr. 23, 2 juni 1986.
22. Smit, *Drei Streifen gegen Puma*, Frankfurt am Main, 2005, p. 204.
23. *Weltwoche*, nr. 21, 2007.
24. Interview *Weltwoche*, 'Ich brachte menschliche Wärme', nr. 21, 2007.
25. *NZZ online*, 17 september 2011.
26. *Sonntagszeitung*, 1 januari 2011.
27. Smit, *Drei Streifen gegen Puma*, Frankfurt am Main, 2005, p. 204.
28. *Wirtschaftswoche*, 30 maart 2006.
29. Kistner en Weinreich, *Das Milliardenenspiel*, Frankfurt am Main, 1998.
30. Gesprek van de auteur met Pelé, september 1997.
31. *Süddeutsche Zeitung*, 27 september 1997.
32. Gesprek van de auteur met Ellert Schramm, voorjaar 1998.
33. *Berliner Zeitung*, 3 april 2008.
34. Opgetekend door de auteur bij het proces op 11 en 12 maart in Zug. Verslag in de *Süddeutsche Zeitung*, 12 en 13 maart 2008.
35. Opgetekend door de auteur bij het proces op 11 en 12 maart in Zug. Verslag in de *Süddeutsche Zeitung*, 12 en 13 maart 2008.
36. Brief Drossart aan Blatter, archief van de auteur.
37. Brief Drossart aan Blatter, archief van de auteur.
38. Kistner en Weinreich, *Das Milliardenenspiel*, Frankfurt am Main, 1998, p. 151.
39. Dit voorval wordt bevestigd door iemand die erbij was.
40. *Sunday Times*, 12 november 1995, gebaseerd op Reuter.
41. *Associated Press*, 21 maart 1998.
42. *Süddeutsche Zeitung*, 9 juni 1998.
43. 'The Untold Campaign of FIFA Presidency around East Africa', Farah Addo, voorzitter Somalische Voetbalbond, 5 maart 2002.

Primus inter pares

1. *Tages-Anzeiger Zürich*, 29 oktober 2010.
2. Memo 'betreffend Sutter Kontroll AG', Schallhart aan Zen-Ruffinen, 8 juni 2000, archief van de auteur.
3. Mail secretariaat secretaris-generaal aan Battaini, 8 augustus 2000, archief van de auteur.
4. Brief Johansson aan Blatter, 23 december 2001, archief van de auteur.

5. Brief Zen-Ruffinen aan Weber, 7 september 1998, archief van de auteur.
6. Brief advocatenkantoor NKF aan financieel directeur Linsi, 19 mei 2000.
7. Brief Blatter aan Weber, 12 februari 2001, archief van de auteur.
8. Notitie Jon Doviken, 19 mei 2001, archief van de auteur.
9. *Süddeutsche Zeitung*, 29 mei 2001.
10. *Sonntagszeitung*, Zwitserland, 1 januari 2011.
11. Brief NKF aan Blatter, 28 mei 2001, archief van de auteur.
12. Mail Zen-Ruffinen aan Linsi, 11 juni 2001, archief van de auteur.
13. *Bilanz*, 'Sepp Blatter, der Pate gewinnt immer', 30 juni 2004.
14. Brief Johansson aan Blatter, 11 juni 2001, archief van de auteur.
15. Brief Blatter aan Johansson, 2 juli 2001, archief van de auteur.
16. Brief Johansson aan alle nationale bonden van de FIFA, 25 maart 2002, archief van de auteur.
17. Document Score, 'Budgets 2002', archief van de auteur.
18. Interne notitie in FIFA-dossier, 4 april 2002, archief van de auteur.
19. Openbare akte, notariaat Meilen, 2 mei 2002, archief van de auteur.
20. Aangifte 'tegen Joseph S. Blatter betreffende verdenking van verduistering en misbruik van bevoegdheid', 10 mei 2002, archief van de auteur.
21. Memo aan financieel directeur Linsi, 18 november 2000, archief van de auteur.
22. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 30 april 2011.
23. Seponeringsbeschikking van het arrondissement I in het kanton Zürich, 20 november 2002.
24. 'Klarstellung – FIFA-Präsident Blatter antwortet auf die Anschuldigungen des Generalsekretärs vom 3.5.2002', document van 18 mei 2002, archief van de auteur.
25. *Süddeutsche Zeitung*, 14 januari 2012.
26. Brief Bin Hammam aan Chung, 22 mei 2002, archief van de auteur.
27. Brief Al-Saadi Muammar Gaddafi aan Blatter, 6 maart 2002, archief van de auteur.
28. Brief Dasmunsi aan de FIFA-president, 25 april 2002, archief van de auteur.
29. *Blick*, 30 mei 2002.
30. Verklaring van een getuige tegenover de auteur.
31. Vonnis Zwitsers Bundesgericht, 11 juli 2005.
32. Archief van de auteur.
33. Interview *Spiegel online*, 28 mei 2004.
34. *Süddeutsche Zeitung*, bijdrage van de auteur.
35. Verklaring Winfried Herrmann.
36. *Sonntagszeitung*, Zwitserland, 1 januari 2011.
37. *Süddeutsche Zeitung*, 25 juni 2010.
38. *Sonntagszeitung*, 27 juni 2010.
39. Gesprek Thomas Hildbrand met de auteur.

40. *Weltwoche*, nummer 49/10 van december 2010.
41. Zie bijvoorbeeld de video van de persconferentie op nationofswine.ch.
42. Voetbaltalkshow *Liga total! Lounge*, 13 december 2011.
43. Vonnis van het US District Court, Southern District, New York.
44. B&T, Australisch instituut voor de marketingbranche, 2 november 2011.
45. www.sportfachhandel.com, 1 juli 2011.
46. M. Payne, *Olympic Turnaround*.
47. Vonnis van het US District Court, Southern District, New York.
48. *Sonntagszeitung*, 28 oktober 2007.
49. Mail Warner aan de auteur, 11 januari 2012.
50. *Berliner Zeitung*, 28 juni 2007.
51. Mailwisseling met MasterCard, 7 januari 2012.
52. Mail FIFA aan de auteur, 17 januari 2012.
53. Mail FIFA aan de auteur, 17 januari 2012.
54. *Sonntagszeitung*, 8 oktober 2006.
55. *Scottish Mail on Sunday*.
56. transparencyinsport.org.
57. *Guardian*, 29 mei 2007.
58. *Süddeutsche Zeitung*, 3 februari 2003.
59. *Spiegel*, 3 februari 2003.
60. *MSEshort*, 29 juni 2005.
61. *International Herald Tribune*, 6 augustus 2006.
62. *Sunday Express Scotland*, 3 januari 2010.
63. *Süddeutsche Zeitung*, 5 januari 2010.
64. *Wirtschaftswoche*, 7 juni 2002.
65. *Süddeutsche Zeitung*, 3 september 2010.
66. *Süddeutsche Zeitung*, 3 september 2010.
67. dpa-AFX, 5 september 2011.
68. Kistner en Schulze, *Die Spielmacher*, DVA.
69. *Süddeutsche Zeitung*, 22 april 2003.
70. *Süddeutsche Zeitung*, 22 april 2003.
71. *Süddeutsche Zeitung*, 21 februari 2003.
72. *Süddeutsche Zeitung*, 27 februari 2003.
73. *Süddeutsche Zeitung*, 15 juli 2000.
74. *11Freunde*, 24 februari 2011.
75. tunisia-live.net, 19 december 2011.
76. *Süddeutsche Zeitung*, 3 februari 2012.
77. Jennings, *Foul*, 2006.

1. Mail Warner van 12 januari 2012.
2. *Sunday Times*, 31 oktober 2011.
3. ZDF, 18 december 2011.
4. *L'Équipe*, 13 december 2010.
5. *The Guardian*, 29 augustus 2011.
6. Gesprek met de auteur, maart 2011 in Qatar.
7. *Foul*, 1 juni 2011, ARD.
8. *Le Monde*, 14 januari 2012.
9. Het betreffende document is inmiddels, op 11 juli 2012, door de Zwitserse justitie vrijgegeven.
10. Jennings, *Foul*, 2006.
11. *Sunday Herald*, 6 april 2008.
12. *Sonntagszeitung*, 1 januari 2011.
13. *Sydney Morning Herald*, 1 juli 2010.
14. *Sydney Morning Herald*, 1 juli 2010.
15. De Nationalrat is de grootste kamer van het Zwitserse parlement en wordt via evenredig kiesrecht gekozen.
16. De Bundesrat is de Zwitserse regering en bestaat uit zeven leden.
17. *Weltwoche*, 24 februari 2012.
18. *Der Olympische Sumpf*, 2000, Kistner en Weinreich.
19. Brief L. Sandri, 11 januari 2001.
20. *Blick*, 10 januari 2002.
21. Brief Limmat-Stiftung aan Zen-Ruffinen, FIFA-hoofdkantoor, 10 januari 2002.
22. dpa-AFX, 18 maart 2009.
23. *Berliner Zeitung*, 23 november 1994.
24. *Spiegel*, 3 november 2010.
25. Eichborn, *Unfair Play*, 2011.
26. Intern UEFA-rapport van 7 januari 2010.
27. *Süddeutsche Zeitung*, 2 februari 2011.
28. stern.de, 12 januari 2012.
29. Bloomberg, 13 januari 2012.
30. Intern FIFA-rapport, archief van de auteur.
31. Mail van 1 december 2010 aan de auteur.
32. BBC, 10 juni 2010.
33. linkedin.com / in / chriseatonfi fa.
34. Jennings, *Foul*, 2006.
35. *Wall Street Journal*, 19 november 2011.
36. Mail aan de auteur.
37. *Indian Express*, 24 juni 2011.
38. *Basler Zeitung*, 15 november 2010.
39. Contract project Offside, 26 januari 2010.
40. *The Telegraph*, 7 februari 2011.

41. *Zürcher Tagesanzeiger*, 13 februari 2009.
42. *Blick*, 13 maart 2009.
43. *Süddeutsche Zeitung*, 5 maart 2008.
44. *Konzept des Bundesrates für eine Sportpolitik in der Schweiz*, 30 november 2000.
45. *Le Monde*, 14 januari 2012.
46. *Finanzbericht 2010*, p. 104.
47. De Ständerat is een van beide kamers van het Zwitserse parlement en bestaat uit afgevaardigden van de kantons.
48. Zürcher Geschnetzeltes is een gerecht bestaande uit plakjes vlees, op Zürcher wijze klaargemaakt.
49. FIFA.com, 2 november 2009.
50. Persbericht van het Bundesamt für Sport, 7 oktober 2011.
51. *Süddeutsche Zeitung*, 6 oktober 2011.
52. *Süddeutsche Zeitung*, 30 november 2011.
53. Jusletter, 14 maart 2011.
54. *Sonntagszeitung*, 1 januari 2012.
55. *Daily Mail*, 23 januari 2012.
56. Gesprek met de auteur, 28 januari 2012.
57. *Hindustan Times*, 22 januari 2012.
58. insideworldfootball.biz, 28 januari 2012.
59. *Süddeutsche Zeitung*, 5 maart 2012.
60. *Süddeutsche Zeitung*, 5 maart 2012.
61. *Süddeutsche Zeitung*, 14 december 2006.
62. *taz*, 29 mei 1998.
63. *Süddeutsche Zeitung*, 3 februari 2011.
64. Gesprek met de auteur, 22 oktober 2010.
65. *Süddeutsche Zeitung*, 23 oktober 2010.
66. Persbericht UEFA, 30 oktober 2010.
67. Roth, *Unfair Play*, 2011.
68. *Süddeutsche Zeitung*, 3 februari 2011.
69. dpa-AFX, 31 oktober 2010.
70. Roth, *Unfair Play*, 2011.
71. *Süddeutsche Zeitung*, 3 februari 2011.
72. Spiegel-online, 8 december 2011.
73. Dudek: Polens unmoralische Moralisten, 17 oktober 2009 heise.de.
74. *Fakt*, 14 december 2011.
75. foot01.com, 22. 1. 2012.
76. insideworldfootball.biz, 28 januari 2012.
77. *Journal de Dimanche*, foot01, 22 januari 2012.
78. *Welt*, 2 juli 2011.
79. Inmiddels heeft de FIFA op 5 juli 2012 in beginsel ingestemd met plaatsing

- van camera's op de doellijn.
80. 20min.ch, 27 januari 2012.
 81. *Daily Mail*, 29 september 2011.
 82. sportspromedia.com, 27 januari 2012.
 83. UEFA.com, 17 februari 2012.
 84. Arabianbusiness.com, 27 januari 2010.
 85. *Tribuna da Bahia*, 17 februari 2012.
 86. Eurosport.yahoo.com, 16 februari 2012.
 87. Deutschlandfunk, 17 december 2011.
 88. Deutschlandfunk, 23 februari 2012.
 89. FAIR, onderzoeksrapport van september 2010 – 'Killing Soccer in Africa'.
 90. FAIR, onderzoeksrapport van september 2010 – 'Killing Soccer in Africa'.
 91. FAS, 20 november 2011.
 92. Gesprekken met de auteur, footballspeak.com.
 93. Gesprekken met de auteur, footballspeak.com.
 94. blo.wsj.com, 6 oktober 2011.
 95. Reuters, 16 augustus 2011.
 96. Reuters, 16 augustus 2011.
 97. Mail aan journalist Andrew Jennings; de Brit bracht deze zaak aan het rollen.
 98. Mail, 16 september 2011.
 99. Mail, 31 augustus 2011.
 00. Archief van de auteur.
 101. Mail van 19 december 2001.
 102. FIFA-website.
 103. Jennings, *Foul*, 2006.
 104. Play the Game, 29 september 2006.
 105. *Businessweek*, 28 december 2011.
 06. *Daily Mail*, 9 februari 2012.
 107. *Süddeutsche Zeitung*, WM-Bibliothek, 2006.
 108. Archief van de auteur.
 09. *Las Vegas Review Journal*, 15 september 2011.
 110. *National Journal Daily*, 11 oktober 2011.
 111. *Independent Australia*, 18 augustus 2011.
 112. 28 mei 2001, archief van de auteur.
 113. Reuters, 16 augustus 2011.
 114. *Telegraph*, 14 december 2011.
 115. Gesprekken, archief van de auteur.
 116. *Daily Telegraph*, 7 december 2011.
 117. *Daily Telegraph*, 7 december 2011.

Blessuretijd

1. *worldfootballinsider*, 8 februari 2011.
2. ARD, *Foul*, 1 juni 2011.
3. ZDF, 18 december 2011.
4. *The Guardian*, 1 december 2001.
5. De complete lijst met garanties staat op transparencyinsport.org.
6. *RIA Novosti*, 19 januari 2012.
7. *Süddeutsche Zeitung*, 1 april 2011.
8. <http://www.arabianbusiness.com/power500/?skip=10>.
9. *Revista Piauí*, nummer 58/11.
10. Documenten in het archief van de auteur.
11. *Daily Telegraph*, 6 mei 2011.
12. *Daily Telegraph*, 6 mei 2011.
13. Vertrouwelijke rapporten van april tot juli 2011, archief van de auteur.
14. Persbericht FIFA, 9 mei 2011.
15. Persverklaring Duitse federale recherche, 31 januari 2012.
16. Reuters, 30 april 2011.
17. Mailwisseling Noble met de auteur, november/december 2011.
18. Mailwisseling Noble met de auteur, november/december 2011.
19. *AP*, 12 mei 2011.
20. *Schweizer Fernsehen*, 9 mei 2011.
21. *Süddeutsche Zeitung*, 11 mei 2011.
22. *worldfootballinsider*, 6 mei 2011.
23. Vertrouwelijke rapporten van april tot juli 2011, archief van de auteur.
24. Mailwisseling Noble met de auteur, november/december 2011.
25. *zeit-online*, 29 september 2011.
26. Verklaring Warner, o.a. in *The Guardian*, 18 oktober 2011.
27. *The Australian*, 29 november 2011.
28. Correspondentie met Marangos, 2 tot 6 maart 2012.
29. [Insideworldfootball.biz](http://insideworldfootball.biz), 29 mei 2011.
30. *Mirror*, 30 mei 2011.
31. skynews.com, 30 mei 2011.
32. skynews.com, 30 mei 2011.
33. sportsillustrated.cnn.com, 18 januari 2012.
34. Uitnodiging Petersen, 'Revelations of Bribery', 30 mei 2011.
35. Mededeling Zwitserse justitie, 31 mei 2011.
36. *Revista Piauí*, nummer 58/11.
37. *Handelszeitung*, 7 december 2011.
38. *Handelszeitung*, 7 december 2011.
39. <http://blogs.wsj.com/corruption-currents/2012/01/26/qa-alexandra-wrage-on->

- the-new-fifa-governance-committee/.
40. transparencyinsport.org.
 41. *Zürcher Tages-Anzeiger*, 10 december 2011.
 42. Persverklaring Interpol, 2 december 2011.
 43. bild.de, 1 februari 2012.
 44. *Süddeutsche Zeitung*, 19 december 2011.
 45. sz.online, 31 december 2011.
 46. *Zürcher Tages-Anzeiger*, 10 december 2011.
 47. faz.net, 25 januari 2012.
 48. Zeit.online, 2 februari 2012.
 49. faz.net, 25 januari 2012.
 50. *The Guardian*, 14 februari 2012.
 51. Mailwisseling Noble met de auteur, november/december 2011.
 52. Persverklaring Duitse federale recherche, 31 januari 2012.
 53. http://de.wikipedia.org/wiki/Internationale_Anti-Korruptionsakademie.
 54. 'Memorandum of Understanding' tussen IACA en BIG, 2 september 2010.
 55. http://www.parlament.ch/ab/frameset/d/n/4901/370606/d_n_4901_370606_3706
 56. *The Guardian*, 10 februari 2012.
 57. *dapd*, 30 januari 2012.
 58. FIFA.com, 17 februari 2012.
 59. *Der Spiegel*, 12 september 2011.
 60. Mail aan de auteur, 4 januari 2012.
 61. *Süddeutsche Zeitung*, 4/5 februari 2012.
 62. *Der Standard*, 9 december 2011.
 63. bloomberg.com, 9 december 2011.
 64. *hrsport*, 16 december 2011.
 65. *Schweizer Fernsehen*, 9 mei 2011.
 66. Mailwisseling Noble met de auteur, november/december 2011.
 67. *Businessweek*, 16 december 2011.
 68. diepresse.com, 30 januari 2012.
 69. spiegel.de, 10 november 2011.
 70. espn.go.com, 19 januari 2012.
 71. Mail Warner aan de auteur.
 72. Verklaring Petrus Damaseb, 20 oktober 2011.
 73. *The Guardian*, 18 oktober 2011.
 74. *Süddeutsche Zeitung*, 14 januari 2012.
 75. Archief van de auteur.
 76. Hassan Al-Thawadi, gesprek met de auteur, 30 maart 2011.
 77. *Daily Telegraph*, 28 november 2011.
 78. *Frontline*, 13 september 2011.
 79. *The Independent*, 12 december 2011.
 80. Hackinginquiry.org, 6 maart 2012.

81. *Wiesbadener Tagblatt*, 17 maart 2012.
82. *Daily Mail*, 9 maart 2012.
83. sueddeutsche.de, 2 december 2010.
84. *Novaja Gazeta*, 20 april 2009.
85. vesti.ru, Russische internetkrant, 8 december 2009.
86. *Neue Zürcher Zeitung*, 28 augustus 2002.
87. *Sunday Herald*, 25 januari 2009.
88. *Financial Times Deutschland*, 8 december 2010.
89. Kistner/Weinreich, *Der Olympische Sumpf*, München 2000, p. 164.
90. Roth, *Unfair Play*, Frankfurt am Main 2011, p. 119.
91. www.aktuell.ru/russland/panorama/eislauf_und_mafia_skandaltraechtig_verq
92. *Neue Zürcher Zeitung*, 28 augustus 2002.
93. fl1.findlaw.com.
94. *Sonntagszeitung*, 27 juni 2010.
95. Obergericht Zug, vonnis van 22 december 2011.
96. Obergericht Zug, vonnis van 22 december 2011.
97. Rodrigo Paiva, 28 januari 2012.
98. http://assembly.coe.int/ASP/NewsManager/EMB_NewsManager-View.asp?ID=7453&L=2
99. *Handelszeitung Schweiz*, 7 maart 2012.
00. zeit.online, 2 februari 2012.
101. ARD, *Foul*, 1 juni 2011.

Nawoord bij de Nederlandse uitgave

1. *de Volkskrant*, 16 juli 2012.
2. FIFA-website.
3. *de Volkskrant*, 16 juli 2012.
4. *de Volkskrant*, 16 juli 2012.
5. *de Volkskrant*, 18 juli 2012.
6. *de Volkskrant*, 18 juli 2012.
7. *de Volkskrant*, 18 juli 2012.

Belangrijke personen

- Abramovitsj, Roman: Russische oligarch, eigenaar van FC Chelsea.
- Achmetov, Rinat: Oekraïens oligarch.
- Adamu, Amos: FIFA-bestuurslid uit Nigeria, wegens omkoperij geschorst.
- Addo, Farah: voorzitter Somalische voetbalbond.
- Al-Dabal, Abdullah: voormalig FIFA-bestuurslid uit Saudi-Arabië.
- Al-Khalifa, Salman Bin Ibrahim: voorzitter van de voetbalbond van Bahrein.
- Almajid, Phaedra: ex-medewerkster bij de kandidatuur van Qatar voor het WK 2022, klokkenluider die haar aantijgingen introk.
- Aloulou, Slim: voormalig FIFA-bestuurslid uit Tunesië.
- Al-Thani, Hamad Bin Khalifa: emir van Qatar.
- Al-Thani, Jassim: zoon van de emir van Qatar.
- Al-Thawadi, Hassan: zoon van de emir van Qatar.
- Anissina, Marina: Russische ijsdanseres, won in 2002 in Salt Lake City goud voor Frankrijk.
- Anouma, Jacques: FIFA-bestuurslid uit Ivoorkust.
- Arantes do Nascimento, Edson (Pelé): Braziliaanse voetbalheld, minister van Sport tussen 1998 en 1992.
- Austin, Lisle: voorzitter van de voetbalbond van de Bahama's, door de FIFA geschorst.
- Balmelli, Marco: lid van het Basel Institute on Governance (BIG).
- Battaini, Flavio: voormalig FIFA-manager.
- Bauer, Thomas: curator bij het faillissement van het sportagentschap ISL.
- Beauvois, Daniel: manager bij ISL.
- Beckenbauer, Franz: voorzitter Duitse WK-kandidatuur, FIFA-bestuurslid, erevoorzitter FC Bayern.
- Ben Ali, Zine el-Abidine: verdreven staatspresident van Tunesië.
- Berlioux, Monique: voormalig directeur Sport bij het IOC.
- Berlusconi, Silvio: voormalig premier van Italië, voorzitter van AC Milan.
- Bin Hammam, Mohamed: voormalig vice-president van de FIFA, voormalig voorzitter van de Aziatische voetbalbond AFC, jarenlang vertrouweling

van Blatter, wegens corruptie door de FIFA levenslang geschorst.

Blair, Tony: voormalig Brits minister-president.

Blatter, Corinne: dochter van Sepp Blatter.

Blatter, Marco: broer van Sepp Blatter.

Blatter, Philippe: neef van Sepp Blatter.

Blatter, Sepp: FIFA-voorzitter sinds 1998, daarvoor secretaris-generaal sinds 1981, sinds 1975 in dienst bij de FIFA.

Blazer, Chuck: FIFA-bestuurslid uit de VS.

Blazer, Jason: zoon van Chuck Blazer.

Blazer, Marci: dochter van Chuck Blazer.

Bonadio, Claudio: officier van justitie, Buenos Aires.

Botta, Charles: Zwitserse architect, heeft goede connecties met de FIFA.

Botta-Salzmann, Christine: echtgenote van C. Botta, directeur van het kantoor van de FIFA-voorzitter.

Bouchardeau, Lucien: scheidsrechter uit Niger.

Boutros Boutros: bestuurslid communicatie bij FIFA-sponsor Emirates.

Braun, Egidius: voormalig voorzitter Duitse voetbalbond.

Brennan, Mel: voormalig medewerker bij de CONCACAF in New York.

Brooks, Rebekah: topmanager bij Murdochs Mediaconcern News Corps.

Browne, Selby: handelaar in tv-rechten uit Trinidad en Tobago.

Büchel, Roland Rino: Zwitsers parlamentslid, voormalig medewerker van ISL.

Byrom, Enrique: agent voor onder meer verkoop van kaarten, jarenlange relatie van de FIFA.

Byrom, Jaime: broer van Enrique Byrom.

Cameron, David: Brits minister-president.

Carraro, Franco: Italiaanse sportofficial.

Casillas, Iker: aanvoerder van het Spaanse nationale elftal.

Champagne, Jérôme: Blatters beleidsadviseur van 1999 tot 2009.

Chung Mong-joon: jarenlang bestuurslid van de FIFA tot 2011.

Clinton, Bill: voormalig president van de VS.

Codesal, Edgardo: scheidsrechterofficial bij de CONCACAF.

Coe, Sebastian: voorzitter van de ethische commissie van de FIFA.

Coelho, Antonio Carlos: Braziliaans zakenman.

Collins, Damian: lid van het Britse parlement.

Collins, John: Amerikaans advocaat, CONCACAF.

d'Alessandro, John: voorzitter van IOC-topsponsor John Hancock.

Damaseb, Petrus: vicevoorzitter van de ethische commissie van de FIFA, Namibië.

Dassler, Horst: baas van Adidas, oprichter van ISL.

de Andrade, Castor: casinokoning uit Brazilië.

de Coubertin, Pierre: oprichter van het IOC.

de Gregorio, Walter: FIFA-directeur communicatie.

de Luca, Eduardo: secretaris-generaal Conmebol.

Demajo, Norman Darmanin: voorzitter van de voetbalbond van Malta.

Dempsey, Charles: voorzitter van de voetbalbond van Oceanië.

D'Hooge, Michel: FIFA-bestuurslid, België.

Diack, Lamine: voorzitter van de wereldatletiekbond IAAF, Senegal.

Drossart, Eric: hoofd Europa bij IMG, België.

Eaton, Chris: directeur Interpol, chef veiligheid bij de FIFA, werkt anno 2012 voor ICSS in Qatar.

Ebersol, Dick: chef sport bij het Amerikaanse televisieconcern NBC.

Erzik, Senes: FIFA-bestuurslid, Turkije.

Freeh, Louis: voormalig directeur van de FBI, werkt met zijn eigen veiligheidsbedrijf voor de FIFA.

Fusimalohi, Ahongalu: voormalig FIFA-bestuurslid, Tonga, in 2010 wegens corruptie geschorst.

Gagg, Walter: Zwitserse medewerker van de FIFA.

Galan, Miguel: voormalig FIFA-directeur, Chili.

Grondona, Julio: FIFA-bestuurslid, Blatters plaatsvervanger, Argentinië.

Guelfi, André: Franse zakenman.

Gulati, Sunil: voorzitter van de Amerikaanse voetbalbond.

Gurría, Angel: secretaris-generaal OECD.

Hahn, Dieter: topmanager bij het Kirch-concern.

Hainer, Herbert: bestuursvoorzitter Adidas.

Hargitay, Peter: speciaal adviseur van Sepp Blatter.

Havelange, João (Jean Marie Faustin Godefroid Havelange): FIFA-erevoorzitter, FIFA-voorzitter van 1974 tot 1998, Brazilië.

Hayatou, Issa: FIFA-vicevoorzitter, voorzitter van de Afrikaanse voetbalbond Caf, Kameroen.

Herren, Andreas: voormalig FIFA-woordvoerder.

Herson, Richard: Amerikaans zakenman.

Hildbrand, Thomas: speciaal aanklager in de zaak ISL-FIFA, Zwitserland.

Hill, Declan: specialist m.b.t. manipulatie van wedstrijduitslagen, schrijver, Canada.

Hirsch, Günther: voormalig president van het hooggerechtshof, lid van de ethische commissie van de FIFA, Duitsland.

Honecker, Erich: tussen 1971 en 1989 leider van de communistische partij van de DDR.

Hubmann, Urs: officier van justitie, Zürich.

Infantino, Gianni: secretaris-generaal van de UEFA, Zwitserland.

Jeannette, Christian: jarenlang medewerker van Horst Dassler.

Jennings, Andrew: auteur van kritische boeken over de FIFA, Engeland.

Johansson, Lennart: voormalig FIFA-vicevoorzitter, UEFA-voorzitter van 1990 tot 2007, Zweden.

Jordaan, Danny: chef kandidatuur en organisatie voor de WK 2010, Zuid-Afrika.

Kafelnikov, Jevgeni: Russische tennisprof.

Kaladze, Kakha: Georgische voetbalprof.

Kamel, Saleh Abdullah: grootindustriël, Saudi-Arabië.

Kanhai, Angenie: secretaris-generaal CFU.

Kfourri, Juca: journalist, Brazilië.

Killanin, Michael: voormalig IOC-voorzitter, Ierland.

Kirch, Leo: televisieondernemer.

Kissinger, Henry: voormalig Amerikaans minister van Buitenlandse Zaken.

Koloskov, Vjatsjeslav: voormalig FIFA-bestuurslid en voorzitter van de Russische voetbalbond.

Köppel, Roger: Zwitsers journalist.

Lacoste, Carlos Alberto: chef organisatie bij de WK in 1978 in Argentinië, lid van de Argentijnse junta, FIFA-bestuurslid.

Lato, Grzegorz: voorzitter Poolse voetbalbond, nam deel aan de WK's van 1974 en 1978.

Lee, Mike: adviseur bij de succesvolle kandidatuur van Qatar voor het WK van 2022, Engeland.

Lefkaritis, Marios: bestuurslid van FIFA en UEFA, Cyprus.

Leoz, Nicolás: FIFA-bestuurder, voorzitter van de Zuid-Amerikaanse bond Conmebol.

Limacher, Peter: voormalig directeur discipline zaken en chefspeurder bij de UEFA, Zwitserland.

Linsi, Urs: voormalig secretaris-generaal bij de FIFA, eerder directeur Financiën.

Lord, Frederick: Interpol-medewerker, Australië.

Louis-Dreyfus, Robert: Adidas-directeur, mede-eigenaar van Infront.

Lowy, Frank: ondernemer en voorzitter Australische voetbalbond.

Lüthi, Cesar W.: handelaar in sportrechten, Zwitserland.

Machline, Matias: Braziliaans zakenman.

Makudi, Worawi: FIFA-bestuurslid, voorzitter van de voetbalbond van Thailand.

Malms, Christoph: voorzitter van de Raad van Bestuur van ISL, zwager van Horst Dassler.

Mamic, Zdravko: Kroatische voetbalofficial.

Mandela, Mandla: kleinzoon van Nelson Mandela.

Mandela, Nelson: eerste zwarte president van Zuid-Afrika.

Mandela, Zenani: achterkleindochter van Nelson Mandela.

Manzo, Rodolfo: speler van het Peruaanse nationale elftal.

Marangos, Spyros: voetbalofficial, Cyprus.

Markovic, Vlatko: voorzitter Kroatische voetbalbond.

Maurer, Ueli: lid van de Zwitserse Bondsregering.

Mayer-Vorfelder, Gerhard: voormalig FIFA-bestuurslid, ex-voorzitter Duitse nationale voetbalbond.

Mbeki, Thabo: voormalig president Zuid-Afrika.

Mehles, Thorsten: hoofddirecteur van economisch detectivebureau Prevent.

Meier, Urs: scheidsrechter op WK, Zwitserland.

Merkel, Angela: bondskanselier Duitsland.

Mielke, Erich: minister voor Staatsveiligheid in de DDR en in deze hoedanigheid ook hoofd van de Stasi.

Mifsud, Joseph: voormalig bestuurslid van FIFA en UEFA, Malta.

Moreno, Byron: scheidsrechter op WK, Ecuador.

Mucha, Joanna: minister van Sport, Polen.

Murdoch, Rupert: mediatycoon, Australië.

Mutko, Vitali: FIFA-bestuurslid, Rusland.

Mutschke, Ralf: voorheen Interpol, BKA, chef veiligheid bij de FIFA.

Nally, Patrick: Engels expert in sportreclame.

Neocleous, Neoclis: advocaat, Cyprus.

Netzer, Günter: handelaar in rechten bij Infront, voormalig speler van het Duitse nationale elftal.

Nieto, Antonio Jesús López: scheidsrechter op WK.

Nobel, Peter: advocaat, Zwitserland.

Noble, Ronald: secretaris-generaal van Interpol.

Obama, Barack: president van de Verenigde Staten.

Oblitas, Juan: speler van het Peruaanse nationale elftal.

Ogi, Adolf: voormalig lid van de Zwitserse Bondsregering.

Olsson, Lars-Christer: voormalig directeur-generaal UEFA, Zweden.

Paiva, Rodrigo: assistent van Ricardo Teixeira, Brazilië.

Paterno, Joe: voetbalcoach, Verenigde Staten.

Payne, Michael: sportmarketingexpert, Engeland.

Perumal, Wilson Raj: veroordeeld voor manipulatie van voetbaluitslagen, Singapore.

Pieth, Mark: compliance-expert, directeur van het Basel Institute on Governance (BIG).

Platini, Laurent: zoon van Michel Platini, topmanager bij het

sportinvesteringsfonds van Qatar.

Platini, Michel: voorzitter UEFA, vicevoorzitter FIFA, voormalig speler van het Franse nationale elftal.

Poetin, Vladimir: president van Rusland.

Preska, Loretta: rechter, New York.

Radmann, Fedor: expert op het gebied van WK- en Olympiadekandidatuur, Duitsland.

Raouraoua, Mohamed: FIFA-bestuurslid, Algerije.

Rida, Hany Abo: FIFA-bestuurslid, Egypte.

Rimet, Jules: FIFA-voorzitter (1921-1954), Frankrijk.

Rodrigues, Christopher: bestuursvoorzitter van Visa, VS.

Rogge, Jacques: IOC-voorzitter, België.

Rosell, Sandro: voorzitter van FC Barcelona, voormalig manager bij Nike.

Rothenberg, Alan: Amerikaans advocaat, voormalig bestuurslid CONCACAF, voorzitter van de voetbalbond van de VS.

Rous, Stanley: FIFA-voorzitter, voorganger van Havelange.

Rummenigge, Karl-Heinz: bestuursvoorzitter Bayern München, voorzitter van de vereniging van Europese clubs ECA, Duitsland.

Salguero, Rafael: FIFA-bestuurslid, Guatemala.

Sandu, Mircea: UEFA-bestuurslid, Roemenië.

Sarkozy, Nicolas: voormalig president van Frankrijk.

Schenk, Sylvia: sportexpert bij Transparency International, Duitsland

Schmid, Hans-Jürg: ISL-manager, Zwitserland.

Schröder, Gerhard: voormalig bondskanselier, Duitsland.

Segmüller, Pius: voormalig chef veiligheid bij de FIFA, daarvoor hoofd van de Zwitserse Garde.

Selander, Robert: bestuursvoorzitter MasterCard, VS.

Siegler, Markus: voormalig FIFA-woordvoerder, Zwitserland.

Siegwart, Marc: rechter bij het strafhof in kanton Zug, Zwitserland.

Sjevtsjenko Andrej: speler van het Oekraïense nationale elftal.

Sommaruga, Simonetta: Zwitsers politica.

Sulser, Claudio: voorzitter van de ethische commissie van de FIFA,

Zwitserland.

Surkis, Grigori: UEFA-bestuurslid, Oekraïne.

Teixeira, Ricardo: ex-FIFA-bestuurder, voorzitter van de Braziliaanse voetbalbond CFB en van het WK-organisatiecomité COL.

Temarii, Reynald: FIFA-bestuurslid, Tahiti, in 2010 vanwege corruptie geschorst.

Tochtachoenov, Alimsan: voorzitter van de Russische voetbalstichting.

Tognoni, Guido: voormalig FIFA-directeur voor media en marketing, Zwitserland.

Triesman, David: voormalig voorzitter van de Engelse voetbalbond FA en de WK-kandidatuur voor 2018.

Valcke, Jérôme: secretaris-generaal van de FIFA, Frankrijk.

Villar Llona, Ángel Maria: FIFA-bestuurder, voorzitter van de Spaanse voetbalbond.

Villiger, Marco: FIFA-directeur juridische zaken, Zwitserland.

Wahl, Grant: Amerikaans journalist.

Warner, Darryan: zoon van Jack Warner.

Warner, Jack: FIFA-vicevoorzitter, voorzitter van de CONCACAF en de CFU, geschorst en in 2011 teruggetreden na beschuldigingen van corruptie, Trinidad en Tobago.

Weber, Jean-Marie: topmanager bij ISL, Frankrijk.

Will, David: voormalig FIFA-bestuurslid, Schotland.

Zen-Ruffinen, Michel: secretaris-generaal van de FIFA tussen 1998 en 2002.

Zwanziger, Theo: FIFA-voorzitter, voormalig voorzitter van de Duitse voetbalbond.